

**Nyugat-magyarországi Egyetem
Erdőmérnöki Kar
Roth Gyula Erdészeti és Vadgazdálkodási Tudományok Doktori Iskola
Erdővagyon-gazdálkodás (E3) Program**

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS

Vállalkozások fejlődése az erdőgazdálkodásban

Írta:

Horváth Sándor

Tudományos témavezető:

Dr. Lett Béla egyetemi tanár

Sopron, 2011

Vállalkozások fejlődése az erdőgazdálkodásban

Értekezés doktori (PhD) fokozat elnyerése érdekében
a Nyugat-magyarországi Egyetem
Roth Gyula Erdészeti és Vadgazdálkodási Tudományok Doktori Iskolája
Erdővagyon-gazdálkodás (E3) Programja keretében.

Írta:
Horváth Sándor

Témavezető: Dr. Lett Béla egyetemi tanár

Elfogadásra javaslom (igen / nem)

(aláírás)

A jelölt a doktori szigorlaton ..... % -ot ért el,

Sopron, ...

.....
a Szigorlati Bizottság elnöke

Az értekezést bírálóként elfogadásra javaslom (igen /nem)

Első bíráló (Dr. ....) igen /nem

(aláírás)

Második bíráló (Dr. ....) igen /nem

(aláírás)

Esetleg harmadik bíráló (Dr. ....) igen /nem

(aláírás)

A jelölt az értekezés nyilvános vitáján ..... %-ot ért el.

Sopron, ...

a Bírálóbizottság elnöke

A doktori (PhD) oklevél minősítése .....

Az EDT elnöke

**„Egy fa kidől, messze hangzik;
erdő, ha nő, azt ki hallja.”**
(székely közmondás)

**Prof. Dr. Mészáros Károly intézetigazgató és
Major Mátyás barátom emlékére**

Köszönetnyilvánítás

Itt ragadom meg az alkalmat, hogy mindazoknak kifejezzem hálás köszönetemet, akik segítettek doktori tanulmányaimat, és ezen dolgozat elkészítését.

Mindenekelőtt köszönetemet fejezem ki témavezetőmnek, Prof. Dr. Lett Béla egyetemi tanárnak, aki egyetemi és doktoranduszi éveimet is végig segítette, és akinek munkássága, szakmaszeretete és embersége az igaz példa előttem.

Megköszönöm Dr. Schiberna Endre egyetemi docens úrnak, hogy doktori tanulmányaim befejezését intézetigazgatóként is támogatta. Őszintén remélem, hogy vezetésével még számos munkában dolgozhatunk együtt.

Köszönöm Dr. Stark Magdolna egyetemi docens asszonynak, hogy segítségével oly sok értékes nemzetközi tapasztalatot szerezhettem. Pedagógiai pályám legmeghatározóbb személyisége.

Az Erdővagyon-gazdálkodási és Vidékfejlesztési Intézet minden munkatársának, az Erdőmérnöki Kar és a Nyugat-magyarországi Egyetem mindazon kollégájának köszönetemet fejezem ki, aki bármilyen módon segítette e munka elkészültét, és doktori képzésem sikeres befejezését.

Édesanyám és néhai Édesapám biztatása és végtelen segítsége a legszilárdabb alapokat nyújtotta számomra. Köszönöm a jószágukat. Köszönet illeti segítőkész családi jóbarátunkat, Juhász Ferencet is.

Párom, Agoston Gabriela számára is szívből köszönetet mondok mindazon támogatásért, és igazi művészi segítségnyújtásért, amit értem tett.

Az Andreas Stihl Kereskedelmi Kft. szakmai stábjának külön köszönetemet fejezem ki a számos helyszínen, számos alkalommal együtt szervezett programokért. Férfimunka volt.

A sok-sok pályázat, rendezvény, konferencia, ösztöndíj és verseny, nagyszámú, nem nevezett tagja számára egyenként és kollektíven is hálás köszönettel élek. Jó volt Veletek.

Köszönöm a segítséget, köszöntöm a segítőtöket.

Vivat Academia! Vivat Professores!

Sopron – Gyomaendrőd, 2011. április

a szerző

Tartalomjegyzék

Diagram jegyzék.....	7
Táblázatjegyzék.....	9
Rövidítések.....	11
1. A téma meghatározása	12
1.1. A kutatás célja	12
1.2. A téma aktualitása	13
1.3. Anyagok és módszerek.....	14
1.3.1. Irodalmi feldolgozás	15
1.3.2. Primer felmérések kidolgozása kérdőíves formában.....	15
1.3.3. Elérhető gazdasági adatbázisok összegyűjtése és feldolgozása.....	15
1.4. Hipotézisek	16
2. Erdészeti vállalkozások fejlődése Európában és hazánkban	18
2.1. Saját kivitelezői kapacitással rendelkező erdőgazdálkodás	19
2.2. Kivitelező vállalkozások a faanyag-szállításban	20
2.3. Kivitelező vállalkozások a fakitermelésben	22
2.4. Bejegyzett erdőgazdálkodók, mint vállalkozások	25
2.5. Szakirányító vállalkozások.....	27
2.6. Vállalkozások szerepe ma az erdőgazdálkodásban.....	28
2.7. Az erdőszeti vállalkozás meghatározása és típusai	29
3. Az állami erdőszetek és az erdőszeti kivitelező vállalkozások kapcsolata	34
3.1. Állami erdőszetek főbb naturális jellemzői, a regionalitás.....	34
3.2. Kapcsolat az erdőszeti kivitelező vállalkozásokkal.....	38
3.2.1. Vállalkozások szerepe az erdőgazdálkodásban	38
3.2.2. A vállalkozások tevékenységének jellemzői	39
4. Erdőtelepítések gazdasági hatásai és az erdőtelepítő vállalkozások.....	42
4.1. Az erdőtelepítések gazdasági hatásai.....	42
4.2. Az erdőtelepítő vállalkozások	47
5. Az erdőszeti kivitelező vállalkozások gazdasági helyzete	49
5.1. Az erdőszeti kivitelezési feladatok	49
5.2. Az erdőszeti kivitelező vállalkozások jellemzői.....	51

6. Erdészeti főtevékenységű egyéni vállalkozások és gazdasági társaságok elemzése, tipizálása	62
6.1. Az egyéni vállalkozók	64
6.2. A gazdasági társaságok.....	65
6.3. Kiválasztott 68 jelentős teljesítményű erdészeti szolgáltató vállalkozás statisztikai elemzése	67
7. Az erdőgazdálkodás foglalkoztatási modellje	71
7.1. Állami erdészetek foglalkoztatási szerepe	72
7.2. Erdészeti szakszemélyzet/szakirányítók foglalkoztatási szerepe	75
7.3. Erdészeti kivitelező vállalkozások foglalkoztatási szerepe	77
7.4. Erdészeti kivitelezési feladatok elvégzéséhez szükséges munkaerő-kapacitás számítása	79
7.5. Erdészeti kivitelező vállalkozások vezetőinek szakképzettsége	81
7.6. Erdészeti közmunkaprogram	83
7.7. Az erdőtelepítések és a tűzifa-gazdálkodás foglalkoztatásban betöltött szerepe	86
8. Vállalkozók és munkavállalók az erdőgazdálkodásban.....	88
8.1. Magán erdőtulajdonosok és erdőgazdálkodók generációváltása	88
8.2. Az erdészeti foglalkoztatási piramis és annak jövőbeli dinamikája	90
8.2.1. Erdészeti szakképzettség nélküli, szakmunkát végzők (betanított munkások).....	91
8.2.2. Erdészeti szakmunkások.....	94
8.2.3. Erdész technikusok	97
8.2.4. Erdőmérnökök.....	99
9. Összefoglalás.....	104
10. Tézisek.....	105
Kivonat	108
Abstract	109
Felhasznált irodalom	110
Mellékletek.....	116

Diagram jegyzék

2-1. diagram:	A magántulajdonú erdőterület erdőgazdálkodói kör szerinti változása 2000-2009 között.....	26
2-2. diagram:	Bejegyzett erdőgazdálkodók számának alakulása 2001-2009 között.....	27
3-1. diagram:	Állami erdőgazdálkodás regionális besorolásának összehasonlítása.....	37
3-2. diagram:	Az erdészetek által szerződött kivitelező vállalkozások átlagos távolsága a munkaterülettől az erdészetvezetők becslése alapján (n = 81)	40
3-3. diagram:	Erdészetvezetők vélemény-vizsgálata a kivitelező vállalkozások helyzetéről (n = 81).....	40
4-1. diagram:	Erdőtelepítési intenzitás az elmúlt tíz évben.....	43
5-1. diagram:	Az alapítás éve szerint a 100 ha feletti területen bejegyzett erdőgazdálkodó gazdasági társaságok számának alakulása 2005-ben (n = 219).....	53
5-2. diagram:	Az alapítás éve szerint az erdészeti kivitelező gazdasági társaságok számának alakulása országosan (n = 62).....	53
5-3. diagram:	Az összes válaszadó erdészeti kivitelező vállalkozás alapításának megoszlása regionálisan és időben (n = 214).....	54
5-4. diagram:	Munkahiányos hónapok az erdészeti kivitelező vállalkozások számára (n = 214)	55
5-5. diagram:	Milyen adatok alapján kerül meghatározásra az erdészeti kivitelező vállalkozói díja? (n = 214).....	56
5-6. diagram:	Az erdészeti kivitelező vállalkozások tervei a vállalkozói díjak emelkedése esetére (n = 214).....	57
5-7. diagram:	Vállalkozói szerződés tipikus időtartama az erdészeti kivitelező vállalkozásoknál (n = 214).....	58
5-8. diagram:	A szerződött alvállalkozók száma az erdészeti kivitelező vállalkozások életében (n = 214).....	58
5-9. diagram:	Vélemény-vizsgálat az erdészeti kivitelező vállalkozások vezetői körében (n = 214).....	59
5-10. diagram:	Érdekképviselői szervezetekben való tagság az erdészeti kivitelező vállalkozások és vezetőik körében (n = 214).....	60
6-1. diagram:	Erdészeti főtevékenységű egyéni vállalkozások számának alakulása 2003-2009 között.....	64
7-1. diagram:	Az összes alkalmazott megoszlása országosan, beosztás szerint.....	73

7-2. diagram:	Az állami erdőgazdálkodás által szerződötetett erdészeti kivitelező vállalkozások vezetőinek végzettség szerinti megoszlása	74
7-3. diagram:	Szakirányítónak bejelentkezett személyek koreloszlása (n = 3310)	76
7-4. diagram:	Állományi létszám alakulása az erdészeti kivitelező vállalkozásoknál (n = 168).....	77
7-5. diagram:	Erdészeti kivitelező vállalkozások által alkalmazott nők és férfiak létszáma	80
7-6. diagram:	Az erdészeti kivitelező vállalkozások vezetőinek életkora.....	81
7-7. diagram:	Erdészeti kivitelező vállalkozások vezetőinek szakképzettség szerinti megoszlása régiók szerint.....	82
7-8. diagram:	Miért nehéz szakembert (munkást) találni az erdészeti kivitelező vállalkozásoknál?	83
7-9. diagram:	Erdészeti közmunkaprogram résztvevőinek száma.....	84
7-10. diagram:	Erdészeti közmunkaprogram finanszírozása.....	85
8-1. diagram:	Bejegyzett erdőgazdálkodó magánszemélyek kor szerinti megoszlása	88
8-2. diagram:	Bejegyzett erdőgazdálkodó magánszemélyek erdőgazdálkodói területe (n = 15 008)	89
8-3. diagram:	Bejegyzett erdőgazdálkodó magánszemélyek átlagos gazdálkodói területe a kor alapján (n = 15.008).....	89
8-4. diagram:	A motorfűrész gépkezelői jogosítványt kiváltott személyek kor szerinti megoszlása	92
8-5. diagram:	Bejelentett erdészeti munkabalesetek 2001-2009 között	94
8-6. diagram:	Halálos kimenetelű erdészeti munkabalesetek 2001-2009 között	94
8-7. diagram:	Alapfokú erdészeti végzettséget igénylő munkakörökben foglalkoztatottak létszáma 2003-2009	95
8-8. diagram:	Fakitermelőként bejelentett munkavállalók létszáma (FEOR 6213) 2003-2009 között.....	96
8-9. diagram:	Keresetviszonyok a fakitermelők körében 2003-2009	97
8-10. diagram:	Erdész technikusként bejelentettek létszáma 2003-2009 között	98
8-11. diagram:	Keresetviszonyok az erdész technikusoknál	99
8-12. diagram:	Diplomát szerzett erdőmérnökök létszámának alakulása 1970-2010 között.....	100
8-13. diagram:	Erdőmérnökként bejelentett foglalkoztatottak száma 2003-2009 között.....	101
8-14. diagram:	Erdőmérnökök keresetszínvonala 2003-2009 között.....	102
8-15. diagram:	Erdőgazdálkodásban foglalkoztatottak munkakör szerinti megoszlása	103

Táblázatjegyzék

3-1. táblázat:	Az állami erdészetek és erdészeti kivitelező vállalkozások számára kiküldött kérdőívek visszaérkezési aránya 2004. májusában	35
3-2. táblázat:	Állami erdészetek és erdészeti kivitelező vállalkozások számára kiküldött kérdőívek visszaérkezési aránya 2010. májusában	35
3-3. táblázat:	Az erdészetek területkimutatása I.	36
3-4. táblázat:	Az erdészetek területkimutatása II.	36
3-5. táblázat:	Az erdészetek erdészkerületeinek számszerinti alakulása.....	37
3-6. táblázat:	Az erdészkerületek által gondozott erdőterület átlagos nagysága...	37
3-7. táblázat:	Az erdészeteknél felmerülő kivitelezési munkákból az erdészeti kivitelező vállalkozások által elvégzettek aránya munkanemenként (n = 81)	38
3-8. táblázat:	A szerződött vállalkozások száma erdészetenként (n = 81).....	38
3-9. táblázat:	Az erdészetekkel kapcsolatban lévő vállalkozások felosztása a vállalkozás formája szerint a teljes állami erdőgazdálkodásra átszámítva (n = 81).....	39
4-1. táblázat:	Az erdőtelepítési támogatást elnyert pályázók szervezeti forma szerinti megoszlása	44
4-2. táblázat:	Elnyert támogatások megoszlása a régiók között	44
4-3. táblázat:	A támogatást nyert területek és a támogatási összegek eltérő megoszlása régióként	45
4-4. táblázat:	Az erdőgazdálkodási és a mezőgazdasági céllal használt területek megoszlása a pályázók között (n = 814)	46
4-5. táblázat:	Az erdőtelepítések helyszínének használati jogcím szerinti megoszlása (n = 814).....	46
4-6. táblázat:	Az erdőtelepítés kezdeményezőjének és a finanszírozás típusának a megoszlása (n = 685)	47
4-7. táblázat:	Vállalkozói kivitelezés arány az erdőtelepítések egyes munkafázisaiban (n = 814)	47
4-8. táblázat:	Erdőtelepítési terv készítője az erdőtelepítők válaszaik szerint (n = 814)	48
5-1. táblázat:	Elvégzett erdőművelési feladatok 2009-ben.....	50
5-2. táblázat:	Elvégzett fahasználati feladatok 2009-ben.....	50
5-3. táblázat:	Válaszadó erdészeti kivitelező vállalkozások székhelyének regionális elhelyezkedése (n = 214).....	51

5-4. táblázat:	Az állami erdészetek által szerződötetett és a válaszadó vállalkozások regionális megoszlása (érzékenységvizsgálat)	51
5-5. táblázat:	Az állami erdészetek által szerződötetett és válaszadó vállalkozások gazdasági forma szerinti megoszlása (érzékenységvizsgálat, n = 214).....	52
6-1. táblázat:	Működő vállalkozások száma az erdőgazdálkodási ágazatban (TEÁOR '08 02).....	62
6-2. táblázat:	A TEÁOR-átsorolások hiányának anomáliája az erdészeti főtevékenységű egyéni vállalkozások esetében.....	63
6-3. táblázat:	Erdészeti szolgáltatás (TEÁOR '08 02.40) főtevékenységű, működő vállalkozások száma.....	63
6-4. táblázat:	Elérhető adatforrások alapján az erdészeti főtevékenységű, aktív egyéni vállalkozások száma 2009-ben	64
6-5. táblázat:	Elérhető adatforrások alapján az erdészeti főtevékenységű, aktív gazdasági társaságok száma 2009-ben	65
6-6. táblázat:	A TEÁOR-átsorolások hiányának anomáliája az erdészeti főtevékenységű egyéni vállalkozások esetében.....	66
6-7. táblázat:	Pénzügyi alapértékek az erdészeti kivitelező gazdasági társaságoknál a 2009. évi beszámolók alapján.....	66
6-8. táblázat:	Gazdasági társaságok teljesítménye az erdőgazdálkodásban.....	67
6-9. táblázat:	A kiemelkedő teljesítményű erdészeti kivitelező gazdasági társaságok klaszterenkénti összesített adatai	69
6-10. táblázat:	A kiemelkedő teljesítményű erdészeti kivitelező gazdasági társaságok klaszterenkénti átlagadatai	70
7-1. táblázat:	Bejegyzett és aktív vállalkozások száma a mezőgazdaságban és az erdőgazdálkodásban (2009).....	71
7-2. táblázat:	Összes alkalmazott száma az erdészeteknél.....	72
7-3. táblázat:	Az erdőgazdálkodásban foglalkoztatottak létszámának alakulása 1960-2010 között.....	73
7-4. táblázat:	Erdészeti kivitelező gazdasági társaságok foglalkoztatotti létszáma	78
7-5. táblázat:	Az erdőművelés és erdőhasználat természetes egységekre számított munkaidőigénye 2009-ben	79
7-6. táblázat:	Az erdészeti közmunkaprogramban résztvevők száma	85
7-7. táblázat:	Az erdőgazdálkodás szereplői és foglalkoztatási jellemzőik	87

Rövidítések

ÁESZ	Állami Erdészeti Szolgálat (MGSZH Erdészeti Igazgatóság elődszervezete)
APEH	Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal
NYME EMK	Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kar
EU	Európai Unió
EVGI	Erdővagyon-gazdálkodási Intézet, 2010-től Erdővagyon-gazdálkodási és Vidékfejlesztési Intézet
FAO	Food and Agricultural Organisation (Nemzetközi Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezet)
Ft	Magyar forint (mint fizetőeszköz)
FVM	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
ILO	International Labour Organisation (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet)
K+F+I+O	Kutatás + Fejlesztés + Innováció + Oktatás
MGSZH	Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
NYME	Nyugat-magyarországi Egyetem
OEP	Országos Egészségbiztosítási Pénztár
ONYF	Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság
Ptk.	Polgári Törvénykönyv
VKSZI	Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet
VM	Vidékfejlesztési Minisztérium

---

1. A téma meghatározása

1.1. A kutatás célja

Az erdőgazdálkodás szereplői, az erdőtulajdonosok, az erdőgazdálkodók, a szakirányítók/szakszemélyzet, a kivitelező vállalkozások és a szakhatóság, eltérő érdekeltségi viszonyaik és jogi-gazdasági-műszaki feltételeik alapján a gazdálkodás bonyolult rendszerét hozták létre 1990 után. MÉSZÁROS K. az erdővagyon-gazdálkodást új szemléletbe helyezte, LETT B. az erdőgazdálkodás szervezet-fejlesztési és számviteli oldalát részletesen feltárta, részt vett Magyarország erdővagyonának auditálásában. Az erdőtulajdonosi oldalt korábban JÁGER L. alaposan elemezte, SCHIBERNA E. az erdőgazdálkodók és az erdőbirtokossági társaságok szervezeti és gazdálkodási hátterét tisztázta. Az erdészeti szakigazgatás (az erdőgazdálkodás intézményi hátterének négy eleme közül a szakhatósági oldal) átalakulása talán a legjobban dokumentált erdészeti folyamat, így annak elemzésébe nem bocsátkozok. Az erdészeti integrátorok működési feltételeivel BARTHA P. foglalkozott részletesen. Az integrátori rendszer koncepciózusan felépített, működőképes gazdálkodási intézménnyé fejleszhető szereplője, (amely lehetőségeinek kihasználása jelenleg nincs előtérben) az erdőgazdálkodásnak és az erdészeti szabályozásnak. Ezt a kört érintőlegesen tárgyalom a dolgozatban. Az erdészeti kivitelezést folytató vállalkozásokról 1990-óta gyakorlatilag nem készült el átfogó elemzés, gazdasági helyzetükről, jövőbeli fejlődésük lehetőségeiről még kevesebb információval rendelkezik az erdészeti kutatás. Az erdőgazdálkodás foglalkoztatásban betöltött szerepéről átfogó tanulmány a hazai viszonyokra korábban nem készült.

A doktori munkában elemzem néhány európai ország erdészeti vállalkozásairól gyűjtött saját tapasztalataimat, valamint az erdőgazdálkodás intézményi hátterének fejlődését az elmúlt évszázadban, annak műszaki-gazdasági oldalával együtt. A magyar erdőgazdálkodás intézményi átalakulásának éveiről, *az 1990-2010 közötti időszakról* részletes bemutatást készítek, mely kiemelten foglalkozik az erdészeti kivitelezés és szakirányítás/szakszemélyzeti, integrátori tevékenység elemzésével.

A disszertációban összefoglalom az erdészeti kivitelező vállalkozások gazdasági helyzetéről, és kilátásairól készített felmérések eredményeit, általános értékelést adok ezen vállalkozások jelenlegi szakmai pozíciójáról, és jövőbeli fejlődési-fejlesztési lehetőségeiről.

Részletesen foglalkozom az állami erdőgazdaságok erdészetei (gazdálkodási egységei, azaz üzemei) és az erdészeti kivitelező vállalkozások szakmai-gazdasági kapcsolatával. Elemzem az erdészetek és a vállalkozások együttműködésének részleteit, az állami erdőgazdálkodásban generálódó megrendelés-állomány változásait, és annak kihatását a kivitelezők helyzetére.

Elemzem az erdőgazdálkodási termeléssel és szolgáltatással foglalkozó egyéni vállalkozások és gazdasági társaságok pénzügyi adatait, a természetes jellemzők tükré-

ben. Külön összehasonlítást végzek az állami és magán erdőgazdálkodó vállalkozások teljesítményéről, természetes és pénzügyi jellemzőiről.

Elemzem az erdőtelepítések kivitelezői hátterét, az 1990-2010 közötti időszakra vonatkozóan. Az erdészeti szolgáltató vállalkozások egy része specializálódott az erdőtelepítések szervezésére és kivitelezésére, aminek mozgóerejét és jellemzőit saját felmérési adatok és a támogatási adatok alapján vizsgálom.

Bemutatom az erdőgazdálkodás teljes vertikumának szakember-igényéről készített elemzéseket (bejegyzett erdőgazdálkodó, szakirányító/szakszemélyzet, kivitelező, szakigazgatás, természetvédelem, oktatás-kutatás), amivel párhuzamosan a szektor jelenlegi, a foglalkoztatásban betöltött szerepét is vizsgálom. Elkészítem az ágazat foglalkoztatási piramisát.

Korszerűsítést kiváltó megállapításokat és javaslatokat teszek az erdészeti kivitelező vállalkozások működésével kapcsolatban, jövőbeli fejlődésük támogatására, helyzetük stabilizálására.

Az erdészeti kivitelező vállalkozások felmérését 2004-ben néhai Major Mátyás és az EVGI munkatársai elvégezték, az eredmények kisebb része hazánkban [MAJOR 2004] és külföldön [MAJOR – KASTENHOLZ – LEWARK 2005] publikálásra is került. A 2010. évi felmérés a korábbiak átdolgozott és bővített megismétlése volt.

1.2. A téma aktualitása

Az 1990-es évek tulajdonosváltásai során az erdőgazdálkodás is szervezeti SZER-VEK változásokon ment keresztül. Az állami erdőtulajdon egy része magánkézbe került, valamint csekély mértékben a közösségi szervezetek (önkormányzatok, társadalmi szervezetek, egyházak) is tulajdonosokká váltak. A magánosítás azonban nem csak a tulajdonviszonyokat érintette, hanem ennél sokkal intenzívebben, az erdészeti kivitelezési szolgáltatást is. A 22 állami erdőgazdaság (kevés kivétellel) teljesen leépítette az erdei szakmunkát végző brigádjait, akik a '90-es évek második felétől fogva magánvállalkozások keretében folytatták tovább tevékenységüket, és a korábbi munkaszerződéses jogviszony döntően átalakult vállalkozói szerződéses jogviszonyra (outsourcing). A „kivitelező” elnevezést SCHIBERNA E. [2008] használja definíció-szerűen az erdőgazdálkodás egyszerű intézményi modelljének megalkotása során.

Az erdészeti kivitelezést végző fizikai szakszemélyzet tehát ettől fogva erdészeti kivitelező vállalkozásokat alapított, melyek részben átvették a korábbi termelő-eszközöket, és a kellő szakismeret birtokában – kényszer – vállalkozókká váltak. Ez a fajta indirekt-deregulációs privatizáció a korábban állami monopóliumként¹ meglévő erdészeti kivitelezői szolgáltatást, vegyes formában adta át a magánszférának. Egyrészt az állam a korábbi munkavállalók által használt termelőeszközöket (jelen esetben jórészt gépek, berendezések, telephelyek) kedvezményesen átadta a frissen alakult vállalkozásoknak, másrészt csekély mértékben ugyan, de támogatásokkal segítette az új vállalkozások beindítását [JÁGER 2001].

---

¹ Itt a monopólium alatt az állami erdőgazdaságokat és a termelőszövetkezetek saját kivitelezői kapacitását együtt értem, ami szigorú jogi értelemben nem, de a valóságban monopolisztikusnak tekinthető. Különösen helyi, körzeti szinten,

Ezeknek a vállalkozásoknak a legnagyobb megrendelője (a korábbi munkaadó) az állami erdőgazdálkodás lett (állami területen bejegyzett erdőgazdálkodók), emellett megjelentek a piacon a magán-erdőgazdálkodók is, akik ma már szintén jelentős megrendelés-állománnyal látják el ezeket a vállalkozásokat. Mindmáig megmaradt azonban egy érzékelhető (bár nehezen definiálható) határ az inkább csak állami, és inkább csak magán megrendeléseket teljesítő kivitelezők között. Egyes területeken presztízs az, ha a kivitelező az állami erdőben is kap munkát, míg más vállalkozók nem is keresik ennek lehetőségét. Az erdőtelepítések döntő része a magánszférában valósult meg az elmúlt két évtizedben, és ez a folyamat is jelentős megrendeléseket adott a kivitelezői szektornak.

A tapasztalt kivitelező vállalkozók jelenléte elengedhetetlen a szakszerű erdőgazdálkodáshoz, és mivel a magán-erdőtulajdonosok és a bejegyzett erdőgazdálkodók döntő többsége semmilyen erdészeti szakismerettel nem rendelkezik, így az európai viszonylatban is nagyon szigorú erdőtervezési és erdőfelügyeleti szakhatósági tevékenység kényszerítő ereje mellett, a kivitelezők tevékenységének köszönhető, hogy a magánerdő jelentős részén az elmúlt 20 évben érdemi gazdálkodás folyt. Az erdészeti kivitelező vállalkozások voltak az elmúlt két évtizedben az erdőtelepítések kivitelezői is. Alapvetően kijelenthető, hogy kevés erdőtulajdonos és/vagy erdőgazdálkodó rendelkezik saját kivitelezői kapacitással, ezért az erdészeti kivitelező vállalkozások, az erdészeti szolgáltató vállalkozások és a magánerdészetek látják el alapvetően a hazai erdőkben a kivitelezői feladatokat [SCHIBERNA 2008].

Az erdőgazdálkodás szervezeti felépítésével, szervezetfejlesztésével LETT B. foglalkozott, RUMPF J. a foglalkoztatottság alapjellemezőit adta meg. Az elmúlt évtizedben az erdészeti munkaerőpiac folyamatairól, helyzetéről nem jelent meg átfogó jellegű felmérés. Jelenleg a teljes nemzetgazdaság egyik legégetőbb problémája az alacsony foglalkoztatottság, aminek egyik megoldásaként a vidékfejlesztés merülhet fel. Az erdőgazdálkodás korlátozottan rendelkezik foglalkoztatási potenciállal, amit a menedzsment-szervezetek (erdőgazdálkodók és szakirányítók/szakszemélyzet) munkaerőigénye mellett a kivitelező vállalkozások biztosítanak. A munkaügyi helyzettel együtt kell értékelni a munkavédelmi hiányosságokat is, a munkabalesetek és foglalkozási ártalmak a foglalkoztatás fontos elemei, ezen a téren komoly elmaradások tapasztalhatóak, melyek az erdész szakmai aktuális kihívásai közé sorolhatók.

1.3. Anyagok és módszerek

Az erdőgazdálkodás az Európai Unióban a versenyszféra része, tehát a dolgozat témájának kiindulópontját az erdészeti vállalkozások helyzetével kapcsolatos ismerethiány jelentette. A doktorandusi évek alatt számos előadáson, tanulmányúton, konferencián, szakmai tanácskozáson vettem részt, ahol a témával kapcsolatos, nemzetközi tudományos ismereteket gyűjthettem össze [HORVÁTH S. 1994]. A Georg-August-Universität Göttingen erdész hallgatójaként, a Viken Skog SA fakitermelő munkásaként (Norvég Magán-erdőgazdálkodók Szövetsége, Honefoss/Norvégia), valamint a Technische Universität Dresden (Tharandt) és az Albert-Ludwigs-Universität Freiburg erdészeti fakultásain doktorandusként (összesen két évig)

szakmai tapasztalatokat szereztem a dolgozat elkészítéséhez. Bejegyzett erdőgazdálkodóként 1996-óta magam is részese vagyok az erdőgazdálkodási intézményrendszernek, a dolgozatba szervesen beépítettem ilyen irányú ismereteimet is.

1.3.1. Irodalmi feldolgozás

A téma irodalmi feldolgozását az erdészettörténet gazdag forrásanyaga segítette. A dolgozatban első sorban az utóbbi évszázad európai gazdaságtörténeti fejlődésére koncentrálok, a magyar viszonyokat pedig 1990-után elemzem részletesen. Az Európában intézményesült két nagy gazdálkodási rendszer (saját rezsiz kivitelezés és kivitelező alvállalkozók bevonása a termelésbe) hazai kialakulása dokumentált, utóbbi fejlődése azonban kevésbé kimunkált a szakirodalomban. A forrásmunkák elemzésekor az írott szakirodalom mellett az online tartalmakat is integráltam, továbbá számos konferencia, munkaértekezlet, szóbeli közlés ismeretanyagát is beépítettem.

1.3.2. Primer felmérések kidolgozása kérdőíves formában

A dolgozat témájának feldolgozása során több esetben primer felméréseket kellett végezni, mivel elérhető információforrás vagy adatbázis nem állt rendelkezésre. Az állami erdőgazdaságok erdészetei számára a partnerként együttműködő kivitelező vállalkozásokkal kapcsolatos tényeket, véleményeket kérdőíves formában gyűjtöttem össze, amivel párhuzamosan az erdészeti kivitelező vállalkozások gazdasági helyzetét is felmértem. Az ÁESZ és az MVH hatékony közreműködésével az erdőtelepítők motivációiról is kérdőíves primer felmérés formájában tájékozódtam. Ezen az úton értem el az 50 ha feletti erdőterületen bejegyzett erdőgazdálkodókat is, esetükben az aktuális erdőszettpolitikai irányokról alkotott véleményük és szakmai tapasztalataik összegyűjtése volt a célom.

1.3.3. Elérhető gazdasági adatbázisok összegyűjtése és feldolgozása

Az erdészeti főtevékenységű vállalkozásokkal kapcsolatos gazdasági adatbázisok elérhetősége alapvetően különbözik a vállalkozások jogi formájától. Az egyéni vállalkozók (és őstermelők) pénzügyi adatairól az évente benyújtott személyi jövedelemadó-bevallások adatai nyújtanak információkat. A gazdasági társaságok (jellemzően ebt., kkt., bt., kft., zrt. és szövetkezet) hasonló jellemzőiről az APEH adatbázisok mellett a céginformációs rendszerek (COMPLEX Céginfó és OPTEN Cégszűrés) által szolgáltatott éves beszámoló adatai nyújtanak pontos információkat. Elérhető adatbázisként feldolgoztam az OMMF munkabaleseti statisztikáit is, és az FVM VKSZI által kiadott erdészeti gépkezelői jogosítványok adatsorait is. Az MGSZH bejegyzett erdőgazdálkodókról vezetett adattári nyilvántartása, valamint az erdészeti szakszemélyzetről vezetett adatsorok szintén fontos bázisként szolgáltak a vizsgálatokhoz. Az ONYF adatbázisai a bejelentett foglalkoztatottak létszámáról, bérvizonyairól mutat részletes képet.

Ezeket az adatbázisokat számos szempontból moduláltam, feldolgoztam, az előforduló eltéréseket egymással és a kérdőíves felméréseim adataival összevettem, kritikusan vizsgáltam. Az eredményeket táblázatokban, diagramokban foglaltam össze, és téziseimet is ezen eredményekkel támasztottam alá.

1.4. Hipotézisek

A kutatási feladat hipotéziseit az alábbi pontokba szedve foglalom össze.

ad 1

Az állami erdőgazdaságok erdőterülettel rendelkező erdőszetei a legnagyobb megrendelői az erdőszeti kivitelező vállalkozásoknak, tehát a kivitelezési munkák árképzésének is legfontosabb szereplői. Ezt a megrendelés-állományt kiegészíti a magán-erdőgazdálkodók által keletkező, kivitelezői feladatok elvégzésére vonatkozó piaci igény. Az állami megrendelések gazdasági és pénzügyi paraméterei alapvetően meghatározzák a magán-erdőgazdálkodás analóg értékeit is, és döntő befolyással vannak a az erdőszeti szolgáltatók jövedelmi, beruházási, fejlődési lehetőségeire, körülményeire.

ad 2

Az erdőtelepítések nemzeti- és EU társfinanszírozott támogatása révén létrejött, és időlegesen megerősödött egy szűkebb köre az erdőgazdálkodó-kivitelező vállalkozásoknak, vagy korábbi nevén az erdőszeti integrátoroknak. Az erdőtelepítésekhez kapcsolódó kivitelezői megrendelés-állomány az elmúlt évtizedben erősen hullámzott, ami az erdőtelepítések révén megerősödni kezdett integrátorok gazdasági helyzetét és foglalkoztatási potenciáljukat destabilizálta.

ad 3

Az erdőszeti kivitelező vállalkozások kialakulása Magyarországon sajátos körülmények között zajlott, a korábbi állami és termelőszövetkezeti erdőgazdálkodás átalakulásával, nem organikus fejlődés eredményeként történt. Ezek a vállalkozások fejlődése ma is lassú, egyenetlen, de lényeges, mással alig pótolható teljesítményt nyújtanak. Az erdőgazdálkodásban az erdőtulajdonosok és a bejegyzett erdőgazdálkodók mellett az erdőszeti kivitelező vállalkozások helyzete és teljesítménye is meghatározó. A magán erdőszeti szektor szervezésében speciális szereppel bírnak az integrátorok, a magánerdőszeti üzemek.

ad 4

Az erdőgazdálkodási termelést és szolgáltatást végző vállalkozások a gazdasági jellemzőik alapján jól elkülönülnek egymástól, a vállalkozások bizonyos jellemzőik alapján típusokba, klaszterekbe (osztályokba) sorolhatóak. Ezeknek a típusoknak, a definiált jellemzők alapján, a piaci események hatására tapasztalható viselkedésük, fejlődési lehetőségük becsülhető. Az erdőgazdálkodási termelést- és szolgáltatást végző állami- és magántulajdonú vállalkozások között jelentős eltérések tapasztalhatók a gazdálkodás természetes és ökonómiai értelmében. Az erdőgazdálkodással, erdőszeti

szakirányítással/szakszemélyzeti munkával, erdészeti kivitelezéssel foglalkozó vállalkozások eszközigénye, szakember-igénye, szezonális leterheltsége, alapvetően és regionális vetületben is jelentős eltéréseket mutat.

ad 5

Az erdőgazdálkodás foglalkoztatási modellje tekintetében alapfeltevésem, hogy az eltérő erdészeti szektorokban (állami- és magánszféra, ill. erdőtulajdonos, erdőgazdálkodó, szakszemélyzet/szakirányító, kivitelező) a foglalkoztatási potenciál alapvetően különbözik. Továbbá ennek megfelelően az egyes szektorokban a különböző erdészeti szakképzettségű szakemberek szerepe is változó, és keresetviszonyaikat is jelentősen determinálja a szektorbeli elhelyezkedés. Az egyes erdészeti szektorokban a humánerőforrás létszáma és színvonala felmérhető, a foglalkoztatási és kereseti jellemzők megállapíthatók.

ad 6

Az erdészeti szakmunka (fizikai munka) a kivitelező vállalkozásoknál koncentráliódik, és ez az erdőgazdálkodás egyik legnagyobb foglalkoztatási potenciálját teremti. Az erdészeti kivitelezés kellő szakképzettséget, fizikumot és munkafegyelmet igényel. Az erdészeti foglalkoztatásban a közmunka-programnak is jelentős szerepe van, az erdőben keletkező, alacsony képzettségi igényű munka az erdészeti szakmunka mellett is új munkahelyeket teremthet, ill. tarthat meg.

ad 7

Az erdészeti szakmunka (kivitelezés) munkakörülményei rendkívül veszélyesek, a munkabalesetek és foglalkozási ártalmak, megelőzésük és következményeik nagyobb figyelmet érdemelnek. A munkabalesetek révén nem csak az egyéni egészség, hanem családi egzisztenciák is veszélybe kerülnek. A munkavédelmi helyzet fejlesztése a kivitelező vállalkozások vezetői mellett a szakmai megrendelők erkölcsi felelőssége is.

---

2. Erdészeti vállalkozások fejlődése Európában és hazánkban

A mai értelemben vett erdőgazdálkodás a Középkor után az újkori (XVIII. sz. végétől) feudalizmus keretei között fejlődött Európa keleti felén, míg a nyugati országokban a megindult demokratikus folyamatok alakították az erdőtulajdonlás, erdőgazdálkodás, erdőfelvásárlás és erdőszaki kivitelezés, és erdőszaki szakigazgatás keretfeltételeit. A különböző politikai berendezkedések különböző társadalmi rétegek számára biztosították az erdőtulajdonlás és az erdei haszonvételek lehetőségét, valamint ettől általában eltérő társadalmi osztályok számára a kötelező vagy szabad erdei munkavégzést. A Lajtától keletre, az Osztrák-Magyar Monarchia megszűnéséig, folytonosságát tekintve egészen a II. vh. befejezéséig, ill. néhány fordulattal egészen 1961-ig az állami, a közösségi és a magán-erdőtulajdon párhuzamosan volt jelen Magyarországon.

A közbirtokossági és erdőbirtokossági erdőben döntően az erdőtulajdonosok végezték az erdőszaki kivitelezést is, azaz a saját erdejükből saját maguk termeltek fát, jórészt saját célra. Ez a típusú erdőgazdálkodás (ahol az erdőtulajdonos mai értelemben a saját erdejében bejegyzett erdőgazdálkodó, és maga végzi a kivitelezést is) szerte Európában a Középkortól ismert gazdálkodási forma, a német nyelvterületen Bauerwald néven ismert (paraszti gazdálkodás). Ugyanez a forma Észak- és Dél-Európában is jelentős erdőterületeken megtalálható, évszázadok óta családi keretek között zajlik az erdőszaki tevékenység, gyakran a mezőgazdasággal vegyesen.

Az erdőszaki kivitelezés, a napi szintű szakmunka (erdőművelés, fakitermelés, faanyag-szállítás) elvégzésére alapvetően két eltérő intézményi modell alakulhatott ki, melyek jelentősen eltérnek egymástól gazdasági, foglalkoztatási, ellenőrzési szempontból:

- **saját kivitelezői kapacitás** az erdőgazdálkodóknál, mely tipikus jellemzője a paraszti erdőgazdálkodásnak (saját erdőben történő gazdálkodás), a közbirtokosságoknál (ahol a tulajdonosok saját maguk számára pl. tűzifát termelnek), számos nyugati családi közép- és nagyterületű erdőgazdaságnál, gyakran mezőgazdasággal vegyesen, saját (vagy bérelt) erdőben, és szintén ezt a modellt követték a szocialista országok állami erdőgazdaságai is;
- **kivitelező vállalkozások** igénybevétele az erdőgazdálkodóknál, ahol erre a szaktevékenységre specializálódott vállalkozások végzik el az erdei szakmunkát. Ez a típusú gazdálkodás jellemző a szakismerettel és infrastruktúrával nem rendelkező erdőgazdálkodók körében, továbbá hazánkban, az állami erdőgazdálkodásban a '90-es évek közepétől fogva. Ennek a gazdálkodási formának hangsúlyos feltétele a középkortól fogva, a lábán történő fafelvásárlást végző kereskedők megjelenése, akik ezzel a

tevékenységükkel a kivitelezésben részt vevő fakitermelők, fakitermelők körében munkahelyeket teremtettek.²

A két fenti modell alapvetően eltérő intézményi háttérrel feltételez, kialakulásukat, fejlődésüket a szakember-ellátottság, a felmerülő erdei munka-igény (megrendelés-állomány), az erdei infrastruktúra, az állam gazdaságpolitikai berendezkedése és számos további körülmény befolyásolja. Európa államaiban a fenti két modell párhuzamosan található meg, régióként változó súllyal és jellemzőkkel.

2.1. Saját kivitelezői kapacitással rendelkező erdőgazdálkodás

A saját kivitelezési kapacitás fenntartása tehát hazánkban a szocialista erdőgazdálkodás keretei között, gyakorlatilag az erdő- és fagazdaságok összeszervezésével egykorú, az '50-es években általánossá vált. A mezőgazdasági termelősövetkezetek szintén saját erdészeti brigádokat tartottak, annyi eltéréssel, hogy a kevés erdővel rendelkező (pl. alföldi) termelősövetkezetek között nem mindegyiknek volt saját erdészeti kivitelezői kapacitása. Ezt a saját kivitelezői kapacitásra épülő rendszert a '90-es évek rendszerváltása alakította át.

Nyugat-Európában a Bauernwald (családi erdőgazdálkodás), mint intézményesülő erdőbirtok-forma stabilizálta a föld (erdő), a műszaki berendezések és a szaktudás generációkon átívelő folytonosságát, és a vidéki élet szeretetét az ifjúság által. Az erdőtulajdonos, az erdőgazdálkodó és a kivitelező ezekben az erdőkben egybeesik. Emellett a stabil családi gazdálkodói szerkezet mellett természetesen jelen van a magántulajdonú nagybirtok is (általában nemesi gyökerekkel), ill. az állami-tartományi erdő is. Ez utóbbiakat, valamint a családi erdők speciális munkarendszerekhez kötött tevékenységeinek (pl. kötélpályás közelítés) elvégzésére alakulnak az erdészeti vállalkozások, akik mára a német-porosz éra meghatározó vidéki vállalkozói rétege, méretüket tekintve azonban nagyon hasonlóak a magyarországi vállalkozásokhoz.

Hazánkban az állami eredmény elvárás nyomására az állami erdőgazdaságoknál 1992-96 között történt a nem gazdaságos tevékenységek folyamatos kiszervezése. Ebbe a kategóriába tartozott az erdőművelési és erdőhasználati tevékenységek teljes köre. A műszaki erdészeti tevékenységeket leépítették, a korábbi munkavállalók számára az eszközök kedvezményes átadásával, és megrendelés-állomány gerjesztésével vállalkozás-ösztönzési folyamat indult el, aminek eredményeként közel 3000 kivitelező vállalkozás (döntően egybrigádos mikrovállalkozás) jött létre.

Ezzel párhuzamosan az oktatás és kutatás az erdőművelésben és erdőhasználatban sajnos erőteljesen mellőzött lett a korábbi színhez képest. A felsőoktatásban, az erdőművelés és erdőhasználat komoly küzdelmeket élt és él meg. Egyes korabeli vélemények alapján a vállalkozások lettek volna a hazai erdészeti kutatás-fejlesztés (K+F+I+O) letéteményesei, és érdekeltnek lennének abban, hogy magas színvonalon, jól képzett szakemberekkel dolgozhassanak. Ez azonban nem így történt, sőt épp

---

² A kivitelezői kapacitás itt elsősorban még fakitermelési munkát jelent, az erdőfelújítás társadalmi igénye és jogszabályi intézményesülése csak Mária Terézia korától teremt erdőművelő munkahelyeket is.

ellenkezője realizálódott, éppen az elaprózott vállalkozói struktúra, a mikroméretű vállalkozások megjelenése és életben tartása miatt.

A minőségi erdészeti szakmunkát így gyorsan felváltotta az olcsóbb vállalkozói kivitelezés, ami költségmegtakarítást eredményezett az erdőgazdaságoknál, ezzel párhuzamosan az elvégzett munka műszaki színvonala is veszített minőségéből.

Részben a minőségi kivitelezői munka presztízsének visszanyerése érdekében, 2000-től fogva, jelentős tulajdonosi támogatással, csaknem minden állami erdőgazdaság kiépítette az ISO minőségbiztosítást. Az FSC minőségtanúsítás ugyan a trópusi és boreális erdőkre kitalált rendszer, de ezzel is próbálkoztak az exportáló erdőgazdaságok, a PEFC minőségbiztosítási rendszer a szakmai érdekszervezetek között egyelőre nem tudott kibontakozni. Ezek az intézmények elősegítették volna a minőségi kivitelezői munka megbecsülését is, de egyelőre egyik sem tudott sikert elérni. A Magyar Fakitermelő Válogatott, a Fakitermelési Munkakultúra Alapítvány segítségével, a minőségi fakitermelési munka igényét próbálja visszahozni. Ilyen célokat szolgálnak még az állami erdőgazdaságok fakitermelő háziversenyei is. A Kormányhivatalok Erdészeti Igazgatóságai (korábban MGSZH) által szervezett szakmai versenyek, valamint az Év Erdésze verseny a minőségi munka iránti igény és vágy letéteményesei, jelentőségükből sokat veszítettek a korábbiakhoz képest.

2.2. Kivitelező vállalkozások a faanyag-szállításban

Az erdei bérmunka, mint intézményesülő erdészeti szolgáltatási tevékenység a gőzgép feltalálásával és a motorizációval jelenik meg iparszerűen. A fafelvásárló-fakereskedő vállalkozók indukálták először ezt a típusú bérmunkát, amihez a legfontosabb kapcsolódó műszaki igény a faanyag-szállítás volt.

A mai értelemben vett faanyag-szállítási vállalkozások létét alapvetően a vasút alapozta meg azzal, hogy nagymennyiségű áru szállítását tudta viszonylag olcsón biztosítani. Az 1800-as évek végétől, a növekvő életszínvonal, a piaci kereslet és a koncentrált tömegtermelés párhuzamos fejlődésével egyre nagyobb igény mutatkozott a faanyag iránt, az építkezések és a tömeg-bútorgyártás ebben döntő szerepet játszott [VEGESACK 2009]. Jóval a vasút előtt jelent meg a közúti faanyag-szállítás, azonban a vasúttól eltérően a modern dízelüzemű gépjárművek széleskörű elterjedése előtt elképzelhetetlen volt nagymennyiségű faanyag nagyobb távolságokra történő szállítása.

A szocializmusban a mezőgazdasági-erdőgazdálkodási alapanyagok (gabona, cukorrépa, állatok, faanyag, stb.) szállításában a vasút nagyon jelentős szerepet kapott, és hazánk közel 8900 km hosszú vasútvonalával Európa egyik legsűrűbb hálózatát építette ki (számos erdészeti vasúti rakodó is ekkor épült ki). A vasút sikerét részben biztosította, hogy a Monarchia keleti vidékének közútjai évszázadokon keresztül, a hadiutak és néhány kövesút kivételével földutak voltak.

1945 után, a MÁV és a GySEV, mint állami vállalatok továbbra is a faanyag-szállítás döntő részét adták, a fafeldolgozó üzemek koncentráálódtak, és többségük saját vasúti rakodót is kiépített. A tömegárak szállítása (logikusan) a vasút által történt ebben az időszakban. A magánvállalkozók által végzett munka gyakorlatilag

eltűnt. Az erdőterület kb. 2/3-a az állami erdő- és fagazdasági vállalat (EFAG-ok) kezelésébe került a II. vh. után, akik saját kivitelező brigádokat toboroztak. Ezt követően, 40 éven át ezek az állami vállalatok a magyar erdőgazdálkodás törzse, mellettük a termelészövetkezetek rendelkeztek nagyobb erdőterülettel, akik vagy saját erdészeti szakember-gárdával dolgoztak együtt, vagy (a kisebbek esetében) a területen jelen lévő állami erdőgazdaságtól rendelték meg az erdei szakmunkát. Ebben a modellben az erdőtulajdonlás, az erdőgazdálkodás, a szakirányítás és a kivitelezés is állami (vagy szövetségi) kézben volt, és bár jelen volt a bér munka (pl. termelészövetkezet megrendelése állami erdőgazdaságtól), de a piaci pozíciók moderáltak, alapvetően állami szerek közötti tranzakciók zajlottak, normatáblázatok és diktált árak alapján.

A szocializmus lebontásával a vasúti szállítás erőteljesen visszaesett, amivel párhuzamosan a közúti teherfuvarozás kapacitásait a Kelet-európai államok folyamatos beruházásokkal fejlesztették. A '90-es évek elején a nyugatról kapott beruházási források jelentős része a közúti közlekedés és áru fuvarozás terén került felhasználásra, első sorban nyugatról származó új- és használt technikai eszközök megvásárlása révén. Ezzel a technikai-technológiai fellendüléssel kialakult egy új vállalkozói réteg (szállítmányozási vállalkozások), valamint számos kapcsolódó szolgáltatás (logisztika, a kereskedelem átalakulása, távközlési modernizáció, szakképzés átalakulása, járműgyártási beruházások). A faanyag-szállító vállalkozások, a '90-es nyitás után, 2004-ben, az EU-csatlakozás környékén újra válaszút elé kerültek, mivel addigra a korábban behozott technika jórészt elavult. A tőkeerősebb vállalkozások, banki finanszírozással új, még nagyobb teljesítményű, sokszor saját rakodószerkezettel is rendelkező faanyag-szállító kamionokba kezdtek beruházni, sok esetben flotta-személyben gondolkodva, modern logisztikai és telekommunikációs eszközökkel és térinformatikai rendszerrel próbálva optimalizálni a működésüket. Az Európai Unió eddigre a szállítási ágazatra vonatkozó közösségi támogatási feltételeket jelentősen átalakította, és alapvetően kizárta a járműbeszerzéseket a közösségi forrásokból, a faanyag-szállítás helyett inkább csak a konkrét erdőgazdálkodási tevékenységekhez szükséges gépek-berendezések kerültek támogatásra.

1990-től kezdve a vasút faanyag-szállítása visszaesett, és egyre inkább a közútra terelődött a faanyag-szállítás. A rendszerváltással sok faipari üzem megszűnt, így a faanyag-szállítás távolsága is növekedett. Jelentőssé vált az export és import faanyag-forgalom, és az átmenő forgalom is (jellemzően keletről nyugatra alapanyag utazik, míg nyugatról keletre fűrészáru, vagy tovább feldolgozott fatermék). Az erdészeti útépités jelentős vívmányokkal segítette és segíti ma is a faanyag-szállítás korszerűsítését, költséghatékonyságát.

Az erdészeti vállalkozások legnagyobb infrastrukturális beruházási igényű vállalkozási a gőzgép megjelenése óta a faanyag-szállítással foglalkozó vállalkozások. A faanyag közúti teherautókkal, vasúti vagonokkal vagy folyami uszályokkal történő szállítása ma is magas beruházási igénnyel bír. A hazai közúti faanyag-szállító flotta teljes egészében magántulajdonú, döntően belföldi kis- és középvállalkozások által üzemeltetett. A vasúti szállításban a MÁV Cargo Zrt (Rail Cargo Hungária Zrt.) és GySEV Zrt. által tulajdonolt vagonok mellett magántársaságok is rendelkeznek vagonokkal, és vasúti szállítási jogosultsággal, továbbá számos fuvarszervező logisztikai

vállalkozás is megjelenik a faanyag-szállításban. A vízi szállítás a II. vh. után szinten teljesen eltűnik a faanyag-szállítás tekintetében is (2009-ben 96 vállalkozás foglalkozott vízi szállítással hazánkban), azonban bizonyos időközönként újra és újra felmerül vízi útjaink modernizálása, a közlekedés ilyen irányú fejlesztése.

2.3. Kivitelező vállalkozások a fakitermelésben

Az erdészeti munkák másik nagy csoportja, a fakitermelés gépesítettsége a belső-égésű-motorok elterjedésével vette kezdetét. Európa és Amerika több műhelyében párhuzamosan kezdtek műszaki szakemberek láncfűrészek fejlesztésébe. Ezek közül a legeredményesebb a Weiblingen-i (Baden-Württemberg, Németország) Andreas Stihl volt, aki 1926-ban alapította meg motoros láncfűrészeket készítő gyárat. A vállalkozás túlélve számos gazdasági völgyet, ma a világ legnagyobb motoros láncfűrész-gyára. Számos innovatív technikai megoldása a többi láncfűrész-gyártó előtt is példával szolgál. A gyár termékei az 1950-es évektől fogva voltak importálhatóak Magyarországon, és egy rövidebb szünet kivételével (amikor politikai nyomásra tilos volt behozni, majd szintén politikai nyomásra ismét felszabadult a behozatala), a STIHL márkanév az 1980-as évektől fogva folyamatosan minőségi műszaki megoldást nyújtott a magyar fakitermelők számára. A motoros láncfűrész neve a magyar nyelvben gyakorlatilag egyet jelent a gyártó nevével, ami nemcsak az erdészetben, de mára a közéletben is egyedülálló marketing-szerepet képvisel. A gyár és a hazai forgalmazók az erdészeti kivitelező vállalkozások számára gépekkel, és szaktanácsadással is szolgálnak, az 1990-ben történt konkrét nagykereskedelmi vállalkozás megalapítása óta. A Stihl motoros láncfűrészek a legnagyobb műszaki befolyást gyakorló eszközök Közép-Kelet-Európa erdészeti kivitelező vállalkozásainak életében. A gyalufogas láncon alapuló technológia egyeduralmának megdöntésére számos technikai vízió született az elmúlt 80 évben, de áttörő sikerű idegen megoldás nem látott napvilágot. Várhatóan a lánctechnikára alapuló fakitermelés még hosszú ideig lesz közhasználatban az erdőhasználati munkáknál. [STIHL.HU]

A Kárpát-medence történelme során sokáig jelentős kereslet volt a faszén, hamuszír, csersav, gyanta termelése iránt. Ezeket a termékeket gyakorlatilag vállalkozó magánszemélyek, családok állították elő az erdőben, évszázadokon keresztül úgy, hogy az erdőtulajdonos számára az előállított késztermék bizonyos részét átadták, a többivel szabadon rendelkeztek. Ezek a vállalkozók (sok esetben azonban jobbágyok) a középkortól fogva terjedtek el tömegesen, amikor a céhek, később manufaktúrák a tömeges árutermelés első lépéseivel egyre komolyabb felvevőpiacot jelentettek a faalapú erdei melléktermékek iránt (ide értendő a cserzőanyag-, gyantatermelés is). Az erdőben élő vállalkozások nagyon nehéz körülmények között, nehéz fizikai munka árán tartották fent önmagukat, családjukat. Ezen termékek évszázadokon át nagyon szerény megélhetést biztosítottak a művelőiknek, sokszor úttalan utakon volt elérhető a boksarakó hely, rablók és tolvajok veszélyeztették a vállalkozások és vállalkozók pusztá életét is. Ezek a vállalkozások a mai erdészeti vállalkozások őseinek tekinthetők. Jelenleg ez a piaci szegmens már inkább népművelő értéket képvisel, és turisztikai látványosság a hagyományos módszerrel rakott boksa.

Számos Nyugat-európai és Észak-amerikai gépgyártó párhuzamosan fejlesztett az elmúlt évtizedekben fakombájnokát, fakitermelő- és mozgató óriásgépeket (harvester és forwarder) is. Ezek a fejlesztések alapvetően fenyő állományokra lettek a '60-'70-es évektől adaptálva, és a lombos állományok ilyen jellegű, teljesen gépesített kitermelése csak a '90-es évektől fogva került kikísérletezésre. A gyártók jelentős erdőfeszítéseket tesznek ma is ebbe az irányba. Ez a típusú komplex fakitermelés és a faanyag-mozgatás (erdészeti alsó rakodóig), amennyiben általánosan bevett technológia lesz a lombos állományokban is, jelentős paradigmaváltást fog eredményezni az erdészeti foglalkoztatásban, a szakképzésben, a gépberuházások terén, a faanyag-szállítások logisztikájában.

A XX. Század első felében az erdei kisvasutak, a csúszdák, kötéleregetők, lófogatós szerszámok mellett a kéziszerszámok voltak az erdei munkások fő eszközei (fűrészek, fejszék). Az erdészeti gépesítés, párhuzamosan a mezőgazdaság gépesítésével, 1953-tól kezdődött, és a '60-as évekre széles körben elterjedt. Az erdőgazdálkodásban megjelentek a motorfűrészek, csörlők, traktorok, daruk, tehergépkocsik. Az erdőfeltárás szintén jelentős fejlődésen ment keresztül. A technikák és technológiák egymást váltva jelentek meg.

A gépesítésben egy nagy arányú mennyiségi növekedés lépett fel, nagyon sok gép jelent meg az első hullámban, amit a '60-as években egy minőségi váltás cserélt le. Újabb gépek, újabb technológiák váltak elérhetővé, intenzív volt a hazai gépfejlesztés is, de nagyon sok gépet importáltunk is. Már ekkor is rendkívül sokféle gép került bevezetésre, megannyi technológiával vegyítve, mely tarkaságot az erdőgazdálkodás ma is magán visel. A '70-es években még erősebb gépek érkeznek, és megindult a hosszúfás technológia alkalmazása. A faipar is technikai reformkorszakot élt át, egyre nagyobb faipari üzemek készültek el, melyek egyre nagyobb mennyiségű faanyagot tudtak feldolgozni. A II. vh. és az '56-os Forradalom utáni csendes évtizedekben a fogyasztói társadalom kialakulásával a fa, mint nyersanyag iránt egyre nagyobb igény mutatkozott. Töredékére esett vissza az egységnyi faanyag kitermelésére eső élőmunka-igény, teljesen átstrukturálódott a faanyag-kereskedelem és a faanyag-szállítás. A művelet-gépesítés mellett tért hódított a folyamatgépesítés, és egyre komplexebb fakitermelési és faanyag-szállítási technológiák jutottak el hozzánk.

Hazánkban egy főre eső faanyag-felhasználás az utóbbi évtizedben átlagosan évente $0,7 \text{ m}^3$, míg Németországban ugyanez az érték $1,2 \text{ m}^3$ volt. A faanyag-felhasználás mennyiségi növelése az erdészeti szektor elemi érdeke. Németországban a Holzabsatzfonds³ (Fakereskedelmi Alap) törvényben lefektetett célja 1990-től a belföldi faanyag-fogyasztás érzékelhető emelése, amivel az erdőgazdálkodásnak és az erdőre alapozott hazai iparoknak a gazdasági súlyát kívánja emelni a törvényhozás.

Az erdei munkások létszáma, az erdő munkahelyteremtő és -megtartó képessége ezzel párhuzamosan jelentősen csökkent. A szocializmus egyik vívmányaként kezelt társadalmi folyamat volt, hogy a vidéki emberek tömegével beköltöztek a városokba, és a generációk során felgyűlt, vidéki élet- és munkatapasztalatokat a városi gyárak, üzemek újszerű világára váltatta a politika. A '90-es évektől fogva ennek a társadalmi

---

³ Gesetz über den Holzabsatzfonds (13. Dezember 1990; BGBl I 1990, 2760)

rétegnek jelentős része elvesztette munkáját, egzisztenciáját, a földhöz, erdőhöz való visszaút azonban nagyon sok esetben nem teremtődött meg a privatizáció során sem.

RUMPF J. [1991] szerint a saját rezsiz vs. vállalkozóval történő munkavégzés költségsszínvonalában az utóbbi a saját rezsiz kivitelezéshez képest kb. 20%-os megtakarítást tesz lehetővé, ami logikailag csupán az eszközök jobb kihasználtságából, és a praktikusabb vagy rugalmasabb munkaszervezésből adódhat. A vállalkozói díjak megállapítása ennek a folyamatnak lényegi eleme, RUMPF J. [1991] szerint a tömeg-darab törvény mellett a gyakorlatban ma már lineáris kiegyenlítést végeznek erre.

A gépesítés kezdeti évtizedeiben az erdészeti szakirodalom számos esetben célként jelölte meg a minél magasabb fokú gépesítettség elérését, a technikai előrehaladás mellett az erdei élőmunka csökkentését, az adott feladatra jutó munkaerőigény mérséklését. Tény, hogy a technikai előrehaladás célja az emberi élőmunka kiváltása, racionalizálása. A mai társadalmi viszonyok között azonban az erdők munkahelyteremtő és munkahelymegtartó szerepe egyre fontosabb kérdés, amellet, hogy természetes igény a modern technika használata. A foglalkoztatásban növekvő szerepe van az erdők közjóléti és védelmi funkciójának. Az erdőtelepítések, a turisztika és az erdei melléktermékek, az alapvető erdészeti foglalkoztatotti létszámhoz viszonyítva, jelentős foglalkoztatási potenciállal bírnak. Az erdészeti politika fontos feladata e tényezők és a technikai modernizáció harmonikus fejlődésének biztosítása.

Az erdészeti vállalkozások mai (1990 utáni), legnagyobb foglalkoztatási potenciállal bíró köre az erdőművelési és erdőhasználati munkákat végző vállalkozások csoportja. Ez a vállalkozói kör nagyon kevés vállalkozói, de annál több szakmai tradícióval rendelkezik hazánkban. GÓLYA J. [1995] felmérései alapján, 1989-ben a fakitermelés 17,5%-át végezték erdészeti vállalkozások, míg 1991-ben már 27% ez az érték, 1995-ben pedig 80%-nál is magasabb arányú a vállalkozói fakitermelés aránya. Ez az érték a '90-es évek végére 90% fölötti értékben stabilizálódott.

Németországban az erdészeti vállalkozások számára a tartományi tagszervezetek 1945-ben hozták létre a Deutscher Forstunternehmer-Verband e.V.⁴-t (DFUV) elődjét. Ez a szervezet az erdészeti vállalkozások általános nemzeti érdekvédelmi ernyőszervezte, ami a tagjai számára a PEFC és FSC certifikációt is szervezi. A PEFC CoC (Chain-of-Custody) certifikációját a kivitelező vállalkozások is megszerezhetik, hiszen ez a tanúsítási rendszer a tőtől a felhasználóig követi a termelési láncot, amiben a fakitermelőknek, faanyag-szállítóknak fontos szerepe van. Ezzel a szervezettel szorosan együttműködik a Gütegemeinschaft Wald- und Landschaftspflege e.V.⁵ egyesület, ami a certifikált erdészeti szolgáltatók adatbázisát üzemelteti (bármilyen államilag elismert certifikátumnak megfelelő vállalkozások, tehát nem csak PEFC vagy FSC-tanúsítottak). Ebben az adatbázisban 1137 vállalkozás található 2011. elején, de közöttük nem csak szolgáltató vállalkozások vannak. WESTERMAYER és a KWF⁶ adatai szerint Németországban összesen 7290 szűk értelemben vett⁷ erdészeti szolgáltató vállalkozás működik, melyek 23.009 munkahelyet

---

⁴ www.forstunternehmer.org

⁵ www.vzfu.de

⁶ KWF: Kuratorium für Waldarbeit und Forsttechnik

⁷ Westermayer szerint „szűk értelemben vett” erdészeti szolgáltatók az erdőművelésben és erdőhasználatban fizikai munkát végző vállalkozások (erdősítés, ápolás, gyérítés, véghasználat, közelítés, fa-

biztosítanak. Az egy vállalkozásra eső erdőterület Németországban 1236 ha, ugyanaz az érték Magyarországon 705 ha/vállalkozás, azaz a fele a német adatnak.

Ausztriában, ahol a civilek, és a vállalkozások önszerveződése évszázados hagyományokkal bír, csak 2010-ben jött létre az első erdészeti vállalkozói érdekvédelmi szövetség Osztrák Erdészeti Vállalkozói Szövetség (Österreichische Forstunternehmersverein, ÖFUV) néven. Hazánkban a MEGOSZ (Magán-erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége) nevében nem tartalmazza a kivitelező vállalkozások érdekvédelmét (még ha a valóságban fel is lép az oldalukon), az osztrákhhoz hasonló kifejezett érdekvédelmi szervezet hazánkban több szervezet mezsgyéjén található.

Az 1980-as évektől fogva jelentős erdőbirtokok maradnak gazdálkodó nélkül, vagy aprózódnak el az öröklési szabályok változása és a vidéki családok városba költözése miatt, és egyre több magánerdő válik kezeletlenné (rendezetlenné) Közép- és Kelet-Európában. 2000-től fogva egyre erősödően érzékelhető, hogy a gazdálkodó nélkül maradó, főleg kisterületű magánerdőben, az erdészeti beavatkozások elmaradása végett faanyag-feldúsulás tapasztalható. A faanyag-mobilizálás érdekében több kutatási projekt is indult Európában [MAJOR, 2004], melyek arra a megállapításra jutottak, hogy bár rendelkezésre állna a szükséges vállalkozói kapacitás az ezen erdőkben található faanyag mobilizálására, és a tervszerű, fenntartható erdőgazdálkodás folytatására, de a tulajdonosok motivátlansága megakadályozza ezt. Ugyanez a jelenség számos európai országban megfigyelhető, és várhatóan továbbra is kutatott téma lesz.

2.4. Bejegyzett erdőgazdálkodók, mint vállalkozások

A '90-es évek magán-erdőtulajdona következtében a magánkézbe került erdőterület 46%-án magánszemélyek a bejegyzett erdőgazdálkodók 2009-ben (31 178 fő, számuk tíz év alatt csaknem megduplázódott). Ezen a körön belül, sajnos csak becsült információ van arról, hogy hányan regisztráltatták, magukat természetes magánszemélyként, továbbá mennyi az adószámos magánszemélyek, az őstermelők, közös őstermelők, családi gazdálkodók, és az egyéni vállalkozók aránya. Az erdőbirtokossági társaságok területaránya 13% (946 gazdálkodó, számuk lassan csökken), a szövetkezetek és erdőszövetkezetek területaránya 3% (219 gazdálkodó, számuk lassan csökken). A gazdasági társaságok (együtt az egyéb szervezetekkel) területaránya 13% (1169 gazdálkodó, számuk tíz év alatt csaknem megduplázódott)⁸. A kezeletlen (korábban rendezetlen) erdőterületek aránya a magánszférán belül még mindig 22% (197 221 ha) [MGSZH 2010].

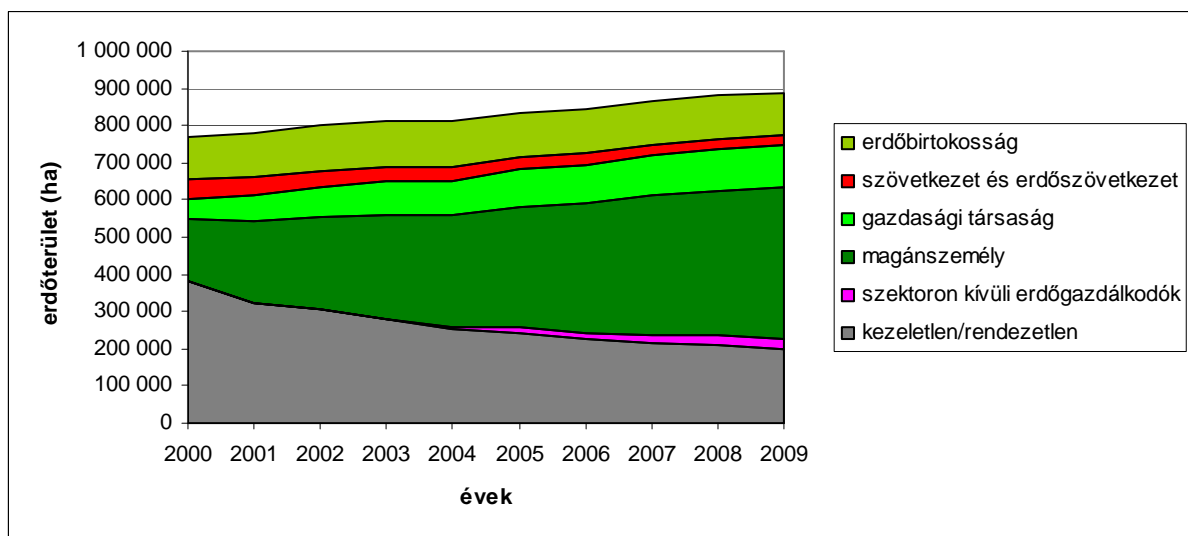
---

anyag-szállítás), a fafelvásárlók, csemetekertek, turisztikai szolgáltatók, erdészeti tanácsadók (szakszemélyzet/szakirányító) azonban már nem tartoznak ebbe a körbe.

⁸ Az erdőbirtokosságokat és erdőszövetkezeteket Schiberna egy kategóriába sorolja, mivel azonban „erdőszövetkezet” külön jogi kategóriaként gyakorlatilag nem létezik, így ebben a munkában már inkább a szövetkezetek közé soroltam [Schiberna, 2008].

A 2-1. diagram a magántulajdonú erdőterület erdőgazdálkodói csoportjai által elfoglalt arányokat mutatja be. A közös erdőgazdálkodás (erdőbirtokosságok és szövetkezetek) területaránya és a gazdálkodók száma (2-2. diagram) lassan csökkent az elmúlt tíz évben. Növekvő tendenciát mutat a gazdasági társaságok és a magánszemélyek (differenciálatlan adat) által kezelt erdőterület, ill. a gazdálkodók száma. 2000-től fogva gyakorlatilag megfeleződött a rendezetlen/kezeletlen erdőterület is. Az egyes gazdálkodói csoportok között egyértelmű átrendeződés a korábbi szövetkezetekből létrejövő gazdasági társaságok közötti átmenet (tíz év alatt 33 ezer hektárral csökkent a szövetkezeti szféra területe, és 63 ezer hektárral nőtt a gazdasági társaságok aránya).

2-1. diagram: A magántulajdonú erdőterület erdőgazdálkodói kör szerinti változása 2000-2009 között

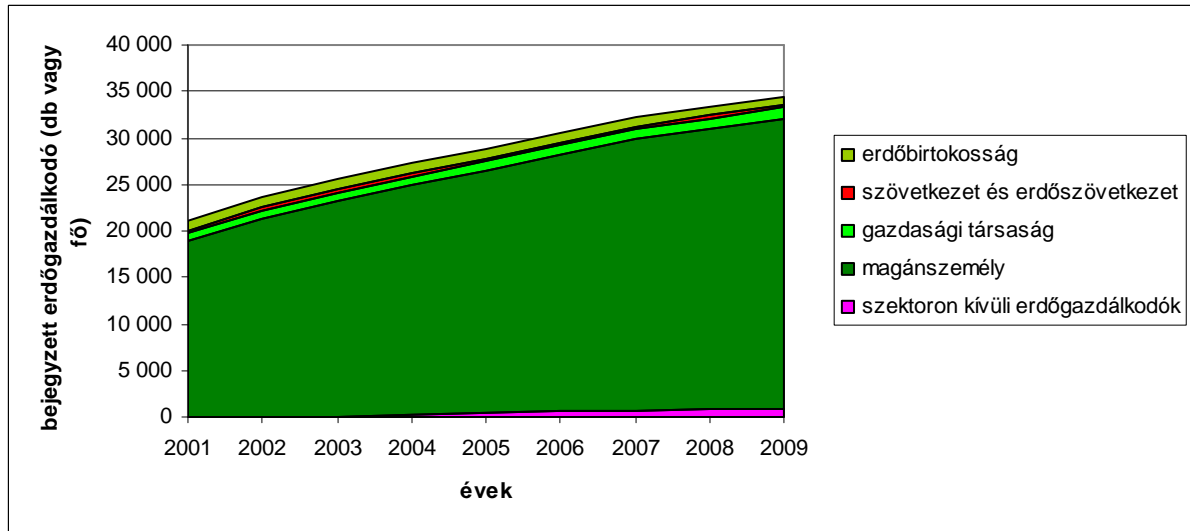
Forrás: ÁESZ, MGSZH éves jelentések

2000-2009 között 187 ezer ha rendezetlen/kezeletlen erdőterület talált erdőgazdálkodót, de ezzel párhuzamosan a magánszemélyek körében 243 ezer hektárral bővül az erdőterület, amiben az erdőtelepítések is jelentős szerepet játszanak.

A magánszemélyként gazdálkodók esetében az átlagos erdőterület 13 ha, az erdőbirtokosságok kategóriában 120 ha, a szövetkezetek és erdőszövetkezetek esetében 107 ha, míg a gazdasági társaságoknál (együttértve az egyéb gazdálkodókkal) 100 ha ez az érték. Az utóbbi években tovább erősödött az a tendencia, hogy a magánszemélyként bejegyzett erdőgazdálkodók száma erőteljesen növekedett, párhuzamosan azzal, hogy a gazdálkodói átlagterület is emelkedett egy kissé. Ennek magyarázata, hogy a rendezetlen/kezeletlen erdőterületek döntő részén a szakhatóság magánszemélyeket jegyzett be az utóbbi években erdőgazdálkodónak, és a rendeződött területek összege arányaiban magasabb volt, mint a bejegyzett személyek száma. Az erdőbirtokosságok és erdőszövetkezetek száma túljutott egy csúcsponton, és elkezdett visszaesni (a meglévők között nagyon sok hibernálódik, azaz éveken keresztül nem történik érdemi tevékenység, mivel az első pár évben, vagy az első évtizedben minden aktuális erdőgazdálkodói tevékenység lezajlott). A szövetkezeti szféra is csökkenő tendenciát mutat, területben és gazdálkodószámában is. A gazdasági társaságok kategóriában sok új gazdálkodó

megjelent, az átlagterület valamelyes csökkent, de még mindig sokkal magasabb, mint a magánszemélyek esetében (ez a már említett szövetkezet-gazdasági társaság átmenetnek is köszönhető).

2-2. diagram: Bejegyzett erdőgazdálkodók számának alakulása 2001-2009 között

Forrás: ÁESZ, MGSZH éves jelentések

Az erdőgazdálkodó, mint az erdőgazdálkodás operatív menedzsmentjéért felelős személy (kapocs a tulajdonos, szakszemélyzet és kivitelező között), a külföldi erdészeti intézményrendszerekben, ilyen elkülönült entitásként, szinte ismeretlen fogalom. Németországban az erdőtulajdonos vagy maga gazdálkodik (általában Eigenbetrieb formában, azaz őstermelőként), vagy bérbe adja területét egy őstermelőnek, gazdasági társaságnak vagy erdőbirtokosságnak. A német erdészeti szakhatóság erdőgazdálkodói nyilvántartása csak technikai nyilvántartás, és nincs mögé felelősségi szerep állítva. Az erdőben zajló munkákért, az erdőgazdálkodás szakszerűségéért alapvetően a tulajdonos felelős. Mivel Magyarországon a tulajdonos és a szakhatóság közé ékelődik az erdőgazdálkodó személye, így a felelősségi körök bonyolódnak, amit a számos per és jogvita is jelez.

Az erdőgazdálkodók döntő része kevés erdővel rendelkezik ahhoz, hogy főállásban foglalkozhasson az általa kezelt erdőterülettel, az egyes gazdálkodói csoportok átlagterületét figyelembe véve, ez elméleti síkon egyik csoport számára sem jelent folyamatos gazdálkodást.

2.5. Szakirányító vállalkozások

Az erdészeti szakszemélyzet (korábban szakirányító) intézménye is sajátos hazai intézmény, aminek bevezetésével tovább bonyolódik az intézményi struktúra, és a hibás teljesítésből származó felelősség még tovább osztódik. A szakszerű erdőgazdálkodásért felelős szakszemélyzet (jogosult szakszemélyzet) a menedzsment (er-

dőgazdálkodó) operatív tanácsadója, aki számára a legújabb erdőtörvény⁹ kiemelt szerepet biztosít (nélküle az erdőgazdálkodás legális módon elképzelhetetlen, operatív kapcsolattartó a szakhatóság és az erdőgazdálkodó között).

Németországban az erdészeti szaktanácsadók (hazai szóhasználatnál szakirányítók) egyesülete¹⁰ összesen 129 tagot számlál (2010. decemberi adat). Ezek a civil mérnökök független szakértők, erdészeti feladatok szakirányítói, akiket nem a szakhatóság tart nyilván egy rendszerben, hanem alulról jövő kezdeményezésként egyesületbe tömörültek. A német szervezet 1954-ben alakult. Tagjai alapvetően felsőfokú végzettségű erdész szakemberek, akik az erdőértékelés, certifikáció, tervezés, faanyag-felvásárlás, támogatások és tanácsadás terén aktívak. Ők „Freiberufler”-ek, aminek hazai megfelelője leginkább az EVA hatálya alá tartozó egyéni vállalkozói jellegű forma (ilyen „szabadúszó” foglalkozások Németországban a fogászok, ügyvédek, újságírók). Magyarországon szakszemélyzet a törvény szava szerint közép- vagy felsőfokú erdészeti végzettségű szakember lehet (tehát erdőszaktikus vagy erdőmérnök). Az „erdészeti szakirányító” intézményt az 1996-os erdőtörvény alapította, de azóta a kb. 3310 bejegyzett szakszemélyzeti tag számára képviselőt csak az általános erdészeti érdekképviselők látnak el, önálló civil szerveződésük nincs.

Hazánkban a termelőszövetkezeti rendszer átalakulása során a korábbi TSz-erdészek jelentős köre erdészeti kivitelező vállalkozássá szerveződött, a gépeket, berendezéseket bevonta a gazdálkodási körébe. Megrendelőik a korábbi termelőszövetkezetek helyett a magán-erdőgazdálkodók valamint az állami erdőgazdaságok lettek. A hazai erdészeti kivitelező vállalkozások ennek nyomán, 1990 után az alábbi három úton jöttek létre:

- átalakuló állami erdőgazdaságok erdőszeteiből a kiszervezésre került munkavállalókat vállalkozások vették át, melyeket döntően szintén az erdőgazdaságtól kilépő erdészeti szakmunkások, erdőszaktikusok vezetnek;
- felbomlott termelőszövetkezeti rendszerből kieső, kivitelezői tapasztalattal rendelkező korábbi TSz-erdészek verbuváltak maguk köré brigádot, és kezdtek el megrendeléseket vállalni;
- erdészeti szakmunkásképzőt, erdőszaktikumot végzett, 1990 után munkába állt fiatal szakemberek, egyéb lehetőség híján, kevés szakmai tapasztalattal, de kellő ambícióval alapítottak erdészeti kivitelező vállalkozásokat.

2.6. Vállalkozások szerepe ma az erdőgazdálkodásban

Az erdőgazdálkodásban érintett vállalkozások szerteágazó szerepekkel bírnak, melyek közül az alábbi hárommal kiemelten foglalkozok az értekezésben:

- **jó minőségű erdei termékek és szolgáltatások előállításának és értékesítésének piaci szerepe** (elsősorban faanyag-termelés, ill. az ehhez közvetlenül kapcsolódó szolgáltatások, mint pl. erdészeti kivitelezés), azaz a tényleges piaci szerep betöltése (naturális és monetáris értelemben), amihez

⁹ 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról

¹⁰ Bundesverband Freiberuflicher Forstsachverständiger e.V. (Erdészeti Szaktanácsadók Szövetségi Szervezete)

társul a rendezett vidéki térség fenntartásának járulékos szerepe is, mivel a hazánk területének ötödén található erdőkben az erdészek munkája nélkül elképzelhetetlen lenne az élhető környezet biztosítása;

- **foglalkoztatási szerep, elsősorban a vidéki foglalkoztatás** az erdészeti termelés és -szolgáltatás területén, részletesen elemezve az egyes foglalkoztatói csoportokat;
- **költségvetési kapcsolatok, azaz adófizetési és támogatáspolitikai (pénzügyi) szerep**, mivel a gazdasági élet szereplői az adófizetés révén hozzájárulnak a központi és helyi költségvetéshez (az állami feladatok ellátásához). Másrészt a támogatáspolitikai révén támogatásokhoz juthatnak fejlesztéseikhez, közcélú/közhasznú feladataikhoz (az állami/közösségi/helyi költségvetésből), ami az agráriumban nagyon komoly európai tradíciókkal rendelkezik, és bár piactorzító, de éppen a versenytársak magas támogatottsága miatt, jelenleg kikerülhetetlen.

A szerepek mellett, az azokhoz rendelt szereplőkről is értekeznek a dolgozat, elemezve a szereplők piaci magatartását, viselkedését. A felsorolt szerepeket az erdőgazdálkodás különböző szereplői töltik be, akik között változatos érdekeltiségi-függőségi kapcsolatok működnek. Az erdőgazdálkodás intézményi modelljében [SCHIBERNA 2008] tisztázta ezeket a kapcsolatokat, ez a dolgozat első sorban a vállalkozói szféra beágyazódását, helyzetét és jövőbeli kilátásait taglalja.

A fentiek alapján, az állami erdőgazdálkodásban a szakmai-gazdasági súlypont az erdőgazdálkodón van, ahol a szakemberek döntő része jelenik meg, a bevételek és az eredmény itt jelentkezik. A tulajdonos eredményt alig vár el, és a gazdálkodás szakmai oldalát teljes egészében az erdőgazdaságokra bízta.

A magán-erdőgazdálkodásban a szakmai-gazdasági súlypont a kivitelező vállalkozóra helyeződik, mivel a tulajdonost az erdőgazdálkodó csak képviseli, a szakmai irányítást azonban a szakirányító/szakszemélyzet végzi (felelősségi viszonyok osztódása), a munkák tényleges elvégzése, és az egész erdőgazdálkodási folyamat pénzáramának döntő része a kivitelező vállalkozás irányába mozog.

2.7. Az erdészeti vállalkozás meghatározása és típusai

Az alábbiakban az erdészeti vállalkozások szakirodalmában fellelhető definíciókat, meghatározásokat gyűjtöttem össze, melyek ezen vállalkozások csoportosításához nyújtanak segítséget, egyúttal összevetik a meglévő ismeretanyagot.

Számviteli törvény¹¹ szerint „vállalkozó”, aki amely a saját nevében és kockázataira nyereség- és vagyonszerzés céljából üzletszerűen, ellenérték fejében termelő vagy szolgáltató tevékenységet (vállalkozási tevékenység) végez.

RUMPF J. szerint a vállalkozás az a tevékenység, amelyben a vállalkozó a tulajdonában lévő anyagi és szellemi javait (és/vagy egzisztenciáját) kockáztatva kísérel meg haszonra szert tenni. A fakitermelési vállalkozó más erdejében saját embereivel és eszközeivel hajtja végre a fakitermelés és faanyagmozgatást, a szerződésben

---

¹¹ 2000. évi C. törvény a számvitelről 3. § (1) 2. pont

megállapított díj ellenében. RUMPF J. szerint az alábbi vállalkozási típusokat lehet, alapvetően műszaki szempontok alapján elkülöníteni:

- erdészeti kisvállalkozás (fakitermelő, erdőművelő kisvállalkozás);
- erdészeti műszaki vállalkozás (harvestert, forwardert üzemeltető vállalkozás; sajátos finanszírozói szerepet vállalnak az állami erdőgazdaságok e tekintetben, amikor megvásárolják ezeket a nagyértékű gépeket, és erdészeti kivitelező vállalkozás számára használatba adják, a döntően saját üzemi területen történő munkák elvégzése érdekében);
- értékesítő vállalkozás (erdőt lábön megvásárló vállalkozás);
- szolgáltató vállalkozás (műszaki feladatok mellett szakszemélyzeti/szakirányítási feladatokat is ellátó vállalkozás).

ERLER, J. ÉS WESTERMAYER, T. szerint az erdészeti szolgáltató vállalkozás (forstliche Dienstleistungsunternehmen) az a vállalkozás, amely az erdészeti termelés során, a fakitermeléstől a közelítésen át a faanyag-szállításig tevékeny. Németországban ezen vállalkozások egyharmada egyszemélyes vállalkozás, további 56%-a kevesebb, mint 5 főt alkalmaz. A teljes szolgáltatói szektorban az átlagos foglalkoztatotti létszám, a cégtulajdonossal együtt 3,1 fő/vállalkozás. WESTERMAYER és munkatársai [2004] szerint a paraszti jellegű saját rezsiz erdőgazdálkodás mellett (200 ha alatti erdőterületet ért ez alatt és ebből kb. 48 000 van Németországban), ez a kivitelezői vállalkozástípus a legjellemzőbb a német.

Schiberna E. szerint az erdészeti vállalkozások alapvetően az alábbi kategóriákba sorolhatóak:

- erdészeti kivitelező vállalkozások (kizárólag szakmai kivitelezést végeznek, három jelentős csoportjuk az erdőművelést, fakitermelést, és faanyag-szállítást végző vállalkozások);
- erdészeti szolgáltató vállalkozások, korábbi nevükön az erdészeti integrátorok, jelenleg az erdészeti szakszemélyzet, akik a kivitelezés mellett szakirányítást is vállalnak, azaz erdészeti szakszemélyzetként is megjelennek; Az erdészeti szakszemélyzet törvényi értelmezése azonban csak a szakirányítást fedi le, a kivitelezést nem érinti, ez az a csoport, ahol a gazdálkodás beindításához leginkább szükséges szervező erő létrejön, hiszen az integrátori rendszer volt a leginkább érdekelt abban, hogy minél nagyobb erdőterületre kiterjedjen a tevékenysége (ez az önálló szervező erő alapvetően hiányzik az erdőtulajdonosok, az erdőgazdálkodók és a szakirányítók különállása esetén);
- magánerdészetek (akik nagy területen bejegyzett erdőgazdálkodók, általában jelentős erdőtulajdonosok a vállalkozás vezetői maguk is, továbbá kivitelezői kapacitással, és szakirányítási/szakszemélyzeti tevékenységgel is rendelkeznek).

A fenti definíciók messzemenően lefedik az erdészeti vállalkozások teljes körét. Az erdőgazdálkodás hazai intézményi modelljében az egyes vállalkozó szerepek és személyek elkülönítése a legjelentősebb kérdés:

- erdőtulajdonos vagy erdőtulajdonosok személye¹²,
- bejegyzett erdőgazdálkodó személye,

¹² Itt a „személye” kifejezés természetes vagy jogi személyt, azaz a gazdálkodó jogi formáját jelenti.

- erdészeti szakszemélyzet/szakirányító személye,
- erdészeti kivitelező személye.

A fenti szerepek tisztán és egymással bármilyen szabad kapcsolatban előfordulnak egy-egy erdészeti vállalkozás keretében. Továbbá az alábbi vállalkozói szerepek merülnek még fel az erdőgazdálkodáshoz közvetlenül kapcsolódva:

- faanyag-szállító;
- lábon történő faanyag-felvásárló;
- kitermelt faanyag-felvásárló;
- erdészeti szerszám- és gépkereskedő, gépszerviz;
- csemetekert;
- faültetvény-gazdálkodó;
- energetikai ültetvény-gazdálkodó.

Az erdőgazdálkodás szabatos szervezeti és gazdasági elemzéséhez elengedhetetlen a pontos tevékenység-besorolások szem előtt tartása. Az alábbiakban a TEÁOR alapján történő besorolást, és annak értelmezését mutatom be.

TEÁOR¹³ osztályozás szerint az „A” nemzetgazdasági ág (mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat) 02. számú ágazatának (erdőgazdálkodás) a következő alábontásai alapján történik a statisztikai adatgyűjtés az Európai Unió tagállamaiban:

- 02.10 Erdészeti, egyéb erdőgazdálkodási tevékenység (pl. erdőtelepítés, erdőfelújítás első kivitele, ápolás, gyérítés, erdőfenntartás üzemi erdőterületen, csemetekerti gazdálkodás);
- 02.20 Fakitermelés (alapvetően a véghasználat vagy a szálaló fahasználat az üzemi területen¹⁴);
- 02.30 Vadon termő, egyéb erdei termék gyűjtése (pl. gomba, makk gyűjtése);
- 02.40 Erdészeti szolgáltatások (pl. fakitermelő szolgáltatás).

A fenti négy alábontásból az első három tehát alapvetően termék-előállítás-jellegű tevékenység, míg a 02.40 jelű kifejezetten szolgáltatás. A korábbi osztályozás alapján (TEÁOR '03) a 02.01 erdőgazdálkodási termék-előállítás, és a 02.02 erdőgazdálkodási szolgáltatás fordítókulcsa is ennek megfelelően lett képezve, az új osztályozás szerint a 02.10, 02.20 és 02.30 a korábbi 02.01 szétbontása, míg a 02.40. egyetemleges megfelelője a korábbi 02.02 kódú sornak. A dolgozat további részeiben, egységesen két részre bontva kezelem a „termelés” és a „szolgáltatás” csoportosítás alapján a gazdálkodó szervezeteket.

A tevékenységi definiálás mellett az erdőgazdálkodásban is felmerülő általános ökonómiai dilemmát WESTERMAYER elemezte. A gazdasági javak (termékek és szolgáltatások) megszerzésének állandó dilemmája a „make or buy” döntés meghozatala. Azaz „termelj vagy vásárolj”, talán még inkább magyaros, de árnyalatnyit eltérő

---

¹³ A magyar TEÁOR-osztályozás a „AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 1893/2006/EK RENDELETE (2006. december 20.) a gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozása NACE Rev. 2. rendszerének létrehozásáról és a 3037/90/EGK tanácsi rendelet, valamint egyes meghatározott statisztikai területekre vonatkozó EK-rendeletek módosításáról szóló” jogszabály alapján került kihirdetésre.

¹⁴ Szerző megjegyzése, az „üzemi terület” alatt itt azt a területet értem, ahol a tevékenységet végző bejegyzett erdőgazdálkodó is.

megfogalmazásban „magad uram, ha szolgád nincsen”. Ennek a gazdasági döntésnek az értelmét az erdőgazdálkodásra, azon belül is az erdészeti szolgáltatási piacra WESTERMAYER részletesen értelmezte [Westermayer 2002]. A „szolgáltatás” kifejezés olyan munkateljesítményt takar, amit a szolgáltató egy másik gazdasági szerv vagy szervezet igénye alapján, folyamatában teljesít.

MELLINGHOFF az erdő termékeit és szolgáltatásait egyszerűsítve az alábbiakban foglalja össze [MELLINGHOFF 2000]:

- **Erdő termékei:**
  - *faanyag*;
  - melléktermékek (vad, méz, kéreg, fenyőgally, stb.);
  - használati jogok;
- **Erdő szolgáltatásai:**
  - szabadidő színtere;
  - természetvédelem;
  - műszaki védelem;
  - tájképvédelem;
  - klímavédelem;
  - oktatás;
  - egyéb szolgáltatások.

Ebben az értelmezésben az erdészeti kivitelezési szolgáltatás célja az erdő főtermékének (faanyag) piacképes terméké történő alakítása (felkészítése). Ez a tevékenység az erdőgazdálkodás elsődleges alaptevékenysége, amely kifejezetten műszaki jellegű feladat, és döntően befolyásolja a gazdálkodás eredményességét. Az erdészeti kivitelező vállalkozások ezt a műszaki feladatot vállalkozási szerződés keretében végzik el. Az erdőgazdálkodás termelési értékének fő forrása, az erdőgazdálkodásból élő emberek egzisztenciájának fő biztosítója ez az alaptevékenység. A fakitermelések visszafogásával, a fa, mint nyersanyag gazdasági jelentőségének gyengítésével ez a termelési érték kerül veszélyhelyzetbe, és az erdőgazdálkodásból élő, főként vidéki emberek, a vállalkozók, és a foglalkoztatottak munkahelye szűnhet meg.

A fenti osztályozások és elméleti megfontolások alapján az erdészeti kivitelezéssel (is) foglalkozó vállalkozások jövőbeli fejlődési lehetőségeit az alábbi kategóriákon belül lehet elképzelni:

- **Családi vállalkozások** fejlődése, mezőgazdasággal vegyesen működő, életképes családi gazdaságok kialakulása. A családi gazdaságok (őstermelők, közös őstermelők, családi gazdálkodók) esetében a saját vagy bérelt erdőtulajdonon a vállalkozás bejegyzett erdőgazdálkodó, aki a saját rezsiz kivitelezést is kézben tartja. Ennek a körnek továbbra is szüksége van a szakszemélyzeti/szakirányítói háttérre, elsősorban adminisztrációs jelleggel. A mezőgazdaságban nagyon jól működő Falugazdász Hálózat mintájára faluerdész hálózat kiépítése helyett azonban az erdészeti politika a szakszemélyzeti/szakirányítói „hálózat” kiépítését támogatta. A családi vállalkozások megerősödése állami segítség nélkül nehezen képzelhető el.

- **Erdészeti integrátorok** helyzetének stabilizálása, akik generálkivitelezőként is megjelenhetnek a piacon, azaz az egybrigádos kivitelező vállalkozások számára munkát tudnak szervezni. Ez a csoport tud tényleges szervező erőt kifejteni a kezeletlen magánerdők kezelésbe vonása tekintetében is. Nyugat-Európában ezek a vállalkozások vagy a jelentősebb magánerdészetek szolgáltatás-bővülése révén jönnek létre, vagy a papírgyárak, fafeldolgozó üzemek által alapított leányvállalatok keretein belül. Utóbbi eredet hazánkban eddig ismeretlen volt.
- **Egybrigádos erdészeti kivitelező vállalkozások** működése, akik hosszú távon, sok esetben kényszervállalkozásként maradnak a piacon. Egyéni piaci helyzetük instabil, szerény műszaki színvonal mellett alacsony vállalkozói díjjal dolgoznak, ami a talpon maradásukhoz éppen elegendő, gyakorlatilag kényszervállalkozások. Ez a csoport, fejlődésre kevésbé képes. Hosszú távon a kevésbé professzionális megrendelések teljesítói, ill. az integrátorok alvállalkozói lehetnének.
- **Erdészeti tanácsadó vállalkozások** bázisát döntően a másodállású szakszemélyzeti/szakirányítói feladatokat ellátó vállalkozások jelentik. A közép- vagy felsőfokú erdészeti végzettségű szakemberek fő- vagy mellékállású tevékenységeként vezetett vállalkozások. Fejlődésük a magán-erdőgazdálkodás strukturátlansága és piaci rései miatt feltételezhető, de a szakszemélyzeti/szakirányítói tevékenység önmagában nem jelent elég szervező erőt, és sok esetben nem is rejt kellő üzleti lehetőséget, csak abban az esetben, ha a szakszemélyzet/szakirányító bejegyzett erdőgazdálkodóvá is tud válni, ill. kivitelezői kapacitást épít (ebben az esetben integrátorra fejlődik). Az erdészeti (szak)tanácsadó vállalkozás alapvetően a szakértelem birtokosa, akinek az erdészeti kivitelező vállalkozás az alvállalkozója tud lenni.

---

3. Az állami erdészetek és az erdészeti kivitelező vállalkozások kapcsolata

Az állami erdőgazdaságok erdészetei és a kivitelező vállalkozások kapcsolata stratégiai partnerség. A '90-es évek elején az erdei szakmunkát végző brigádok korábbi munkaszerződés tagjai és munkavállalói vállalkozásokba kényszerültek. A megbízások zöme ezen vállalkozásoknak továbbra is az erdőgazdaságoktól érkezett. A magán-erdőgazdálkodói kör bővülésével a kivitelező vállalkozások egyre több megrendelést kapnak a magánszférából is, de az állami erdőterület- és az alávonott erdőterület állami dominanciája miatt továbbra is az állam a legnagyobb megrendelő. Az állami erdőgazdaságok és a kivitelező vállalkozások kapcsolatának elemzésére eddig egyetlen tudományos igényű felmérés készült. 2004 tavaszán, hazánk Európai Unióhoz történt csatlakozásával egyidejűleg, Major által készített felmérés úttörő munka volt a téma kimunkálásában. Ezt a felmérést, 2010 tavaszán, mintegy megismételve, de bővítve és részben átstrukturálva végeztem el.

3.1. Állami erdészetek főbb naturális jellemzői, a regionalitás

Az állami erdőgazdálkodás az erdészeti szolgáltató vállalkozások legnagyobb megrendelője, amit alátámasztanak az alábbi tények:

- az erdőterület 58%-án az állami erdőgazdaságok gazdálkodnak (a bejegyzett erdőgazdálkodók);
- fakitermelés, és ehhez kapcsolódóan a faanyag-szállítás 65%-át az állami erdőgazdaságok adják;
- az erdőfelújítások 66%-a az állami erdőgazdaságok területén kerül elvégzésre;
- az 1990-es években az állami erdőgazdaságok kiszervezték a saját kivitelező kapacitásaikat, és ma ugyanezt a tevékenységet vállalkozóktól rendelik meg;
- erdőgazdaságok éves eredménykimutatásaiban az anyag jellegű ráfordítások értéke nagyon magas az összes ráfordítás arányában, ezen belül is az igénybevett szolgáltatások értéke domináns, ami alapvetően a menedzsment-típusú gazdálkodókra jellemző.

A 3-1. és 3-2. táblázat a Major M. és az általam 2004-ben, ill. 2010-ben kiküldött és visszaérkezett kérdőívek számáról tájékoztat. A 2010-ben kiküldött kérdőívet az 1. melléklet tartalmazza. A kérdőívek visszaérkezési arányában tapasztalható jelentős eltérésre a két időszak tekintetében a vállalkozók mentális állapota komoly befolyást gyakorolhatott. 2004-ben és 2010-ben is jelentős változások időszakában történt a felmérés. 2004-ben az EU csatlakozás okozta komoly várakozásokkal vegyes félelmek, és ismerethiány jellemezte a vállalkozókat. 2010-ben a gazdasági világválság hatása, az aktuális politikai változások (parlamenti választási év), valamint az információvágy, a véleménynyilvánítás általános szabadságának érezhető erősödése játszhatott közre, bár erről nem készült konkrét analízis.

3-1. táblázat: Az állami erdészetek és erdészeti kivitelező vállalkozások számára kiküldött kérdőívek visszaérkezési aránya 2004. májusában

Érintett kör	Kiküldött kérdőívek száma	Visszaérkezett kérdőívek száma	Visszaérkezési arány (%)
Állami erdőgazdaságok erdészetei	134	47	35,1
Erdészeti kivitelező vállalkozások	700	141	20,1

Forrás: Major 2004

3-2. táblázat: Állami erdészetek és erdészeti kivitelező vállalkozások számára kiküldött kérdőívek visszaérkezési aránya 2010. májusában

Érintett kör	Kiküldött kérdőívek száma	Visszaérkezett kérdőívek száma	Visszaérkezési arány (%)
Állami erdőgazdaságok erdészetei	118	85	72,0
Erdészeti kivitelező vállalkozások	590	214	36,3

Forrás: saját felmérés

Az állami erdőgazdálkodás operatív tevékenységének döntő részét (területarányát tekintve az állami tulajdonban lévő erdők mintegy 92%-án) a Magyar Fejlesztési Bankhoz tartozó 22 állami erdőgazdaság erdészetei végzik. Az „erdészet” a magyar állami erdőgazdálkodás gazdálkodási alapegysége. Ezek a gazdasági alapegységek végzik a vagyonkezelés taktikai folyamatait, az erdők közvetlen kezelését (erdőművelés, erdőhasználat, erdővédelem, vadgazdálkodás, elsődleges faipar, turisztika, stb.), ezek működnek valódi erdészeti üzemként.

Az erdőgazdaságoknál a felmérés időpontjában (2010. május) az 1 064 695 ha erdőterületet (melybe a fával nem borított, de elsődlegesen erdészeti célra hasznosított egyéb terület is beleértendő), összesen 118 erdészet gondozta, valamint további 28 erdészeti szinten működő üzemegység (fafeldolgozó üzem, műszaki központ, vadgazdálkodási üzem, turisztikai központ, hotel, kisvasút-üzem, csemetekert) egészítette ki az állami erdőgazdálkodást.

Az állami erdészetek gazdálkodási körülményeinek felmérése érdekében 2010. májusában a 3-2. táblázatban részletezett elemszámú kérdőíves felmérést készítettem. A primer felmérés során a 118 erdészet számára névre szóló kérdőívet postáztam (1. melléklet), melyet az erdészetvezető vagy megbízottja töltött ki. Ugyanehhez a kérdőívhez kapcsolódóan további 5-5 kérdőívet helyeztem a borítékba. Ezeket a további kérdőíveket az erdészettel közvetlen kivitelezői kapcsolatban álló vállalkozókhoz kértem eljuttatni az erdészetvezetőtől. A felmérés metodikája megegyezett a MAJOR MÁTYÁS által 2004. áprilisában elkészített vizsgálatával, a korábbi kérdőívek tartalmát azonban felülvizsgáltam, aktualizáltam és jelentősen kiegészítettem. A 3-3. és 3-4. táblázat az erdőterülethez rendelt erdészetek megoszlását, és főbb területi adatait mutatja.

A kérdőívek visszaérkezési aránya közel 70% volt, ami a hasonló típusú kérdőíves felmérésekhez viszonyítva kiugróan magas, tehát a minta statisztikai elemzésre alkalmas. Az erdészetek területmérete nagyon változatos képet mutat, országosan a legkisebb 2 893 ha területen gazdálkodik, a legnagyobb pedig 18 338 ha-on, ami

hatszoros területi különbség. Az országos átlag az erdészetek területét tekintve 9023 ha, a síkvidéki erdészeteknél valamivel alacsonyabb az átlag, míg a dombvidékieknél valamivel magasabb.

3-3. táblázat: Az erdészetek területkimutatása I.

Erdészetek regionalitása	Minimum terület (ha)		Maximum terület (ha)		Átlagos terület (ha)	
	mintában	országosan	mintában	országosan	átlagosan	országosan
Hegyvidék	4 052	4000	15 000	18 338	8 965	9 010
Dombvidék	5 277	5277	15 600	15 638	9 672	9 440
Síkvidék	4 959	2893	16 312	16 312	8 897	8 691
Összesen	4 052	2893	16 312	18 338	9 119	9 023

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

3-4. táblázat: Az erdészetek területkimutatása II.

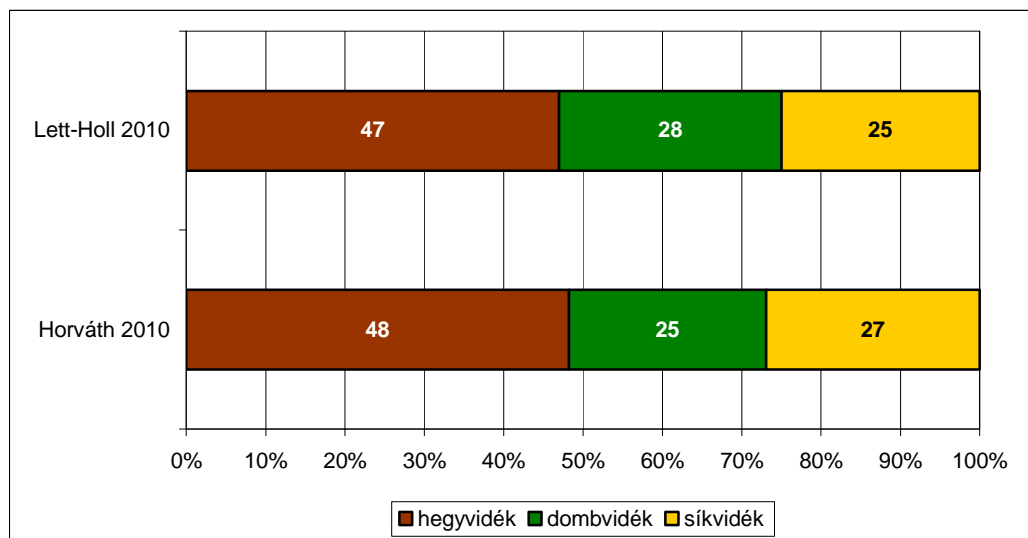
Erdészetek regionalitása	Összes terület			Visszaérkezett minta aránya (%)
	mintában (ha)	országosan (ha)	%	
Hegyvidék	322 748	513 568	48	62,8
Dombvidék	193 443	264 325	25	73,2
Síkvidék	222 437	286 803	27	77,6
Összesen	738 628	1 064 695	100	69,4

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

Az erdőgazdálkodási regionális besorolás (hegyvidék, dombvidék, síkvidék) természetesen számos erdészetnél nem egyértelműen végezhető el. A vegyes erdőterületekkel rendelkező erdészetek esetében a legjellemzőbb regionális sajátosságot vettem figyelembe, a besorolás azonban még így is erősen szubjektívnek tekinthető. Ilyen jellegű besorolást Lett B. és munkatársai [Lett B. – Holl K., 2010] korábban már készítettek az állami erdőgazdaságokra. A 3-1. *diagram* a két besorolás egymáshoz való pontosságát rögzíti.

A diagram két adatsorában szereplő értékek néhány százalékos eltérést mutatnak, ami abból adódik, hogy mindkét besorolás tartalmaz szubjektív elemeket (előző az erdészeti tájakon alapuló felosztás inkább, utóbbi az erdészetek beosztását tartalmazza), azonban a főbb arányok világosan mutatják az erdőgazdálkodási nagyrégiók területarányát. Ennek a regionális felosztásnak a későbbi elemzések során lesz jelentősége. Az állami erdőgazdálkodás naturális és pénzügyi adatairól a 6. *mellékletben* további táblázatokat mutatok be.

3-1. diagram: Állami erdőgazdálkodás regionális besorolásának összehasonlítása

Forrás: [Lett B. – Holl K. 2010] és saját felmérés, saját szerkesztés

Az erdészkerületek száma országosan 1 065 db (3-5. táblázat), az átlagos becsült méretük kerekén 1 000 ha (3-6. táblázat). Az utóbbi tíz évben nagyfokú koncentráción esett át az erdészkerületek mérete (a korábbi átlagos erdészkerület 600-700 ha volt [Rumpf, 1991]). Ez a folyamat is azt mutatja, hogy az állami erdőgazdálkodás még inkább a tiszta menedzsment-szervezeti struktúra felé vette irányát, az erdészkerületek vezetőinek a nagyobb terület mellett nyilvánvalóan egyes feladatokra kevesebb erejük maradt, és a korábbi gondozó erdészlet mellett inkább maguk is munkaszervezőkké váltak, szoros együttműködésben a műszaki vezetőkkel és erdészletvezetőkkel.

3-5. táblázat: Az erdészetek erdészkerületeinek számszerinti alakulása

Erdészkerületek regionalitása	Mintában (db)				Országosan
	Minimum	Maximum	Átlagosan	Összesen	
Hegyvidék	2	14	8,0	288	458
Dombvidék	6	19	11,5	229	313
Síkvidék	3	16	9,1	228	294
Összesen	2	19	9,2	745	1065*

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

* Területtel súlyozott becslés.

3-6. táblázat: Az erdészkerületek által gondozott erdőterület átlagos nagysága

Erdészkerületek regionalitása	Átlagosan gondozott erdőterület (ha)
Hegyvidék	1121
Dombvidék	845
Síkvidék	976
Összesen	1000

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

3.2. Kapcsolat az erdészeti kivitelező vállalkozásokkal

Az erdészeteknél felmerülő szakmunkát gyakorlatilag teljes egészében erdészeti kivitelező vállalkozások hajtják végre. Az összesen 678 fő saját fizikai alkalmazott kiegészítő feladatokat lát el, és a vadgazdálkodásban dolgozik. A 3-7. táblázat az erdészeteknél felmerülő kivitelezési munkák kiszervezésének arányát mutatja be a 2010-es felvételezés alapján. A Major M. által elvégzett, korábbi felmérés adatai gyakorlatilag ugyanezeket az értékeket mutatták már 2004-ben is.

3-7. táblázat: Az erdészeteknél felmerülő kivitelezési munkákból az erdészeti kivitelező vállalkozások által elvégzettek aránya munkanemenként (n = 81)

Erdőgazdálkodási régió	Első kivitel	Ápolás	Tisztítás	Gyérítés	Vég-használat	Eü.-termelés	Közelítés	Faanyag-szállítás	Útépités és karbantartás
Hegyvidék	96,9	82,9	92,0	86,8	95,8	95,7	84,8	96,0	38,7
Dombvidék	99,6	87,9	96,3	91,0	98,1	94,4	98,4	96,0	85,4
Síkvidék	79,5	74,1	89,2	95,0	98,9	93,1	97,1	91,0	88,3
Átlagosan	88,5	81,1	91,7	90,3	97,5	94,8	91,3	94,7	57,0

3.2.1. Vállalkozások szerepe az erdőgazdálkodásban

Az erdészeti szakmunka 90%-át erdészeti kivitelező vállalkozásokkal végeztetik az erdészetek. Az erdőhasználatban kiemelkedően magas, 95%-ot is elérő a vállalkozókkal való munkavégzés (pl. véghasználat, egészségügyi termelés, faanyag-szállítás), míg az erdőművelésnél valamivel alacsonyabb ez az érték, 80-90% (első kivitel, ápolás, tisztítás és az erdőhasználatból a gyérítés is). Az erdészeti közmunkaprogram hatásának tudható be ez a kb. 10-15%-os különbség, tehát a közmunkaprogramban foglalkoztatottak első sorban, erdőművelési feladatokban kapnak szerepet, azon belül is döntően az ápolásokban. Az útépités és útkarbantartás a dombvidéken és síkvidéken szintén jórészt vállalkozókkal történik (és nyilván alacsonyabb technikai színvonalat is igényel), azonban a hegyvidéken jelentős saját kapacitás van erre az erdészeteknél. Az átlagosan 57%-os érték arra is következtetni enged, hogy az erdészeti közmunkaprogram munkavállalóival nagyon sok útkarbantartási műveletet is végeztetnek az erdészetek.

3-8. táblázat: A szerződötött vállalkozások száma erdészetenként (n = 81)

Regionalitás	Minimum	Maximum	Átlagosan
Hegyvidék	5	44	19
Dombvidék	18	87	35
Síkvidék	7	81	29
Átlagosan	---	---	26

A 3-8. táblázat alapján, az erdészet-vállalkozás közötti szerződések számában jelentős eltérések mutatkoznak, még az erdőgazdasági nagyrégiókon belül is. Van olyan erdészet, ahol csak 5 vállalkozóval kötnek szerződést egy évben, és olyan is, ahol 87-el (11-szeres eltérés). Az átlagos vállalkozói kapcsolatok száma a régiókkal való súlyozás alapján 26 szerződés.

A 3-9. táblázatból kiolvasható, hogy az erdőművelést és erdőhasználatot végző vállalkozások száma kb. azonos, a kettő közül a fakitermelés valamivel nagyobb arányú. A faanyag-szállítást az összes vállalkozás 14%-a végzi, a vállalkozások 8%-a egyéb tevékenységet szolgáltat (pl. útépítés, -karbantartás).

3-9. táblázat: Az erdészetekkel kapcsolatban lévő vállalkozások felosztása a vállalkozás formája szerint a teljes állami erdőgazdálkodásra átszámítva (n = 81)

Vállalkozás formája	Erdőművelés	Erdőhasználat	Faanyag-szállítás	Egyéb tevékenység	Összesen
Egyéni vállalkozó alkalmazott nélkül	299	118	113	77	608
Egyéni vállalkozó 1-5 alkalmazottal	529	760	154	81	1 523
Egyéni vállalkozó 5< alkalmazottal	53	174	33	9	268
Egyéni vállalkozók összesen	881	1051	300	165	2 398
Gazdasági társaság 1-5 alkalmazottal	203	253	104	43	604
Gazdasági társaság 5< alkalmazottal	58	91	50	33	231
Gazdasági társaságok összesen	261	344	154	76	835
<i>Mindösszesen</i>	<i>1 142</i>	<i>1 395</i>	<i>454</i>	<i>242</i>	<i>3 233*</i>
Mindösszesen, az átfedésekkel visszaosztva	1 022	1 248	406	216	2 892

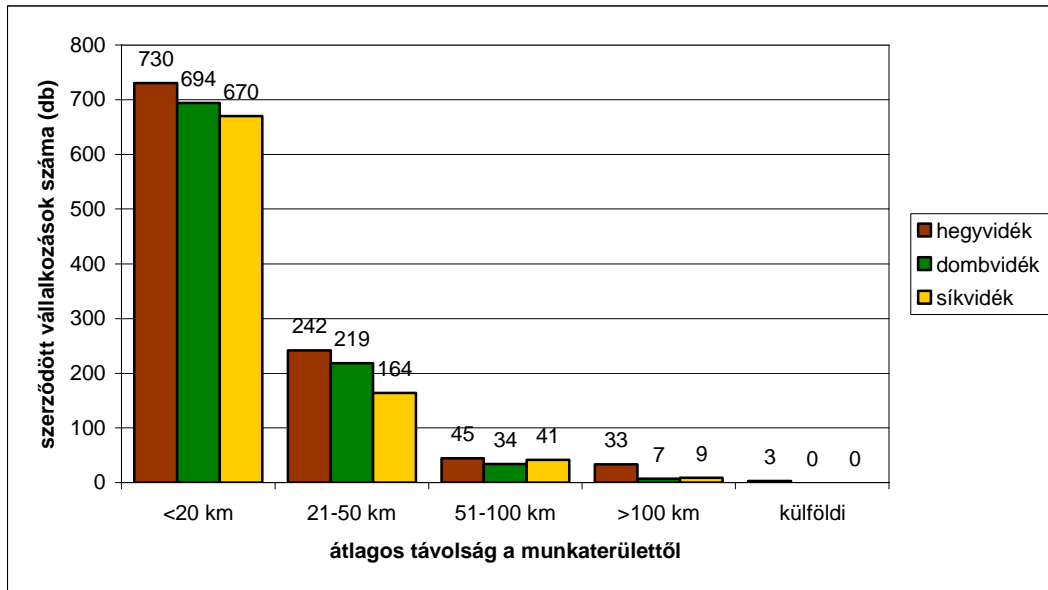
* A 3 233 vállalkozás között több ismétlés van, abból adódóan, hogy a vállalkozások számottevő része többféle tevékenységcsoport (pl. erdőhasználat és faanyag-szállítás együttesen) tekintetében is szerződést köt ugyanazzal az erdészettel. Ennek hibájára a kérdőív összeállítása során ellenőrző kérdéseket rejtettem el.

Kijelenthető, hogy az állami erdészetekkel szerződéses viszonyban álló erdészeti kivitelező vállalkozások alapvetően vidéki vállalkozások, számuk csaknem eléri a 3 000-et, és döntően egybrigádos vállalkozások. A kivitelező vállalkozások között kétszer annyi egyéni vállalkozó működik, mint amennyi gazdasági társaság.

3.2.2. A vállalkozások tevékenységének jellemzői

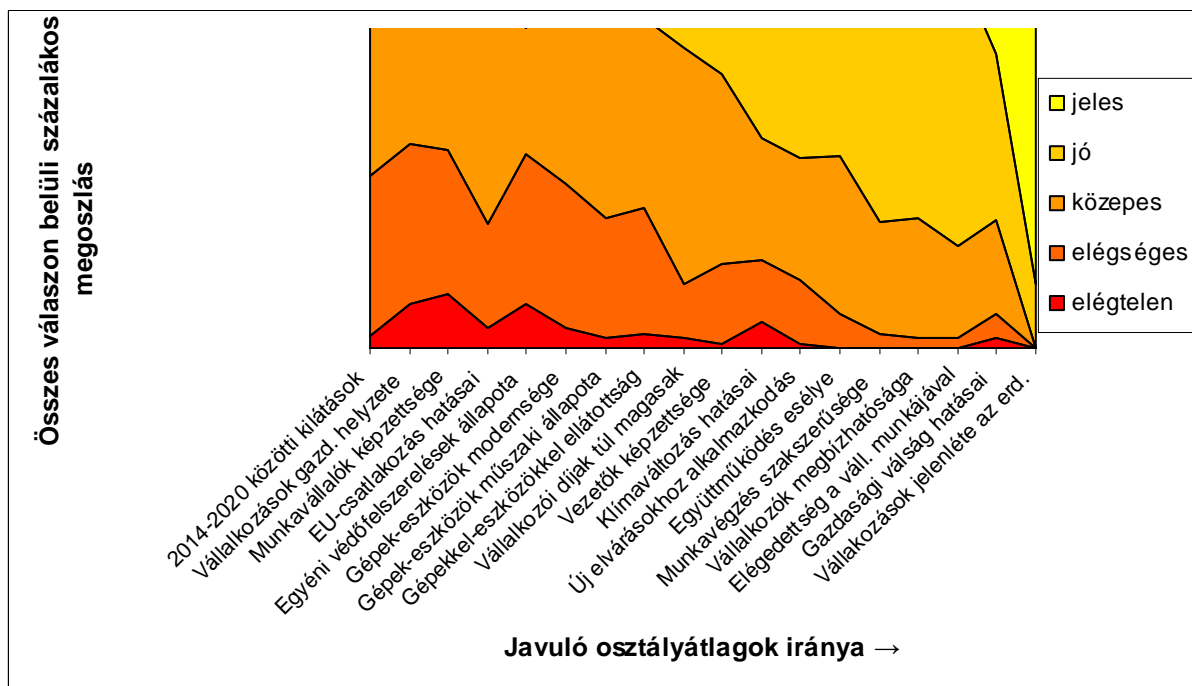
A 3-2. diagram a szerződötetett kivitelező vállalkozások székhelyét és a munkaterület átlagos távolságát mutatja be az erdészetvezetők információi alapján. A vállalkozások székhelye (vagy az üzletvitel központja) döntően az erdészet területeinek közelében fekszik, bár vannak vállalkozók, akik 100 km-ről érkeznek.

3-2. diagram: Az erdészetek által szerződött kivitelező vállalkozások átlagos távolsága a munkaterülettől az erdészetvezetők becslése alapján (n = 81)

Az 3-3. diagram az erdészetvezetők általános véleményét elemzi, az erdészeti kivitelező vállalkozások gazdasági helyzetéről, működéséről. Ebben az értékelésben a vállalkozások 2014-2020 közötti kilátásaira és gazdasági helyzetére a válaszadó 2,09 és 2,38-as átlagot adtak, míg a vállalkozói díjak mértékére is csak 3,01-et. Egyöntetűen pozitív eredmény, hogy az erdészetvezetők a vállalkozások jelenlétét az erdőgazdálkodásban jelesre pontozták.

3-3. diagram: Erdészetvezetők vélemény-vizsgálata a kivitelező vállalkozások helyzetéről (n = 81)

Megállapítások

Az erdészetek természetes jellemzői regionálisan is eltérnek, az erdészkerületek méretében és számában az egyes erdőgazdaságok között számottevő különbség mutatható ki. Az állami erdészetek és az erdészeti kivitelező vállalkozások együttműködésére az erdészetvezetők véleménye szerint szükség van. A kérdőíves felmérés visszaérkezési aránya nagyon magas volt, ami azt mutatja, hogy a téma aktualitása fontos, az erdészeteknek konkrét véleménye van erről az együttműködésről, és megítélik a kivitelező vállalkozások gazdasági helyzetét, jövőbeli kilátásait. A szerződötett kivitelező vállalkozások döntően egybrigádos vállalkozások, amelyek üzletvitelének központja az erdészeti területének közelében fekszik. Ezek a vállalkozások a vidéki emberek munkaadói, fejlődési lehetőségeik, főleg méretükből fakadóan erősen korlátozott.

Az erdészetvezetők véleménye alapján a kivitelező vállalkozások gépparkja döntően elavult, műszaki állapota kritikus, az egyéni védőfelszerelések hiánya krónikus. Az elmúlt két évtizedben ezek a vállalkozások alig jutottak fejlesztési forráshoz, holott gépbeszerzésre, géppark-modernizációra, munkavédelmi eszközök beszerzésére elemi szükségük lenne. Az erdészetek és kivitelező vállalkozások harmonikusabb együttműködése érdekében az erdőgazdaságok tanácsadási szolgáltatásait is bővíteni lehetne, a válaszadó erdészetvezetők a felmérés során ki is fejezték ilyen irányú segítő szándékukat.

---

4. Erdőtelepítések gazdasági hatásai és az erdőtelepítő vállalkozások

Az első nagyterületű erdőtelepítések korszaka hazánkban a bányavárosok faanyag-ellátására, és tűzifa-termelési célból létesültek. Az iparosodás, és Trianon után, a II. Vh. is tovább csökkentette az erdők abszolút területét, tehát az „erdőtelepítési düh”¹⁵ továbbra is fennmaradt, sőt erősödött hazánkban. Az Országos Erdei Alap feladatai között 1879-től szerepelt az erdőtelepítések támogatása, pénzügyi eszközökkel. A Középkor végétől napjainkig töretlen társadalmi támogatottságot élvez az erdőtelepítés intézménye, változó fafajokkal, változó műszaki és gazdasági feltételek mellett.

4.1. Az erdőtelepítések gazdasági hatásai

A szocio-ökonómiai felmérés célja az erdőtelepítési szokások alaposabb megismerése, a változások nyomon követése, és az erdőtelepítést indikáló tényezők számbavétele, valamint részletes vizsgálata volt. Korábban nem készültek átfogó, az erdőtelepítésekkel kapcsolatos társadalmi vizsgálatok, melyek hiányában az erdőtelepítési pályázatokon nyertes erdőgazdálkodók szociális és pénzügyi helyzetéről nem rendelkezünk információkkal. A felmérés célja volt továbbá az erdőtelepítésekben érintettek ágazati szakember-ellátottságának kérdése. A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal szakmai támogatásának köszönhetően, a primer kutatás eredményeként átfogó felmérést tudtam készíteni a 2004/2005. évi erdőtelepítési pályázatok kedvezményezettjeiről, szakmai és pénzügyi motivációikról, erdészeti ismereteikről.

A felmérés alapvetően két elkülönült részből állt. Az MVH Központból megkaptam a 2004/2005. évi nyertes erdőtelepítési pályázatok aktaszám-soros, de személytelenített adatbázisát, és ezen az alapsokaságon kiindulva, egy levélben kiküldött kérdőíves felméréssel kérdeztem rá a kutatás szempontjából releváns további információkra. A kérdőíves felmérés az MVH további segítségnyújtása révén nagyon magas arányban érkezett vissza, így az eredmények statisztikai elemzése az összefüggések igen pontos feltárására és további feldolgozására adott lehetőséget.

Az MVH által elkészített, a 2004/2005. évi nyertes erdőtelepítési pályázatok személytelenített, aktaszám-soros adatbázisában összesen 1792 pályázó (pályázatot benyújtó személy), 3544 elfogadott pályázatának adatai találhatóak. Az adatbázis az új típusú (EU társfinanszírozású) erdőtelepítési pályázatok első támogatási időszakát öleli fel, amikor összesen 17.779 ha új erdő telepítése kapott támogatást, összesen 110 Millió Euró értékben (az első kivétel, ápolás és jövedelempótló támogatással együtt).

---

¹⁵ Mátyás Cs. akadémikus szóbeli közlése alapján.

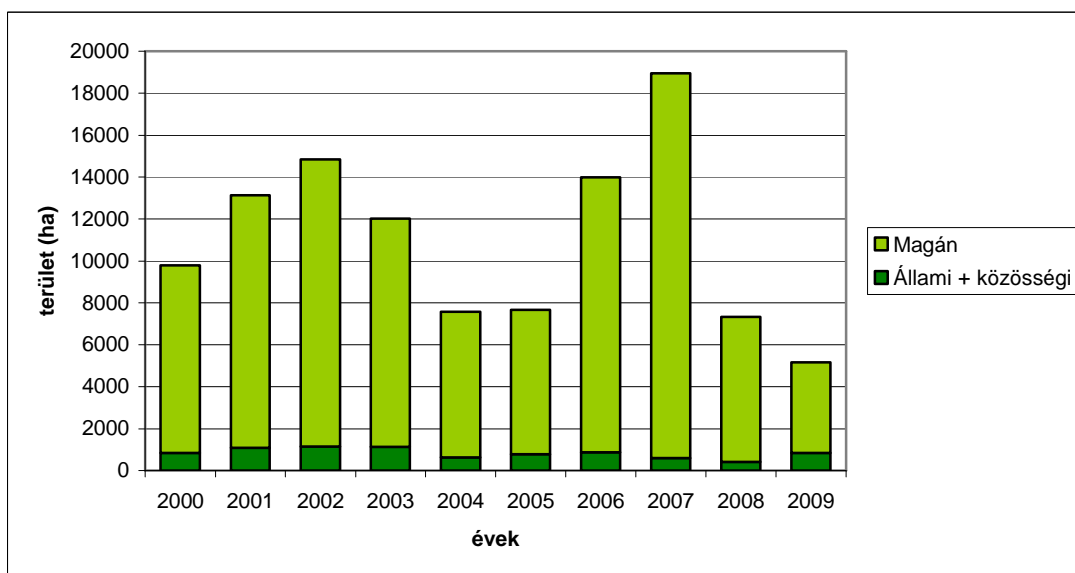
Az 1792 pályázó számára, a primer felmérés keretében, 2006. őszén 17 kérdésből álló, egyszerűen kitölthető kérdőívet küldtünk ki¹⁶, melynek segítségével az alapként használt adatbázisban nem szereplő, annak feldolgozása során felmerült további kérdésekre kerestünk válaszokat (4. melléklet).

A kutatás e fázisában arra voltam a leginkább kíváncsi, hogy mely társadalmi rétegek érintettek az erdőtelepítések által, ill. hogy az erdőtelepítési pályázatok finanszírozását indokoló stratégiákban, programokban szereplő érvek (gyenge minőségű, ár- és belvívveszélyes területek kiváltása, a mezőgazdasági termelés visszafogása, stb.) mennyire valósulnak meg. Emellett egy külön kérdéscsoportban egyúttal arra is választ kerestem, hogy milyen a pályázat nyerteseinek humán háttere (szakember-ellátottsága), valamint az erdőtelepítési pályázatok során milyen tapasztalataik voltak a lebonyolításban érintett hivatalokkal, hatóságokkal, szervekkel.

A visszaérkezett és értékelhető kérdőívek száma 814 volt, ami a hasonló típusú felmérésekhez viszonyítva magas, 46%-os arányt jelent. A feldolgozás során, az állami tulajdonban lévő erdőgazdaságok, a költségvetési szervek és az önkormányzatok válaszait, csekély érintettségük miatt figyelmen kívül hagytam.

A gazdálkodók erdőtelepítési kedvét alapvetően az állami/közösségi támogatások elérhetősége determinálja. Az erdőtelepítések intenzitásának tíz évét a 4-1. diagram mutatja be. Az EU csatlakozás után, rövid időn belül megugrott az erdőtelepítési kedv, hiszen az erdészeti támogatási jogcímek közül a mezőgazdasági területek erdősítése pályázat¹⁷ megfelelő finanszírozási színvonal mellett, kellő pénzügyi kerettel rendelkezett. A pályázati forrás megcsappanásával, 2009-től az erdőtelepítések mértéke évente ismét 4-5 000 hektárig jut el. Tíz év alatt összesen 113 ezer ha erdőtelepítés történt hazánkban, aminek döntő részén magánszemélyek az erdőgazdálkodók.

4-1. diagram: Erdőtelepítési intenzitás az elmúlt tíz évben

Forrás: ÁESZ, MGSZH adatok

¹⁶ Lett B. vezetésével, Szabó G. doktorandusz társammal együtt végeztük a felmérést, Szabó G. a motivációs tényezőket, magam a finánciális és humán hátteret vizsgáltam.

¹⁷ 132/2004. (IX. 11.) FVM rendelet a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján az Európai Unió által társ-finanszírozott mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtott támogatás igénybevételeének részletes szabályairól

A felmérés adataiból, a 4-1. táblázat az erdőtelepítők szervezeti forma szerinti megoszlását mutatja. Szembetűnő, hogy a természetes személyek (magánszemély, őstermelő, családi gazdálkodó, egyéni vállalkozó) körében, arányait tekintve is nagyobb volt az érdeklődés a forráslehetőség iránt, mint a többi gazdálkodási formában.

4-1. táblázat: Az erdőtelepítési támogatást elnyert pályázók szervezeti forma szerinti megoszlása

Gazdálkodói forma	Gazdálkodók száma	Gazdálkodók súlyozatlan aránya	Erdőgazdálkodói regisztráció	
	(db)	(%)	Korábban	Pályázattal egyidejűleg
Magánszemély	148	18,2	56	90
Őstermelő (és közös őstermelő)	418	51,4	155	261
Családi gazdaság	121	14,9	60	58
Egyéni vállalkozó	71	8,7	44	26
Erdőbirtokossági társaság	4	0,5	4	0
Gazdasági társaság	45	5,5	33	12
Szövetkezet	5	0,6	3	2
Társadalmi szervezet	2	0,2	1	1
Összes válaszadó	814	100,0	356*	450*

* Összesen 8 kérdőívben nem szerepelt ez az adat.

Forrás: saját felmérés

A természetes személyek (magánszemély, őstermelő és közös őstermelő, családi gazdaság és egyéni vállalkozó) kategóriákból a pályázók összesen 93,2%-a került ki, ami egyértelműen azt jelenti, hogy ők az erdőtelepítési támogatások fő kedvezményezettjei, mivel ebben a formában volt adózási szempontból érdemes pályázni.

4-2. táblázat: Elnyert támogatások megoszlása a régiók között

Me.: M EUR

Régiók	Első kivétel alaptámogatása	Jövedelempótló támogatás éves összege	Jövedelempótló támogatás teljes időre	Támogatás teljes összege
Közép-Magyarország	1,5	0,3	3,6	6,3
Közép-Dunántúl	1,1	0,2	2,7	5,0
Nyugat-Dunántúl	0,9	0,1	1,8	3,6
Dél-Dunántúl	6,3	0,9	16,0	29,1
Észak-Magyarország	2,6	0,3	5,7	10,9
Észak-Alföld	8,2	1,2	18,8	34,5
Dél-Alföld	4,6	0,8	9,7	17,9
Összesen	25,2	3,8	58,3	107,3

Forrás: MVH

A 4-3. táblázat a sikeres erdőtelepítési pályázatok régiós megoszlását mutatja be, a területi adatok mellett az elnyert támogatások arányával együtt. A legintenzívebb erdőtelepítés az Észak-Alföld régióban, tehát síkvidéken zajlott.

4-3. táblázat: A támogatást nyert területek és a támogatási összegek eltérő megoszlása régióként

Régiók	Terület	Támogatás	Terület	Támogatás	
	ha	Ezer Euró	%	%	Ezer Euro/ha
Közép-Magyarország	1242	1 533	7,2	6,1	1,23
Közép-Dunántúl	722	1 068	4,2	4,2	1,48
Nyugat-Dunántúl	680	892	3,9	3,5	1,31
Dél-Dunántúl	3 853	6 320	22,3	25,1	1,64
Észak-Magyarország	1 480	2 581	8,6	10,2	1,74
Észak-Alföld	5 341	8 173	31,0	32,4	1,53
Dél-Alföld	3 920	4 646	22,7	18,4	1,19
Összesen	17 239	25 213	100,0	100,0	1,46

Forrás: MVH

Az erdőtelepítési pályázattal egyidőben erdőgazdálkodónak is bejelentkezett pályázók aránya a természetes személyek csoportjában 58%, míg a szervezeteknél csak ennek a fele, 27% volt. Ez az eltérés sejteti, hogy az erdőtelepítést végző, tőkeerősebb gazdálkodók, amennyiben erdőtelepítéssel is foglalkoznak, rendszerint már tapasztaltabbak az erdőgazdálkodás terén, hiszen nagyobb részük már korábban is bejelentkezett erdőgazdálkodó volt. Itt nem vizsgáltam azt a hatást, hogy hányan jelentkeztek be második vagy további erdőgazdálkodói kód alá. A pályázat hatására csaknem ezer új erdőgazdálkodót regisztrált az erdészeti hatóság. Ilyen mérvű, új erdőgazdálkodói bejelentkezési hullám csak a magánosítás éveit követően volt tapasztalható.

Az erdőbirtokossági társaságok, mint jellemzően csak erdőgazdálkodással foglalkozó szervezetek erdőtelepítésben betöltött szerepe korlátozott volt. Az erdőbirtokossági társaságok általában nem tulajdonolnak saját földterületet, csak a használatukban lévő erdővel gazdálkodnak. A termőföld- és erdőtulajdonosok az erdőterületük növelését, a felmérés adatai alapján, az erdőbirtokosság keretein belül képzelik el. Mindössze 68 olyan gazdálkodó válaszolt, akik ugyan használnak erdőterületet (bejegyzett erdőgazdálkodók), de az erdeik mellett nincs mezőgazdaságilag (szántó, gyep, egyéb művelési ágban) művelt területük. Gyakorlatilag ez a csoport kizárólag erdőgazdálkodással foglalkozik, ami a 684 a felmérés időpontjában már regisztrált erdőgazdálkodó válaszadónak pontosan 10%-a. A teljes válaszadói körben mindössze négy erdőbirtokosság szerepelt.

A 4-4. táblázat az erdőtelepítési pályázatok első időszakában elnyert támogatások összegéről tájékoztat. Az első kivitel alaptámogatása átszámítva 6,3 Mrd Ft értékben a kivitelezést finanszírozta, amit kiegészített még az ápolási támogatás is. Ez a forrás rendkívüli mennyiségű megrendelést biztosított az erdészeti kivitelező vállalkozásoknak. A jövedelempótló támogatás a tulajdonos földjára birtokát biztosítja.

4-4. táblázat: Az erdőgazdálkodási és a mezőgazdasági céllal használt területek megoszlása a pályázók között (n = 814)

Gazdálkodói		Használt terület (ha)					
forma	db	Erdő	Szántó	Gyep	Egyéb	Összes	átlag
Magánszemély	148	3 430	816	241	87	4 574	31
Őstermelő, közös őstermelő	418	7 864	4 636	917	417	13 834	33
Családi gazdaság	121	4 374	5 126	1 212	332	11 044	91
Egyéni vállalkozó	71	6 713	2 487	661	636	10 497	148
Erdőbirtokossági társaság	4	859	534	8	54	1 455	364
Gazdasági társaság	45	14 542	37 286	5 594	2 366	59 788	1329
Szövetkezet	5	1 451	398	0	10	1 859	372
Társadalmi szervezet	2	607	247	31	104	989	989
Összesen	814	39 840	51 530	8 664	4 005	104 039	128

Mivel a válaszadók gyakorlatilag a teljes pályázói kör felét jelentették (46%-át), így kijelenthető, hogy a pályázók kb. 86 000 ha erdőgazdálkodói közösségét értem el, ami kb. 10%-a a teljes magánkézben lévő erdőterületnek. Erről tájékoztat a 4-2. táblázat. Ez a pályázat ilyen intenzív elérést biztosított az erdőgazdálkodók körében. A 4-5. táblázat az erdőtelepítések területéül szolgáló termőföldek használati jogcímeit mutatja.

4-5. táblázat: Az erdőtelepítések helyszínének használati jogcím szerinti megoszlása (n = 814)

Használati jogcím	Pályázatok száma (db)	Terület (ha)	Terület aránya (%)
Tulajdonos	1 825	8 756	49
Bérlő	1 654	8 698	49
Egyéb jogcím*	63	318	2
Nem ismert	2	8	0
Összesen	3 544	17 779	100

* Haszonélvezet, feles bérlés, szívességi használat, vagyonkezelés.

Forrás: MVH

A tulajdonosi és a bérleti jogviszony fele-fele arányban vannak jelen az erdőtelepítési projektek esetében. A táblázat készítésénél csak a pályázatok egyenkénti feldolgozását tudtuk alapul venni, mivel egy-egy gazdálkodónak a több párhuzamosan leadott pályázata között lehetett egyidejűleg saját tulajdonú és bérelt területen történő telepítése is.

A 4-6. táblázatban az erdőtelepítést kezdeményezőkről készítettem kimutatást. A 685 válaszadó közül 94%-ban a tulajdonosok kezdeményezték a beruházást. A bérlők, a kivitelezők és a tanácsadók a többi 20%-ot győzték meg.

4-6. táblázat: Az erdőtelepítés kezdeményezőjének és a finanszírozás típusának a megoszlása (n = 685)

Kezdeményező	Saját erő		Hitel (db)		
	db	arány (%)	banktól	takarék- szövetkezettől	egyéb hitel
Tulajdonos	648	85	39	29	45
Bérlő	28	67	8	2	4
Kivitelező	8	89	1	0	0
Tanácsadó	1	100	0	0	0
Összesen	685	84	48	31	49

A kérdőíves felmérés adatai alapján kijelenthető, hogy a bérleti jogviszony az, ahol a pályázók a leginkább hajlanak a külső finanszírozásra. A bérleti jogviszony az egyéni vállalkozók és a gazdasági társaságok körében a leggyakoribb.

4.2. Az erdőtelepítő vállalkozások

Az erdőtelepítések szakmai kivitelezésével a 4-7. táblázat alapján, az erdőtelepítők saját maguk, ill. jelentős részben erdészeti kivitelező vállalkozó bevonásával gondoskodtak.

4-7. táblázat: Vállalkozói kivitelezés arány az erdőtelepítések egyes munkafázisaiban (n = 814)

Kivitelezési munka típusa	Saját kivitelezés	Vállalkozói kivitelezés	Vállalkozói kivitelezés aránya	Összes válaszadó
	(db)	(db)	(%)	(fő)
Talaj-előkészítés	436	371	46	807
Szaporítóanyag	75	713	90	788
Vetés, ültetés	463	340	42	803
Ápolások	601	192	24	793
Kerítés-építés	274	119	30	393

A fenti táblázat adatai alapján látható, hogy az erdőtelepítések jelentős mennyiségű feladattal látták el az erdészeti kivitelező vállalkozásokat. Az MVH által rendelkezésre bocsátott, megszemélytelenített adatbázis nem tette lehetővé, hogy a válaszadók által telepített erdőterületet összevegyhessem a válaszaikkal, de így is látható, hogy a talajelőkészítés és a vetés-ültetés tekintetében a kivitelezési munkák felét, a szaporítóanyag-forrás biztosításánál a 90%-át az erdészeti kivitelező vállalkozások szolgáltatták.

A 4-7. és 4-8. táblázat alapján igazolható, hogy az erdészeti kivitelező vállalkozások közül is az erdészeti integrátorok jelentős indikátor szerepet játszottak az erdőtelepítések beindításában. A telepítésekhez szükséges mag és csemete biztosítása a csemetekert-fenntartók piaci pozícióját erősítette. Az erdőtelepítések

intenzitásának jelentős ingadozása, és a szabályozási környezet változásai az integrátorokat és a csemetekerti vállalkozásokat is megviseli. Az erdőtelepítések visszaesésével a korábbi, sok esetben állami támogatásból létrehozott csemetekerti beruházásaik kihasználatlanok maradnak.

4-8. táblázat: Erdőtelepítési terv készítője az erdőtelepítők válaszai szerint (n = 814)

Erdőtelepítési terv elkészítője	Válaszó (fő)	Megoszlás (%)
Erdészeti szakirányító	376	47
Erdészeti integrátor	172	22
Saját maga, vagy munkatársa	130	16
Egyéb erdészeti szakember	115	14
Falugazdász, ÁESZ vagy tanácsadó	10	1
Összesen	803	100

Az 5. mellékletben az erdőtelepítés kedvezményezettjeinek relatív eszköz-ellátottsági mutatóit részletezem. Az Észak-Alföldön, ahol naturálisan a legtöbb erdőtelepítés történt, a legrosszabb a pályázók eszköz-ellátottsága, ami annak következménye, hogy a kivitelezést külső vállalkozások végezték

Az erdőtelepítések kezdeményezői tehát sok esetben maguk a kivitelezéssel foglalkozó vállalkozások voltak, akik közül első sorban a tevékenység-integrációt elért, erdészeti integrátorok voltak abban a helyzetben, hogy kellő szervező erőt tudjanak a tervezés-pályázás-kivitelezés tekintetében biztosítani.

Megállapítások

Bemutattam, hogy az erdőtelepítési folyamat jelentős megrendelésigényt támasztott az erdészeti kivitelező vállalkozások irányába, ami áttételesen műszaki fejlesztést és munkahelyek teremtését biztosította. A '90-es években jelentős pénzügyi források álltak rendelkezésre csemetekertek létesítésére, korszerűsítésére. A csemetetermelés felfutott, a mesterséges erdőfelújítások és az erdőtelepítések felvették a megtermelt alapanyagot. Később az erdőtelepítések visszafogásra kerültek, és néhány év elteltével, éles szemléletbeli váltással, a természetszerű erdőfelújítás került középpontba a meglévő erdőkben. A csemeteigény ilyen drasztikus ingása tervezhetlenné tette a csemetetermelést, és visszaesett az erdőtelepítési kedv, ami az integrátori hálózatot és az erdészeti kivitelező vállalkozások fejlődését gátolja. A 2004/2005-ben meredeken felívelt erdőtelepítések 2007-re, a szabályozási környezet kedvezőtlen változásai miatt nagyon visszaestek, ami a kezdeményezők számára a forrásbevonás lehetőségét, a kivitelező vállalkozások számára a megrendelés-állomány erőteljes visszaesését jelentette.

---

5. Az erdészeti kivitelező vállalkozások gazdasági helyzete

Az erdészeti kivitelező vállalkozások, ahogyan a bevezetőben is kifejtettem, az erdőgazdálkodási szakmunkát elvégző szervezetek. Az állami erdészetek körében készített felmérés azt mutatta, az állami szektorban a kivitelezési munkák több mint 90%-át ezek a vállalkozások végzik. A magán-erdőgazdálkodás terén az erdőgazdálkodóktól származó, hasonló felméréssel nem rendelkezem, de feltételezhető, hogy a kivitelező vállalkozások a magánszektorban is jelentős szolgáltatók.

A vállalkozó magánszemélyek (adószámos magánszemély, őstermelő, közös őstermelő, családi gazdálkodó és egyéni vállalkozó) mellett a gazdasági társaságok (ideértve a szövetkezeteket is) 1990-óta meghatározó szereplői az erdőgazdálkodásnak. A magánosítás során az állami és a közösségi szereplők (önkormányzatok, egyházak, civil szervezetek) mellett a magánszemélyek, és az általuk alapított jogi személyek (valamint a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok) jelentős szerepekhez jutottak az erdőgazdálkodás intézményrendszerében. Erdőtulajdonosok, erdőgazdálkodók, szakszemélyzet/ szakirányítók, kivitelezők, faanyag-szállítók, faanyag-felvásárlók, fafeldolgozók és számos kapcsolódó termelés és szolgáltatás képviselői, vállalkozói, munkavállalói.

A magánvállalkozások szerepe és piaci részesedése meghaladja az erdőgazdálkodásban az állami szerepvállalást. Az erdőtulajdon 42%-a van magánkézben, az erdőgazdálkodók számát tekintve 96% a magánszféra részesedése, a szakirányítók (szakszemélyzet) teljes egészében magán- és az általuk alapított jogi személyekből áll, a kivitelező vállalkozások kapacitásukat tekintve bőven 90% feletti mértékben magánvállalkozásokba szerveződött (néhány állami erdőgazdaság tart fenn csekély mértékű saját kivitelezői kapacitást még). A faanyag-szállításban többféle piaci konstrukció létezik, de itt is a magánvállalkozások dominálnak. Az elmúlt húsz évben telepített erdőterület is alapvetően a magánszféra által jött létre, ezek az erdők döntően magánerdők. Elmondható tehát, hogy a vállalkozások, különböző szerepekben, az 1990-2010 közötti időszakban döntő befolyást szereztek az erdőgazdálkodásban.

5.1. Az erdészeti kivitelezési feladatok

Az állami erdőgazdálkodás területe csekély mértékben változik, 1 141 E ha volt 2009-ben. Az erdészeti kivitelező vállalkozások számára tehát egyértelműen a legnagyobb megrendelés-állományt az állami erdőgazdálkodás biztosítja, ezt követi a magán-erdőgazdálkodás. A magán-erdőgazdálkodásban az alacsony átlagos

---

¹⁹ Az Erdészeti Adattárban vannak erre a felmérésre alkalmas mutatók.

terület nagyon változó kivitelezői helyzetet teremt. Számottevő azon erdőgazdálkodók száma, akik saját maguk kezelik erdeiket (saját rezsiz kivitelezés), a kis átlagterület miatt azonban nagyon sok gazdálkodó bérbe-használatba adja.¹⁹ Az saját kivitelezői kapacitással nem rendelkező bejegyzett erdőgazdálkodók (a többség) számára az erdészeti integrátori hálózat biztonsággal és hosszú távon kezdte kezelni ezen erdőket. A szakszemélyzeti/szakirányítói testület feladata a szakszerűség szavatolása, de a munka dandárját jelentő kivitelezői feladatokat ők is csak szervezni, és nem elvégezni tudják.

5-1. táblázat: Elvégzett erdőművelési feladatok 2009-ben

Me.: ha

Szektor	Összes erdőterület	Erdőfelújítás		Erdőtelepítés	
		Első kivitel (pótlással)	Többéves	Első kivitel	Többéves
Állami	1 157 787	13 073	73 507	878	3 160
Közösségi	20 491	180	739	55	636
Magán	861 069	9 595	42 714	5 370	47 711
Összesen	2 039 347	22 848	116 960	6 303	51 507

Forrás: MGSZH, saját szerkesztés

Az 5-1. táblázat mutatja, hogy a magánszektorban az erdőművelési feladatok aránya az elvégzett összeshez viszonyítva az első kivitelezés tekintetében 42%, a folyamatban lévő összes erdőfelújítást alapul véve (többéves oszlop) 37%. Az erdőtelepítés esetét nézve, az első kivitelben a magánszektor 85%-ban részesedik, míg a folyamatban lévő összesből 93%-ban, az utóbbi években az állami szektor is elkezdett erdőt telepíteni. A 42%-os első kiviteli arány azért is magas, mert a 42%-nyi magánerdőben más a fafaj- és korösszetétel, ill. még mindig magas a rendezetlen/kezeletlen erdőterületek aránya.

5-2. táblázat: Elvégzett fahasználati feladatok 2009-ben

Szektor	Összes erdőterület	Véghasználat	Gyérítés	Tisztítás	Eü. termelés és egyéb
	(ha)	(m ³)	(m ³)	(ha)	(m ³)
Állami	1 157 787	3 025 697	986 745	16 312	322 915
Közösségi	20 491	13 897	4 232	144	3 392
Magán	861 069	1 679 197	369 554	8 798	101 639
Összesen	2 039 347	4 718 791	1 360 531	25 254	427 946

Forrás: MGSZH, saját szerkesztés

A 5-2. táblázat adatai alapján a véghasználatok 36%-a történik a magánszektorban, a gyérítések 27%-a, a tisztítási feladatok 35%-a, az egészségügyi- és egyéb fakitermelések 24%-a. A magánszektor alacsonyabb részesedésének oka, hogy az értékeesebb, hosszú vágásfordulójú állományok döntő része az állami szektorban maradt a magánosítás után is.

A területarányokat tekintve a magán-erdőgazdálkodói szektor a teljes erdőterület 42%-át jelenti, de a kivitelezői feladatokat vizsgálva, szinte minden munkanemben

alacsonyabb a részesedése. Ez alól csak az első éves erdőfelújítás a kivétel, ahol pontosan egyezik a területarányal az elvégzett felújítás területaránya, valamint az erdőtelepítés, ahol a magánszektor részesedése a döntő. Természetesen ezek az arányok jelentősen függenek az erdőállományok fafajától, korösszetételétől is. A fakitermelések tekintetében a teljes kitermelt fatömeg 33%-a a magánerdőkből származik, míg kétharmada az állami erdőkből.

5.2. Az erdészeti kivitelező vállalkozások jellemzői

2010 tavaszán, az állami erdőgazdaságok erdészeteivel szerződéses viszonyban álló erdészeti kivitelező vállalkozások gazdasági helyzetét, véleményét felmérő kérdőívet küldtem ki (2. melléklet), összesen 118 erdészetnek. Minden erdészet öt-öt vállalkozói kérdőívet kapott, aminek 36%-a érkezett vissza értékelhető formában. A visszaérkezési arány magas, statisztikai értékelésre alkalmas. A 214 visszaérkezett kérdőívet először regionalitás szempontjából elemeztem. Az 5-3. és 5-4. táblázat a válaszadók regionális elhelyezkedését mutatja.

5-3. táblázat: Válaszadó erdészeti kivitelező vállalkozások székhelyének regionális elhelyezkedése (n = 214)

Válaszadók regionalitása	Visszaérkezett kérdőív (db)	Arány a teljes mintában (%)
Hegyvidék	87	40,7
Dombvidék	65	30,4
Síkvidék	62	29,0
Összesen	214	100

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

5-4. táblázat: Az állami erdészetek által szerződötetett és a válaszadó vállalkozások regionális megoszlása (érzékenységvizsgálat)

Válaszadók regionalitása	Összes szerződötetett vállalkozás száma (becsült adat)	Regionális megoszlás (arányosan elosztva)*	Regionális megoszlás számítása**	Visszaérkezett kérdőív	Eltérés a megoszláson belül
	(db)	(%)		(db)	(%)
Hegyvidék	1053	36,43%	78	87	4,21%
Dombvidék	954	32,98%	71	65	2,80%
Síkvidék	885	30,59%	65	62	1,40%
Összesen	2892	100,00%	214	214	---

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

* LETT B. [Lett B. – Holl. K., 2010] által közölt regionális erdőgazdálkodási megoszlás.

** Ebben az oszlopban a második oszlop adatait osztom vissza a visszaérkezett kérdőívek elméleti megoszlására.

Az állami erdészeteknél készítettem egy közelítő becslést arra vonatkozóan, hogy mennyi lehet az állami erdőgazdálkodás által szerződtetett összes vállalkozás száma, regionális- és cégforma szerinti megoszlása. A 214 vállalkozás az ott számított 2 892 vállalkozás 7%-ának felel meg, ami egy ilyen körülményesen elérhető statisztikai populáció tekintetében elemzésre alkalmas mintának értékelhető. Mivel kellő véletlenszerűséget tartalmaz a visszaérkezett kérdőívek adattartalma, így további reprezentativitási manipulációt nem végeztem az adatállományon. Az 5-4. táblázat az erdészetek által szerződtetett (becsült) vállalkozások számát a visszaérkezett kérdőívek számával együtt mutatja.

A teljes mintában az eltérés nem éri el a 9%-ot. Mivel maga a mintavétel teljesen véletlenszerű, így az elemszám ($n = 214$) elég magas ahhoz, hogy a kapott eredményeket jó közelítésnek vegyük a feltett kérdések tekintetében. Az összes szerződtetett vállalkozás (az állami erdészetek válaszai alapján, az ismétlődések statisztikai kiszűrésével 2 892 vállalkozás) nagysága megegyezik a korábbi becslésekkel, amiből gyakorlatilag egy 7%-os mintát sikerült kiemelni, és alaposabban elemezni a felmérés során. A regionális megoszlás jó közelítéssel egyezik a Lett B. által közölt [Lett B. – Holl K., 2010] országos erdészeti nagyrégiók területi megoszlása alapján kalkulálható megoszlással (kb. 36/33/31 a hegyvidék/dombvidék/síkvidék aránya).

5-5. táblázat: Az állami erdészetek által szerződtetett és válaszadó vállalkozások gazdasági forma szerinti megoszlása (érzékenységvizsgálat, $n = 214$)

Válaszadók jogi formája	Összes szerződtetett vállalkozás száma (becsült adat)	Jogi forma megoszlás (arányosan elosztva)*	Jogi forma megoszlása a tényleges mintában**	Visszaérkezett kérdőív	Eltérés a megoszláson belül
	(db)			(db)	(%)
Egyéni vállalkozó	2398	2145	159	152	3,27
Gazdasági társaság	835	747	55	62	3,27
Összesen	3233	2892	214	214	---

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

* Regionális alapon becsült vállalkozás-számra történő arányos redukció.

** Ebben az oszlopban a második oszlop adatait osztom vissza a visszaérkezett kérdőívek elméleti megoszlására.

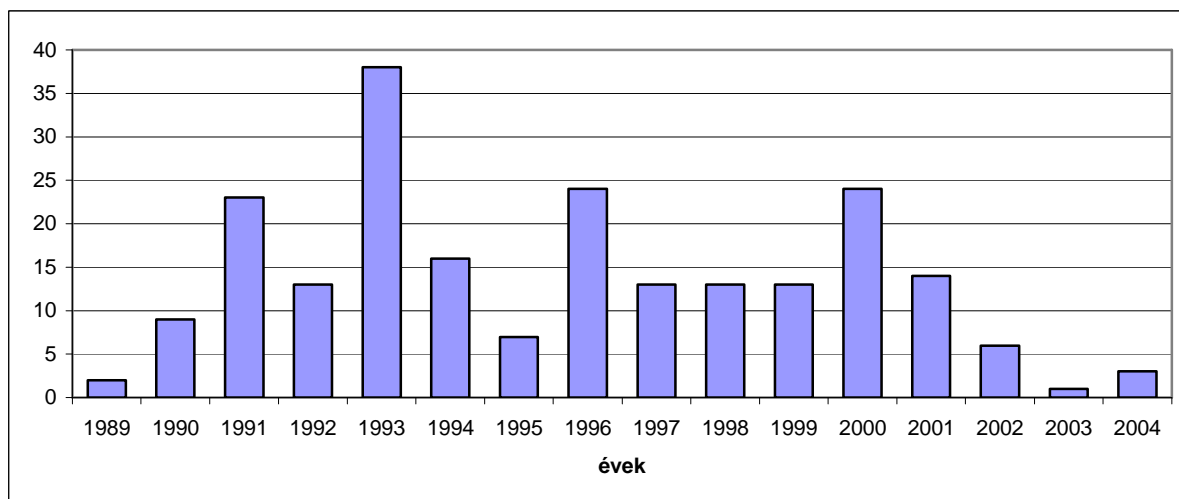
Az 5-5. táblázat alapján látható, hogy a válaszadó erdészeti kivitelező vállalkozások 74%-a (gyakorlatilag a háromnegyede) egyéni vállalkozói státuszban működik, és 26%-a gazdasági társaság. Ez már sugallja, hogy jórészt tőkeszegény vállalkozásokról van szó, ahol a vállalkozó maga is gyakran személyesen munkavégző személy, és a napi munkavégzés mellett látja el a szervezési- és adminisztrációs teendőket.

A válaszadó vállalkozások összesen 14 921 ha területen végeznek szakirányítási tevékenységet a magán-erdőgazdálkodók számára, és az összes válaszadó közül csak 24 végez ilyen jellegű tevékenységet (11%), az átlagosan szakirányított terület 622 ha, ami integrátori volumen. Ezt összevetve azzal az adattal, hogy az összes bejegyzett szakirányító (3310 személy alkotja jelenleg a szakszemélyzeti testületet) által átlagosan szakirányított terület 205 ha, az előbb közölt érték ennek az átlagnak a háromszorosa.

A 622 ha-os mért átlagértéket a teljes vállalkozói körre átvétve (2 892 vállalkozás 11%-ára) a szakirányított terület 202 e ha lenne, azaz a magántulajdonban lévő és bejegyzett erdőgazdálkodóval rendelkező erdőterület kb. 30%-a. A jogi forma szerinti megoszlás a szakszemélyzeti tevékenységet is ellátó kivitelezői körben 38% egyéni vállalkozó és 62% gazdasági társaság, de ez az érték az alacsony elemszám miatt (n = 24) nem biztos, hogy a teljes gazdasági körre értelmezhető.

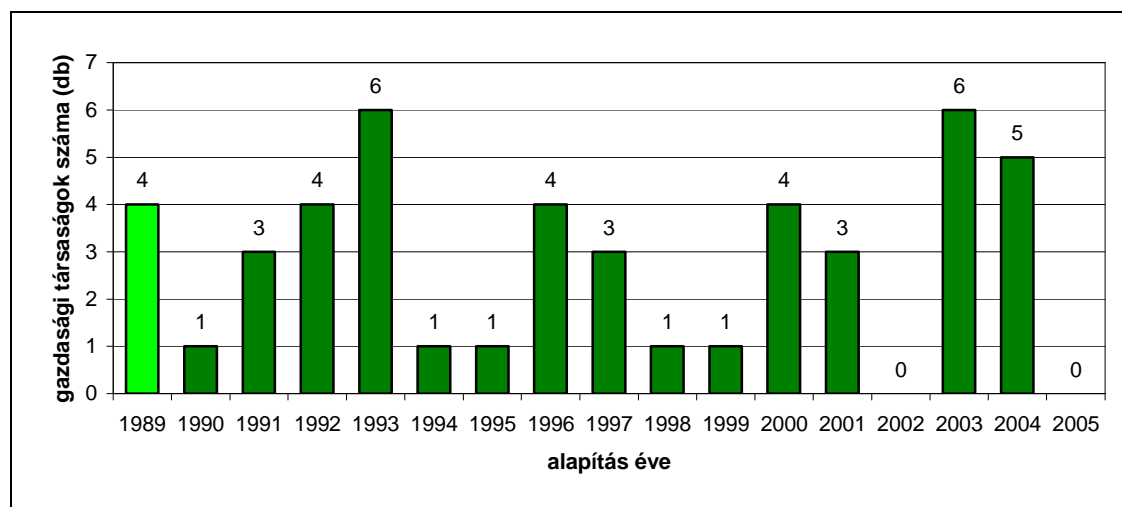
Elvégeztem az erdészeti kivitelező vállalkozások alapítás éve szerinti elemzését is. 2005-ben elemzést készítettem a 100 ha feletti területen bejegyzett erdőgazdálkodó gazdasági társaságokról. Az 5-1. diagram oszlopai a 100 ha feletti területű, bejegyzett erdőgazdálkodó gazdasági társaságok alapításának idejét jelölik abszolút arányban, míg az 5-2. diagram oszlopai az erdészeti kivitelező vállalkozások alapítási intenzitásáról tájékoztat. A két diagram oszlopai szorosan együtt mozognak, a elmúlt húsz évben.

5-1. diagram: Az alapítás éve szerint a 100 ha feletti területen bejegyzett erdőgazdálkodó gazdasági társaságok számának alakulása 2005-ben (n = 219)

Forrás: Complex Cégszámok, saját szerkesztés

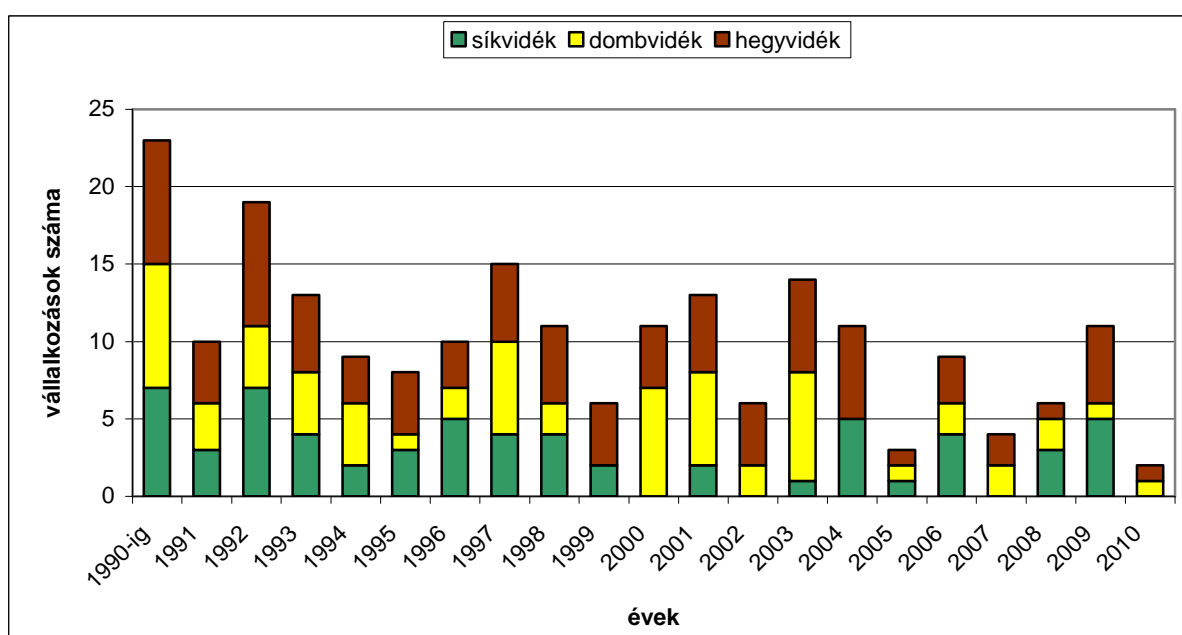
5-2. diagram: Az alapítás éve szerint az erdészeti kivitelező gazdasági társaságok számának alakulása országosan (n = 62)

Az első, világosabb oszlop tartalmazza az 1989 előtt alapított társaságok adatait is.

A két fenti diagramon látható, hogy az első cégalapítási hullám 1991-1994 években történt, amikor az állami erdőgazdálkodás kiszervezte az erdészeti kivitelezést. Némi stagnálás után, 1996/1997-ben újabb, bár az előzőnél gyengébb cégalapítási hullám következett. 2003/2004-ben kevés újabb erdőgazdálkodó alakult, azonban újabb kivitelező vállalkozások kerültek bejegyzésre. Ezt a trendet nem csak a gazdasági társasági formában működő, hanem az egyéni vállalkozóként erdészeti kivitelezést végző vállalkozások is hűen követték. A 2004-es kivitelezői megugrást az Európai Unió által tárfinanszírozott erdőtelepítések is indukálták, ami nyomon követhető, mivel ezek a vállalkozások kiugróan sok erdőtelepítést jelöltek meg a visszaküldött kérdőíveken.

5-3. diagram: Az összes válaszadó erdészeti kivitelező vállalkozás alapításának megoszlása regionálisan és időben (n = 214)

Az 5-3. diagram 2004 után is jelentős vállalkozás-alapítási kedvet mutat, ami 2-3 éves ciklusokban emelkedik és csökken. Ez a fajta vállalkozás-alapítási ciklikusság korábban is megfigyelhető, intenzitása érdemben nem csökken. Ez a trend a 2000. év után évente országosan, átlag kb. 100-110 új vállalkozást jelent, az egyéni vállalkozások dominanciája az utolsó évtizedben is töretlen. A 2009. évben ismét magas volt a vállalkozás-alapítások száma, 2010-ben újra visszaesett, a gazdasági válság nyilvánvalóan itt is érezteti a hatását. A regionális megoszlás alapján az egyes években valamelyest változik a régiók szerinti megoszlás, de azon a trenden kívül, hogy lassan csökken az alapított összes vállalkozás száma, egyéb szabályosságot nem lehet kimutatni.

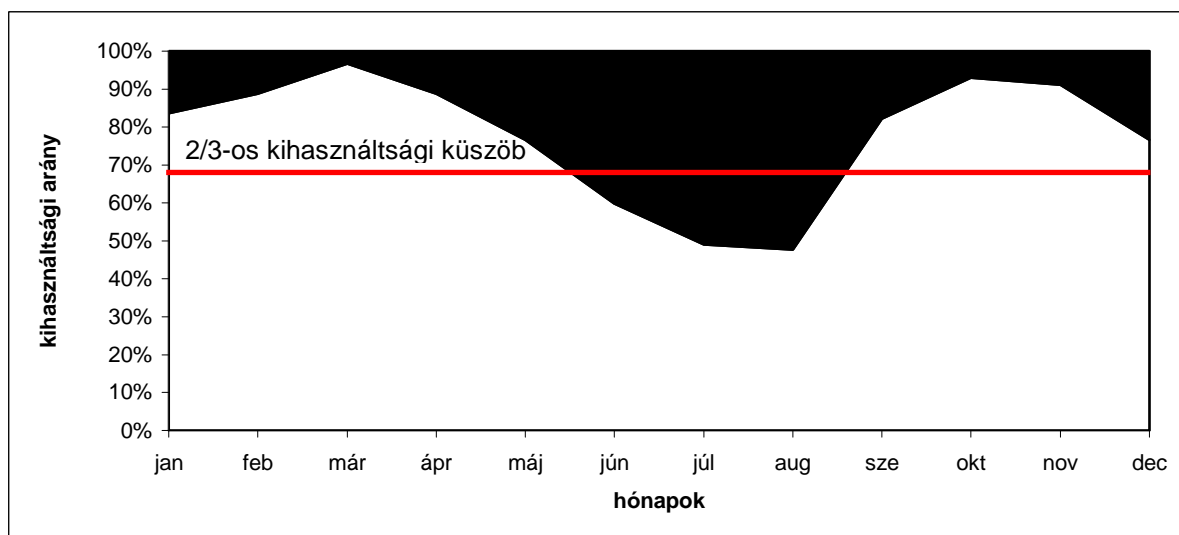
A kivitelező vállalkozások jövedelmezőségének egyik fontos eleme a munkaterülettől való átlagos távolság, ami a közlekedési költséget és az időbeosztást befolyásolja. Korábban, a 4. diagramon bemutattam az erdészetvezetőktől gyűjtött információk alapján, a vállalkozások átlagos távolságát a munkaterülettől. Ugyanerre a kérdésre, a válaszadó kivitelező vállalkozások 41%-a vallotta, hogy 20 km-es körön belül található a munkaterületek döntő része, 48%-a pedig, hogy 21-50 km-re kell utaznia naponta, ami a hazai útviszonyok ismeretében kb. fél-háromnegyed órás munká-

ba járást, és hazajutást eredményez. Ezekkel az értékekkel szemben áll az, hogy az erdészetek vezetői szerint a vállalkozások 72%-ának székhelye (üzletvezetési központja, lakóhelye) 20 km-en belül található a munkaterülethez viszonyítva.

A munkaszervezésben a munkaterület távolsága mellett a legfontosabb tényező, hogy a vállalkozás kellő mennyiségű munkát tudjon találni, ami az állandó- vagy időnyomunkások számára elegendő feladatot jelent. A válaszadók 21%-a jelezte, hogy vállalkozása számára egész évben elegendő megrendelést tud biztosítani, és 49%-a enyhébben, további 29%-a súlyosabban küzd a megfelelő mennyiségű feladat hiányától. Az erdészeti kivitelező vállalkozások fele nem talál egész évben elegendő munkát, ami súlyos likviditási és foglalkoztatási problémák előidézője már rövidtávon is. Az erdőgazdálkodás alapvetően időnyjellegű munkák sorozatából áll, emiatt különösen szükség van az alapos munkaszervezésre, logisztikára, a rugalmas foglalkoztatási formák alkalmazására. Az összes válaszadó vállalkozás (n = 206) átlagosan 74%-os munkaerő-kapacitás kihasználtságot jelzett, ami jobb munkaszervezést, racionalizálást igényel a megrendelők és a vállalkozók részéről is.

A munkaszervezés szempontjából legkritikusabbak a nyári hónapok, amikor a vállalkozók szerint, előfordul az 50%-os²⁰ kapacitás-kihasználtsági időszak is. Ez egyes vállalkozásokat teljes mértékben el tud lehetetleníteni, ill. erre az időszakra más tevékenységet kell találniuk a munkavállalók számára, vagy egyszerűen elbocsátják őket. A mezőgazdaságban vagy az építőiparban éppen ez az időszak, június-augusztus a munka-intenzív szakasz, emiatt is előnyös munkaszervezésileg az, ha az erdőgazdálkodás és a mezőgazdaság (vagy az építőipar) rugalmas együttműködésre képes a vállalkozások szintjén. A 5-4 diagram a munkaerő-kihasználtság éves lefutását mutatja be.

5-4. diagram: Munkahiányos hónapok az erdészeti kivitelező vállalkozások számára (n = 214)

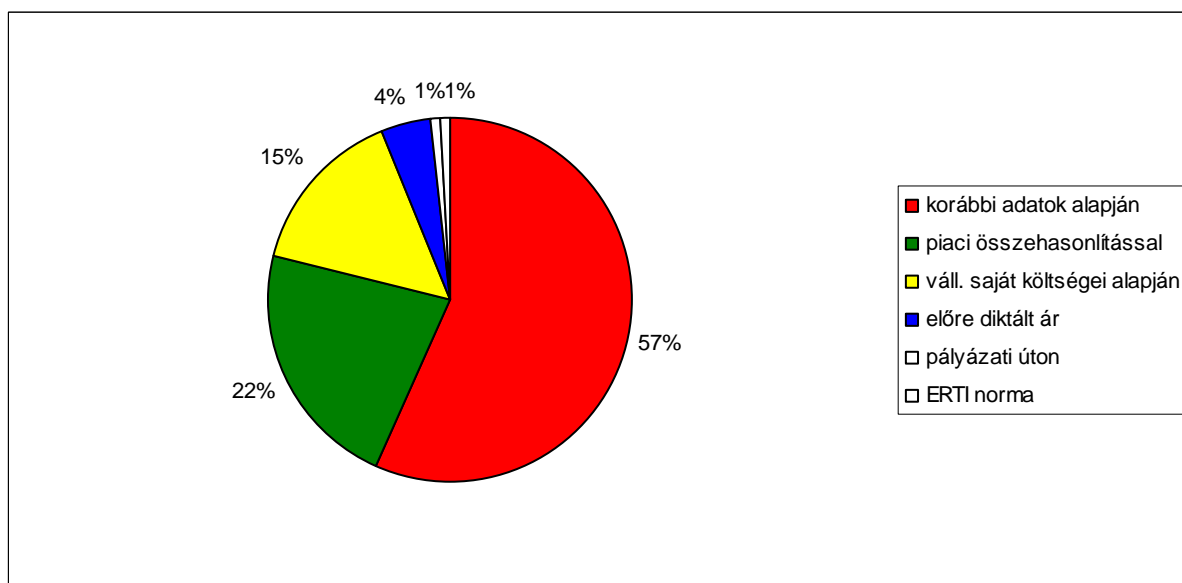

²⁰ Az erdészetvezetők ugyanezen kérdésre adott válaszai alapján, a kivitelező vállalkozások munkaerő-kihasználtsága a nyári hónapokban 35%-ra is lecsökkenhet, a többi időszakban válaszaik rendre azonosak a vállalkozóik válaszaival.

A vállalkozások vezetőinek 24%-a vallotta, hogy vállalkozásuk klasszikus kényszer-vállalkozásnak minősíthető, e tekintetben az egyéni vállalkozói és gazdasági társasági formák között sincs érdemi különbség. A felmért kivitelező vállalkozások 21%-át vezeti erdőmérnök, vagy erdész technikus, ez a kör értelemszerűen (81%-ban) megegyezik a felmérésben szereplő, szakirányítói tevékenységet is ellátó vállalkozókkal.

A vállalkozói díj a leggyakrabban hangoztatott, problematikus információ az erdészeti kivitelezésben. Tény, hogy az erdőművelési és a fakitermelési egységárak évek (évtizedek) óta nagyon alacsony értéken mozognak. Amennyiben a vállalkozó minden szempontból jogkövetően kíván eljárni (bejelentett foglalkoztatás, érvényes gépkezelői jogosítvánnyal rendelkező munkavállalók, egyéni védőfelszerelések, műszakilag elfogadható állapotú gépek, adminisztráció), akkor rendkívül fegyelmezett munkavégzésre és elszámolásra van szüksége. A 5-5 *diagram* azt mutatja, hogy milyen indikátorok alapján kerül meghatározásra a szokásos vállalkozói díj az erdészet (megrendelő) és a vállalkozás között. Mivel a korábbi évek értékei a meghatározóak, így egyszerűen következtethető a vállalkozói díjak befagyásának oka. Az állami erdészetek vannak a legnagyobb befolyással a kivitelezői díjakra, hiszen a megrendelt munkák túlnyomó része (kétharmada) az állami szektorból érkezik. Ez egy óriási felelősség az állami erdőgazdálkodás vállán.

5-5. diagram: Milyen adatok alapján kerül meghatározásra az erdészeti kivitelező vállalkozói díja? (n = 214)

A válaszadók 77%-a szerint szükség lenne egy (vagy több) független szakértői csoport által összeállított árnorma-táblázatok használatára, mivel sok esetben alig van hasonlítási alap a megrendelések árképzésénél.

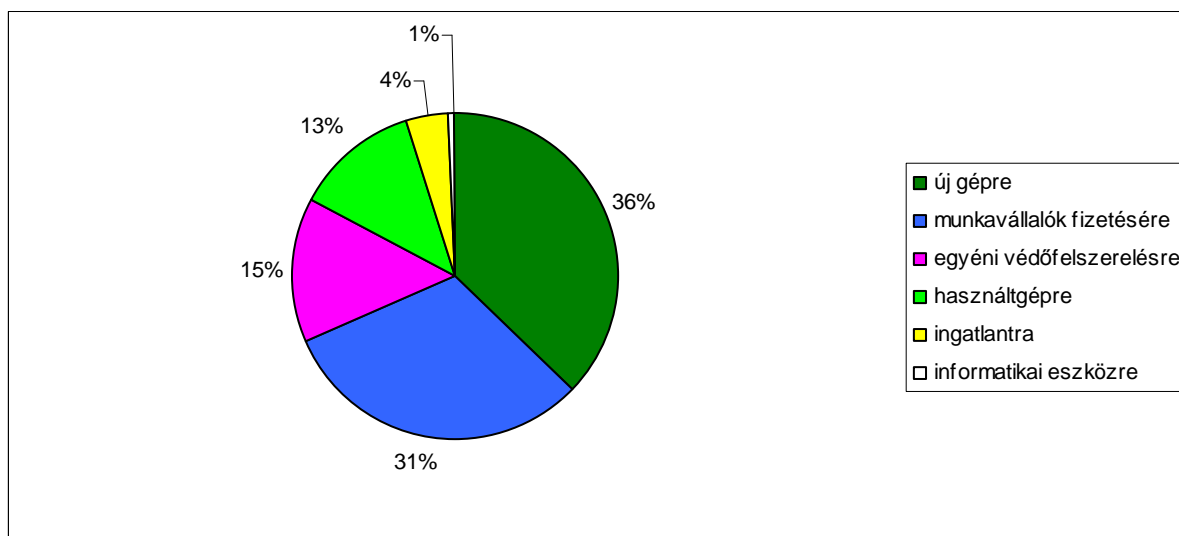
A '90-es évek elején gyakran felmerült az a dilemma, amennyiben az erdészeti kivitelezés teljes egészében vállalkozások kezébe kerül, jelentős szolgáltatói áremelkedést fog generálni. Ez alaptalan félelem volt, mindmáig a megrendelői oldal (alapvetően az állami erdőgazdaságok) a domináns fél a vállalkozói díjak kialakításában. Az erdészeti kivitelezés beárazásának is egészségesebb környezetet

teremtett volna az integrátori rendszer, a közepes-nagy kivitelezői kör megerősítése. Ebben az esetben a 3000 erőtlén, csekély érdekérvényesítő szereppel bíró kivitelező vállalkozás helyett, 150-200 integráltabb, színvonalasabb erdészeti szolgáltató működhetne, amely vállalkozások mellett még az egybrigádos vállalkozások számára is jutna megrendelés, de az egész kivitelezői szegmensnek lenne életképes struktúrája, fejlődőképes saját szakmai elitje. Az erdészeti kivitelezésben tehát alapvetően kínálati piac alakult ki az elmúlt két évtizedben.

Az 5-6. diagram a vállalkozók véleményét elemzi, a tekintetben, hogy a vállalkozói díjak emelkedése, vagy egyéb forráshoz való jutás (pl. támogatások) esetén, milyen célra költenék azt, mit fejlesztenének legszívesebben. Az új gépek beszerzése a legfontosabb feladat lenne, második helyen a munkavállalók bérszínvonalának emelését jelölték meg a vállalkozások vezetői. Később bemutatom, hogy az erdészeti szakmunkát végzők keresete ötödével haladja meg a minimálbért 2009-ben, ami nagyon szerény életkörülményekre ad alapot. A vállalkozások vezetői érzik ezt a problémát, és készek lennének változtatni rajta, anyagilag jobban megbecsülni a munkavállalóikat, ha erre módjuk lenne. A válaszokból az is kiderült, hogy főként a lehetőség híján, az erdészeti kivitelező vállalkozások 94%-a még sosem vett igénybe állami- vagy közösségi forrásból támogatást.

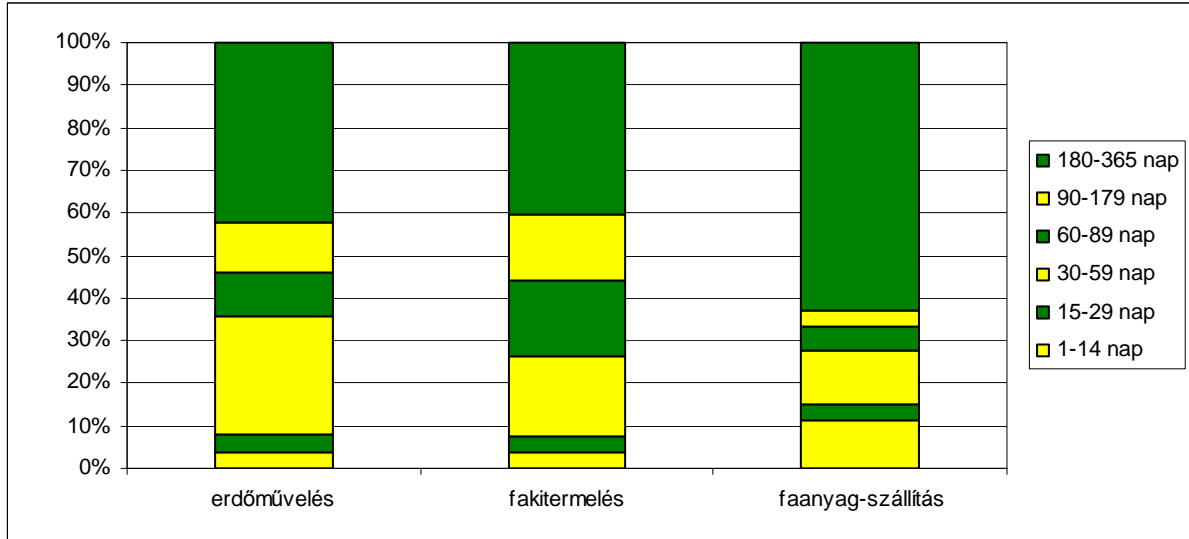
5-6. diagram: Az erdészeti kivitelező vállalkozások tervei a vállalkozói díjak emelkedése esetére (n = 214)

Az 5-7. diagram a vállalkozási szerződések tipizált időtartamát mutatja be. Az egyes munkacsoportok (erdőművelés, fakitermelés, faanyag-szállítás) között jelentős eltérés tapasztalható. Az erdőművelésben és fakitermelésben a szerződések 40%-a szól fél évnél hosszabb időtartamra, míg a faanyag-szállításban több mint 60%-a. Ennél a kérdésnél volt a legtöbb „nem válaszolt” eredmény, az erdőművelésben a visszaérkezett kérdőívek 36%-a tartalmazott adatot, a fakitermelésben az 50%-a, a faanyag-szállításban a 24% adott választ. Ennek oka, hogy a megkérdezett vállalkozások között kb. ennek az aránynak felel meg a jellemző erdészeti szolgáltató tevékenység, és csak a vállalkozások kis része (kb. 15-20%-a) végez párhuzamosan több irányú tevékenységet (tipikusan fakitermelést és faanyag-szállítást együtt

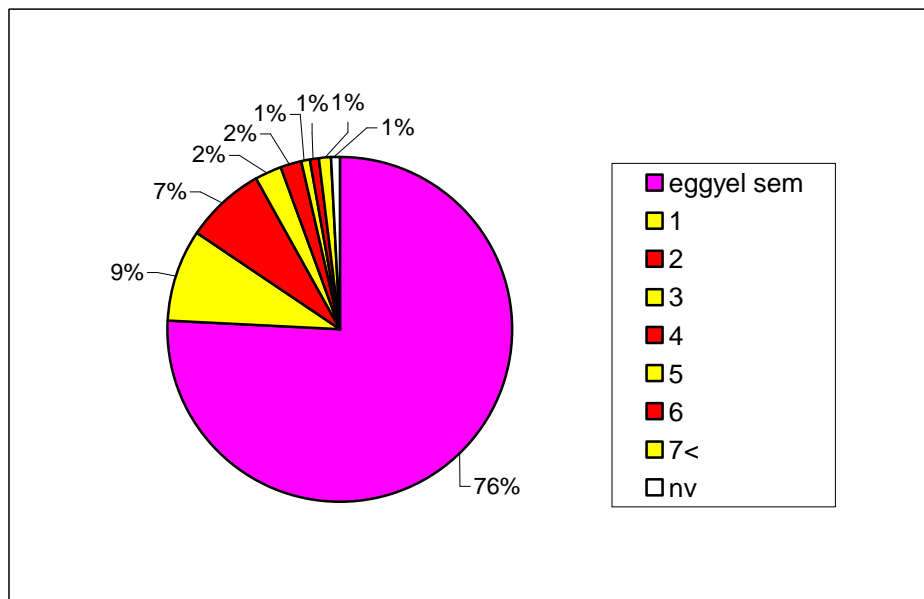
végzők). A MAJOR M. által készített, 2004-es felmérésben külön kérdés volt a vállalkozás fő profilja, ahol a visszaérkezett válaszok ugyanezt az arányt mutatták.

5-7. diagram: Vállalkozói szerződés tipikus időtartama az erdészeti kivitelező vállalkozásoknál (n = 214)

Az 5-8. diagram az erdészeti kivitelező vállalkozások által szerződött alvállalkozók számát és arányát hivatott bemutatni. A vállalkozások háromnegyede egyetlen alvállalkozóval nincs kapcsolatban, és ez az arány az egyéni vállalkozók és gazdasági társaságok szegmensében is azonos értéket mutat, tehát a szervezeti forma nem befolyásolja az alvállalkozók szerződését, vagy annak hiányát.

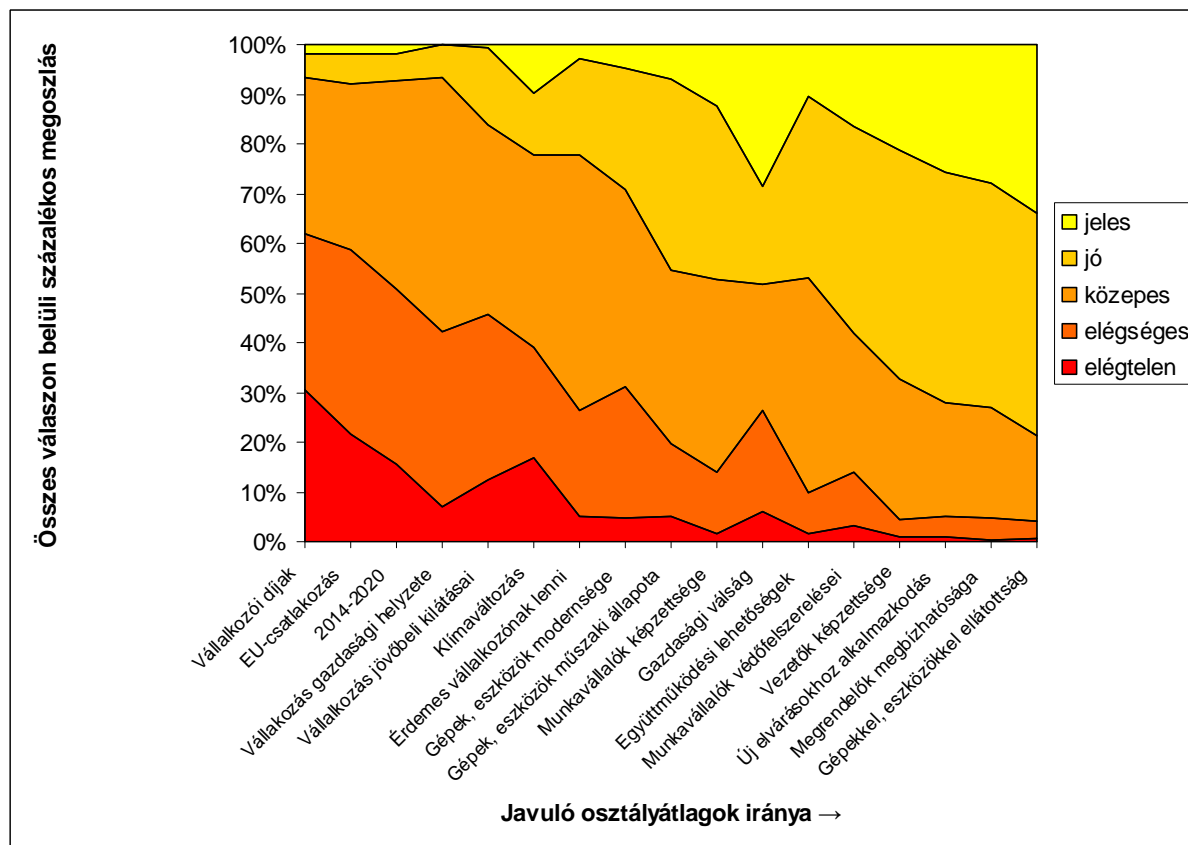
5-8. diagram: A szerződött alvállalkozók száma az erdészeti kivitelező vállalkozások életében (n = 214)

A kérdőíves felmérés során törekedtem egy átfogó vélemény-nyilvánítási mátrix megválaszolására, ami döntően a MAJOR M. által 2004-ben készített véleménydiag-

ram csekély módosítása révén valósult meg. A vállalkozások vezetőinek általános gazdasági kérdéseket tettem fel, ahol a jövőről való elképzeléseikre, a terveikre, céljaikra, motivációikra kérdeztem rá. Az 5-9. diagram adatait a kérdésekre adott válaszok számtani átlagai alapján rangsoroltam, a legrosszabb véleménytől a legjobb irányába haladva.

5-9. diagram: Vélemény-vizsgálat az erdészeti kivitelező vállalkozások vezetői körében (n = 214)

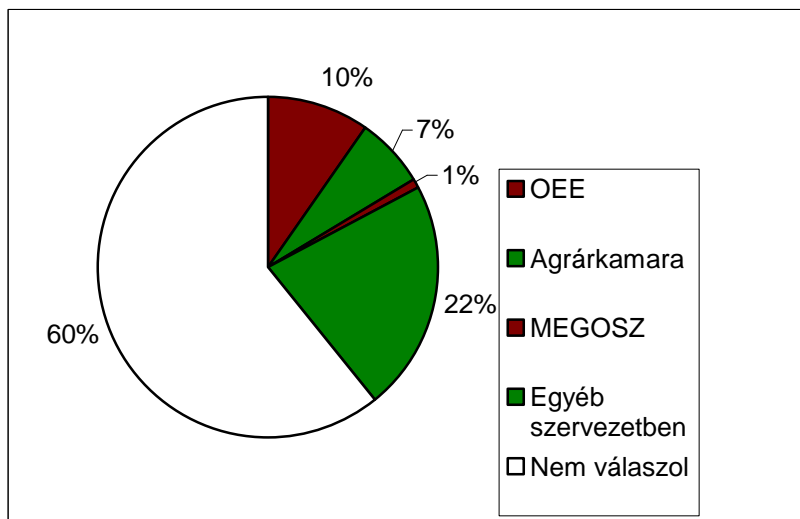
A vállalkozások nagyon sötét képet vizionálnak a saját vállalkozásukkal kapcsolatban 2014-2020 között, ami egyrészt általános szkeptikusságban jelenik meg, másrészt számos válaszadó konkrét problémákat is felsorol. Az EU csatlakozás hatását szintén nagyon rossznak ítélik a vállalkozók (indoklási lehetőség itt nem volt). A legrosszabb osztályzatot a vállalkozói díjak kapták, nyilvánvaló tény, hogy az erdészeti kivitelezésben alkalmazott vállalkozói egységárak nagyon alacsonyak, ami a vállalkozások fejlődésének legnagyobb gátja. Érdekes, hogy ugyanakkor a szakembergárda képzettségét nem említik a gyengeségek között (holott ez nyilvánvaló probléma), és a gazdasági világválság hatásait sem érzékelik nagyon. A munkavállalók védőfelszereléseire átlagban 3,57 pontot adtak, holott minden évben van 4-5 halálos munkabaleset Magyarországon, és rengeteg eltitkolt üzemi baleset is. A gépekkel és eszközökkel való ellátottság a legjobb osztályzatot kapta a vállalkozások vezetőitől (bár korábban láttuk, erre költenének a legszívesebben), a gépek modernisége azonban ennél rosszabb osztályzatot kapott. Öröndetes ugyanakkor, hogy a megrendelők megbízhatóságát a legjobbak közé osztályozták a vállalkozások, erre egész pontosan 3,96-os átlagot adtak. A

megrendelők megbízhatóságát itt döntően az állami szféra dominálta, hiszen ezek a kivitelező vállalkozások a kérdőíveket a „megrendelőtől”, az állami erdészettől kapták.

Az erdészeti kivitelező vállalkozások szakmai kapcsolataira több kérdésben világítottam rá. Szaktanácsadási kapcsolatra minden vállalkozásnak szüksége van, a kivitelezők azonban alig élnek ezzel a lehetőséggel, 40%-uk semmilyen tanácsadási szolgáltatást nem vesz igénybe. Ebben a kérdésben valószínűleg ugyanaz a helyzet, mint a továbbképzések esetében, hogy egyszerűen nincs információ a vállalkozások vezetőinél a tanácsadási szolgáltatásokról, annak értelmét és célját nem ismerik, és úgy érzik, nincs is rá szükségük. A szaktanácsadásban ill. a szakirányító/szak személyzeti munkában, vállalkozóként az erdészeti igazgatás és erdészeti oktatás/szakképzés szakemberei is tevékeny részt vállalnak. Számos jogviszony melletti egyéni vállalkozás, családi szintű gazdasági társaság érdekelt ezen a téren, amit a foglalkoztatási részben részletesebben is kifejttek.

A szaktanácsadás és az érdekképviselőket sok esetben átfedéssel működnek hazánkban, és ezen a téren is hasonlóan alacsony a részvétel, mint a szaktanácsadás terén. A válaszadók 10%-a tagja az Országos Erdészeti Egyesületnek (ahol nincs kivitelezői szakosztály), a MEGOSZ-tagság, még alacsonyabb (1%), más (sok esetben helyi) szervezetekben rendelkeznek tagsággal a vállalkozások vagy vezetőik, ahol azonban döntően a lokális érdekképviselőig jutnak. Hasonló a helyzet a minőségbiztosítási rendszerekkel, 72%-ának nincs, a többiek főleg az ISO sorozat valamelyik tagját auditáltatták. Az erdészeti kivitelezők 91%-a még nem hallott konkrétumokat a PEFC erdőtanúsítási rendszerről.

5-10. diagram: Érdekképviselői szervezetekben való tagság az erdészeti kivitelező vállalkozások és vezetőik körében (n = 214)

Megállapítások és javaslatok

Az erdészeti kivitelező vállalkozások körében készített felmérés adatai alapján 2 892 vállalkozást jellemeztem több szempontból. Az erdészeti kivitelezői feladatokat ezek a vállalkozások végzik el az állami és a magánerdőben is. Az erdészeti kivitelező vállalkozások idényjellegű megrendelés-állománnyal rendelkeznek, ami nagyon komoly munkaszervezési és munkaerő-szervezési problémákat támaszt. A vállalkozói díjak emelkedése esetén modernizálnák a gépparkjukat, és érdemben fejlesztenék a szektorban általánosan is tapasztalható rendkívül alacsony béreket. Gazdasági helyzetüket és jövőbeli kilátásaikat negatívan értékelik, döntően EU-szkeptikusok, de a jelenlegi gazdasági válság hatásait csak áttételesen érzik. Munkavállalóik munkavédelmi képzésére és egyéni védőfelszereléseik biztosítására kevés figyelmet fordítanak, aminek következménye a munkabalesetek és foglalkozási ártalomban szenvedők magas számának.

6. Erdészeti főtevékenységű egyéni vállalkozások és gazdasági társaságok elemzése, tipizálása

Az előző fejezet megállapításai alapján az erdészeti kivitelezésben érdekelt vállalkozások mellett, az elérhető adatbázisok felhasználásával átfogó képet szeretnék nyújtani az erdészeti főtevékenységű gazdálkodó szervezetek gazdasági teljesítményéről. Több felmérés készült már ebben a témában, a Magán-erdőgazdálkodási Tesztüzemi Hálózat és az Agrárgazdasági Kutató Intézet is publikált számos eredményt, első sorban az erdőgazdálkodó vállalkozásokkal kapcsolatban.

A COMPLEX Céginfó szolgáltatás keretében 2010. november 15-i állapot szerint kérdeztem le, TEÁOR '08 alapján, a 02 Erdőgazdálkodás ágazat, azon belül is az erdészeti szolgáltatás (02.40) főtevékenységgel rendelkező vállalkozások adatait. Az időpont-választást egyrészt a dolgozat elkészítésének ütemezéséhez, másrészt a beszámoló-készítésre kötelezett vállalkozások 2010. május 31-i határidővel elkészítendő beszámolójának benyújtása után közel 6 hónapos késleltetéshez igazítottam. A későbbiek során csak a rendben működő vállalkozásokat szerepeltettem, a nyilvánvaló hibákat korrigáltam. A 6-1. táblázat a lekérdezés eredményéről tájékoztat.

6-1. táblázat: Működő vállalkozások száma az erdőgazdálkodási ágazatban (TEÁOR '08 02)

Cégforma	02.10	02.20	02.30	02.40	02 Összes
Egyéni vállalkozás	175	26	2	997	1200
Gazdasági társaság*	338	135	7	593	1073
Összesen	513	161	9	1590	2273

Forrás: COMPLEX Céginfó

* Csak azon gazdasági társaságok, melyek 2009-re vonatkozóan beszámolót nyújtottak be.

A „TEÁOR '08 02.20 Fakitermelés” tevékenységi kód félrevezető elnevezés lehet, A „TEÁOR '08 02.20 Fakitermelés” tevékenységi kód félrevezető elnevezés lehet, mivel ez nem fakitermelési szolgáltatást, hanem csak saját erdőben (bejegyzett erdőgazdálkodói területen) történő fakitermelést jelent (azaz faanyag-termelés saját erdőben). A hatályos erdőgazdálkodói nyilvántartást összevetve a 135 gazdasági társaság adatával, ahol ez a tevékenység a főtevékenység, kiderül, hogy összesen 26 olyan cég létezik (ebből 17 erdőbirtokossági társaság), ahol a főtevékenység bejegyzett erdőgazdálkodói státuszt is takar. A többi vállalkozás esetében vélhetően arról van szó, hogy fakitermelési szolgáltatást végeznek, a tevékenységi körbesorolás hibás értelmezéséből fakadóan. Az elemzésekben a 02.20 és 02.40 főtevékenységű vállalkozásokat jórészt egyben kezelem, és egységesen úgy veszem, mintha mindnyájan erdészeti szolgáltatók lennének. A 6 vállalkozás, akik valóban saját üzemi területen gazdálkodnak, nem szerepelnek a későbbi elemzésekben.

A TEÁOR besorolás a gazdasági társaságok esetén szabatos, mivel 2008 után a kötelező átsorolásokat részben a cégbíróságok, részben a vállalkozások maguk is megtették. Az egyéni vállalkozások esetében azonban a TEÁOR-átsorolások a TEÁOR '03-ról a '08-as verzióra még csak részben történt meg, ezért a 6-2. táblázatban kimutatást készítettem arról, hogy a korábbi fejezetben részletezett saját felmérésemhez képest (ahol 2 145 egyéni vállalkozást becsültem), mi okozza az egyéni vállalkozások adatbázis-szerinti alacsony számát.

6-2. táblázat: A TEÁOR-átsorolások hiányának anomáliája az erdészeti főtevékenységű egyéni vállalkozások esetében

TEÁOR '03		TEÁOR '08	
02.01 Erdőgazdálkodási termék-előállítás	169	175	0210 Erdészeti, egyéb erdőgazdálkodási tevékenység
		26	0220 Fakitermelés
		2	0230 Vadon termő egyéb erdei termék gyűjtése
02.02 Erdőgazdálkodási szolgáltatás	2 381	997	0240 Erdészeti szolgáltatás
02 Erdőgazdálkodás	2 550	1 200	02 Erdőgazdálkodás

Forrás: COMPLEX Céginfó

A későbbiek során a TEÁOR '03 szerinti adatokat használom fel. A 6-3. táblázat az egyéni vállalkozások mellett a gazdasági társaságok számát is mutatja. A két nagy gazdálkodói csoport között jelentős adminisztrációs különbség van, így a feldolgozható adataik elérése is különböző módon történt.

6-3. táblázat: Erdészeti szolgáltatás (TEÁOR '08 02.40) főtevékenységű, működő vállalkozások száma

Cégforma	Működő vállalkozás száma
Egyéni vállalkozó	2550
Egyéni cég	4
Közkereseti társaság	3
Betéti társaság	298
Korlátolt felelősségű társaság*	245
Zártkörűen működő részvénytársaság*	2
Erdőbirtokossági társaság	35
Szövetkezet	6
Összesen	3 143

Forrás: COMPLEX Céginfó, 2010.11.15-i lekérdezés

* Zrt-ként a HM Budapesti Erdőgazdaság Zrt. és a Gemenci Erdő- és Vadgazdaság Zrt. szerepel..

** Későbbiek során valószínűleg Nonprofit Kft-ként működik majd, így a Kft-k között szerepeltetem.

A vállalkozások több mint kétharmada egyéni vállalkozás, ahogyan ez a primer kérdőíves felmérésből is kiderült. Az egyéni vállalkozók gazdasági teljesítményéről, pénzügyi helyzetükről az APEH és az ONYF adatok nyújtanak információkat, míg a gazdasági társaságok esetében az évente elkészítendő éves pénzügyi beszámolók szolgálnak megbízható adatokkal.

6.1. Az egyéni vállalkozók

Az egyéni vállalkozások az erdőgazdálkodás intézményi modelljében, az erdőtulajdonosi szerep kivételével, minden tevékenységi szerepben jelen vannak. A bejegyzett erdőgazdálkodók között nagyon sok egyéni vállalkozó van, pontos számukat az erdészeti nyilvántartásból jelenleg nem lehet elérni. A szakszemélyzeti testületben nagyon sok jogviszony melletti egyéni vállalkozó szerepel, ahol az önfoglalkoztató erdész szakember főállásban, a közszférában vagy az állami erdőgazdálkodásban dolgozik. Az erdészeti kivitelező vállalkozások között is dominál az egyéni vállalkozói forma. A 6-4. táblázat az aktív (személyi jövedelemadó-bevallást, vagy járulékbemlétést benyújtó) egyéni vállalkozók számát mutatja.

6-4. táblázat: Elérhető adatforrások alapján az erdészeti főtevékenységű, aktív egyéni vállalkozások száma 2009-ben

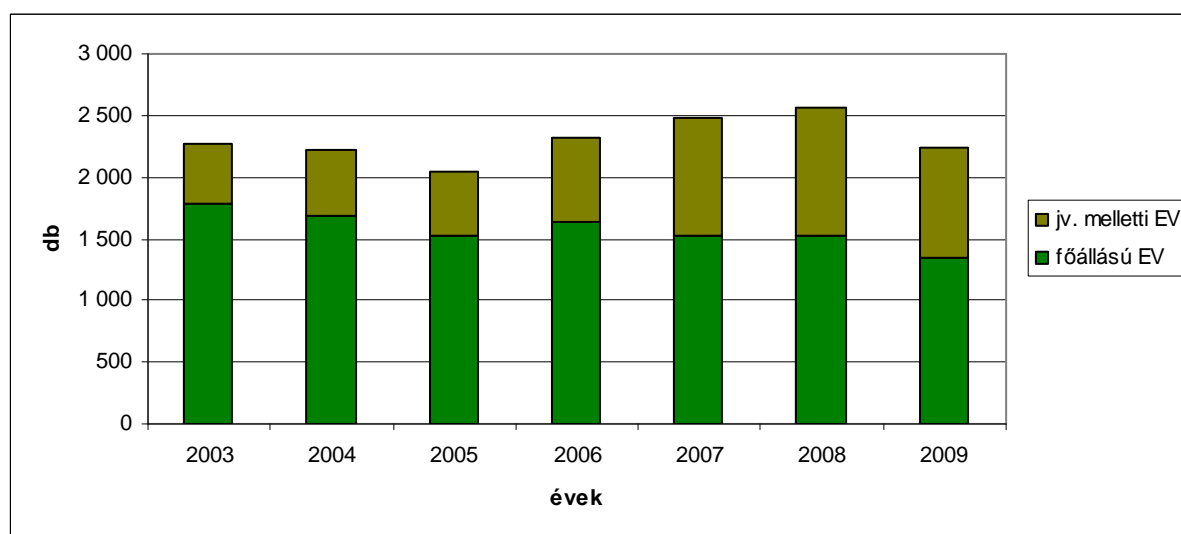
Adatforrás	ONYF	APEH	Céginfo	Saját felmérés
Főállású egyéni vállalkozások	1 346	1 140	2 699*	2 145
Jogviszony melletti egyéni vállalkozások	884	780		
Összesen	2 230	1 940	2 699	2 145

Forrás: ONYF, APEH, Complex Céginfo, saját felmérés, saját szerkesztés

* Csak a kivitelező vállalkozások.

A 6-1. diagram alapján látható, hogy az erdészeti főtevékenységű, főállású egyéni vállalkozók száma lassan csökkent az elmúlt évtizedben, míg a másodállású, vagy jogviszony mellettié tendenciózusan emelkedik.

6-1. diagram: Erdészeti főtevékenységű egyéni vállalkozások számának alakulása 2003-2009 között

Forrás: ONYF adatok alapján saját szerkesztés

A főállásúak hétvégi átlaga 1 577, a jogviszony mellettié 728, együttesen 2 304 (ONYF adatok). Az APEH adatai alapján 2007-2009 között átlagosan 1 183 főállású

egyéni vállalkozó és 803 jogviszony melletti nyújtott be 53-as²¹ bevallást (együtt átlagban 1993). A kivitelező vállalkozások körében készített felmérés országos adatai azt mutatták, hogy 2 145 egyéni vállalkozó van szerződéses jogviszonyban állami erdőgazdaság erdészetével.

A 7. melléklet adatait az APEH-hez benyújtott bevallások adataiból, személytelen formában, egyedi adatlekéréssel kaptam meg. Az erdészeti főtevékenységű, bevallást benyújtó, tehát aktív vállalkozások között az erdészeti kivitelező vállalkozások árbevétele a teljes egyéni vállalkozói kör 88%-át jelenti (összesen 12,96 Mrd Ft, egy vállalkozásra átlagosan 7,3 M Ft), árbevétel arányos nyereségük 4,19%. Ezen vállalkozások valós eszköz-ellátottságára csak közvetve lehet értéket adni, az elszámolt értékcsökkenésük 0,96 Mrd Ft. Összesen 460 vállalkozás jelentett munkavállalót 2009-ben, átlagosan 1 fő/vállalkozás értékben, az elszámolt bérköltségük 1,8 M Ft/vállalkozás. A kimutatásban szereplő vállalkozások 30%-a veszteséges, és ez az érték évek óta stagnál. Összesen 296 M Ft adót és 487 M Ft járulékot fizettek 2009-ben.

6.2. A gazdasági társaságok

Az erdészeti főtevékenységű gazdasági társaságok esetében két alapvető adatbázist tudtam felhasználni az elemzésekhez. A társaságok által benyújtott éves beszámoló (mérleg- és eredménykimutatás) a COMPLEX Céginfó és az Opten nyilvántartásaiból kérdezhető le cégsorosan. A másik adatforrás az APEH (NAV) által évente közzétett, a 29-es²² bevallások adataiból országosan kumulált statisztikai táblázatok voltak. A 6-5. táblázat a gazdasági társaságok elérhető adatait tartalmazza, részletezve a különböző adatforrások szerint.

6-5. táblázat: Elérhető adatforrások alapján az erdészeti főtevékenységű, aktív gazdasági társaságok száma 2009-ben

Adatforrás	MGSZH*	APEH	Céginfó**	Saját felmérés
Állami erdőgazdaságok	22	22	22	22
Erdőbirtokossági társaságok	946	1 745	853	n.a.
Erdőgazdálkodó gazdasági társaságok és szövetkezetek	1388***		7	n.a.
Erdészeti kivitelező gazdasági társaságok és szövetkezetek	n.a.		691	747****
Összesen	2 356	1 767	1 573	769

Forrás: MGSZH, APEH, Complex Céginfó, saját felmérés

* Összes gazdálkodó (erdőszövetkezetek, szövetkezetek, gazdasági társaságok).

** 2010.10.15-i lekérdezés, 02 nemzetgazdasági ág.

*** 200 ha feletti gazdálkodók száma 210.

**** Csak erdészeti kivitelezők (TEÁOR 0202).

²¹ Bevallás a személyi jövedelemadó, a járulék, az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás, az egészségügyi hozzájárulás kötelezettségéről, mindezek helyesbítéséről, önellenőrzéséről

²² Bevallás és adatszolgáltatás a társasági adóról, a különadóról, valamint a hitelintézeti járadékról, a kettős könyvvitelt vezető adózók részére

A 6-6. táblázat az egyéni vállalkozókról már korábban leírt okok miatt a gazdasági társaságok TEÁOR-besorolási problémáit részletezi. Mivel itt az átmenet már előrehaladottabb, mint az egyéni vállalkozásoknál, de még nem végleges, így a '03-es és '08-as besorolások alatt szereplő vállalkozások számát összeadtam, és így közelítettem a valós értéket.

6-6. táblázat: A TEÁOR-átsorolások hiányának anomáliája az erdészeti főtevékenységű egyéni vállalkozások esetében

TEÁOR '03		TEÁOR '08	
02.01 Erdőgazdálkodási termék-előállítás	660	338	0210 Erdészeti, egyéb erdőgazdálkodási tevékenység
		135	0220 Fakitermelés
		7	0230 Vadon termő egyéb erdei termék gyűjtése
02.02 Erdőgazdálkodási szolgáltatás	107	593	0240 Erdészeti szolgáltatás
02 Erdőgazdálkodás	767	1073	02 Erdőgazdálkodás

Forrás: COMPLEX Céginfó

Az erdészeti főtevékenységen belül itt is külön értékeltem az erdészeti kivitelező vállalkozások pénzügyi adatait. A korábban már említett TEÁOR 02.20 és 02.40 közötti átfedési anomália itt is tapasztalható, ezért ezeket a vállalkozásokat együtt kezeltem. A 6-7. táblázat a cégforma függvényében néhány pénzügyi alapadat értékét adja meg, a 2009. évre vonatkozóan. Mivel az 593 aktív cégből csak 415 nyújtott be határidőre beszámolót, így csak ezen adatokat tudtam a táblázatban szerepeltetni.

6-7. táblázat: Pénzügyi alapértékek az erdészeti kivitelező gazdasági társaságoknál a 2009. évi beszámolók alapján (E Ft)

Cégforma	Beszámolót benyújtott cégek száma	Értékesítés nettó árbevétele	Saját tőke	Befektetett eszközök	Forgóeszközök	AEE
EC	0	0	0	0	0	0
Kkt	2	22 302	4 593	22 397	46 044	873
Bt	188	2 539 767	897 107	940 249	1 021 010	40 342
Kft	192	8 396 408	4 344 158	4 489 364	4 361 486	437 902
Zrt	2	4 039 026	3 481 185	3 791 613	1 234 649	26 921
Ebt	26	184 348	184 272	295 799	89 869	4 287
Szöv	5	24 002	25 119	9 688	20 210	477
Összesen	415	15 205 853	8 936 434	9 549 110	67 73 268	510 802

Forrás: COMPLEX Céginfó

A nettó árbevétel értéke 15,2 Mrd Ft, amihez 0,5 Mrd Ft adózás előtti eredmény kapcsolódik. Az árbevétel arányos nyereségük 3,36%, valamivel alacsonyabb az azonos tevékenységi körű egyéni vállalkozásoknál. A 6-8. táblázatban összefoglaltam az erdészeti főtevékenységű gazdasági társaságokról az APEH (NAV) statisztikáiban elérhető adatokat.

6-8. táblázat: Gazdasági társaságok teljesítménye az erdőgazdálkodásban

2007. év, E Ft

Gazdasági társaságok	Cégek száma	Nettó árbevétel	Nettó árbevétel/ cégek száma	Anyagjellegű ráfordítás	Anyagjellegű ráfordítás/ cégek száma
Összes beszámoló készítésére kötelezett	1 634	82 500 417	50 490	57 830 725	35 392
22 állami erdőgazdaság	22	71 112 736	3 232 397	47 443 737	2 156 534
Magánszféra összesen	1 612	11 387 681	7 064	10 386 988	6 444
Ebből					
Erdőbirtokossági társaságok*	684	3 215 281	4 701	2 107 678	3 081
25 M Ft árbevétel feletti kivitelezők	68	4 992 011	73 412	3 995 238	58 754
25 M Ft árbevétel alatti kivitelezők és egyéb erdőgazdálkodók**	860	3 180 389	3 698	4 284 072	4 981

Forrás: APEH/NAV adatbázisok

* Csak azon erdőbirtokossági társaságok, akik határidőre benyújtották beszámolójukat.

** Az utolsó sorban a nettó árbevétel és az anyagjellegű ráfordítások közötti nyilvánvaló negatív különbség a veszteséges mikrovállalkozások magas számával magyarázható.

A fenti táblázatban már látható, hogy az erdészeti kivitelező gazdasági társaságokat két külön csoportba soroltam, és elkülönítve kezeltem őket. Ennek oka, hogy a korábban már említett, erdészeti integrátori (tevékenységintegráció) szintet elérő vállalkozások piaci helyzete stabilabb, pénzügyi és foglalkoztatási oldalról is fejlődésképesebb csoportot alkotnak. Ennek demonstrálására, az eddig eredmények alapján, tapasztalati úton meghatároztam a jelentős teljesítményű erdészeti kivitelező vállalkozások körét. Jelentős teljesítményű erdészeti kivitelező vállalkozások részletes bemutatását, elemzését a következő 6.3. fejezetben mutatom be.

6.3. Kiválasztott 68 jelentős teljesítményű erdészeti szolgáltató vállalkozás statisztikai elemzése

A jelentős teljesítményű erdészeti szolgáltató vállalkozások kiválasztása során azt az elvet követtem, hogy jelentősnek itt önkényesen az olyan vállalkozásokat ismerem el, akik az alábbi kritériumrendszernek megfelelnek:

- cégbíróságnál bejegyzett főtevékenységük erdészeti kivitelező tevékenység (02.20, 02.40 erdészeti szolgáltatás vagy 02.20 fakitermelés) legyen. Az utóbbi tevékenységi besorolásnál, ami alap esetben a saját erdőben történő fakitermelést jelenti, vizsgáltam, hogy a vállalkozás bejegyzett erdőgazdálkodóként mekkora erdőterületen gazdálkodik. Csak az olyan vállalkozásokat vettem be az elemzésbe, melyeknél a saját erdőterület aránytalanul alacsonyabb volt a bevételekhez képest, és a gazdálkodás hangsúlyos részét az erdészeti szolgáltatás jelentette.

- 2006-2009 évekre tekintve, négy lezárt üzleti évvel rendelkeznek, és mind a négy évben érdemi adatokat jelenítettek meg a beszámolójukban (azaz háromnál több éve működnek);
- az értékesítés nettó árbevétele a 2009. évben legalább 25 M Ft-ot (kb. 100 E EUR-t) elért;
- a vállalkozás státuszát tekintve rendben működőként van jelen a cégnyilvántartásban (nem folyik ellene felszámolás, végelszámolás, adószám-felfüggesztés, stb.).

Az első kritériumnak megfelelő vállalkozások száma 835 volt, amiből mind a négy kritériumnak megfelelő már csak 68 cég (8%). A 68 vállalkozásról mérlegadatairól készített korrelációs mátrixot a 8. melléklet mutatja, ahol kiemeltem a kiugró összefüggéseket. A 835 vállalkozás közül 129 vállalkozás (15%) rendelkezik 50 ha feletti bejegyzett erdőgazdálkodói területtel, összesen 36.335 ha területen, átlagosan 282 hektáron.²³

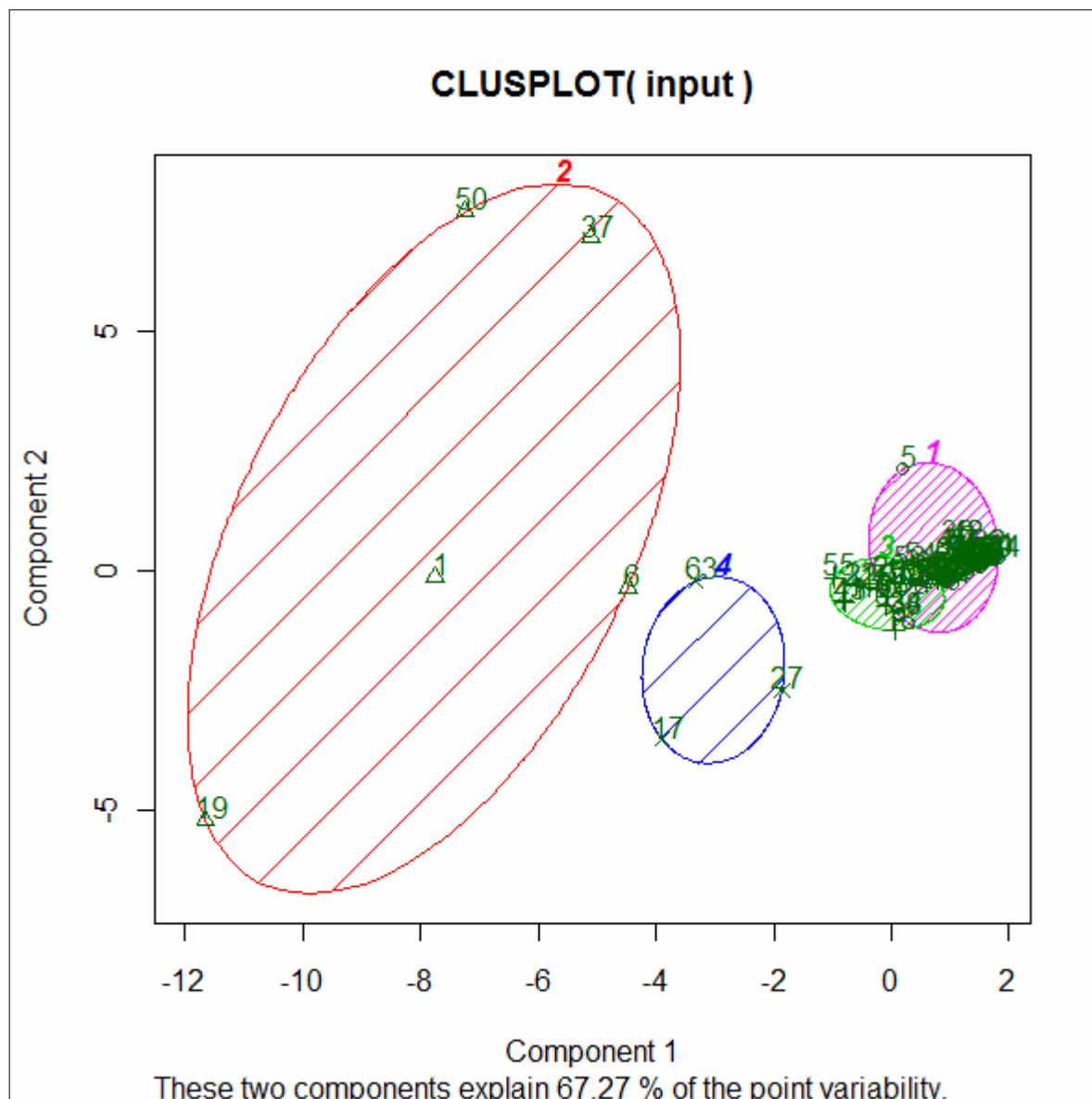
A pontos vállalkozói kör kijelölése után legyűjtöttem a 2006-2009 évekről szóló mérleg- és eredménykimutatásokat, a kapott táblázatokban a nyilvánvaló számszaki hibákat javítottam, az adatokat rendeztem. Az egyszerűbb klaszterezés érdekében a négy évi adatokat sorban összeadtam, így egy számhalmazt kaptam, amit már könnyebben tudott a *Statistica* program is kezelni.

A klaszterbe sorolás alapján látható, hogy a vállalkozások alapvetően 4 csoportba sorolhatóak, az ennél több csoport alkotása esetén érdemi további elkülönülés nem tapasztalható, de még a 4 csoportnál is az 1-es és 3-as klaszterek elemei jelentősen átfednek. A 2-es és 4-es klaszter elemeinek száma összesen 8 (12%) a halmazon belül. Ennek a két klaszternek az elemeit alaposabban megvizsgálva, két domináns paraméter szórja szét az adatokat. Az egyik a beszámoló eszközök (azon belül is első sorban a forgóeszközök) sora. A két elkülönülő csoport elemei a 8 legnagyobb eszköz-adatot produkáló vállalkozások voltak 4 év alatt, átlagosan 298 M Ft eszközértékkel. A másik domináns paraméter a klaszterek alkotásánál az értékesítés nettó árbevétele adat volt, ahol a 8 vállalkozás átlagosan 169 M Ft értékkel jelent meg (mely jóval magasabb a teljes minta 73 M forintos átlagánál). A harmadik domináns adat az adózás előtti eredmény értéke, ahol azonban az adatok a teljes mintán jelentősen szétszóródtak. A legnagyobb veszteséget elszámoló és a legnagyobb nyereséget elérő cég is a két kiugró klaszter egyikébe esett.

---

²³ Meg kell jegyezni, hogy itt csak azokat a vállalkozásokat vizsgáltam, ahol az bejegyzett erdőgazdálkodói terület meghaladta az 50 ha-t.

6-1. ábra: 68 erdészeti szolgáltató vállalkozás 4 klaszterbe történt besorolásának eredménye

Forrás: saját adatok
Grafika: Pődör Z.

6-9. táblázat: A kiemelkedő teljesítményű erdészeti kivitelező gazdasági társaságok klaszterenkénti összesített adatai

2009. év, E Ft

Klaszter száma	Elemzszám	Eszköz-érték	Értékesítés nettó árbevétele	Adózás előtti eredmény
1	43	1 537 391	2 024 594	86 314
2	5	2 166 967	447 105	42 796
3	17	1 055 069	1 533 100	38 022
4	3	447 588	987 212	21 670
Összesen	68	5 207 015	4 992 011	188 802

Forrás: COMPLEX Céginó

6-10. táblázat: A kiemelkedő teljesítményű erdészeti kivitelező gazdasági társaságok klaszterenkénti átlagadatai

2009. év, E Ft

Klaszter száma	Eszköz-érték átlagosan	Értékesítés nettó árbevétele átlagosan*	Adózás előtti eredmény átlagosan	ÉNÁ/ Eszköz %	AEE/ Eszköz %	AEE/ÉNÁ %
1	35 753	47 084	2 007	131,69	5,61	4,26
2	433 395	89 421	8 559	20,63	1,97	9,57
3	65 942	95 819	2 376	145,31	3,60	2,48
4	149 196	329 071	7 223	220,56	4,84	2,20
Összesen	76 574	73 412	2 777	95,87	3,63	3,78

Forrás: COMPLEX Céginó

* Súlyozott értékek.

A 6-9. és 6-10. táblázatok a vizsgált társaságok klaszterbe sorolt adatainak domináns értékeit és mutatószámait részletezik. Az 1. és 3. klaszterek az 6-1. ábrán pink és zöld halmazokként vannak jelölve, jelentős átfedéssel. Ezek a klaszterek pénzügyi értelemben nem különülnek el, zárt csoportot alkotnak (együttes elemszámuk 60). Ezek a vállalkozások a közzétett beszámoló-adataik alapján stabil helyzetben vannak, fejlődésképesek, árbevétel arányos nyereségük megegyezik az egyéni vállalkozók adatával (bár ott nem tudtam ilyen klasztereket alkotni).

Megállapítások, javaslatok

A fenti elemzések eredményeként megállapítható, hogy az erdészeti kivitelezésben kb. 2100 egyéni vállalkozás és 750 gazdasági társaság működik. Ezek a vállalkozások jórészt mikrovállalkozások, alacsony tőke- és eszközellátottsággal, azonban van közöttük egy markáns tőkeerős vállalkozói réteg, amely nyereségesen működik, megfelelő eszköz- és tőkellátottsága van, és fejlődésre képes. Az állami erdőgazdaságok ágazati mérlegadataiban (6. melléklet) az igénybevett szolgáltatások sort értelmezve (a fakitermelés és erdőfelújítás esetében összesen 18,2 Mrd Ft 2008-ban), és összevetve a kivitelező vállalkozások árbevételi adatával, érzékelhető az azonosság.

7. Az erdőgazdálkodás foglalkoztatási modellje

Az erdőgazdálkodás pénzügyi értelemben nagyon kismértékben van jelen a nemzetgazdaságban, évek óta alig éri el a GDP 0,3%-át. Ennél a szerepénél azonban valamivel fontosabb, és jelentősebb is a foglalkoztatásban betöltött szerepe, mivel a teljes országos foglalkoztatotti létszám kb. 0,5%-a dolgozik az erdőgazdálkodásban (közkeletű becslések alapján 25-30 ezer fő). A KSH 2010. január-szeptember közötti időszakra készített elemzése alapján az erdőgazdálkodás az 5 főnél több alkalmazottat foglalkoztató vállalkozások és a költségvetési szféra együttesen 9,9 E főt foglalkoztatott (ebből 6,8 ezer fő fizikai-, 3,1 ezer fő szellemi foglalkozású). Ugyanerre az időszakra a teljes nemzetgazdasági foglalkoztatotti létszám, a nevezett körben 2 694,1 ezer fő volt, azaz 0,36% az erdészeti súlya [KSH Gyorstájékoztató, 180. szám]. A mezőgazdaságban és az erdőgazdálkodásban egyöntetűen elmondható, hogy a mikrovállalkozások mellett ez legfeljebb a kis- és középvállalkozások (KKV) szektora. A KSH közlése szerint 2009-ben az összes bejegyzett vállalkozás (egyéni vállalkozó és gazdasági társaság) száma 1 577 132 volt, amiből 400 518 működött (ebből 387 320 egyéni vállalkozó, 13.198 gazdasági társaság és szövetkezet). Emellett 337 094 őstermelő volt jelen 2009. júniusában a mezőgazdaság-erdőgazdálkodás-halászat nemzetgazdasági ágban („A” nemzetgazdasági ág). Ezen felmérés alapján a 13,2 ezer vállalkozásból kb. 4,5 ezer az erdészeti főtevékenységű. Némileg árnyalja a fenti értékeket, hogy a 2009. évi APEH adatok alapján a bruttó kibocsátásban (GDP) az agráriumon belül az erdészeti 8%-ot képviselt (bár ez az adat csak a társasági adó kötelezettekre van vetítve).

7-1. táblázat: Bejegyzett és aktív vállalkozások száma a mezőgazdaságban és az erdőgazdálkodásban (2009)

„A” Nemzetgazdasági ág	Bejegyzett vállalkozások száma (2009. év)		
	Gazdasági társaságok*	Egyéni vállalkozók	Őstermelők
01. Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és halászat	13 198	387 320	337 094
02. Erdőgazdálkodás	~1 770	~3 200	n.a.

„A” Nemzetgazdasági ág	Aktív vállalkozások száma (2009. év)		
	Gazdasági társaságok* (29-es bevallást benyújtók)	Egyéni vállalkozók (53-as bevallást benyújtók)	Őstermelők (csak a biztosított őstermelők)
01. Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és halászat	10 555	12 458	~15 000
02. Erdőgazdálkodás	1 767	1 940	12

Forrás: KSH és APEH adatok, saját szerkesztés

* Ide értendők a szövetkezetek is.

A 7-1. táblázatból látható, hogy az erdőgazdálkodásban a bejegyzett gazdasági társaságok száma gyakorlatilag megegyezik a bevallást benyújtó vállalkozások számával. Az egyéni vállalkozók esetében a vállalkozások 60%-a tevékeny, míg az agrárium egészét vizsgálva, ez az érték csak 3%. Az agrárium egészében a bejegyzett gazdasági társaságok és az összes vállalkozás aránya 4%, az erdőgazdálkodásban azonban 42% ugyanez az érték.

7.1. Állami erdészetek foglalkoztatási szerepe

A 7-2. táblázat adatai alapján az 1065 állami erdészkerület összesen 3210 főt alkalmaz, ebből 582 hölgy munkatárs. A felmérés során külön rákérdeztem a különböző pozícióban alkalmazott személyek számára, és nemére, ezzel is árnyalva a foglalkoztatási jellemzőket.

7-2. táblázat: Összes alkalmazott száma az erdészeteknél

Régió	Erdészetvezető, műszaki vezető	Kerületvezető erdész	Erdész szakmai fizikai	Irodai	Egyéb (nem erdész szakmai)	Összesen
Hegyvidék	153	482	183	155	294	1267
Dombvidék	99	335	258	87	126	904
Síkvidék	96	300	237	109	296	1039
Összesen	348	1117*	678	351	716	3210

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

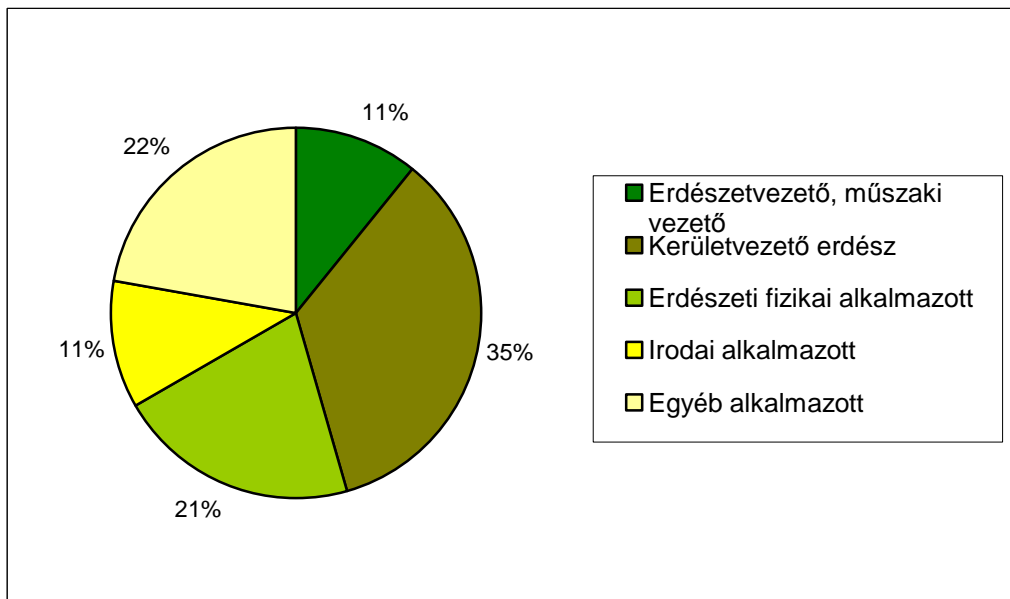
* A kerületvezető erdészek száma azért magasabb 52 fővel, mint a korábbi számításban, mivel egyes erdészeteknél a kerületvezető mellett kerületvezető segéderdész is dolgozik.

A 7-2. táblázat erdészetvezető, műszaki vezető oszlopában szereplő összes érték 348 fő (ami a területtel súlyozott becslésből származik). Az ONYF által közölt adatok alapján a „FEOR 6211 Erdész, segéderdész” kategória 2009-ben 378 biztosított főt tartott nyilván. A két szám között több oka van az eltérésnek (9%). Az egyik ok, hogy az ONYF nyilvántartás minden olyan személy adatait tartalmazza, akik legalább egy napig az adott FEOR-szám alatt be voltak jelentve (tehát követi a belépők és kilépők adatait, még akkor is, ha ugyanazt a személyt másik munkáltató jelenti be). Másrészt előfordulhat, hogy nem csak az állami erdőgazdálkodók erdészeinél, hanem magánerdészetek, vagy más vállalkozások alkalmazottainál is ezt a FEOR-kódot választják, továbbá a FEOR szabatosága is hiányos e tekintetben.

Az 7-1. diagram adatai és a korábbi táblázat mutatják, hogy egy erdészetben belül átlagosan 2,9 fő erdőmérnök (erdészetvezető, erdészetvezető-helyettes, műszaki vezető) dolgozik, 9,0 fő erdésztechnikus (kerületvezető erdész és -segéderdész), valamint 14,8 fő további alkalmazott (erdész fizikai dolgozók, irodai alkalmazottak, egyéb alkalmazottak) segíti a munkát.

7-1. diagram: Az összes alkalmazott megoszlása országosan, beosztás szerint

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

Az állami erdőgazdaságok foglalkoztatotti létszámát RUMPF J. közölte korábban. A 7-3. táblázat ennek időszaki változásáról tájékoztat. A korábbi adatok csak az állami erdőgazdálkodást tükrözik (a szövetkezetek adatait sem tartalmazzák), míg a legutolsó oszlop a teljes vertikumot (állami és magán együtt), de a fő jellemzők összehasonlítása így is szembevető fejlődést, a létszám abszolút értékében csökkenést mutat.

7-3. táblázat: Az erdőgazdálkodásban foglalkoztatottak létszámának alakulása 1960-2010 között

Megnevezés	1960	1970	1979	2010*
Teljes létszám (fő)	45 321	44 976	44 788	
Fakitermelő létszám (fő)	12 690	11 064	8 647	7 984
Éves munkaidőkeret (munkaóra/év)	2 797	2 404	2 197	1800
Éves munkaidő-ráfordítás (M munkaóra)	35,5	26,6	19,0	14,4
Évi fakitermelés volumene (M m ³)	3,09	4,67	5,43	6,77
Egy fakitermelő éves teljesítménye(m ³ /fő/év)	243	422	628	848

Forrás: Rumpf J. közlése

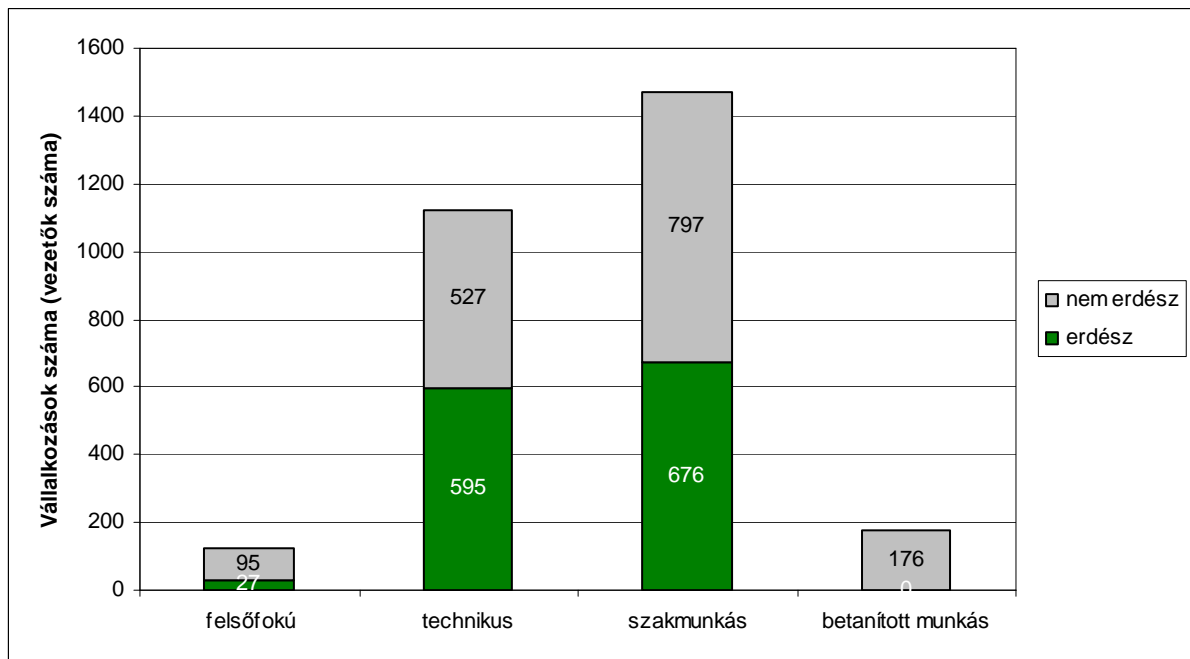
* Gólya J. és az ERTI adatai alapján saját szerkesztés

A vidéki foglalkoztatásban az állami erdőgazdaságok erdészetei alapvetően három irányban vállalnak szerepet. Egyrészt saját alkalmazotti létszámuk (2010-ben 3210 fő) révén, másrészt közvetlenül az erdészeti közmunkaprogramon keresztül, ahol alacsonyán képzett, vagy képzetlen embereket foglalkoztatnak erdészeti munkára (2010-ben 3640 főt). Az erdészeti közmunkaprogramról a 7.6. fejezetben részletes elemzést készítettem. A harmadik, és egyben legnagyobb foglalkoztatási hatással bír, az a kivitelezői megrendelés-állomány, amit az erdőgazdálkodás gyakorlati teendői jelentenek (erdőművelés, erdőhasználat, faanyag-szállítás,

erdészeti utak karbantartása). Ezt a foglalkoztatási szerepet részben már tárgyaltam, részben a 7.3. fejezet mutatja be. A negyedik nagy csoport (melyet jelen dolgozat nem részletez) az elsődleges fafeldolgozás foglalkoztatási hatása, és az erdei mellékhaszonvételek kérdésköre (első sorban a vadgazdálkodás-vadászat, valamint a turizmus és erdei iskolák), amelyek mélyebb elemzése külön felméréseket kívánna.

Az állami erdészetek vezetőivel készített felmérés egyik sarkalatos része volt, a következőkben kifejtésre kerülő erdészeti kivitelező vállalkozások szakmai hátterének felmérése, elemzése.

7-2. diagram: Az állami erdőgazdálkodás által szerződtetett erdészeti kivitelező vállalkozások vezetőinek végzettség szerinti megoszlása

Az 7-2. diagramot elemezve látható, hogy az állami erdőkben dolgozó kivitelező vállalkozások vezetőinek fele rendelkezik csak erdészeti szakképesítéssel. A diagram a jelentős arányokról tájékoztat, és erősíti a lesújtó képet, hogy az erdei szakmunkát döntő részben erdészeti végzettséggel nem, legfeljebb erdészeti gyakorlattal rendelkező vezető által irányított vállalkozások végzik. Az erdészetvezetők szerint a velük kapcsolatban álló vállalkozások 73%-ának nincs olyan vezetője, aki erdészeti végzettséggel rendelkezne, bár a vállalkozások ennél alacsonyabb hányada, 55%-a vallotta, hogy erdészeti végzettség nélküli vezetővel rendelkezik. Vélhető, hogy a vállalkozások közül első sorban azok küldték vissza a kérdőívet, akik szakmájukat tekintve is közelebb állnak az erdészekhez, tehát kijelenthető, hogy a vállalkozások kétharmadának biztosan nincs erdészeti végzettségű vezetője. Ennek hosszú távú hatásai vannak az erdőgazdálkodásra, hiszen az elvégzett munka minősége nyilvánvalóan kapcsolatban van a szakmunkát végzők és irányítók végzettségével, szakmai tapasztalatával.

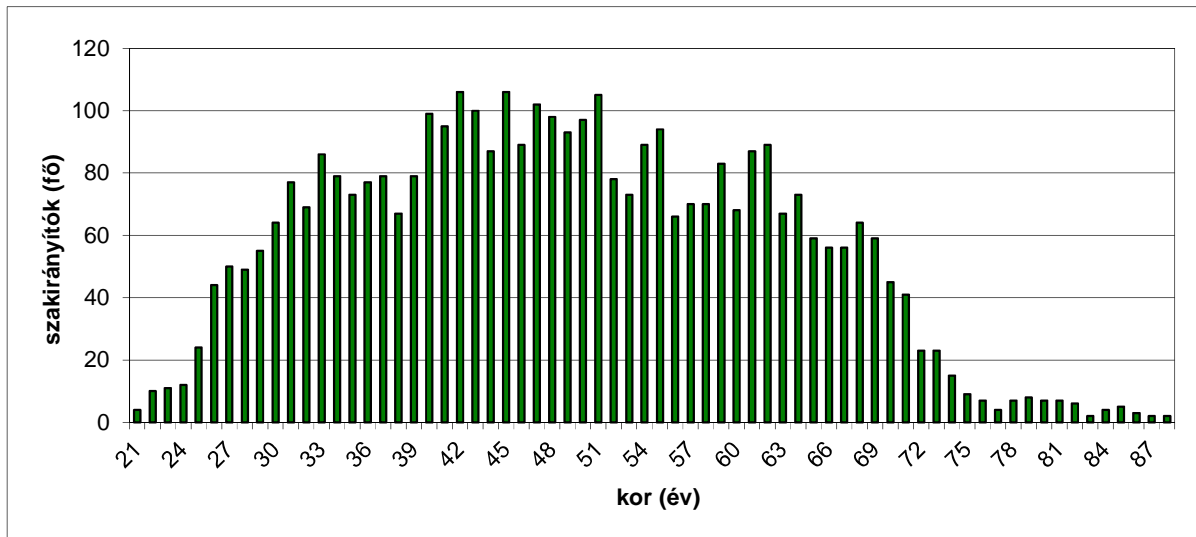
7.2. Erdészeti szakszemélyzet/szakirányítók foglalkoztatási szerepe

Az erdőgazdálkodás jogszerű végzéséhez az új erdőtörvény értelmében erdészeti szakszemélyzettel (szakirányítóval) kell együttműködni. A törvény részletesen nem tér ki ennek alakiságára, tehát a bejegyzett erdőgazdálkodó és a szakirányító között eseti megbízás, tartós megbízás a jellemző együttműködési forma, de munkaviszonyban is elképzelhető ez a kapcsolat. Az erdőgazdálkodó köteles bejelenteni az erdészeti hatóságnál azt a személyt, akit szakirányítóként alkalmaz (a jogosult szakszemélyzet adatai az erdőgazdálkodói nyilvántartásba kerülnek felvezetésre). Az erdészeti hatóság külön nyilvántartást (névjegyzéket) vezet a szakirányítókról (erdészeti szakszemélyzetről). Az erdőgazdálkodó saját magát is bejelentheti jogosult erdészeti szakszemélyzetnek, ha ehhez a kellő szakismerete és gyakorlata megvan. Az állami erdőgazdaságoknál a bejegyzett erdőgazdálkodó az erdészet, a jogosult szakszemélyzet az erdészetvezető szokott lenni. A magán-erdőgazdálkodásban ezzel szemben számos konstrukcióban elképzelhető a szakirányítói kapcsolat az erdőgazdálkodóval.

Az erdészeti szakirányítást végző erdész szakemberek középfokú vagy felsőfokú erdészeti végzettséggel rendelkeznek, és kellő szakmai gyakorlatot kell igazolniuk ehhez a státuszhoz. A szakember-utánpótlás ebben a csoportban lényeges, hiszen az erdőgazdálkodó és a szakhatóság közötti kapcsolatot a szakirányítók (szakszemélyzet) jelentik, munkájuk, döntéseik alapvetően befolyásolják az erdőgazdálkodás operatív teendőinek ellátását, a fafajpolitikát, a szaktanácsadás révén az információáramlást, az állami támogatások igénylését, és számos további témakört. 2010-ig 3310 szakirányító jelentkezett be az MGSZH megyei igazgatóságaihoz, közülük 288 több MGSZH igazgatóságnál is regisztráltatta magát, tehát vélhetően több igazgatóság területén is ellát szakszemélyzeti feladatokat. A szakszemélyzeti testület abszolút létszáma 3022 fő. A következő diagramban a szakirányítók korfáját rajzoltam meg, annak érdekében, hogy átfogó képet kaphassak az erdőgazdálkodás szakember-utánpótlásának helyzetéről, a generációváltások szakember-igényéről.

A 7-3. diagram adatai alapján a 40-49 éves korosztály dominál, ez alatt és fölött folyamatosan csökken a bejelentkezett szakszemélyzet létszáma, 70 éves kor fölött pedig drasztikusan csökken az aktívak száma. A szakember-utánpótlás itt biztosítottnak tűnik, a fiatal korosztályok (21-29, 30-39 évesek) száma meredeken ível felfelé.

A koreloszlásból látszik, hogy zömmel a szakképzés (erdészeti szakmunkás-képző, erdészeti technikum, ill. erdőmérnöki szak) befejezése után legalább 2-3 évvel (tapasztalatszerző évek) kezdődik el a bejelentkezés a szakirányítói névjegyzékbe (az erdőtörvény végrehajtási rendelete szerint legalább középfokú végzettség és két év gyakorlat szükséges). A diagram egyenletesen növekvő eloszlást mutat a szakirányítók között.

7-3. diagram: Szakirányítónak bejelentkezett személyek koreloszlása (n = 3310)

Forrás: MGSZH, saját szerkesztés

A legutóbbi, szakirányítást támogató rendelet²⁴ maximum 4 000 Ft/ha értékű támogatást nyújtott a 100 ha feletti bejegyzett erdőgazdálkodók vagy 200 ha feletti szakirányítók számára. Erre a támogatási konstrukcióra összesen 469 pályázat érkezett be²⁵, 377 814 ha támogatási területre (a 100 ha feletti, bejegyzett erdőgazdálkodók száma 1 262 volt 2010-ben). A támogatást igénylők körében az átlagos erdőterület 806 ha volt, tehát döntően a nagyobb erdőterülettel rendelkező pályázók jelentkeztek erre a forrásra (az összes igényelt támogatás 1,51 Mrd Ft volt).

A gazdálkodóval rendelkező magán-erdőterületekre (677.188 ha) kivétel nélkül szakszemélyzetet/szakirányítót kell megbízni, tehát egy szakszemélyzeti tagra átlagosan 224 ha erdőterület juthat. Ez éppen összhangban áll azzal, hogy a 200 ha alatti erdészeti üzemekre nem jellemző a folyamatos üzemelés, tehát a megbízott szakirányítók számára legalább ugyanez a területméret biztosíthat folyamatos feladatot.

Az erdészeti kivitelező vállalkozások körében készített felmérés adataiból kitűnik, hogy ezen vállalkozások 11%-a foglalkozik szakirányítással is, közöttük az átlagos szakirányítási terület 622 ha, míg a szakirányítói adatbázis alapján az átlagos szakirányítói terület ennek harmada (224 ha/szakirányító). Itt figyelhető meg, hogy az erdészeti kivitelezést és a szakirányítást is folytató vállalkozások (erdészeti szolgáltatók) átlagosan sokkal komolyabb piacépítésre képesek, mint a csak kivitelezéssel foglalkozó vállalkozások. A teljes kivitelezői vállalkozói körre vetítve kalkulálható, hogy kb. 201 e ha területen végeznek szakirányítási tevékenységet ezek a vállalkozások, ami a teljes magán- és közösségi tulajdonú erdőterület 30%-a.

²⁴ 50/2010. (IV. 27.) FVM rendelet az erdőgazdálkodás szakszerűségének biztosítása érdekében végzett szakirányítási tevékenységhez nyújtott csekély összegű (de minimis) támogatásokról

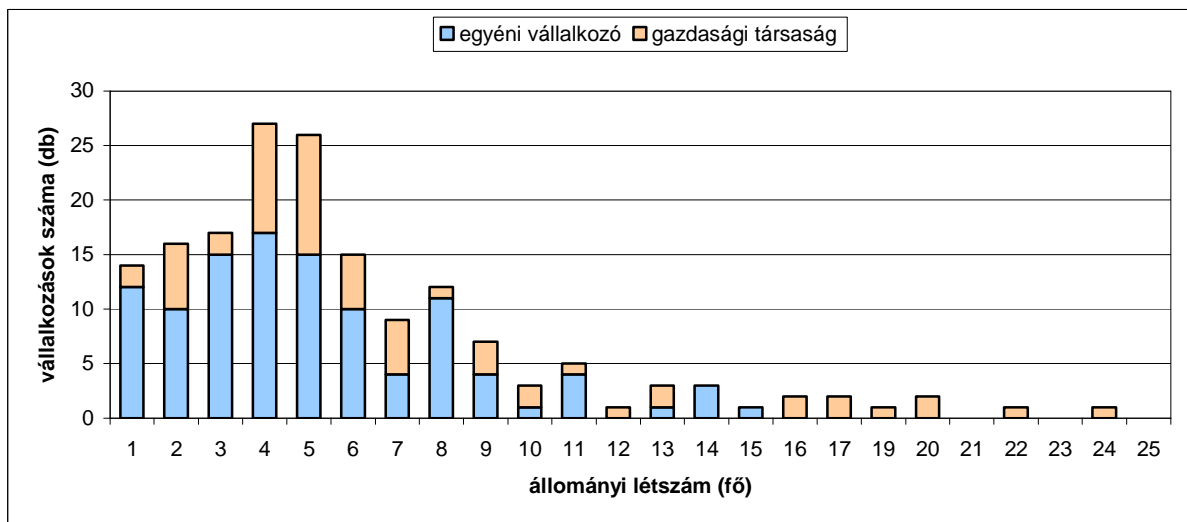
²⁵ Ali T. G. - MGSZH szóbeli közlése alapján.

²⁷ A kivitelezők körében végzett felmérés során a vállalkozások az éves munkaerő-kihasználati mutatójukat, a teljes vertikumra vetítve, átlagosan 74%-ban jelölték meg.

7.3. Erdészeti kivitelező vállalkozások foglalkoztatási szerepe

A tipikus erdészeti kivitelező vállalkozás ma 4-5 fővel működik (egy brigád), akiből egy fő a vállalkozás tulajdonosa/vezetője, de ő maga is aktívan részt vesz a brigád napi munkavégzésében, és az adminisztrációs-szervezési-irányítási tevékenységet is elvégzi. Ez a 4-5 fő szállítható egyetlen személygépkocsival, munkája könnyen megszervezhető. Ez a fajta mikrovállalkozási forma több gazdasági ágazatban megfigyelhető, az építőiparban számtalan hasonló („egybrigádos”) vállalkozás működik. A 15 fő fölötti állományi létszámmal rendelkező vállalkozások között már nincs egyéni vállalkozó, ott inkább a gazdasági társaságok dominálnak. Ennek részleteit a 7-4. diagram mutatja be.

7-4. diagram: Állományi létszám alakulása az erdészeti kivitelező vállalkozásoknál (n = 168)

Forrás: saját felmérés, saját adatok

Mivel hazánkban döntőrészt lombos faállományok vannak, és ezen állományok harveszterrel történő kitermelése évtizedek óta kutatott téma, így a 6-7 M m³ évenkénti lánzfűrésztes fakitermelés továbbra is feladat marad (azaz megrendelés-állomány a vállalkozások számára). Komoly veszélyt jelenthet az a kedvezőtlen folyamat, hogy a fakitermelési volumen évről évre csökkenő mértékű (2009-ben 6,774 M m³ volt [MGSZH, 2010]), és a természetvédelmi korlátozások előtérbe helyezésével, valamint a gyorsan növekvő fafajok erdőtelepítésekből és erdőfelújításokból való száműzése révén néhány évtized alatt erőteljesen csökkenni fog a kitermelésre kerülő faanyag mennyisége, holott a kitermelhető erdőtervi lehetőség folyamatosan növekszik. A tényadatok csökkenése egyrészt fahiányhoz (és import faanyag-függőséghez) vezet, másrészt a fakitermelésből élő vállalkozói szféra egy része fel fog számolódni, ami munkahelyek elvesztését, és az erdőgazdálkodás gazdasági-társadalmi szerepének további térvésztesztét vonja maga után.

A 7-4. táblázat a cégszámokból kigyűjtött erdészeti kivitelező vállalkozások létszámának mértékét mutatja be, a cégforma függvényében. A kivitelező vállalkozások körében készített felmérés alapján megállapítottam, hogy az egyéni

vállalkozások 11042 főt, a gazdasági társaságok összesen 5.663 főt foglalkoztatnak. Az egyéni vállalkozások esetében az átlagosan 3,7 főt/vállalkozást jelent, míg a gazdasági társaságoknál átlagosan 7,4 fő/vállalkozás a létszám. Ebben az értékben az idénymunkások (alkalmi munkavállalók, egyszerűsített foglalkoztatás keretében alkalmazottak) is beleszámítanak. A válaszadó kivitelezők 37%-a alkalmaz idénymunkásokat.

Ennek a megállapításnak az alátámasztására az elérhető cégbázis adatait is felhasználtam. A 7-4. táblázat a létszámadatot közlő cégek foglalkoztatotti létszámát mutatja.

Az elemzésbe bevont 591 vállalkozás átlagos létszámadata már csak 3,2 fő/vállalkozás. Azonban amikor a 361 válaszadóból kivontam a 68 jelentős teljesítményűt, ill. a két csoport létszámadatait is korrigáltam (ebben az adatbázisban mind a 68 vállalkozás szerepeltetett létszámadatot), akkor 293 vállalkozásra 615 fő jutott, tehát a nem jelentős teljesítményű erdészeti kivitelező gazdasági társaságok által foglalkoztatottak átlagos létszáma 2,1 fő/vállalkozás, abszolút létszámuk 1098 fő. Ez azonban csak az állandó létszámot jelöli, mivel ez az adatbázis nem tünteti fel az idénymunkások (alkalmi munkavállalók, jelenleg egyszerűsített munkavállalásban részt vevők, megbízással szerződöttek) létszámadatait. Az így mért 1649 fő összes alkalmazott létszáma korrigálva a 74%-os kihasználtsággal²⁷, a 40%-a a saját felmérésben kimutatott 5663 főnek, tehát megállapítható, hogy a munkavállalók 60%-a, a munkaadók 40%-ánál idényjelleggel, alkalmi munkavállalóként (jelenleg egyszerűsített foglalkoztatás keretében) dolgozik, vagy egyszerűen nem jelenik meg a vállalkozás jelentéseiben.

7-4. táblázat: Erdészeti kivitelező gazdasági társaságok foglalkoztatotti létszáma

Cégforma	Működő összesen	Létszámadatot benyújtó cégek	Összes létszám a létszámadatot benyújtó cégek alapján	Létszám/cégek száma
EC	4	2	14	7,0
Kkt	3	3	11	3,7
Bt	298	169	406	2,4
Kft	245	174	701	4,0
Zrt	2	2	696	348,0
Ebt	35	10	23	2,3
Szöv	6	3	11	3,7
Összesen	593	363	1 862	5,1
Összesen Zrt-k nélkül	591	361	1 166	3,2

Forrás: COMPLEX Céginfó

A 68 jelentős teljesítményű erdészeti kivitelező vállalkozás átlagos személyi jellegű ráfordítása 2009-ben 10,6 M Ft volt. Ugyanebben az időszakban a fakitermelők átlagos éves keresete a munkaadót terhelő járulékokkal együtt 1308 E Ft/fő volt. Ez azt jelenti, hogy elméletileg minden jelentős teljesítményű erdészeti

kivitelező vállalkozó legalább 8,1 fő munkavállalót foglalkoztatott, mely érték gyakorlatilag egyezik a saját felmérés azonos adatával (7,6 fő/vállalkozás).

Az erdészeti kivitelező vállalkozások, a saját felmérés, a cégbázis adatai alapján megállapítottam, hogy az erdészeti kivitelező vállalkozások összesen 16.700 főt foglalkoztatnak, ezzel az erdőgazdálkodás legjelentősebb foglalkoztatói csoportját alkotják.

7.4. Erdészeti kivitelezési feladatok elvégzéséhez szükséges munkaerő-kapacitás számítása

Az erdészeti feladatok három legjobban standardizálható eleme az erdőművelési feladatok (erdőfelújítások első kivitele), az erdőtelepítés és az erdőhasználat (fakitermelés). Emellett az ápolási és tisztítási munkák is jelentős feladatmennyiséget, és megrendelés-állományt jelent az erdőgazdálkodóknak ill. az erdészeti kivitelező vállalkozásoknak. 2009-ben összesen 65 040 ha volt felújítás alatt álló terület, ebben tehát jelentős ápolási munkák is felmerültek, melyeket azonban (adatok hiányában) a jelen számításban nem érintek. Az erdészeti vállalkozások költségeinek arányait korábban MAROSI [2000] részletesen vizsgálta, itt csak a teljes ráfordítást elemeztem.

7-5. táblázat: Az erdőművelés és erdőhasználat természetes egységekre számított munkaidőigénye 2009-ben

Fafaj	Erdőművelés			Erdőhasználat		
	Terület	Időnorma	Összes munkaóra-igény	Terület	Időnorma	Összes munkaóra-igény
	ha	munkaóra/ha	h	ha	munkaóra/m ³	h
T-B	4 727	700	3 308 697	1 796 116	2,123	3 813 061
EKL	2 435	527	1 283 024	1 468 606	2,065	3 032 671
A	7 053	210	1 481 073	1 479 796	2,245	3 322 142
NY	2 032	275	558 894	747 482	1,774	1 326 033
ELL	2 164	254	549 773	396 504	2,245	890 151
F	791	480	379 579	885 033	2,245	1 986 899
Összesen	19 202	---	7 561 040	6 773 537	---	14 370 958

Forrás: ERTI, Gólya János, MGSZH, saját szerkesztés

A fenti táblázat alapján, 1800 órás munkaévvel²⁸ számolva, az erdőművelésben a 7,56 M munkaóra 4201 fő számára nyújtott fizikai munkát 2009-be. Ez az érték csak az első kivitelre vonatzik, a pótlásokkal együtt (aminek kumulált területe 22.846 ha volt) 4.998 fő részére biztosított teljes munkaidőben feladatot. Ezen adatok alapján megállapítottam, hogy 4,57 ha erdőfelújítás (pótlással együtt értelmezett adat) biztosít egy fő részére egész évben munkát, ill. ennek a munkamennyiségnek kell

²⁸ AWU = 1800 óra, azaz 225 db nyolcórás munkanap; Annual Working Unit az ILO szerint (Forrás: ilo.org)

biztosítania egy fő munkabérét (245 107 Ft/ha az egységnyi bértéher, minimálbérrel számítva). Az erdőművelés időnormáját a talaj-előkészítéstől a revízióig tartalmazzák az egységek.

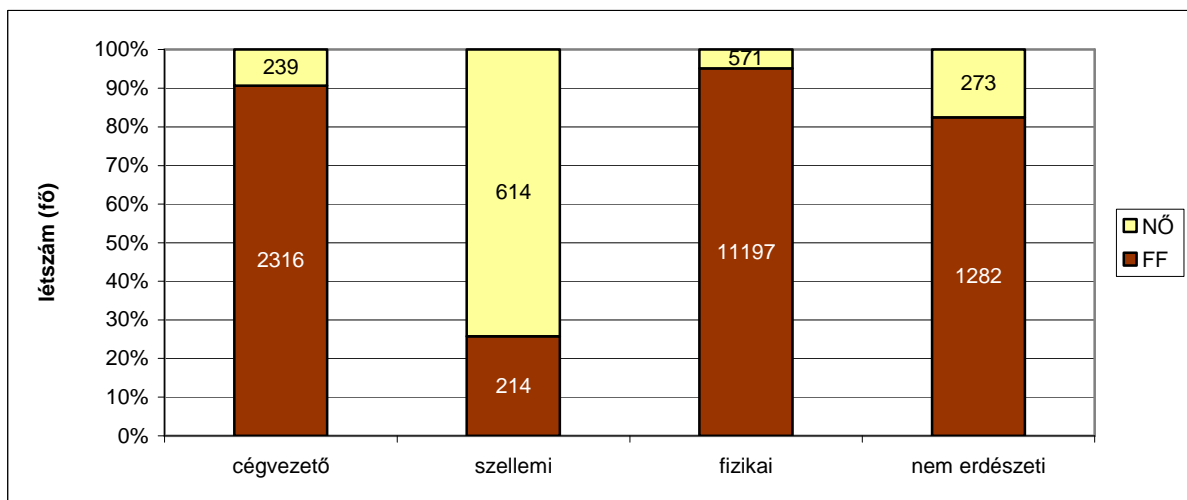
Az erdőhasználat (fakitermelés) terén a 14,37 M munkaóra 7984 főt látott el teljes munkaidőben munkával. Megállapítottam, hogy ez alapján 848 m³ fakitermelési feladat biztosít egy évben egy fő részére elegendő feladatot, ill. ennek a munkamennyiségnek kell biztosítania egy fő munkabérét (1320 Ft/m³ az egységnyi bértéher, minimálbérrel számítva). Az erdőhasználatnál függetlenül a fahasználat nemétől (tisztítás, gyérités, véghasználat, egészségügyi termelés) egy időnormával kalkuláltam.

Az erdőtelepítések átlagos mértéke az elmúlt tíz évben 11 306 ha/év volt, aminek intenzitását a 8. diagramban mutattam be. Az erdőtelepítés a mesterséges erdőfelújításokkal azonos munkaerőigénnyel rendelkezik. A 11 306 ha átlagos erdőtelepítés a fenti számítások alapján (4,57 ha erdőfelújítás/fő normával) 2 474 fő szakmunkát végző számára biztosít munkahelyet.

Az erdőművelés (első kivétel és pótlások, ápolások), az erdőtelepítések és az erdőhasználat során tehát összesen 15 456 fő teljes munkaidejű foglalkoztatását kalkuláltam. Ez az érték 8%-os eltérést mutat a saját felmérésben közölt 16 700 fővel szemben, ami az ilyen pontosságú becslések esetében elfogadható.

A felmérés során több kérdést is feltettem a foglalkoztatottsági mutatók témakörében. A férfiak és nők aránya mellett a beosztást (cégvezető, szellemi, fizikai, egyéb nem erdészeti munkakör) mellett az időnyomunkára is rákérdeztem. A munkaszervezésnél nagyon fontos a megrendelés-állomány és a munkahiányos hónapok kezelése. A nemek szerepét az erdészeti vállalkozásoknál a következő diagram mutatja.

7-5. diagram: Erdészeti kivitelező vállalkozások által alkalmazott nők és férfiak létszáma

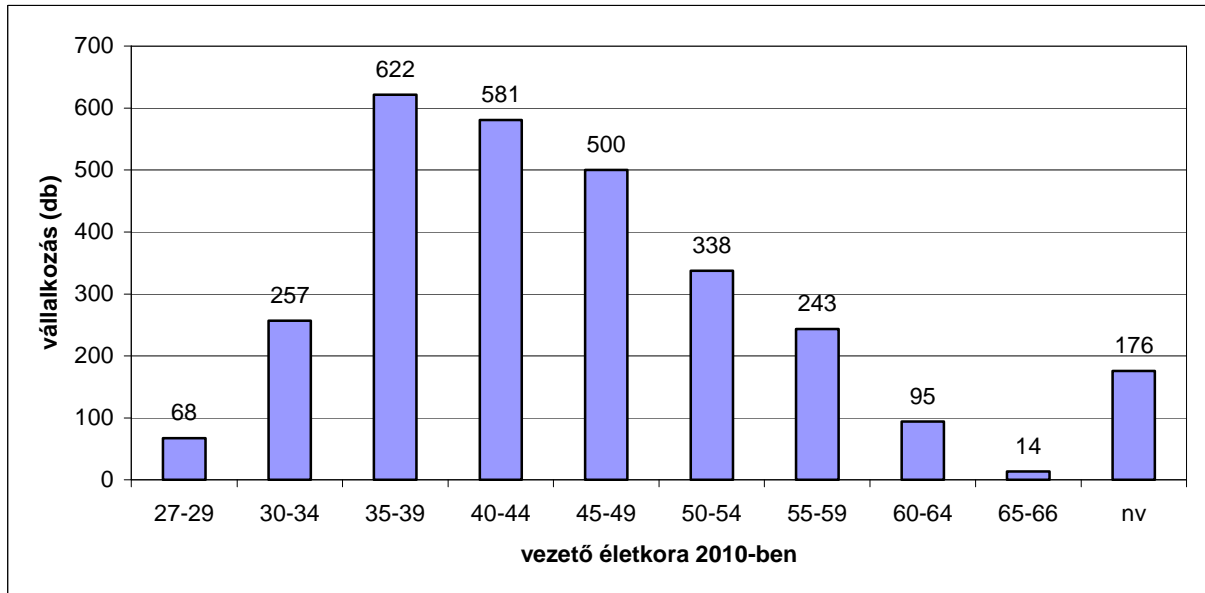

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

A fenti diagram alapján megállapítottam, hogy a hölgyek aránya a teljes foglalkoztatotti létszám 10%-a. A cégvezetést a férfiak, a szellemi munkát, adminisztrációt azonban döntően a hölgyek végzik. A fizikai munka tekintetében nagyon alacsony a hölgyek részvétele, gyakorlatilag az erdőművelési feladatokra koncentrálnak.

7-6. diagram: Az erdészeti kivitelező vállalkozások vezetőinek életkora

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

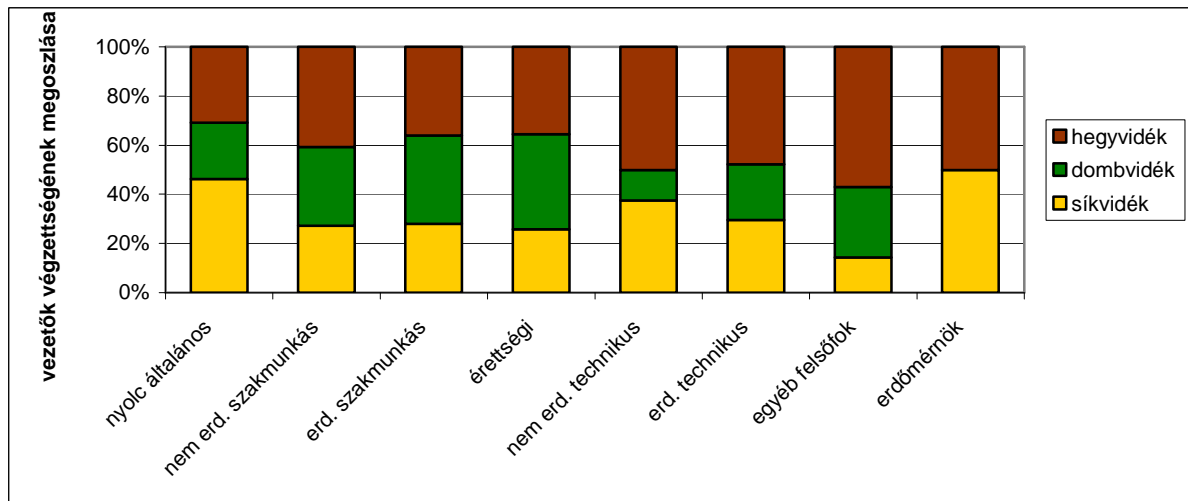
Az erdészeti kivitelező vállalkozások vezetőinek életkorát vizsgálva, egyenletes korfát találtam a 35-64 éves korig. A szakmailag legtermékenyebb 30 életévben (30-60 éves kor) egyértelműen egészséges korfa tapasztalható, és a szakember-utánpótlás is feltörekvő ágban van, a 25-34 évesek körében. Fontos lenne, hogy a felnövekvő vállalkozó-generáció erdészetileg szakképzett legyen.

7.5. Erdészeti kivitelező vállalkozások vezetőinek szakképzettsége

A 7-7. diagram adatai bizonyítják azt a tényt, hogy a hegyvidéki székhelyű vállalkozások (akik számukat tekintve is többen vannak), arányaiban jobb szakember-ellátottsággal bírnak. A szakember-ellátottság tekintetében a dombvidék a leginkább problémás terület. Az erdészeti szakmunkások esetében a három régió kiegyenlített arányban van, az erdésztechnikusoknál a hegyvidék és az alföld irányába tolódik el a dominancia, míg az erdőmérnökök (bár nagyon alacsony számban) a dombvidéki vállalkozások éléről gyakorlatilag hiányoznak.

Az erdésztechnikusok a magán-erdőgazdálkodásban is jelentős szerepet játszanak. A bejegyzett erdőgazdálkodók mellett, az erdészeti szakirányítók/szakszemélyzet körében is nagyon sok erdész technikus regisztráltatta magát. Mivel a képzés az elmúlt több, mint 50 évben szerteágazó, gyakorlatorientált és alapvetően műszaki jellegű volt, így a végzett technikusokat megtalálja a magán-erdőgazdálkodás kihívása, és számos integrátor, erdészeti kivitelező vállalkozás vezetője rendelkezik ilyen típusú technikus végzettséggel.

7-7. diagram: Erdészeti kivitelező vállalkozások vezetőinek szakképzettség szerinti megoszlása régiók szerint

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

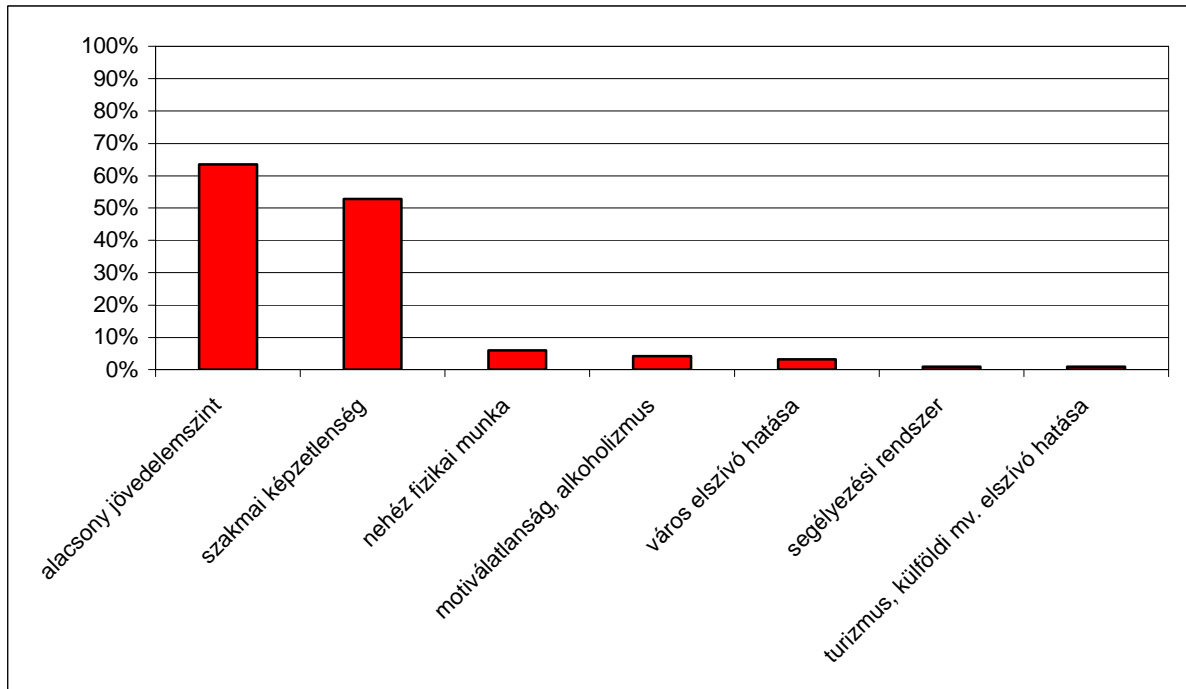
Az erdészeti szakmunkás vagy -technikus végzettségű szakemberek azonban nem tudják teljes egészében lefedni az erdészeti kivitelezői piacot. Általános érvénnyel elmondható, hogy a közel 3000 aktív erdészeti kivitelező vállalkozás 55%-a nem rendelkezik erdészeti végzettséggel, amiről a következő diagram ad részletesebb tájékoztatást. Az erdészeti kivitelező vállalkozások döntő többségét szakmunkások vagy technikusok vezetik. A technikusok esetében 1:1 arányban vannak erdész és nem erdész végzettségűek, míg a szakmunkások esetében már kisebbségben vannak az erdészként végzettek (ld. még 7-2. diagram). Az a trend, hogy állami- és magánerdeinkben egyre több olyan vállalkozás végzi a kivitelezői szakmunkát, ahol a vezetők erdészeti szakmai végzettséggel nem rendelkeznek, komoly veszélyt rejt magában, és hosszú távon biztosan negatív hatással van az erdők műszaki állapotára.

A munkaszervezéshez szükséges a kellő számú munkavállaló is, amit a vállalkozások nagyon nehezen tudnak biztosítani. Ennek okairól a 7-8. diagram ad szélesebb körű tájékoztatást a lehetséges okok gyakorisági megjelenítésével.

A vállalkozások vezetői által is bevallottan alacsony jövedelem-színvonal és a szakmai képzetlenség a két legnagyobb mértékben befolyásoló tényező. A nehéz fizikai munka, mint gátló tényező azonban nem jelent meg hangsúlyosan a válaszok között.

A munkaszervezési problémák mellett számos további erdészeti vállalkozói készséget is fejleszteni lehetne a továbbképzési rendszer létrehozásával. A válaszadó vezetők 78%-a mondta azt, hogy örömmel részt venne szakmai továbbképzéseken, amennyiben erre lenne lehetőség. A válaszadók 70%-a szerint szükséges lenne dokumentált szakmai követelményrendszerre (pl. szakképesítés bizonyítása) a megrendelőkkel kötött szerződések részeként. Jelenleg az állami erdészetek által elkészített vállalkozási szerződésekben alig fordul elő ilyen kritérium.

7-8. diagram: Miért nehéz szakembert (munkást) találni az erdészeti kivitelező vállalkozásoknál? (n = 214)

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

7.6. Erdészeti közmunkaprogram

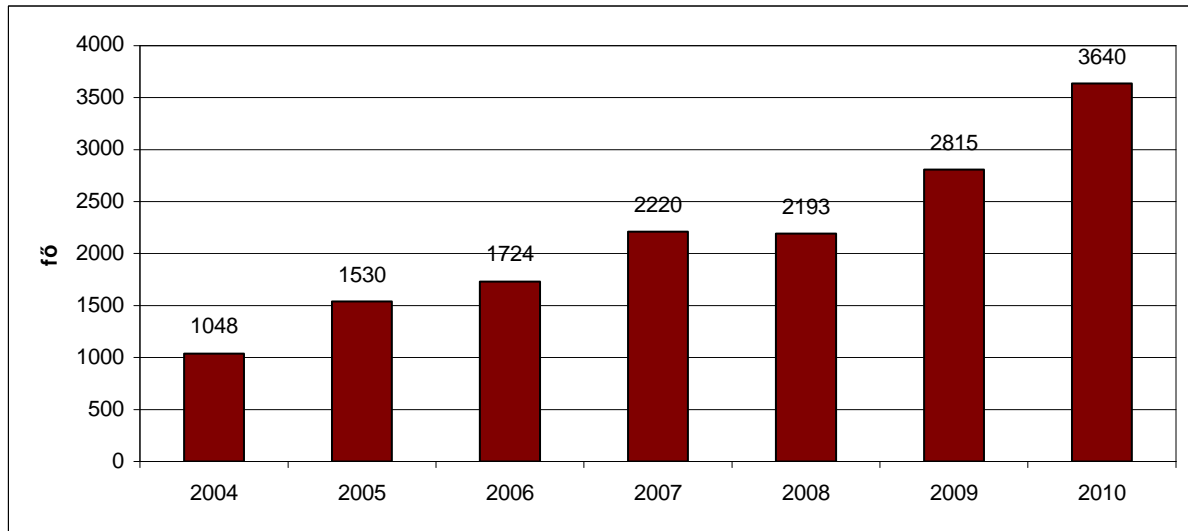
Az erdészeti közmunkaprogram 1996-tól fogva működött az első formájában, ami számos átdolgozáson esett át. 1998-2002 között a jelentősége beszűkült, majd 2002 után újra támogatottságot kapott. A program alapvetően az önkormányzatokra és állami tulajdonú gazdálkodókra épült (erdőgazdaságok, vízügyi igazgatóságok), pályázati formában lehetett forráshoz jutni, amit saját erővel kiegészítve a vidéki foglalkoztatottsági szint emelésére törekedett. A program szakmai megalapozását jelentette, hogy alapvetően az utak (közutak és önkormányzati utak), a vízgazdálkodási létesítmények (árvízvédelmi töltések, vízügyi-, önkormányzati- és vízitársulati csatornák, műtárgyak) karbantartása, valamint az erdőgazdálkodásban szükséges kézimunka-igényes feladatok merültek fel a résztvevők számára konkrét munkalehetőségként. 2004-től fogva az állami erdőgazdaságok is pályázhattak, 2009-től fogva a HM erdőgazdaságok is (utóbbiak tulajdonosi hozzájárulás nélkül). 2010-ben 592 települést érintett az erdészeti közmunkaprogram.³⁰ A program szakmai és pénzügyi irányítását a Szociális és Családügyi Minisztérium (SZMM) Közmunka Tanácsa végezte.

Az erdészeti közmunkaprogram célja a vidéki, képzetlen vagy csak nagyon alacsony képzettséggel rendelkező, jórészt szociális segélyeken élők foglalkoztatása, állami dotáció segítségével (segélyt munkáért elv alapján). A résztvevők országos számának kb. 30%-a cigány. Az erdészeti közmunkaprogram alapvető

³⁰ Bálint Attila szakmai főtanácsadó személyes közlése (Nemzetgazdasági Minisztérium Közmunkatanács Titkársága)

célja az erdőgazdálkodásban az alacsony technológiai szaktudást igénylő műveletek elvégzése, a csemetekerti kézimunka, erdősítések ápolása, vágástér-takarítás, erdészeti utak karbantartása. A 7-9. *diagram* a résztvevők számának változását mutatja 2004-2010 között.

7-9. diagram: Erdészeti közmunkaprogram résztvevőinek száma

Forrás: SZMM, saját szerkesztés

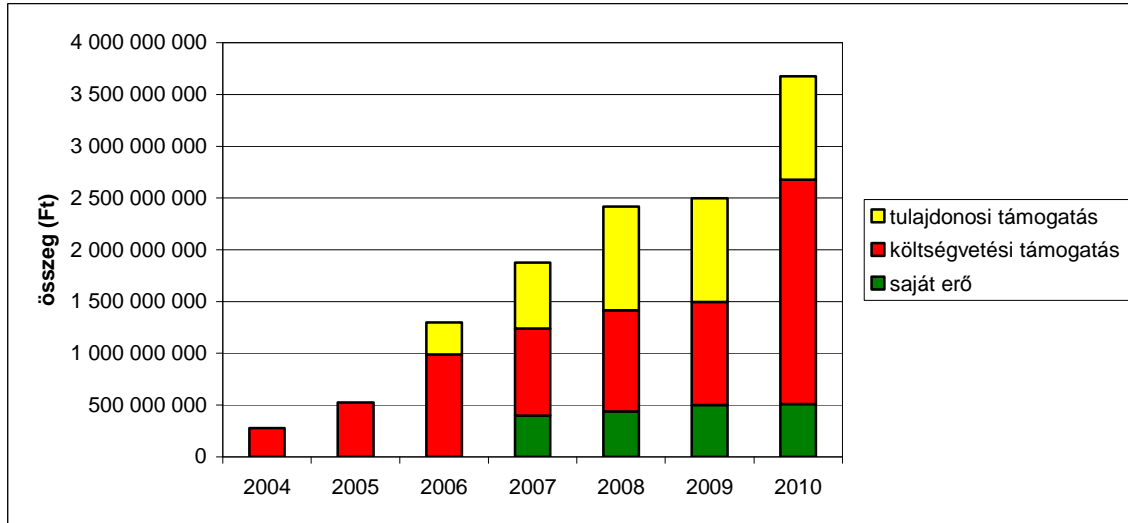
Az erdészeti közmunkaprogramban részt vevők száma évről évre növekedett 2004 után, 2010-ben elérte a 3640 főt. Több alkalommal felmerült, hogy az erdészeti közmunkaprogramba a magán-erdőgazdálkodók is bekapcsolódhassanak. Az erdőtörvény alapján a magánerdők egy része közjóléti funkciójú, ill. a magánerdők fenntartásának is van közérdekű szerepe. A szociális tűzifa-program meghirdetésével többször felmerült a magánerdőben történő közfoglalkoztatás lehetősége. Ennek lényege, hogy az önkormányzatok a rászoruló családok számára tűzifát juttatnak, pénzügyi segély helyett, amit az állami erdőgazdálkodás mellett a magán-erdőgazdálkodóktól is be tudnak szerezni, elsősorban tisztításokból, öreg állományok alól az apadék kiszedésével, ill. vágástér-takarítás útján.

2010-től a program újradefiniálásra került, az állami erdőgazdaságok és önkormányzatok, vízügy mellett a magánszféra is kapcsolódni tud hozzá. Közmunkások az új rendszerben magán-erdőgazdálkodók és erdészeti kivitelező vállalkozások alkalmazásában is dolgozhatnak, amiért régóta küzdöttek a magán-erdőgazdálkodás képviselői. 2011. tavaszán 1600 fő foglalkoztatására írt ki a Nemzetgazdasági Minisztérium pályázatot.

2004-2010 között a programban összesen 15 170 fő vett részt (köztük sokan évente visszatérő résztvevői a programnak, de jelentős a fluktuáció is), és a hét év alatt a közmunkaprogram 12,5 Mrd Ft összköltséggel működött. Az egy főre eső költség 2004-ben 265 E Ft volt, 2010-ben már 1 010 E Ft, az átlagos foglalkoztatási időtartam 7-9 hónap. A 7-10. *diagram* a finanszírozást mutatja be.

A közmunkások munkavégzésének irányítását jellemzően az erdészetek a kivitelező vállalkozások munkavezetőire bízta, így a munkavezetőknek lehetőségük nyílt arra is, hogy a jól teljesítő munkások közül saját munkacsapatukat is bővítsék, kiegészítsék, felfrissítsék. Ezzel a kiválasztódással a program, ha kismértékben is, de elősegítette a munkások kisebb hányadának folyamatos munkahelyhez való jutását az erdészeti kivitelező vállalkozásoknál, ennek pontos mértékéről azonban nincs elérhető kimutatás.

7-10. diagram: Erdészeti közmunkaprogram finanszírozása

Forrás: SZMM, saját szerkesztés

Az erdészeti idénymunkások döntő részét az erdészetek az erdészeti közmunkaprogram keretében foglalkoztatják. Saját alkalmazásban álló idénymunkásokat a hegyvidéki erdészetek 19%-a, a síkvidékiek 12%-a, a dombvidékiek 5%-a említett. Az összes erdészeti 88%-a vesz részt az erdészeti közmunkaprogramban. A közmunkások teljes számának 78%-a férfi munkás. Az erdészetek véleménye az erdészeti közmunkaprogram hasznosságáról megoszlik, az átlagérték 3,2 volt (5-fokozatú skálán).

7-6. táblázat: Az erdészeti közmunkaprogramban résztvevők száma

Regionalitás	Férfi	Nő	Összesen
Hegyvidék	616	191	807
Dombvidék	368	128	496
Síkvidék	1421	375	1796
Összesen	2404	695	3099

Forrás: saját felmérés, saját szerkesztés

A 7-6. táblázat az erdészeti közmunkaprogram résztvevőinek nemenkénti és regionális megoszlását mutatja be. Az adatok 2009-re vonatkoznak, a 3099 fő összes létszám az 1800 órás éves munkaidőre átszámított főt jelenti. Az összes ebben a formában foglalkoztatott munkavállaló létszáma 3640 fő volt, a 7-9 hónapos átlagos foglalkoztatási idővel számolva a 3099 fő reális becslés.

7.7. Az erdőtelepítések és a tűzifa-gazdálkodás foglalkoztatásban betöltött szerepe

Az erdőtelepítések kivitelezése, az erdőműveléshez hasonlóan, szintén munkahelyteremtő hatású. 2000-2009 között évente átlagosan 11 306 ha terület került erdősítésre, az ezzel kapcsolatos munkahely-teremtő számítást a 7.4. fejezetben már részletesen tárgyaltam.

2010. márciusában 50 ha feletti erdőterületen bejegyzett erdőgazdálkodók körében készített felmérés (361 elemű kérdőíves felmérés) alapján a megkérdezettek 7%-a vallotta, hogy az erdőtelepítés jelentős munkahely-teremtő, 34%-a, hogy mérsékelten munkahely-teremtő hatású tevékenység. A kérdőív tartalmát a 3. *melléklet* mutatja be. A fenti kalkuláció alapján az erdőtelepítés számottevő munkahely-teremtő hatással bír, de a közvélemény ebben a kérdésben nem elég tájékozott. Az erdészeti kommunikációnak elő kell segítenie azt, hogy az erdőtelepítések és az energetikai ültetvények létesítése munkahelyteremtő hatású projektek, de csak abban az esetben, ha folyamatosan magas szinten tudjuk tartani a mértéküket, azaz ha évente legalább 10-15.000 ha erdőtelepítés történik, kellő finanszírozás mellett.

Az erdőtelepítések fontos hatással bírnak a jövő faellátásában. A tűzifa (ill. az energetikai apríték) az a termék, ami a leginkább köztudatban van, mint az erdőből kikerülő produktum. A megkérdezett erdőgazdálkodók 64%-a a tűzifa számottevő árának emelkedését valószínűsíti az elkövetkező három évben. Tény, hogy a jelenlegi gazdasági válság hatását az energetikai célú faértékesítés alapvetően tompította. Az erdőtelepítések tervezésénél ezért a tűzifa célú erdőállományok létesítése aktuális fafajpolitikai kihívást jelent.

Visszatekintve az elmúlt három évre, amikor a tűzifa ára nagyon erősen emelkedett, várható, hogy a kereslet tovább növekszik az import-független tüzelőanyag iránt. Mivel az évente kitermelt faanyag fele most is tűzifa, így e választék árának nagyon erős befolyása van az erdőgazdálkodás árbevételi oldalára, és jövedelmezőségére is.

A tűzifa és energetikai apríték foglalkoztatásban betöltött szerepe a technológiai fejlettség ellenére is vitathatatlan. A Magyarországon kitermelt faanyag közel fele tűzifa minőség, az import tüzelőanyagok ára folyamatosan kúszik felfelé, így a hazai energiahordozók közül a tűzifa és az energetikai apríték egyre fontosabb gazdasági szerepet játszik. Ez a szerep a foglalkoztatásban is jelentkezni fog, és erősödésére lehet számítani a közeljövőben.

Megállapítások

Az erdőgazdálkodás intézményi modelljében a szereplőket, és az azokhoz kapcsolható foglalkoztatási jellemzőket a 7-7. *táblázatban* foglaltam össze.

A 7-7. *táblázat* adatai alapján kimutatható, hogy az állami erdőgazdálkodók, a magán erdészeti kivitelező vállalkozások, valamint a közmunkaprogram a legjelentősebb foglalkoztatók, együtt a teljes vertikumban 90% feletti a foglalkoztatásban betöltött részesedésük. Ezt követi a közalkalmazotti kör, és a többi

szereplő (magán-erdőgazdálkodók, erdészeti szakszemélyzet), akiknek közvetlen munkahely-teremtő képessége igen csekély.

7-7. táblázat: Az erdőgazdálkodás szereplői és foglalkoztatási jellemzőik

Szereplő	Gazdálkodók száma	Foglalkoztatási jellemző
Állami erdőtulajdonos	1 (képviselője a MFB Zrt.)	Kifejezett menedzsment szervezet, néhány tíz fős apparátussal
Közösségi erdőtulajdonos	~1.000-1.500 szervezet	Alapvetően nincs foglalkoztatási érdek vagy szerep
Magán erdőtulajdonos	~300.000-700.000 fő	Alapvetően nincs foglalkoztatási érdek vagy szerep, gyakran őstermelői státuszban
Állami erdőgazdálkodó	22 állami erdőgazdaság és 214 további szervezet	5.500-5.700 állandó munkavállaló, ebből 3.200 az erdészeteknél
Közösségi erdőgazdálkodó	763 (önkormányzat, egyesület, alapítvány, egyéb)	Csekély foglalkoztatási érdekelttség a kezelt erdőterület mérete miatt (menedzsment-szervezet), néhány száz fős szakemberigény
Magán erdőgazdálkodó	Összesen: 34.468 200 ha feletti: 510 gazdálkodó	Csekély foglalkoztatási érdekelttség, jórészt önfoglalkoztatás pl. őstermelő, a folyamatos erdőgazdálkodást végzőknél azonban megjelenik menedzser-igény, ill. saját kivitelezés (menedzsment-szervezet)
	Egyéni erdőgazdálkodók	Vidéken őstermelés, közös őstermelés, családi gazdálkodás; városban adószámú magánszemély; legfeljebb önfoglalkoztatás
	Társult erdőgazdálkodók (kivéve ebt.)	
	Erdőbirtokossági társaságok	Erdészeti szolgáltatással is foglalkozó erdőbirtokosságoknál van foglalkoztatás
Szakirányító / szakszemélyzet	3.310	Csekély foglalkoztatási érdekelttség, jórészt önfoglalkoztatás (szaktanácsadó-szervezetek)
Erdészeti kivitelező vállalkozások	kb. 3.000	Legjelentősebb foglalkoztatási szerep, kb. 17.000 fő munkavállaló (számottevő a szürke- és feketefoglalkoztatás is)
Erdészeti közmunkaprogram	22 állami erdőgazdaság, önkormányzatok és egyéb gazdálkodók, 2011-től magánszféra is	2009-ben 3.640 fő erdészeti közmunkás, 2010-től új program, 2011-től magán-erdőgazdálkodásban további 1.500 fő munkavállaló
Hatóságok, állami szervezetek	MGSZH, Zöldhatóság, Nemzeti Park Igazgatóságok, Vízügy, VM, egyéb	Közalkalmazotti/köztisztviselői/kormánytisztviselői státusz, kb. 650 fő munkavállaló
Oktatás, kutatás, innováció	Erdészeti szakmunkásképzők és -technikumok, Nyugat-magyarországi Egyetem, szakképző intézmények	Közalkalmazotti státusz, kb. 350 fő

Forrás: MGSZH, APEH, ONYF, NYME, EVGI felmérések, saját szerkesztés

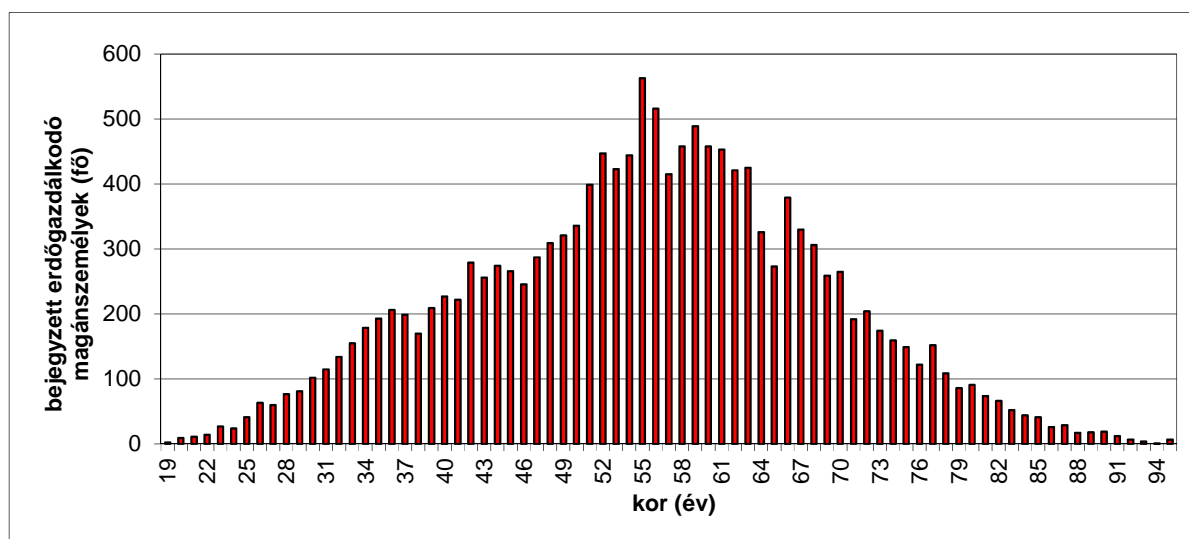
8. Vállalkozók és munkavállalók az erdőgazdálkodásban

A szakember-utánpótlás sarkalatos kérdés minden nemzetgazdasági ágban, az erdészetben, annak tradíciói és generációkon átívelő üzemgazdasági ciklusai miatt különös jelentőséggel bír. Az erdőtulajdonosok számára Németországban és Finnországban néhány napos szakmai kurzusokat szerveznek az erdészeti továbbképző központok, ahol alapvető erdőgazdálkodási szakmai és pénzügyi ismereteket, faanyag-értékesítési lehetőségeket mutatnak be, ill. ezeken a rendezvényeken a kapcsolati tőke kiépítésére koncentrálnak. Ilyen, a tulajdonosok számára szervezett programok hazánkban nincsenek, az erdészeti továbbképzésnek azonban fókuszálnia kell erre feladatra.

8.1. Magán erdőtulajdonosok és erdőgazdálkodók generációváltása

Az erdőgazdálkodók esetében beszélhetünk először szakember-utánpótlásról, hiszen ez az a réteg, ahol tényleges szakmai feladatokról beszélünk. A 8-1 diagram a bejegyzett erdőgazdálkodó magánszemélyek koreloszlását mutatja be.

8-1. diagram: Bejegyzett erdőgazdálkodó magánszemélyek kor szerinti megoszlása (n = 15 008)

Forrás: MGSZH, saját szerkesztés

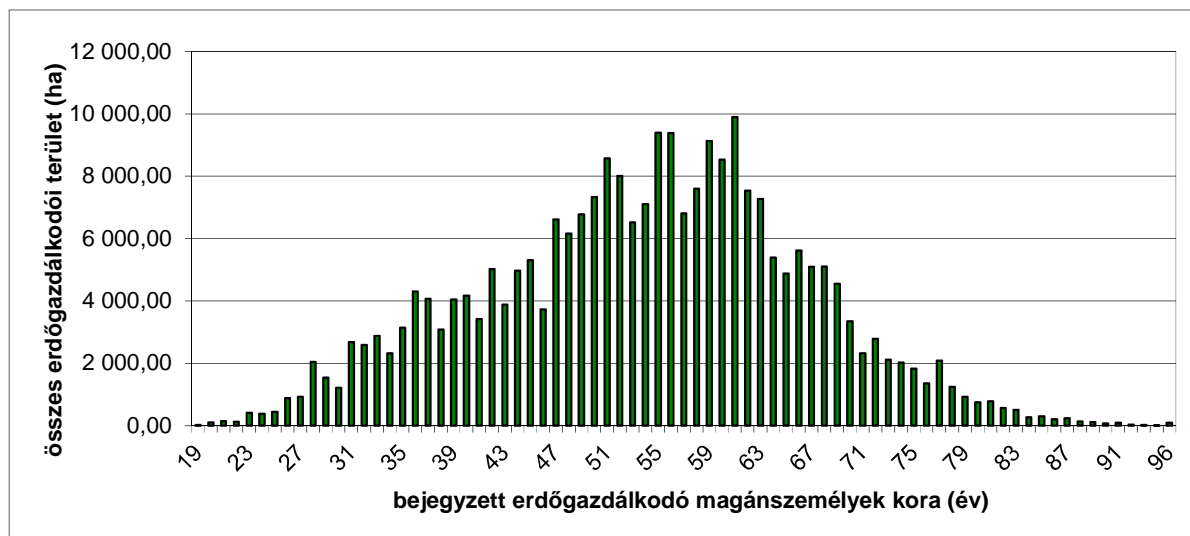
Az alapvetően háromszög alakú eloszlás az 55 éves kornál kulminál, és kisebb ingásokkal a 18 éves kortól egyenletesen növekszik, majd a 95 éves korig egyenletesen csökken az erdőgazdálkodók száma és az általuk kezelt erdőterület is (utóbbit a 8-2. diagram mutatja). A két diagram alapján kijelenthető, hogy az erdőgazdálkodói korfa sajátos háromszög-alakot vesz fel, ahol az 50-64 éves

korosztály képviselteti magát a legnagyobb számban, de a fiatal generációk is szorosan követik őket.

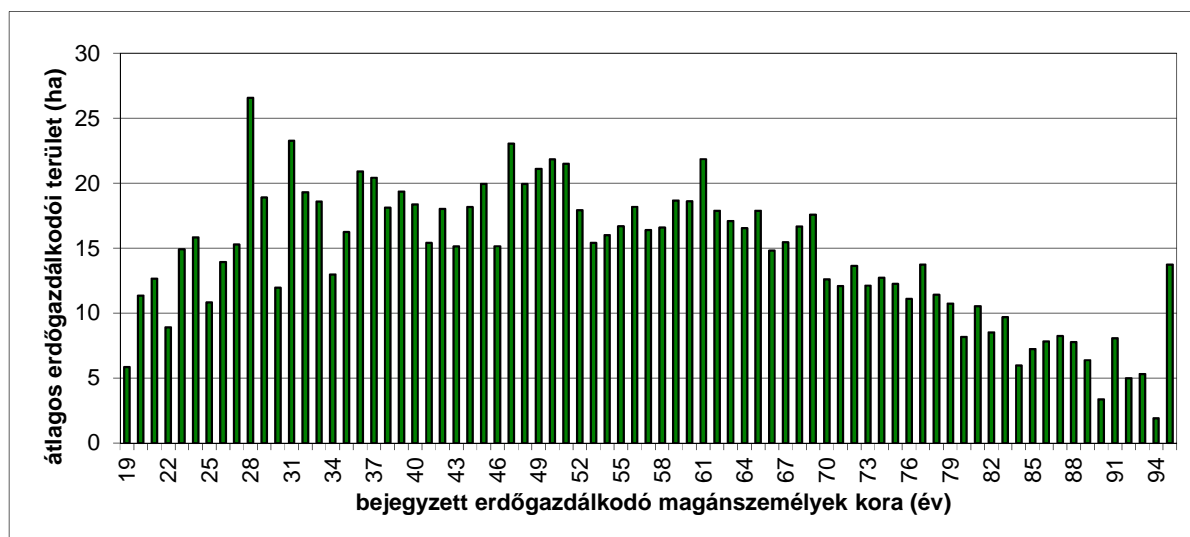
A két fenti diagram adatainak időpontja 2010. augusztus volt, és bár összesen 31 178 fő bejegyzett erdőgazdálkodó [MGSZH, 2010] volt 2010. május 11-én nyilvántartásba véve, de csak 15 008 fő magánszemélyről tudható bizonyosan az életkora. Ez gyakorlatilag a teljes bejegyzett magánszemély gazdálkodói kör fele, tehát jó iránymutatót jelent a kérdésben.

8-2. diagram: Bejegyzett erdőgazdálkodó magánszemélyek erdőgazdálkodói területe (n = 15 008)

Forrás: MGSZH, saját szerkesztés

8-3. diagram: Bejegyzett erdőgazdálkodó magánszemélyek átlagos gazdálkodói területe a kor alapján (n = 15.008)

Forrás: MGSZH, saját szerkesztés

A mintában 15.008 gazdálkodó összesen 255.275 ha területen gazdálkodik, az átlagos terület 17,00 ha.³²

8.2. Az erdészeti foglalkoztatási piramis és annak jövőbeli dinamikája

„Vitathatatlan, hogy az iskolai végzettség a társadalomban elfoglalt pozíció egyik leglényegesebb indikátora, és az sem megkérdőjelezhető, hogy a tudás azon különbségeinek, amelyek különféle iskolai végzettségi szintekhez kapcsolódnak, jelentős szerepük van az emberek egészségi állapotának, halandósági esélyeinek alakulásában.” [Habicsek L. – Kovács K. 2007]

Az erdészeti foglalkoztatási piramis (legális és illegális foglalkoztatás feltüntetésével) 1990-után sajátos fejlődésen esett át. A piramis négy szintje, a szakképzettség nélküliek (betanított munkások), az erdészeti szakmunkások, az erdésztechnikusok és az erdőmérnökök mellett fontos az erdőgazdálkodásban dolgozó, erdészeti szakmai végzettséggel nem rendelkező személyzet is (fizikai és szellemi munkakörök tekintetében egyaránt).

RUMPF J. közlése szerint az erdőgazdálkodásban a kívánatos foglalkoztatási piramis eloszlása a 12:3:1 arány, a szakmunkás:technikus:mérnök arányában. Ez az eloszlás évtizedeken keresztül torzulva volt jelen a szocialista tervgazdálkodás idejében. 2010-ben az erdőművelésben 4200, a fahasználatban 8000 fő végez erdei szakmunkát (döntően szakmunkás-végzettség nélkül). Az állami erdőgazdálkodásban 1000 erdésztechnikus vezeti az erdészkerületeket, a magán-erdőgazdálkodásban további kb. 2000 erdésztechnikus aktív. Az aktív erdőmérnökök száma 1500 fő, akikből kb. 500 fő az erdészeti szakigazgatásban, valamint a Vidékfejlesztési Minisztériumnál, Zöldhatóságnál, egyéb államigazgatási szervnél dolgozik. 1000 erdőmérnök munkahelyét döntően az állami erdőgazdálkodás biztosítja, amihez kismértékben a magán-erdőgazdálkodás és az erdészeti kivitelezés is hozzájárul. Ezek alapján az erdészeti foglalkoztatási piramis tökéletesen megfelel az elméleti munkatudományok alapján kalkulált felépítéssel, egyetlen anomáliát azonban mégis rejt. A piramis lábát jelentő erdészeti szakmunkát végzők sajnos döntően nem szakmunkások, hanem betanított munkások.

A szakmunkások számának emelése, és a tisztességes szakmunkás réteg társadalmi megbecsülése jelentős személetbeli változásokat igényelne a szakképzés és az erdész szakma részéről. Az erdészeti kivitelező vállalkozások több mint felének nem erdészeti szakképzettségű a vezetője, de egyenlőre az is kiműveletlen terület, hogy milyen készségekkel, képességekkel kell rendelkeznie egy ilyen vállalkozónak. Az OEE, az Agrárkamara, a VM VKSZI korábban szerveztek továbbképzéseket erdészeti témában, de ezek a tanfolyamok megszűntek, jelenleg a továbbképzési piac rendkívül szűk ezen a téren.

Szaktanácsadási réteg alig van, az erdészeti szakszemélyzeti testület a rendszeres adminisztrációs tevékenységen kívül nem tölti be a szaktanácsadói

---

³² Az összes magánszemély, aki bejegyzett erdőgazdálkodó 31.178 fő, és összesen 405.819 ha területen gazdálkodik, az átlagos terület 13,02 ha.

szerepet. Van néhány klasszikus szaktanácsadó vállalkozás, melyeknek a kivitelező vállalkozások az alvállalkozói tudnak lenni. Ezek a szaktanácsadó vállalkozások jelentős piaci igényt fednek le, és félúton vannak az erdészeti integrátori szerep eléréséhez. Az erdőgazdálkodásban azonban ma még a legnagyobb szaktanácsadó maga az erdőfelügyelő, és nem csak szakmai kérdésekben. Nagyon sok a munkanélküli diplomás, ami komoly társadalmi teher, a vállalkozásoknak azonban szakmunkások kellene. A szakképző intézmények komplex erdőgazda szakmunkást képeznek (családi gazdaságoknak kiváló munkaerő), de a kivitelező vállalkozások számára nincs szükség ilyen „túlképzett” szakmunkásokra. Olyan szakmunkásra van igény, aki az erdőművelést vagy a fakitermelést kézség szinten, biztonságosan tudja végezni. Egyrészt hiány van a szakmunkásokból, másrészt ezzel párhuzamosan túlképzés is van. A következő fejezetek az erdőgazdálkodás szakmai szereplőinek foglalkoztatási helyzetét mutatják be [GAK Kiszűzet].

8.2.1. Erdészeti szakképzettség nélküli, szakmunkát végzők (betanított munkások)

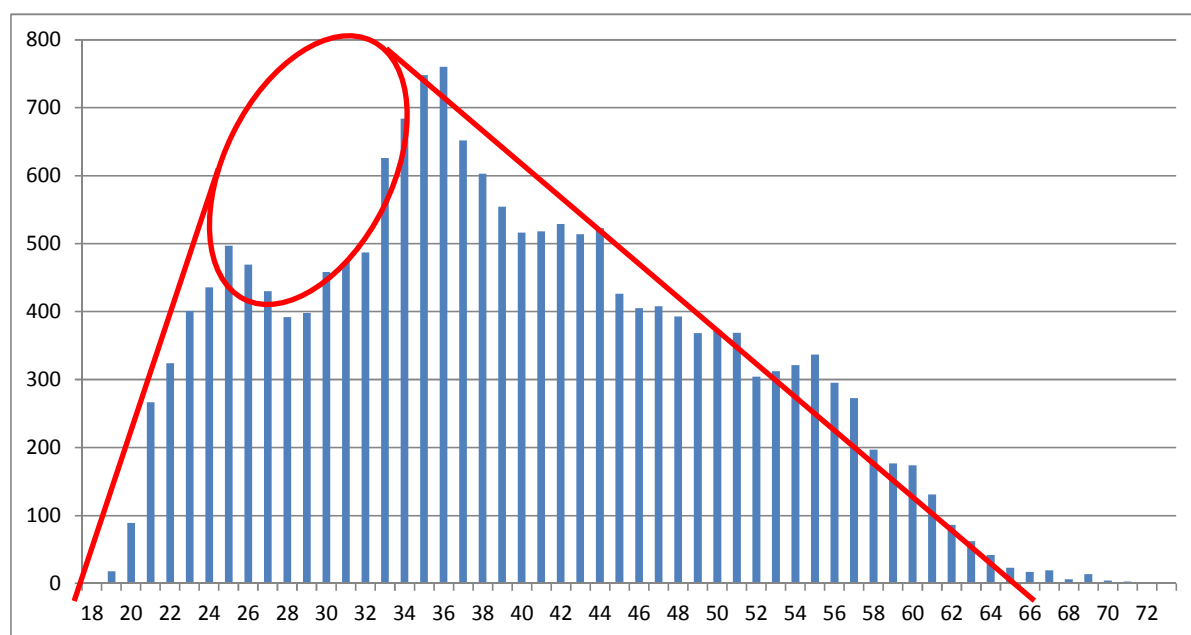
Ebbe a körbe tartoznak azok a „szakmunkát” végző személyek, akik nem rendelkeznek erdészeti szakmunkás bizonyítvánnyal. Gyakori esetükben az egyéb szakmunkás végzettség (gépészet, mezőgazdaság), vagy leggyakrabban a szakmai végzettség hiánya (általános iskola elvégzése után valamilyen betanított munkás bizonyítványt szereztek, vagy valamilyen alapfokú OKJ-s tanfolyamot végeztek el).

Az 1990-es évek derekától fogva, amikor az állami erdőgazdaságoknál lezárult a kiszervezések korszaka, nagyon gyorsan degradációnak indult az erdészeti szakmunkás-réteg. Ennek több, egymással összefüggésben lévő oka volt. Az erdészeti szakmunkát (erdőművelés, fahasználat) végző vállalkozások (kivitelezők) vezetői a képzett szakmunkások helyett, egyre több betanított munkást kezdtek alkalmazni. Ennek súlyos hatása lett az erdőszetre. Az egyik eredmény, hogy nagyon degradálódott az erdészeti szakmunka munkakultúrája, azzal együtt munka minősége. A betanított munkások köre mára gyakorlatilag az erdészeti szakmunka gerincét képezi, és a hagyományos „technikus (munkairányító) – szakmunkás (munkavégző)” kapcsolat „technikus – betanított munkás” párossá változott. A másik eredmény a bérszínvonal befagyása, amit az ágazati bérstatisztika úgy jelenít meg, hogy az erdőszetben dolgozó fizikai munkások átlagkeresete a minimálbér értékét sem éri el. Ennek a kedvezőtlen átstrukturálódásnak természetes velejárója a feketefoglalkoztatás bővülése, a munkaegészségügyi helyzet érezhető romlása.

Az Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) 1993-óta szereplő „fakitermelő” végzettség 260 órás tanfolyam, ami természetesen nem tud (és nem is célja) versenyezni a korábban 3 vagy 4 éves szakmunkás képzettséggel (ahol az összóraszám 1500 fölött van). Vítatható, hogy egy erdőben dolgozó fakitermelőnek szüksége van-e erdészeti szakmunkás-ismeretekre, ugyanakkor az is biztos, hogy a „fakitermelő” tanfolyam is alapvetően elmélet-központú (bár az elmélet/gyakorlat aránya elvileg 30/70). A gazdasági élet ezt hűen tükrözi, hiszen a fakitermelők elenyésző hányada rendelkezik ezzel a tanfolyami végzettséggel, és még kevesebbük szakirányú szakmunkás-bizonyítvánnyal.

A 8-5 diagram a Vidékfejlesztési Minisztérium Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet (VM VKSZI) által kiállított gépkezelői jogosítványok jelenlegi számát és megoszlását mutatja. A „mezőgazdasági és erdészeti gépkezelői jogosítvány” kiállítását, valamint az ezzel kapcsolatos adminisztrációt jogszabály³³ keletkeztette. Ennek értelmében munkavégzésre irányuló tevékenységet csak az a személy végezhet, akinek kiváltott gépkezelői jogosítványa van, amiben az üzemorvos munkaegészségügyi érvényesítést is bejegyzett az adott gépkategóriá(k)ra.

8-4. diagram: A motorfűrész gépkezelői jogosítványt kiváltott személyek kor szerinti megoszlása

Forrás: VM VKSZI, saját szerkesztés

Az 8-5 diagram alapján megállapítható, hogy a 26-32 év közötti korcsoportban kb. **2 000 fős szakember-hiány mutatkozik**. Ha a korfát a hagyományos értelemben fenyőfa-alakúnak értelmezzük, akkor még ennél is több fő hiányzik a rendszerből, a 20-34 éves korosztályban. Ez a szám valamelyest iránymutatást adhat arra vonatkozóan is, hogy mennyi feketemunkás lehet jelen az erdőgazdálkodásban. A szakember-utánpótlás, vagy inkább szakmunkás-utánpótlás krónikus problémának tekinthető az erdőgazdálkodásban. A probléma megoldására gyorsított jellegű fakitermelő-tanfolyamok beindítása célszerű lenne, ahol néhány hetes kurzusokon a fakitermelésben dolgozó betanított munkások számára kifejezetten motoros láncfűrész-kezelési ismereteket lehet oktatni, gyakorlati súlyponttal, és olyan

³³ 83/2003. (VII. 16.) FVM rendelet a mezőgazdasági és erdészeti gépkezelői jogosítvány bevezetéséről és kiadásának szabályairól

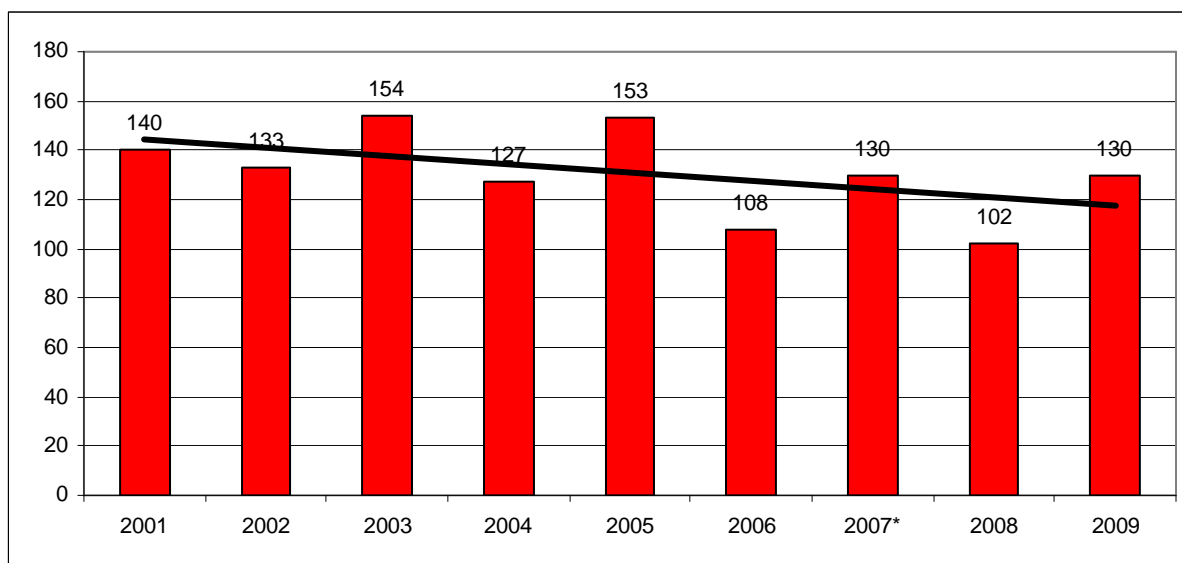
³⁵ Az „éves átlagos állományi létszám” napi szinten, minden munkavállaló (munkaidejétől függetlenül) beleszámít, az év naptári napjaira átlagolva megadott érték. A „teljes munkaidős létszám (FTE)” esetében a részmunkaidőben dolgozókat, vagy az év közben belépő-kilépő dolgozók munkaidejét 40 órás munkahétre átszámolva, összegezve megadott érték (kisebb vagy egyenlő, mint az átlagos állományi létszám). Forrás: ilo.org

gépekkel, melyek megfelelnek minden műszaki (rezgés-, zaj-, szennyezőanyag-kibocsátási) elvárásnak.

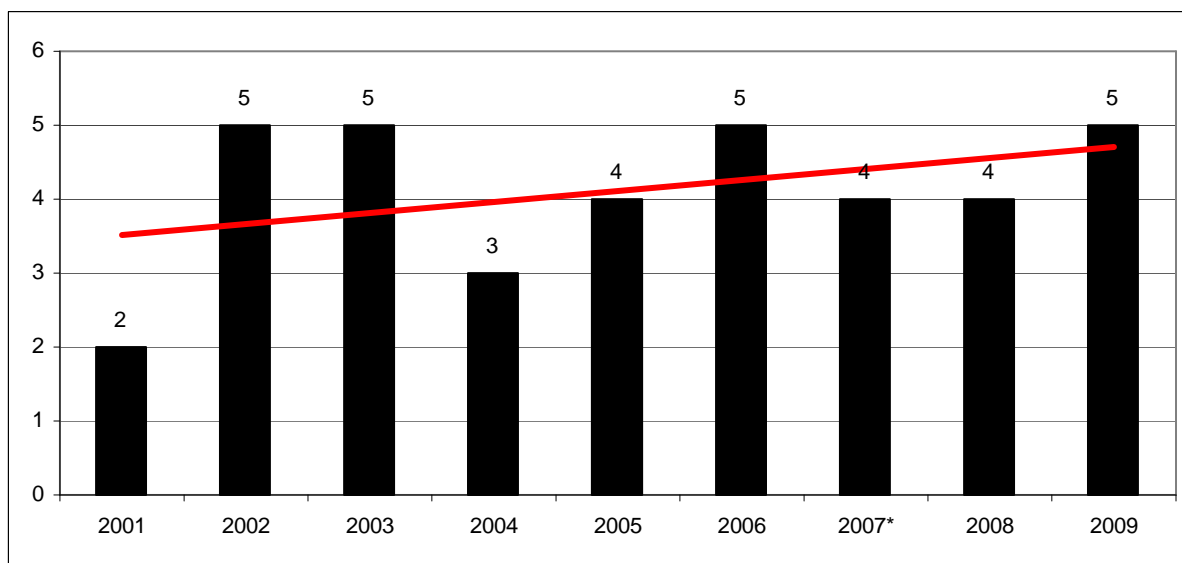
2007-ben 656 elemű, véletlenszerű felmérést készítettem mezőgazdasági-erdészeti, kertészeti és asztalosipari fizikai munkát napi szinten végzők körében, ahol a válaszadók 17% jelentette ki, hogy rendelkezik OKJ-s fakitermelő bizonyítvánnyal. A teljes minta 25%-a vallotta, hogy kiváltotta a gépkezelő jogosítványt (ami nonszensz, hiszen csak azok válhatnak ki ilyen jogosítványt, akiknek megvan a bizonyítványuk), és a válaszadók 87%-a állította, hogy érvényes üzemorvosi vizsgálata van (ami szintén alig hihető, mivel annak meglétét a jogosítványban kell rögzítenie az üzemorvosnak). A mintavételezés alapvetően nem csak fakitermelőkre, hanem motoros láncfűrész napi szinten használókra koncentrált (asztalosok, kertészek, farmerek), és az eredmények megdöbbentő információ- és szakismeret-hiányt jeleznek a területen.

Az a tény, hogy az erdészeti szakmunkát, és technikus feladatok egy részét nem szakirányban szakképezett munkavállalók hajtják végre a munkabaleseti statisztikákban is hűen tükröződik. Évente hazánkban 120-130 bejelentett erdészeti munkabaleset történik, amiből 4-5 fő biztosan halálos munkabaleset áldozata lesz (8-6. *diagram*). Arra nincsenek értékelhető adatok, hogy hány fő egészsége károsodik az erdei munkakörülmények miatt. A hideg, a csapadék, zaj- és rezgésártalom, a füstgázok belélegzése, a fertőzésveszély, és a pszichológiai ártalmak (nyomorúság, alacsony kereset, feketefoglalkoztatás) a balesetek mellett a foglalkozási ártalmak problémakörét is felveti, mely irányban kevés komplex kutatási eredmény vagy értékelhető adatbázis áll a rendelkezésünkre. Németországban és Finnországban, az erdőgazdálkodásban nem azt számolják a szakemberek, hogy évente hány halálos munkabaleset történik, hanem arra büszkék, hogy hány éve nem történt végzetes kimenetelű baleset. A szakvégtzettség nélküli munkavállalókkal azonban ezt a helyzetet gyakorlatilag lehetetlen megváltoztatni. Sürgősen szükség lenne gyorsított ütemű, felzárkóztató motoros láncfűrész-kezelői tanfolyamok beindítására, ahol néhány hét alatt a legveszélyesebb erdészeti kisgép kezelésének fogásait, ismérveit el tudnák sajátítani az érintettek. Mivel nincs érdemi betanított munkás képzés-továbbképzés, így ez a munkabiztonsági helyzet csak romló irányba tud elmozdulni. Ennek a helyzetnek az orvoslása az erdész szakmai elemi érdeke és kötelessége.

Az erdészeti munkabalesetek, amellet, hogy nagyon jelentős morális veszteség az erdésztársadalomnak, az erdészeti GDP-ben is mérhető kiesést okoz. A járó- és fekvőbeteg-ellátás mellett a korai nyugdíjazás, a rokkant- és baleseti rokkantnyugdíjak, valamint a végzetes balesetknél a hátramaradó család számára az árvaellátás olyan társadalmi kiadások, melyek megelőzése elemi érdek. Ebben a témában bármilyen kicsinek vélt előrelátás, intézkedés többszörösen megtérül pénzügyi és moláris értelemben is [SZENTESI L. – HORVÁTH S. 2007].

8-5. diagram: Bejelentett erdészeti munkabalesetek 2001-2009 között

Forrás: OMMF, saját szerkesztés

8-6. diagram: Halálos kimenetelű erdészeti munkabalesetek 2001-2009 között

Forrás: OMMF, saját szerkesztés

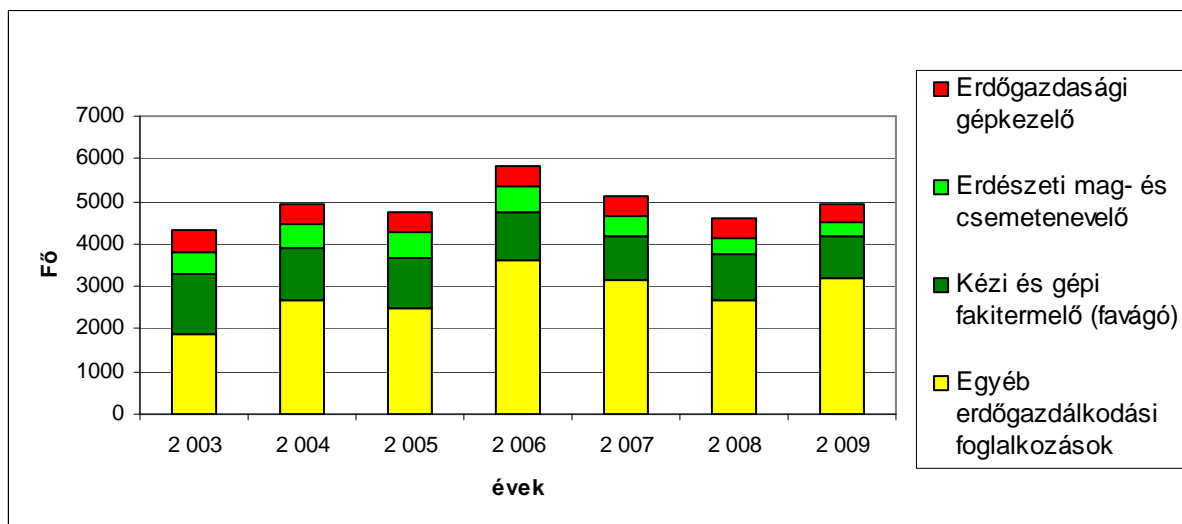
8.2.2. Erdészeti szakmunkások

A népszámlálásokban azt tekintik szakmunkásnak (vagy szakiskolát végzettnek), aki a megfelelő bizonyítványt az 1960 óta működő szakmunkásképzők vagy 1975 óta működő szakiskolák valamelyikében szerezte [Habalics]. Hazánkban az alapfokú erdészeti szakképzés 1883-óta működik intézményesülve. Szeged-Ásotthalmán (Királyhalom) 1883-ban, Temesváron (Vadászerdő) 1885-ben, Lipótújváron 1886-ban. Görgényszentimrén 1893-ban létesült erdőőri szakiskola, ahol az erdőőrök az erdővédelmi feladatok mellett műszaki segédszemélyzeti feladatokat is képesek

voltak ellátni (különös hangsúllyal jelent meg a faanyag-szállítás), valamint csemetekerti és vadgazdálkodási-vadászati tanulmányokat is folytattak. Trianon után Ásotthalom és Esztergom az erdészeti szakképzés központjai, egészen a II. világháborúig [Ágfalvi I.].

Az erdészeti szakmunkásképzés később teljesen újjászerveződött, a képzés Ásotthalmon (folyamatosan), Somogyzsitfán (1963-óta), Mátrafüreden (1969-óta, a korábbi sárvári iskola átköltözésével), és Barcson (1961-óta) változó létszámmal és infrastrukturális körülmények között zajlik. A szakmunkásképző iskolák kibocsátása 1990-után drasztikusan lecsökkent. A szakmunkás végzettség társadalmilag nagyon degradálódott, lenézett szerep lett a '90-es évektől kezdve, holott ez egy értékteremtő, szakmai kihívásokkal teli légkör, aminek a nyugati és északi országokban sokkal komolyabb presztízse van.

8-7. diagram: Alapfokú erdészeti végzettséget igénylő munkakörökben foglalkoztatottak létszáma 2003-2009

Forrás: ONYF, saját szerkesztés

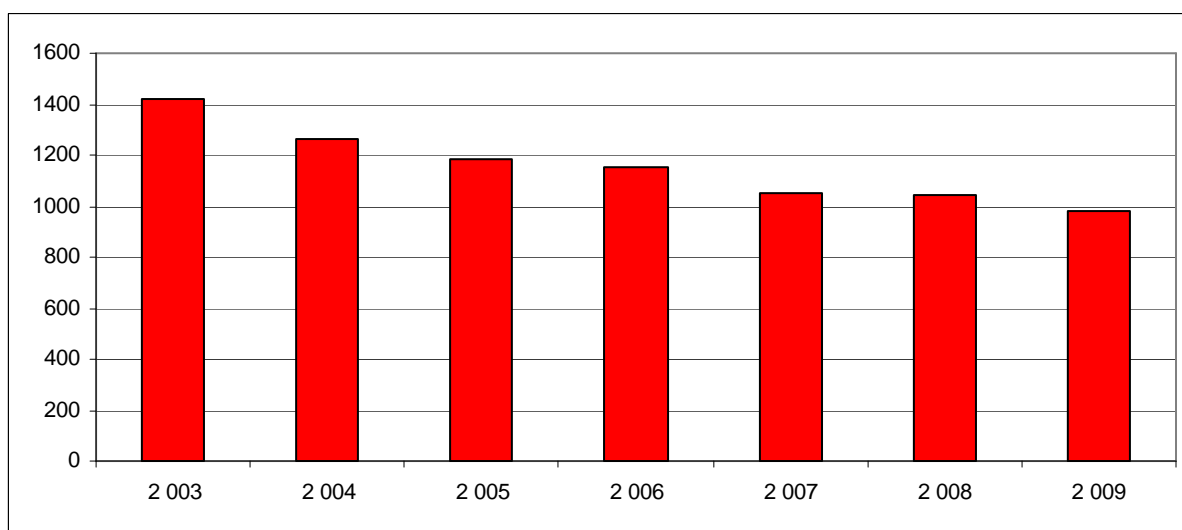
A 8-7. diagram mutatja be az erdészeti szakunkát végzők (sajnos döntően nem szakmunkások) nyugdíjbiztosítási adatok elemzésén alapuló létszámát az elmúlt évtizedben. Az éves átlag 5000 fő személyében húzódik meg. (Az egyéb erdőgazdálkodási foglalkozások kategóriában, mely eredetileg együtt van a mezőgazdasági és vadgazdálkodási foglalkozásokkal, a teljes csoport 10%-át vettük, ami gyakorlatilag megfelel az árbevételi és termelési érték arányának is.) ez a kép riasztó, hiszen az alapfokú erdészeti végzettséget igénylő munkakörökben ennek a foglalkoztatotti létszámnak kb. a háromszorosa kell, hogy dolgozzon. Az eltérésnek két oka lehet:

- a foglalkoztatók nem ezeken a FEOR-számokon jelentik be a munkavállalókat, aminek hanyagság vagy jogszabály-vezérelt eltérés az oka (pl. a fakitermelőként foglalkoztatottnak jelentős munkaruha-juttatás jár évente, míg egy egyéb erdőgazdálkodási foglalkozásba sorolt személynek nem kell adni ilyet), vagy;
- valóban nincs több bejelentett munkavállaló ebben a szektorban.

Ennek a helyzetnek a tényleges állapota, valószínűleg az előbb felsorolt két állapot között található valahol, pontosabb becslést a későbbiek során, az erdészeti kivitelező vállalkozások által alkalmazottak létszámának lehatárolása során kaptam.

A következő diagram a fakitermelőként bejelentettek létszámát mutatja, ami 2003-óta csaknem a harmadával csökkent, és ma már az ezer főt sem éri el. Ezt az értéket érdemes összevetni azzal a ténnyel, hogy az MGSZH közlése alapján 2009-ben 6.773 e m³ fa kitermelésére került sor. Amennyiben csak a munkanapokat vesszük figyelembe, és az időjárást nem, a 978 fakitermelő naponta 27 m³ fát kellett, hogy kitermeljen, ami technológiától függően, a maximálisan 8-10 m³/nap/fakitermelő kitermelési műszaki kapacitás kb. háromszorosa (8-8. diagram).

8-8. diagram: Fakitermelőként bejelentett munkavállalók létszáma (FEOR 6213) 2003-2009 között

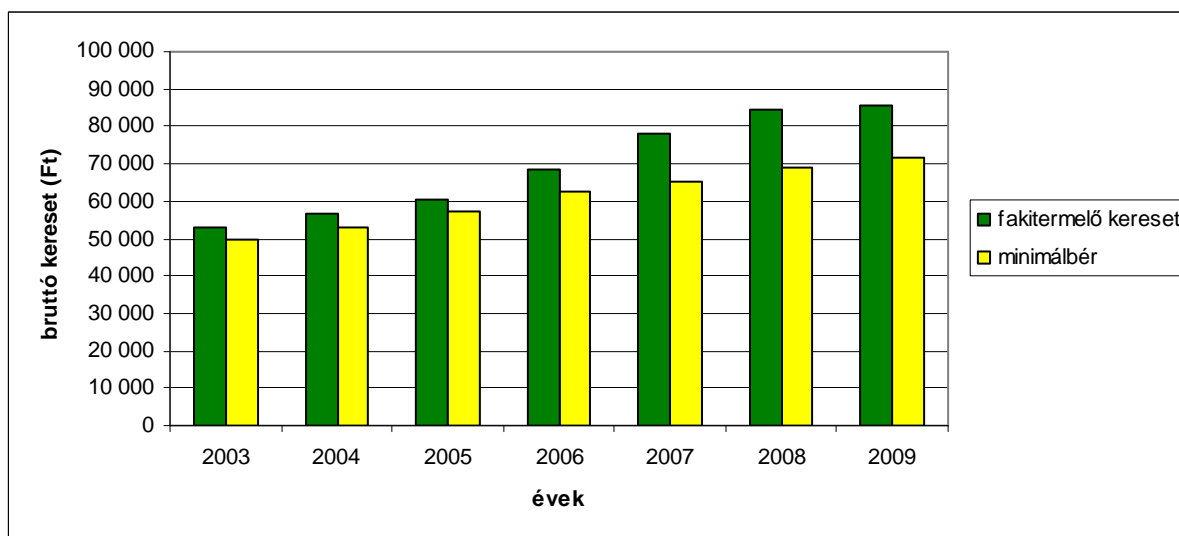

Forrás: ONYF, saját szerkesztés

A keresetviszonyok alapján megállapítható, hogy a fakitermelők (mely a leginkább szaktudás-igényes erdészeti szakmunka) bruttó keresete 2003-ban 6%-al volt magasabb az akkor érvényes minimálbérnél, míg 2009-ben a különbség 20% volt, ami még mindig a legrosszabbul fizetett szakmunkát jelenti a teljes nemzetgazdaságra vonatkozóan. Ilyen keresetviszonyok mellett az erdész szakmunka presztízsének emelésére nincs érdemi esély.

8-9. diagram: Keresetviszonyok a fakitermelők körében 2003-2009

Forrás: APEH és saját felmérés, saját szerkesztés

Alig lehet ma olyan erdészeti kivitelezőt találni, ahol képzett szakmunkások végzik a csemeteültetést, vagy a fakitermelést, holott ez a munka éppolyan szakmai alaposságot, műszaki pontosságot igényel, mint bármilyen más szakmunkás-végzettséghez kötött munkakör. Az erdőművelésben még korábban elkezdődött a képzetlen munkaerő alkalmazása, míg a fakitermelésben két évtized elég volt ahhoz, érdemi szakmai képzettség nélkül lehessen munkába állni (8-9. diagram).

Erdészeti szakiskolák, technikumok és főiskolák jöttek létre az elmúlt századokban, alapvetően a műszaki-gazdasági ismeretek megszerzésére, ahol az erdei szakmunka gyakorlatorientált oktatása folyik. Számos továbbképző központ létesült (ilyen pl. a Forstliche Bildungszentrum Königsbrunn, Baden-Württemberg, Németország), ahol a munka világából érkeznek továbbképzésre a családi erdőgazdálkodók, erdészeti vállalkozók, erdőfelügyelők és maguk az erdőtulajdonosok is. Az a közigazgatási modell, hogy az erdőfelügyeletet ellátó szakhatóság (Forstverwaltung) egyúttal a szakszemélyzeti/szakirányítói és részben (térítés ellenében) az erdőgazdálkodói teendőket is ellátja, Európa keleti felében alapvetően nem honosodott meg. Ez az ún. tanácsadó-erdőfelügyelőség Németországban lett alapvető modell, bár a tartományok között jelentős eltérés tapasztalható a tekintetben, hogy mely feladatokat vállalja fel a szervezet a hatósági alapfunkció mellett.

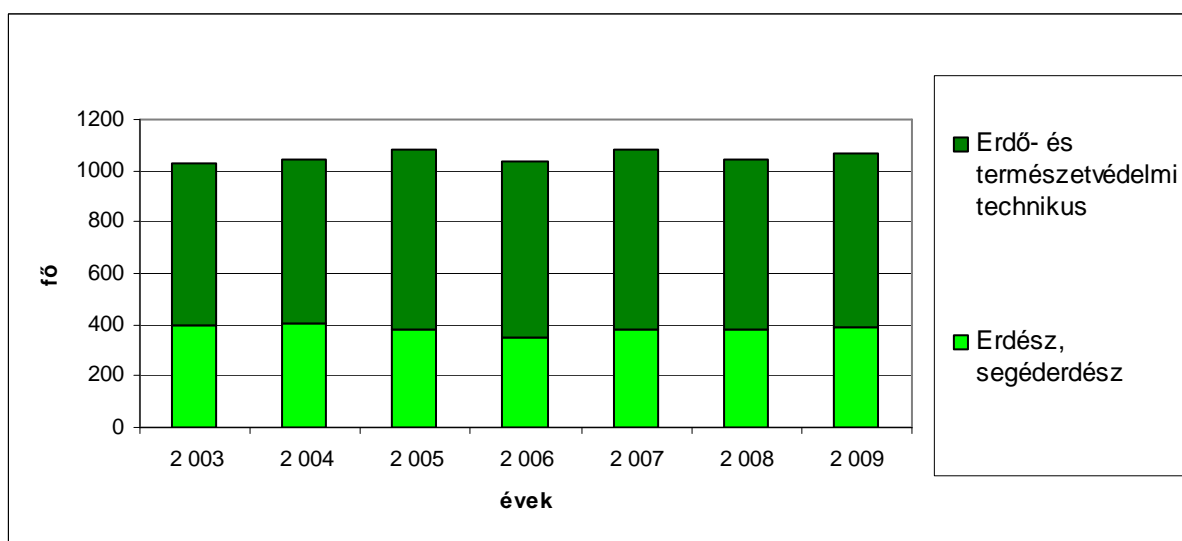
8.2.3. Erdész technikusok

Az erdészeti technikus képzés Sopronban 1950-ben, Szegeden 1955-ben (Debrecen-Pallagról átköltözve) indul meg, és tart kisebb-nagyobb változásokkal napjainkig. Piliscsabán 1950-től fogva, változó körülmények között képeznek mező- és erdőgazdasági gépészműszaki technikusokat. A három iskola, gyakorlatilag az '50-es években létrejött állami erdő- és fagazdaságok számára kerületvezető erdészeket volt hivatott biztosítani, ami mellett a technikusképzés szerteágazó, de alapvetően műszaki jellege miatt, az erdész technikusok az élet számos területén megállják a

helyüket (mezőgazdaság, földmérés, természetvédelem, faipar). A 22 állami erdőgazdaság erdészkerületeinek száma 2010-ben 1065 volt. Ez azt jelenti, hogy 1065 kerületvezető erdész (egyres esetekben segéderdész) számára biztosított az állami erdő munkahelyet. A következő diagram az ONYF adatai alapján, a erdészként nyilvántartottokról számol be. Az erdő (-és természetvédelmi) technikus (FEOR 3125) alapvetően a középfokú végzettséghez kötött munkakör, azonban számos esetben az egyébként alapfokú végzettséghez kötött erdész, segéderdész (FEOR 6211) munkakörbe vannak besorolva a kerületvezető erdészek. Két csoport összege gyakorlatilag megegyezik az állami erdőgazdálkodásban alkalmazott kerületvezető erdészek számával (1064 fő volt 2009-ben ezeken a FEOR-számokon bejelentve) (8-10. diagram).

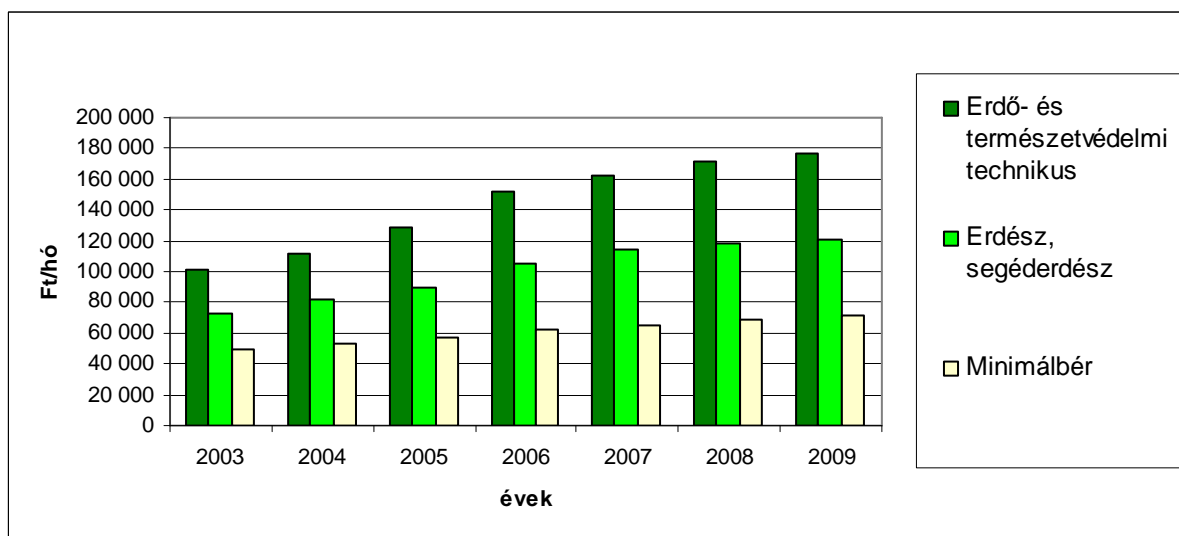
A 8-11. diagram az erdész technikusok keresetviszonyairól tájékoztat. Látható, hogy az erdő- és természetvédelmi technikusok egy harmaddal magasabb átlagkeresettel bírnak, mint az erdész, segéderdész FEOR-számra besorolt kollégáik. Ennek az lehet az oka, hogy az erdőgazdaságok különböző foglalkoztatási stratégiát alkalmaznak a kerületvezető erdészekkel kapcsolatban (van ahol az előző, van ahol az utóbbi kategóriába sorolják őket, ami aztán a keresetviszonyokban éles különbségeket szab).

8-10. diagram: Erdész technikusként bejelentettek létszáma 2003-2009 között

Forrás: ONYF, saját szerkesztés

8-11. diagram: Keresetviszonyok az erdész technikusoknál

Forrás: ONYF, saját szerkesztés

A 8-12. diagram mutatja, hogy bár a minimálbérhez viszonyítva nyílik az olló, és minden évben emelkedik az átlagkereset, de még így is a legrosszabbul fizetett technikusok között vannak a nemzetgazdaságban az erdészek. Az átlagkereset adatokat a KSH is közzéteszi rendszeres időközönként. Mivel az ONYF adatok a legalább egy napra bejelentett munkavállalók adatait rögzíti, és a bejelentettként töltött napok száma, valamint az éves bejelentett járulékköteles jövedelem adataiból számítottam az átlagjövedelmet, így ez pontosabb közelítésnek tekinthető. A KSH alapvetően mintavételes eljárás alapján dolgozik, és az átlagjövedelmet az erdő- és természetvédelmi technikus esetében +10%, az erdész, segéderdész esetében +27%, ami nagyon soknak tűnik, de az idősoros elemzés és az ismert hiba miatt az ONYF adatbázist vettem a számítások alapjául.

8.2.4. Erdőmérnökök

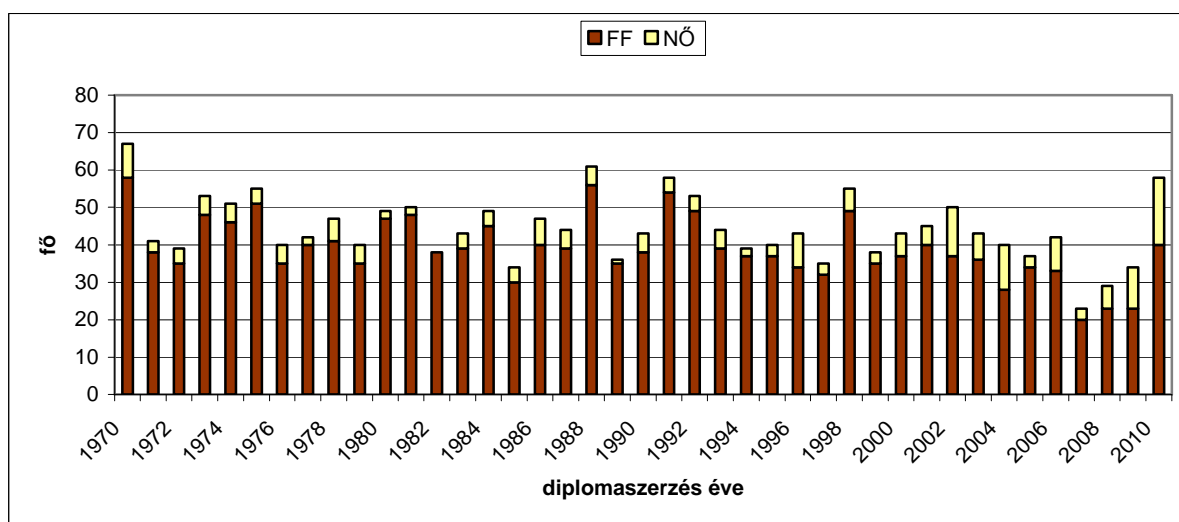
Az erdőmérnök-képzés 1808-ban kezdődött Selmecebányán, ahol a kor elvárásainak megfelelő, biológiai, műszaki és gazdasági ismeretekkel rendelkező szakembereket kezdett a felsőoktatás kibocsátani. Az erdészképzés Trianon után, rövid budapesti tartózkodás után Sopronba talált végleges helyre. Az erdőmérnökképzés számos átalakuláson ment keresztül az elmúlt 200 évben. Az I. Mária Terézia osztrák császár és magyar király által 1735-ben alapított bányászati akadémiából kivált, és 150 évig főiskolaként működő tanintézmény 1962-ben egyetemi rangot kapott, és ettől fogva ötéves, osztatlan képzésben történt az erdőmérnök-képzés (ezt a tradíciót az elmúlt néhány évben kisebb megingással megtartotta az Erdőmérnöki Kar). Mivel a szocialista államberendezkedés idejében nem volt szükség erdészeti üzemmérnökre, így annak képzése irányába nem ment el a szakma. Az aktív korban lévő (23-64 éves), diplomát szerzett erdőmérnökök létszámáról a következő diagram közöl adatokat.

Az erdészeti felsőoktatás 1945-ig alapvetően az állami (királyi) erdők kezelésére, ill. a magánkézben lévő nagybirtokra, és az egyházi birtokok vezetésére szakosodott.

1945 után kizárólag az állami erdőgazdaságok, az állami gazdaságok és a termelőszövetkezetek, valamint a szakhatósági munka jelenthettek karriert a végzett erdőmérnökök számára (8-12. diagram).

Az agrár felsőoktatás az 1990-es évek változásai után nem reagált kellő gyorsasággal a privatizációs folyamatokra. A korábbi termelőszövetkezetek és állami gazdaságok átalakulásával az agronómus-képzés iránti igény megszűnt, mivel a mezőgazdasági terület 90%-a magánkézbe került, a maradék 10% jelentő részét pedig szintén magántulajdonú vállalkozások bérlik. A kialakuló gazdaságok (farmok) jelentős része nem igényli a hazánkban kibocsátott felsőfokú végzettségű agrár-szakembert. Nyugat-Európában és Észak-Amerikában a farmer (vagy Bauer) BSc végzettségű mezőgazdasági mérnök, vagy mezőgazda, aki a traktor vezetéséhez éppúgy ért, mint a pályázatíráshoz (és nem neveli bele a felsőoktatás azt az egyébként hamis képet, hogy a farmvezetéshez biztosan nem kell diploma).

8-12. diagram: Diplomát szerzett erdőmérnökök létszámának alakulása 1970-2010 között

Forrás: NYME EMK, saját szerkesztés

Az erdészeti felsőoktatás esetében árnyaltabban alakult a privatizáció után a szakma és a gazdaság igénye. Az erdőterület több, mint fele állami kézben maradt (a termelőszövetkezetek és állami gazdaságok erdei kerültek magánosításra), a korábbi erdőgazdaságok állami tulajdonú erdészeti részvénytársaságokká alakultak, szinte kivétel nélkül kiszervezték a kivitelezési tevékenységet (privatizálták az erdészeti kivitelezést, és a faanyag-szállítást, valamint számos fafeldolgozó üzemet is), és a tulajdonosi érdekek hangoztatása mellett, bejegyzett erdőgazdálkodóvá redukálták a tevékenységüket (erdészeti menedzsment szervezetekké alakultak át). Ebben a környezetben a magán-erdőgazdálkodás mind tulajdonos, mind erdőgazdálkodói, mind kivitelezői oldalról csak nagyon korlátozott mértékben nyújtott lehetőséget az erdőmérnökök számára. A magán-erdőgazdálkodásban az erdőszaktikusok, és erdészeti szakmunkások könnyebben megtalálták a helyüket, hiszen az erdészeti kivitelezés olyan szolgáltatás, amire a magánerdőben is elemi szükség van. Az erdőmérnökök számára a szakirányítási tevékenység (erdészeti szakszemélyzet) nyújt lehetőséget a magánerdőben történő „elhelyezkedésre”, ezt azonban első

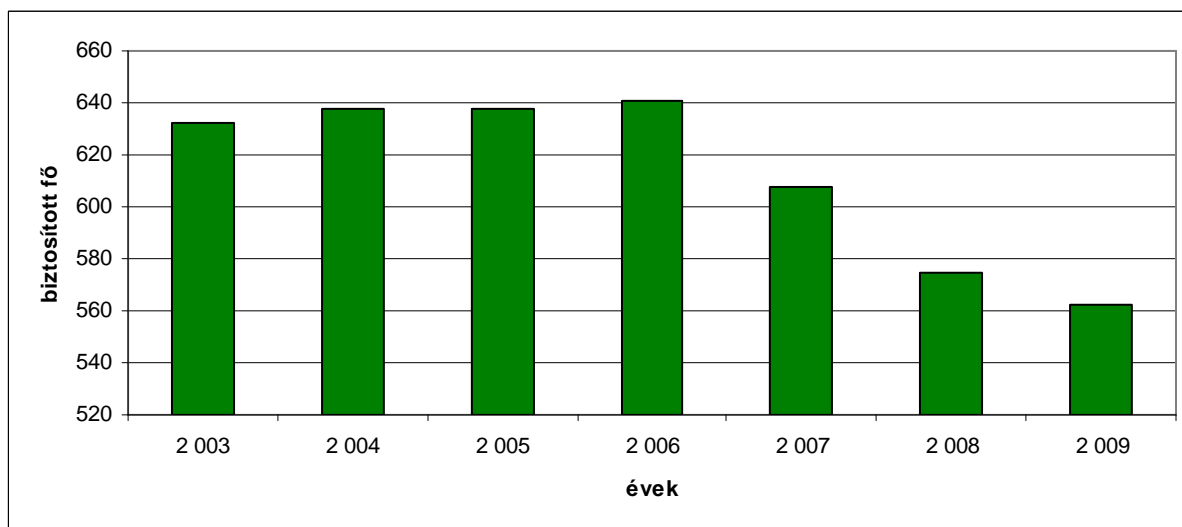
sorban megbízással, vagy vállalozási szerződéssel (alvállalkozóként) végzik tipikusan.

Az elmúlt 40 évben összesen 2044 erdőmérnök kapott diplomát Sopronban, ebből 219 nő, és 43 külföldről érkezett (nem határontúli) személy volt. Ebből a szakembergárdából kb. 1500-1600 fő az élők száma (átlagnál erősebb a halandóság, mivel döntően férfiak lettek erdőmérnökök), akiknek döntő többsége az erdész szakmában helyezkedett el, bár sok kollégánk aktív a kapcsolódó vagy kevésbé kapcsolódó szakmák életében is (mezőgazdaság, faipar, földmérés, természetvédelem, környezetvédelem, vízügy).

Az erdőmérnökként foglalkoztatottak száma 2003-2006 között stagnált (kb. 640 főnél), 2007-2009 között egyértelműen csökkent, és ma már csak 560 fő van az ONYF adatai alapján erdő- és természetvédelmi mérnök (FEOR 2126) munkakörben bejelentve. Ezen adat alapján a kb. 1600 fős aktív szakembergárda kétharmada nem erdőmérnökként dolgozik.

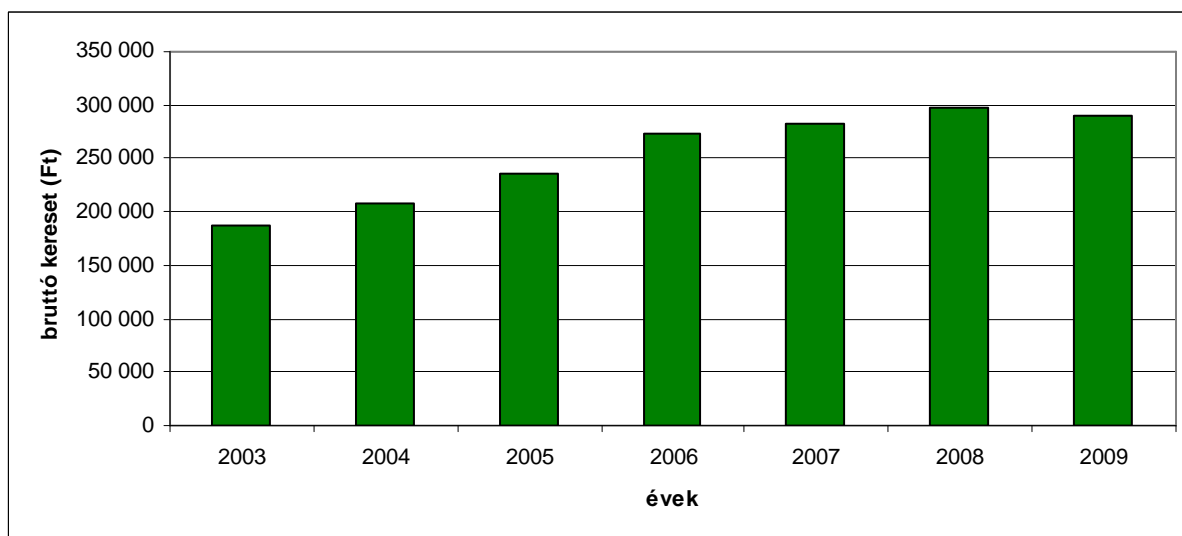
Az erdészeti kivitelező vállalkozások körében készített felmérés kimutatta, hogy kb. 20-30 erdőmérnök dolgozik a kivitelezőknél főállásban, ami 1-2%-os foglalkoztatási arány jelent a teljes szakembergárdából. Kijelenthető, hogy a magán-erdőgazdálkodás alapvetően nem igényelte eddig az erdőmérnökök szaktudását, a szakirányításon és szakhatósági munkán kívül.

8-13. diagram: Erdőmérnökként bejelentett foglalkoztatottak száma 2003-2009 között

Forrás: ONYF, saját szerkesztés

8-14. diagram: Erdőmérnökök keresetszínvonala 2003-2009 között

Forrás: ONYF, saját szerkesztés

Az erdőmérnökök keresetszínvonala a többi nemzetgazdasági ágban dolgozó mérnökhöz viszonyítva alacsony. Az egyetemi végzettségűek átlagkeresete a teljes nemzetgazdaságban 431 ezer Ft, míg az erdőmérnököké csak 323 ezer Ft (azaz kerekén 25%-al marad el az átlagtól, KSH adatok alapján). A következő diagram az erdőmérnökök keresetszínvonalát mutatja be. Éveken keresztül emelkedés után, 2009 az első év, amikor csökkent az átlagkereset (8-13. és 8-14. diagram).

A KSH által közölt keresetszínvonal 2009-ben az erdő- és természetvédelmi mérnökök (FEOR 2126) 323 334 Ft volt, ami 10%-al magasabb az ONYF szabatos adataitól, ami itt is a kalkulációs metodika függvénye lehet.

Megállapítások

A fenti foglalkoztatási csoportok, szintek bemutatása után vállalkozhatok arra, hogy az erdőgazdálkodás foglalkoztatási piramisára becslést készítek. A becslést, és értékelést az a tény, hogy az erdőgazdálkodásban nagyon sok nem erdészeti szakképzettségű munkavállaló is van, egyrészt színesíti, másrészt megnehezíti, mivel róluk még kevesebb gyűjtött adat, elérhető információ van. A következő táblázat az erdőgazdálkodási ágazat (02 nemzetgazdasági ág) aktív gazdasági társaságainak és egyéni vállalkozásainak foglalkoztatási adatait tartalmazza.

A 8-1. táblázat alapján megállapítható, hogy az állami erdőgazdaságok kínálják átlagosan a legmagasabb kereseti lehetőséget az erdőgazdálkodásban. A magántulajdonú erdészeti társaságoknál az átlagkereset a fele az államihoz viszonyítva.

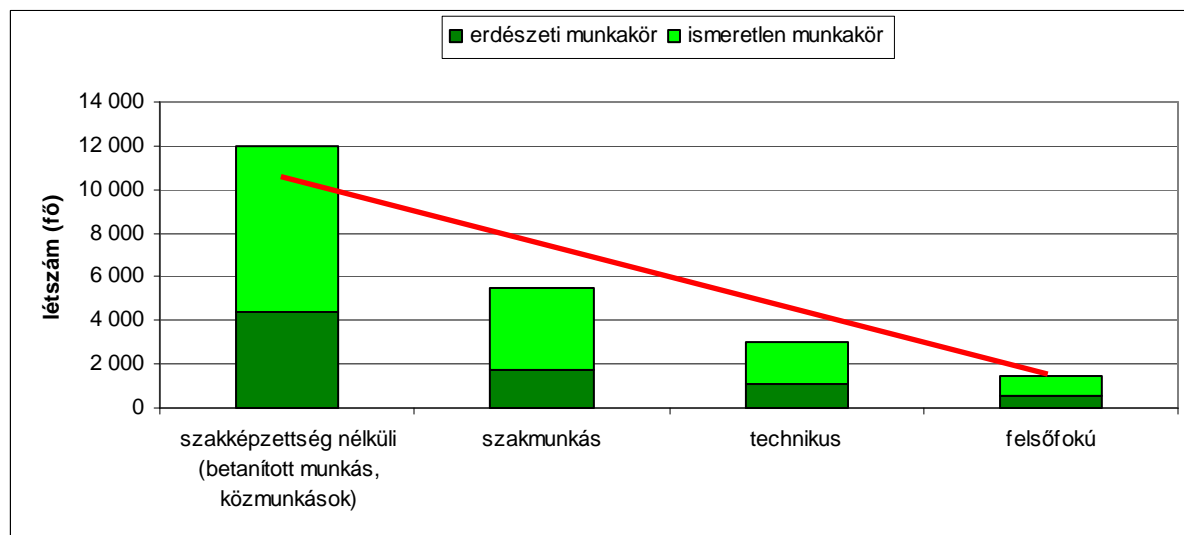
8-1. táblázat: Az erdőgazdálkodásban bejelentett foglalkoztatottak létszáma és bérvisszonyok 2009-ben (csak versenyszféra)

foglalkoztatói csoport	létszám (fő)*	kifizetett bruttó bér és juttatás (járulékalap)	aktív vállalkozások száma	éves átlagkereset	havi átlagkereset
gazdasági társaságok (22 állami erdőgazdasággal)	9 277	20 772 908	1 767	2239	187
gazdasági társaságok (csak a 22 állami erdőgazdaság)	7 690**	18 736 649	22	2436	203
gazdasági társaságok (22 állami erdőgazdaság nélkül)	1 587	2 036 259	1 745	1283	107
egyéni vállalkozások (mint foglalkoztatók)	460	818 696	460	1780	148
főállású egyéni vállalkozók (önfoglalkoztatás, vállalkozói kivét és egyéb)	1 346	1 278 660	1 346	950	79
jogviszony melletti egyéni vállalkozók (önfoglalkoztatás, vállalkozói kivét és egyéb)	884	14 809	884	17	1
östermelők (önfoglalkoztatás)	12	3 203	12	267	22
összesen	11 979	22 888 276	4 469	1911	159

Forrás: APEH és ONYF adatok, saját szerkesztés

* Átlagos állományi létszám és a teljes munkaidős létszám a statisztikákban keveredik, a táblázat az átszámítási torzulásoktól tisztított képet mutatja, teljes munkaidős létszámra (FTE)³⁵ vonatkoztatva.

** Közmunkásokkal együtt.

8-15. diagram: Erdőgazdálkodásban foglalkoztatottak munkakör szerinti megoszlása

Forrás: APEH, ONYF és kivitelezői felmérésem alapján saját szerkesztés

Rendezendő feladat az erdészeti ágazatban a foglalkoztatottak biztosítási jogviszonya, és a munkakör-besorolások felülvizsgálata (8.15. diagram). Az erdőgazdálkodásban foglalkoztatottak feléről nincs elérhető információforrás, sem munkaügyi, sem adó- és járulékfizetési oldalról.

---

9. Összefoglalás

A dolgozat alapvetően az erdőgazdálkodásban működő erdészeti kivitelező vállalkozások gazdasági és foglalkoztatási helyzetét elemzi, mutatja be. A '90-es évek változásai után a korábbi szakembergárda újjászervezte az erdőgazdálkodás intézményi modelljét, amiben az állami erdőgazdaságok mellett, a magán-erdőgazdálkodók és az erdészeti kivitelező vállalkozások is gazdasági szerephez jutottak.

A bejegyzett erdőgazdálkodók helyzetéről, kilátásairól számos tudományos igényű munka is készült, ellenben az erdészeti kivitelező vállalkozások felmérése, helyzetük elemzésére ebben a dolgozatban került sor átfogó jelleggel.

Ezek a vállalkozások döntően egybrigádos mikrovállalkozások, alacsony eszköz-ellátottsággal, alacsony bérszínvonallal. Az elvégzett munka műszaki színvonala alacsonyabb, de ezzel arányban állnak a vállalkozói díjak is.

Az erdészeti integrátorok (magánerdészeti üzemek) ebből a kivitelezői körből kiemelkednek, tőkeerősebbek, jobb a szakember- és eszköz-ellátottságuk, jelentős az árbevételük, a teljesítményük. A dolgozatban bemutattam a már jelentősebb teljesítményű erdészeti kivitelező vállalkozások gazdasági jellemzőit is. Ezen vállalkozások foglalkoztatási szerepe is árnyaltabb, fejlődésképesebb.

Az erdőgazdálkodás foglalkoztatási szerepét a foglalkoztatók és a munkavállalók oldaláról is elemeztem. Az erdőgazdálkodás intézményi szereplőinek (tulajdonosok, erdőgazdálkodók, szakirányítók, kivitelezők) foglalkoztatásban betöltött helyét, munkahely-teremtő és –fenntartó képességét is vizsgáltam. A dolgozatban bemutattam az erdőgazdálkodásban működő foglalkoztatási formákat, keresetviszonyokat, kiemelttem a szezonális problémákat. Külön foglalkoztam az állami erdőgazdálkodás, a kivitelező vállalkozások és a közmunkaprogram foglalkoztatás-élénkítő szerepével és lehetőségeivel.

A dolgozatban külön fejezetben tárgyaltam az erdőtelepítések gazdasági jelentőségét és foglalkoztatásban betöltött szerepét is.

Az erdőgazdálkodás munkavédelmi helyzetét az egyes kapcsolódó fejezetek keretein belül elemeztem, ezzel kapcsolatban fejlesztési irányokra tettem javaslatokat. Az erdőgazdálkodásban előforduló munkabalesetek és foglalkozási ártalmak megelőzése az erdész szakma társadalmi felelősségvállalásának részét képezi.

---

10. Tézisek

1. tézis

Bemutattam, hogy az állami erdőgazdaságok erdészetei összesen kb. 3000 kivitelező vállalkozással állnak szerződéses kapcsolatban, erdei szakmunkára vonatkozóan (erdőművelés, erdőhasználat, erdővédelem faanyag-szállítás). A szerződésekben szereplő megrendelés-állomány értéke (csak az állami erdőkre vonatkoztatva) éves szinten kb. 25 Mrd Ft értékű (az igénybevett szolgáltatások kb. 80%-a). Ezzel a megrendelés-állománnyal az állami erdőgazdálkodás a legnagyobb megrendelője az erdészeti kivitelező vállalkozásoknak. A magán-erdőgazdálkodók az állami erdőgazdálkodástól származó megrendelés természetes és gazdasági értékének további kb. felét biztosítják. Bemutattam, hogy az állami erdőgazdaságok erdészetei az erdőművelési szakmunka 90%-át, a fahasználatok (közelítéssel együtt értelmezve) és a faanyag-szállítás 95%-át erdészeti kivitelező vállalkozásoktól rendelik meg. Az erdőművelésben a munkák 10-15%-át az erdészeti közmunkaprogram résztvevőivel végeztetik el az állami erdészetek.

2. tézis

Bemutattam, hogy az erdőtelepítések az EU-csatlakozás után jelentős gazdasági fellendülést generáltak az erdészeti kivitelezők, közülük is az erdészeti integrátorok gazdálkodásában. Az erdőtelepítési pályázaton induló gazdálkodók motivációs háttéréről, a telepítések gazdasági hatásairól kérdőíves felmérés keretében értekeztem. Bemutattam, hogy döntően a kezdeményező-szervező erő az erdőgazdálkodói státusz mellett a kivitelezői feladatokat is felvállalni tudó vállalkozói szegmens volt. Ez az időszak számos erdészeti integrátor számára máig ható gazdasági fellendülést, és foglalkoztatás-bővítést hozott. Az erdőtelepítés intézménye a társadalomban régóta nagyon magas elfogadottsággal jelen lévő erdészeti tevékenység, a természetvédelem továbbra is az őshonos fafajok terjesztésének úttjaként kezeli.

3. tézis

A kivitelező vállalkozások az erdőgazdálkodás mindennapi szakmai teendőinek tényleges végrehajtói, mai szervezeti felépítésüket a privatizáció után a '90-es évek végére érték el, amikor az állam kiszervezte az erdészeti kivitelezési szolgáltatások szinte teljes egészét. Ez a vállalkozói szegmens az állami erdőgazdaságokkal azonos léptékű gazdasági teljesítményt tud felmutatni, a hozzáadott érték tekintetében is. A kivitelező vállalkozások közül meghatározó jelentősége van az erdészeti integrátoroknak, ill. a jelentős gazdasági teljesítményt szolgáltatóknak, akik bizonyítják, hogy fejlődésre képes szinten, magas műszaki színvonalon és komoly szakember-háttérrel, hosszú távon is nyújthat gazdasági perspektívát a kivitelezői szegmens. Annak ellenére, hogy az erdészeti kivitelező vállalkozások számára alig

van elérhető támogatási forrás (2009-ben csak a 6%-uk pályázott), meghatározó teljesítményre képesek, és az erdészeti szakma által általánosan elfogadott színvonalon végzik munkájukat. Számukra célzott gépvásárlási támogatásra, célzott szakmai továbbképzésre lenne szükség. Az erdészeti támogatási rendszer nem ösztönzi ma az erdőgazdálkodókat a saját kivitelezésre, így az erdészeti kivitelezőket kell támogatni, amivel azok megerősítése, feltőkésítése, az „egybrigádos” szint túllépése gazdaságpolitikailag racionális célkitűzés lehet.

4. tézis

Kimutattam, hogy az egyik erdészeti kivitelező vállalkozás-típus egyéni vállalkozói formában vagy gazdasági társaságként öt fővel (vezetővel együtt egy brigáddal) működik, ahol a vállalkozás vezetője maga is személyesen részt vesz a napi munkavégzésben. A másik típus, amelyik sikeresen túllépi ezt a kategóriát, több brigádot tud párhuzamosan feladattal ellátni, műszaki fejlesztésre képes, és pénzügyileg is stabilizálódni tud. A kivitelező vállalkozások $\frac{3}{4}$ -e egyéni vállalkozói formában működik, míg $\frac{1}{4}$ -e gazdasági társaságként. A kivitelező vállalkozások döntő többsége tőkeszegény mikrovállalkozás, akik között számos kényszervállalkozás található. A vállalkozások eszközállománya elavult, ha lenne több forrásuk, döntően új gépeket és a munkavállalók bérének emelését finanszíroznák belőle. A kivitelező vállalkozások $\frac{3}{4}$ -ének (mikro-vállalkozásoknak) nincs elég megrendelése egész évben, a nyári hónapokban előfordul, hogy 50%-ra is lecsökken a kapacitás-kihasználtságuk, ami súlyos munkaszervezési és logisztikai problémát jelent. Meghatároztam a jelentős árbevételű és stabilan működő (nettó 25 M Ft feletti, legalább 4 lezárt üzleti évvel rendelkező) erdészeti szolgáltató vállalkozások gazdálkodási jellemzőit, foglalkoztatási szerepüket. Egyértelmű, hogy a jelentősebb méret, stabilabb gazdálkodást eredményez.

5. tézis

Megvizsgáltam és jellemeztem az erdőgazdálkodás teljes szektorális foglalkoztatási kapacitását és fejlesztésének lehetőségeit, az egyes intézményi szerepekre lebontva. Bemutattam az egyes szereplők (erdőtulajdonosok, erdőgazdálkodók, szakszemélyzet/szakirányítók, kivitelezők) szakember-utánpótlásának igényét, jelenlegi problémáit. Az elérhető adatbázisok alapján jellemeztem az erdőgazdálkodásban dolgozók átlagkeresetét, a foglalkoztatók személyi jellegű ráfordításainak alakulását. Felmértem a lehetséges adatforrásokat, azokat összevetettem egymással, és kimutattam az intézményi szereplők humán erőforrás-ellátottságát és a munkavállalók jövedelmi viszonyait.

6. tézis

Kimutattam, hogy az erdészeti kivitelezői szegmens kb. 17.000 alkalmazottat foglalkoztat, amivel az erdőgazdálkodás intézményi modelljében a legnagyobb munkaadóként van jelen. Az erdészeti foglalkoztatás bővítése részben ennek a szegmensnek a támogatásával képzelhető el. A második legnagyobb foglalkoztató szegmens az állami erdőgazdaságok, 5-6.000 fő állandó munkatárssal, amihez 3-4.000 fő közmunkás csatlakozik. A közmunkaprogram fejlesztése az erdőgazdálkodás foglalkoztatási szerepének bővítésére, új munkahelyek teremtésére szintén alkalmas intézmény. Megállapítottam, hogy az erdészeti kivitelező

vállalkozások több mint felének vezetője nem rendelkezik erdészeti szakmai végzettséggel. Ezt a problémát hivatott ellensúlyozni a szakirányítói/szakszemélyzeti testület. Az erdészeti szakmunka minőségét egyértelműen befolyásolja a munkavezető és az együtt dolgozók szakmai képzettségének szintje. Ez kellően indokolja, hogy az erdészeti szakmai továbbképzési rendszer létrehozása, és kiterjesztése a kivitelező vállalkozásokra időszerű szakmapolitikai feladat.

7. tézis

Kimutattam, hogy a kivitelező vállalkozások vezetői és az állami erdészetek szakmai vezetői is alapvetően kielégítőnek ítélik meg az erdőgazdálkodásban tapasztalható munkavédelmi helyzetet, munkavállalóik egyéni védőfelszereléseinek és ez irányú szakmai képzettségének, tapasztalatainak színvonalát. Ugyanakkor hazánkban évente 4-5 ember veszíti életét erdei munkavégzés közben, a bejelentett munkabalesetek száma stabilan 100 feletti. A vállalkozások nem kellően érzik ennek súlyát, a kivitelező vállalkozások vezetőinek hatoda költene erre önszántából, amennyiben plusz bevételhez jutna. Az EMVA I. tengelyéből, a természetszerű erdőgazdálkodáshoz kapcsolódóan, támogatási koncepciót lehetne kidolgozni az erdészeti munkavédelem érdekében.

Kivonat

Az erdőgazdálkodásban működő vállalkozások az elmúlt 20 évben sajátos, de szervesnek nem mondható fejlődésen mentek keresztül hazánkban. A korábbi állami erdőgazdaságok (EFAG-ok) állami erdőgazdálkodóként, vállalkozási formában működnek tovább, a magán-erdőgazdálkodók változatos szervezeti formában, bővülő számban vannak jelen az erdőterület közel felén. Az erdészeti kivitelezés, továbbá részben a szakszemélyzeti/szakirányító szolgáltatások a '90-es évek közepétől fogva privatizálásra kerültek. Ezek a vállalkozások a korábbi állami erdőgazdaságok és a termelőszövetkezetek erdészeiből verbuválódtak, eszközeik döntő részét is a magánosítás útján szerezték.

Több szakmai és gazdasági elképzelés is napvilágot látott a privatizáció során, ezen vállalkozások struktúráját, gazdasági méretét tekintve. Az egyik irányzat a jelentős méretű, komoly gépparkkal, több brigádot alkalmazni képes, középtávon is fejlődési potenciált tartalmazó vállalkozásokat kívánta segíteni, akiknek számát kb. 100-200 között limitálta volna, e vállalkozásokat hívjuk ma is erdészeti integrátoroknak. A másik irányzat a diszpergált, egybrigádos, alacsony eszköz-ellátottságú vállalkozások jelenlétével is megelégedett, ahol az elvégzett munka műszaki színvonala alacsonyabb, azonban ezzel arányban állnak a vállalkozói díjak is. A magán-erdőgazdálkodásban, modellszerűen, a kivitelező vállalkozások mellett megjelent, és csekély mértékben támogatásra is lelt, a családi jellegű farm-gazdaság szervezeti formája, ahol a mezőgazdasági és erdészeti terület és -tevékenység keveredik, az őstermelő vagy családi gazdálkodó saját kivitelezői kapacitással rendelkezik a saját erdejében.

Az erdészeti kivitelező vállalkozások száma kb. 3000 mikro- és kisvállalkozást jelent, akik közül kb. 70 vállalkozás éri el a fejlődésre képes méretet, a többiek jelentős része deklaráltan kényszervállalkozás, továbbá melléktevékenységként irányított kisservezet. A dolgozat egyik központi témája a kivitelező vállalkozások gazdasági helyzetének felmérése, aktuális kép nyújtása e vállalkozások fejlődéséről.

Az erdőgazdálkodás foglalkoztatási szerepét a dolgozat második fele mutatja be, részletesen elemezve az egyes foglalkoztatási szegmensek helyzetét, kilátásait. Az állami erdőgazdaságok, a magán-erdészeti üzemek, a szakszemélyzet/szakirányító és tanácsadó vállalkozások, a kivitelezők foglalkoztatási szerepe mellett a közmunkaprogram hatása is nagyon jelentős. A munkavédelmi helyzet fejlesztésének stratégiai fontosságát, a munkabalesetek tükrén keresztül a dolgozat több fejezete érinti.

Abstract

In the last 20 years of Hungarian forestry, business entities showed a specific, but not an organic development. Former state owned forestry companies were reorganised and proceeded operation in form of state-forestry-enterprises, while private owned forestry enterprises developed various organizational forms, with a growing number of entities managing about half of the forested land. Forest management, and partially even technical assistance were privatized from the mid-1990s. These new enterprises gained their staff from former state owned forestry companies and agricultural cooperatives, and their capital goods resulted mainly from the privatization.

Several professional and economic concepts for the structuring and setting the economical dimensions of these enterprises came to light. One main stream supported the bigger entities, which own machinery with a significant value, able to employ for several brigades. The number of these private business institutions established for forestry integratory guidance, which have a growing potential on the mid-term scale, would have been limited between 100 and 200. Another tendency was the formation of disorganised, one-brigade business entities, with poor equipment, operating on a low technical level, but working for much lower rates. In private forestry, some model-designed family farms were set up and supported, with combination of agricultural and forestry activities, where the private owner has the management capacity for his own forests.

In Hungary about 3000 of micro- and small-scale forestry management enterprises are counted, but only 70 of them reach the critical level for a sustainable growth, most of the others are confessedly operating of necessity, or carry out forestry activities only as a second-job. Main aim of my thesis was the evaluation of forestry management business enterprises, giving a detailed description of their actual development.

The role of forestry in employment is shown in the other part of this work, analysing employment segments with their perspectives in detail. Besides of state-forestry enterprises, private owned forestry enterprises and private forest management institutions for technical assistance, the role of public employment programs is significant in Hungarian forestry. The need for the development of labour safety is demonstrated throughout an evaluation of work accidents, discussed in several chapters of the thesis.

Felhasznált irodalom

- ÁGFALVI I. (1934): Visszapillantás az erdőőri szakoktatás ötvenéves múltjára 1883-1933. Erdészeti Lapok 1934. (4) : 343-351
- BARKÓCZI ZS. – HORVÁTH S. (2009): Biomassza, mint erőművi tüzelőanyag keresletének, kínálatának, valamint árának 2010-2020 időszakra vonatkozó éves előrejelzése. Tanulmányvázlat – koncepció (elektronikus formátum), Magyar Energia Hivatal azonos című pályázatára benyújtott, II. helyezett pályamű
- BROGT, T. – KASTENHOLZ, E. (2006): Rural micro-enterprises in the maelstrom of globalisation – Forestry contractors in Germany coping with new challenges. In: Jodlowski, K. – Kocel, J. (eds.) (2006): Private Forestry Contractors in Central and Eastern European Countries. Warschau: Forest Research Institute, Poland : 71-81.
- BROGT, T. – KUTZSCHENBACH, M. V. (2006): Anforderungen an forstliche Dienstleistungsunternehmen im Spannungsfeld zwischen Waldbesitz und Holzverarbeitender Industrie. Unveröffentlichter Projektbericht GFH, 2006
- BROGT, T. – KUTZSCHENBACH, M. V. – LEWARK, S. (2006): Forstliche Dienstleistungsunternehmen im Spannungsfeld zwischen Waldbesitz und Holzverarbeitender Industrie. In: Informationen aus Forschung und Lehre, GFH Freiburg : 9-11
- Erler J. (1991): Kosten der Waldarbeit bei Eigenregie und Unternehmereinsatz. Manuskript des Vortrags in Sopron, 16. Mai 1991
- GAK Kisfüzet (2007): Munkaügyi ismeretek. Kézirat
- GÓLYA J. (1995): Zwangsunternehmer in der ungarischen Forstwirtschaft – Beispiele für das Vorwärtkommen. In: Mechanisierung der Waldarbeit FORMEC'95 Tagungsbericht : 158-165
- GROSSE, W. (1995): Forstliche Dienstleistung in marktwirtschaftlich gewandelten Strukturen – Erfahrungen aus der Entwicklung in Sachsen für die osteuropäischen Reformstaaten. In: Mechanisierung der Waldarbeit FORMEC'95 Tagungsbericht : 116-125
- HÄBERLE, S. (1995): Mechanisierung und Personalstruktur im Forstbetrieb. In: Mechanisierung der Waldarbeit FORMEC'95 Tagungsbericht : 58-68
- HABLICSEK L. – KOVÁCS K. (2007): Az életkilátások differenciálódása iskolázottság szerint, 1986–2005. Központi Statisztikai Hivatal Népeségtudományi Kutatóintézetének Kutatási Jelentései 84., Budapest, ISSN 0236–736–X ISBN 978–963–9597–13–6
- HAULIK Á. – HORVÁTH S. (2002): Hungary: Job possibilities on a slowly developing market. IFSA News, (32) ISSN 1726-6017
- HAULIK Á. – HORVÁTH S. (2004): New directions for forestry policy in Hungary. IFSA News (39) ISSN 1726-6017
- HERDER-DORNEICH, P. (1991): Unternehmensphilosophie. Nomos Verlag, Baden-Baden ISBN 3-7890-2339-6
- HORVÁTH B. (1995): Situation der forstlichen Mechanisierung in Ungarn. In: Mechanisierung der Waldarbeit FORMEC'95 Tagungsbericht :153-157.

- Horváth S. (1994): A Torzsás-zugi szelídgesztenye sor. Természet Világa Természettudományi Közlöny 126 (11) p.120 ISSN 0040-3717
- HORVÁTH S. (2004A): A magán-erdőgazdálkodás gazdasági és jogi szabályozásának egyes kérdései az EU csatlakozáskor. Diplomamunka, NYME EMK Erdővagyon-gazdálkodási Intézet
- Horváth S. (2004b): Az erdőgazdálkodás adózása az EU-csatlakozás évében. Erdészeti Lapok 139. : 251-253
- HORVÁTH S. (2005A): Az erdészeti és mezőgazdasági szakképzés finanszírozásának kérdései Magyarországon. Diplomamunka, NYME FMK Tanárképző Intézet.
- Horváth S. (2005b): Erdőgazdálkodók különadója: az erdőfenntartási járulék. Erdészeti lapok 140. : 162-163
- HORVÁTH S. (2006): Adózás és állami támogatások az erdőgazdálkodásban európai kitekintéssel. Online cikk, FATÁJ Online Hírlevél, 2006. 20-22. hét (május 15. - június 4.) [http://www.fagohu/fataj/FATAJ_online/2006/index.phtml]
- HORVÁTH S. (2006A): Az erdőgazdálkodásban előforduló munkabalesetek és megelőzésük lehetőségeinek gazdasági szempontú vizsgálata. Magyar Tudományos Akadémia Veszprémi Területi Bizottsága 2006. évi Publikációs Pályázata III. Helyezést elért tanulmány
- HORVÁTH S. (2006B): Einflüsse der Wirtschaftsstruktur, Steuergesetze und Förderung auf den Arbeitsmarkt in der ungarischen Forstwirtschaft. Előadás kézírata. 39. Forstökonomisches Kolloquium, Kurort Hartha, 20.09.2006
- HORVÁTH S. (2006C): Subventions for the forestry in Hungary. Előadás, VI. International Conference of Young Scientists „Forests of Eurasia – Hungarian Forests”, Sopron, 2006.07.05. Konferencia-kiadvány: UDK 630*:630*907.1:630*4:630*43 : p. 47
- HORVÁTH S. (2007A): A biztonságos erdei munkavégzés elősegítése finansiális eszközökkel. Előadás összefoglaló, DOSZ Tavaszi Szél 2007 Konferencia, Budapest, 2007.05.18. Konferencia-kiadvány: p. 6. ISBN 978-963-87569-1-6
- HORVÁTH S. (2007B): A Németországban működő Holzabsatzfonds (Fakereskedelmi Alap) működésének bemutatása, és összevetése a korábban Magyarországon bevezetett hasonló intézmények hatásával. Doktori szigorlat, NYME 2007.07.23. 34 p.
- HORVÁTH S. (2007C): Fától az erdő - alapok a famarketingért. Előadás kézírata, IV. Faipari Marketing Konferencia, Sopron, 2007.09.07.
- HORVÁTH S. (2007D): Forstwirtschaft in Ungarn. Előadás kézírata, Forstliche Bildungszentrum Königsbrunn, Königsbrunn, 19.11.2007
- HORVÁTH S. – SZABÓ G. (2007A): Az erdőtelepítési kedv élénkülésének részletes vizsgálata és kihatásai a magyar erdőgazdálkodásra. II. Pannon Gazdaságtudományi Konferencia, Veszprém, 2007.06.07. (Konferencia-kiadvány: ISBN 978-963-9696-29-7, p. 63)
- HORVÁTH S. – SZABÓ G. (2007B): Az erdőtelepítési kedv élénkülésének részletes vizsgálata Magyarországon az Európai Unióhoz való csatlakozást követően. Előadás, Erdei Ferenc IV. Tudományos Konferencia, Kecskemét, 2007.08.27. (Konferencia-kiadvány: ISBN 978-963-7294-65-5 p.725)
- HORVÁTH S. (2008A): New Directions for Bioenergy Research in Hungary. Előadás kézírata, Forests, Bioenergy and Climate Change, International Conference, Casablanca, 26.03.2008

- HORVÁTH S. (2008B): New Directions for Work Safety in Hungarian Forestry. Előadás összefoglaló. VIII. International Conference of Young Scientists „Eurasian Forests – Northern Caucasus”, 08.10.2008. Konferencia-kiadvány: UDK 630*:630*907.1:630*4:630*43 p.109
- HORVÁTH S. (SZERK.) (2008C): Dől a Fa! Erdészeti Munkaügyi Közlemények 1. szám ISSN: 1789-6096
- HORVÁTH S. (2009A): A magyar farm-erdőgazdálkodás munkabiztonsági vonatkozású elemzése. Diplomamunka, Nyugat-magyarországi Egyetem Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar. 75 p
- HORVÁTH S. (2009B): Biomass-plantations and Bioenergy Projects in Hungary. Tanóra kézírata, Socrates/Erasmus Program Oktatói Mobilitás (ERA T-1/2009. EMK) Universidad Politecnica de Madrid, Madrid 25.09.2009
- HORVÁTH S. (2009C): Kutatási jelentés az Andreas Stihl Kereskedelmi Kft. szakkereskedői elégedettség felméréséről.
- HORVÁTH S. (2009D): Zsira-Répczevis Turisztikai Nagyprojekt megvalósíthatósági tanulmány. Tanulmány a Nyugat-Dunántúli Regionális Operatív Program - A régió történelmi és kulturális örökségének fenntartható hasznosítása, valamint a természeti értékeken alapuló aktív turisztikai programok c. pályázati konstrukcióra benyújtott konzorciumi pályázathoz, Konzorciumvezető: Zsira Község Önkormányzata, 70 p
- HORVÁTH S. (2010): Az erdészeti munkaerőpiac helyzete, és várható változásai a vállalkozásoknál. Előadás kézírata, Munkavédelem az erdőgazdálkodásban Konferencia, Alföldi Erdőkért Egyesület Műszaki Szakbizottság, Pilis, 2010.07.01.
- HORVÁTH S. – BARKÓCZI ZS. – FEHÉR S. – HOLL K. – HORVÁTH T. – LETT B. – NAGY G. – SCHIBERNA E. – SZABÓ M.J. – UJVÁRI P. – VEPERDI G. (2010): Energetic Utilization of New Hungarian Tree Varieties Producing High Yields at Production Areas Becoming Extreme, Due to Climate Change – SOS CLIMATE Project. Forest Bioenergy 2010 Conference / Poster Session, Tampere, Finland, 31.8.-4.9.2010 (Book of Proceedings: FinBio Publications 47 : 219-222)
- ILLYÉS B. – RUMPF J. – GÓLYA J. (1990): Fahasználati költségek és hozamok. Előadás kézírata, Sopron
- KASTENHOLZ, E. (1995): Forstunternehmer in Deutschland. Forst & Technik 1/1995, 2/1995
- KSH (2009): Szállítási ágazat helyzete, 2005-2008. KSH Internetes kiadvány 2009. december. ISBN 978-963-235-253-4
- LETT B. – HOLL K. (2010): Regionális erdőgazdálkodás. In: Lett B. et al. (szerk.) Mészáros Károly Emlékülés, 2010. június 25. MTA VEAB Mező- és Erdőgazdálkodási Munkabizottság. NymE Kiadó, Sopron : 113-125 : ISBN 978-963-9883-56-7.
- LETT B. – HORVÁTH S. (2009): Erdészeti támogatások gazdasági eseményeinek számviteli megítélése. Magánerdőgazdálkodási Tájékoztató Iroda, Erdészeti kisfüzetek 5. Nyugat-magyarországi Egyetem Erdővagyon-gazdálkodási Intézet, Sopron, 136 p
- LETT B. – MÉSZÁROS K. – HEGEDŰS A. (2002): Az erdőgazdálkodás gazdasági szabályozásának lehetőségei az EU csatlakozás tükrében. In: Péterfalvi J. (szerk.): X. Wood Tech Erdészeti Szakmai Konferencia. Sopron, 2002. szeptember 11-12. NYME EMK, Sopron : 157-172

- LETT B. – SCHIBERNA E. – HORVÁTH S. – SZABÓ G. (2007): Az erdőtelepítések ökonómiai és szervezeti háttérének vizsgálata az Alföldön 2004-2007 között. Előadás kézirat, Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap 2007, Szeged, 2007.11.08.
- LETT B. – SCHIBERNA E. – HORVÁTH S. – SZENTESI L. – HOLL K. (2009): Az 50 ha fölötti erdőgazdálkodók körében végzett munkaügyi, munkaszervezési és gépbeszerzési felmérés eredményei. Tanulmány (elektronikus formátum), Erdő- és Fahasznosítási Regionális Egyetemi Tudásközpont Éves Jelentésének része
- LETT B. – SCHIBERNA E. – HORVÁTH S. – SZENTESI L. – HOLL K. (2010): Az 50 ha fölötti erdőgazdálkodók körében végzett munkaügyi, munkaszervezési és gépbeszerzési felmérés eredményei. In: Lett B. et al. (szerk.) Mészáros Károly Emlékülés, 2010. június 25. MTA VEAB Mező- és Erdőgazdálkodási Munkabizottság. NymE Kiadó, Sopron : 95-112 : ISBN 978-963-9883-56-7 : 95-112
- LETT B. – NAGY I. – PUSKÁS L. – STARK M. – HORVÁTH S. – HORVÁTH T. (SZERK.) (2009): Múlt és jövő I. Kisparaszti szálalás a Vendvidéken. Soproni Felsőoktatási Alapítvány, Sopron. 222 p. ISBN 978-963-06-7086-9
- LETT B. – NAGY I. – PUSKÁS L. – STARK M. – HORVÁTH S. – HORVÁTH T. (SZERK.) (2010): Múlt és jövő II. „Tarvágásból szálalásba”. A folyamatos erdőborítás üzemmódjainak bevezetése, gyakorlata. Szabó Vendel EV, Mórchida. 206 p. ISBN 978-963-06-9392-9
- LETT. B. – SCHIBERNA E. – HORVÁTH S. (2010): *A magánerdők tulajdonosai, gazdálkodói és kivitelezői. Őstermelők Lapja 2010/5. : 58-59. ISSN 1418-088X 2010/5*
- MAJOR M. (2004): Forstunternehmen in Ungarn – soziale und wirtschaftliche Anpassungsprozesse an Strukturwandel. Vortragsmanuskript, 37. Internationaler Symposium „Mechanisierung der Waldarbeit“ (FORMEC 2004), 10.09.2004, Gmunden, Österreich.
- MAJOR, M. – KASTENHOLZ, E. – LEWARK, S. (2005): Threads for development of forestry contractors in Central and Eastern European countries: The Hungarian case. The International Forestry Review, 2005; 7 (5) : 163 (XXII IUFRO World Congress, 8-13 August 2005, Brisbane, Australia)
- MAJOR, M. – LEWARK, S. (2002): Erfahrungen mit gemeinsamen Lehrmodulen im Rahmen des Südosteuropäischen Netzwerkes FORNET. Sopron: Vortrag beim Treffen der Forsttechn. u. Arbeitswiss. Institute. Tagungsband, p.6
- MAROSI GY. (2000): Összehasonlító költségelemzések az erdészeti vállalkozásokban. Erdészeti Kutatások, vol. 89., pp. 203-222.
- MÁV CARGO ZRT. (2008): MÁV Cargo Zrt. Éves Jelentés 2008.
- MELLINGHOFF, S. (2000): Prozessorientierung als Ansatzpunkt für das Management forstlicher Dienstleistungs-Betriebe. Arbeitsberichte, Allg. Reihe 00/1, Professur Forstpolitik und Forstökonomie, Zürich: ETH (zugl. in: Centralblatt für das gesamte Forstwesen, Jg. 117, H. 3 / 4, S. 207-234).
- MÉSZÁROS, K. – LETT, B. – JÁGER, L. – HÉJJ, B. – STARK, M. – VEPERDI, G., HEGEDŰS A. (2004): Összehasonlító tanulmány az Európai Unió egyes országainak erdőgazdálkodásáról. NYME-EVGI, Sopron. 126 p.
- NÉMETH A. – TAKÁCS N. – VÁSÁRHELYI J. (2010): THONET 150 éves a No.14-es szék. Kiállítás Németh Alajos, okleveles faipari mérnök, magángyűjteményéből, és a Debreczeni Sellaton Design Bútoripari Kft. gyártmányaiból. Erdészeti-, Faipari-, és Földméréstörténeti Gyűjtemény, Sopron

- NICK, L. – FORBIG, A. (2002): Forstmaschinen in Deutschland. In: Forst & Technik (2) : 20-21
- MGSZH (2010): A 265/2008. (XI.6.) Korm. rendelettel elrendelt 2009. évi Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program 1254 számú adatgyűjtése - Beszámoló az erdő-sítésekről és a fakitermelésekről a 2009. évben
- RUMPF J. (SZERK.) (1991): Fakitermelés vállalkozókkal. Kézirat, tanfolyami tananyag, Sopron. 232 p.
- RUMPF J. (1994): Forstunternehmer in der ungarischen Holzernte. In: Heinemann, H. R. (Hrsg.): Beiträge zur forstlichen Verfahrenstechnik. Tagungsbericht über 28. Internationale Symposium „Mechanisierung der Waldarbeit“ von 28.8. – 2.9.94 in Langnau im Emmental, Schweiz : 210-222. ISBN 3-7281-2088-X
- STARK M. – HORVÁTH S. (2008): Munkaügyi ismeretek. Szemináriumfüzet, Munkaügyi ismeretek c. tárgy oktatási segédlete, p. 55
- STARK M. – LETT B. – HÉJJ B. – HORVÁTH S. (2000): Az erdő és az erdőgazdálkodás NAT tankönyveiben való megjelenítésének értékelése. Kutatási jelentés, Megbízó: FVM, Budapest.
- SZABÓ M. – HORVÁTH T. – HORVÁTH S. – HOLL K. – UJVÁRI P. (2010): Fásszárú energetikai ültetvények fatermésének vizsgálata a SOSKLÍMA projektben. In: Lett B. et al. (szerk.) Mészáros Károly Emlékülés, 2010. június 25. MTA VEAB Mező- és Erdőgazdálkodási Munkabizottság. NymE Kiadó, Sopron : 61-70.
- SZÉCHENYI I. (1848): Javaslat a magyar közlekedésügy rendezéséről. (k.n.) Pozsony
- SZENTESI L. – HORVÁTH S. (2007): Erdészeti munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések az Alföldön. Poszter, Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap Szeged, 2007.11.08
- TÓTH Zs. – HORVÁTH S. (SZERK.) (2010): Dől a Fa! Erdészeti Munkaügyi Közlemények II. szám – Különszám az Alföldi Erdőkért Egyesület Műszaki Szakbizottság – Munkavédelem az erdőgazdálkodásban c. konferenciájáról. Periodika, Nyugatmagyarországi Egyetem Kiadó, Sopron, ISSN 1789-6096
- VEGESACK, A. V. (2009): THONET Hajlítotfa- és csővázas bútorok. Cser Kiadó, Budapest
- WESTERMAYER, T. (2005A): Wald und Arbeit – Ergebnisse aus dem Forschungsvorhaben WALD. In: Informationen aus Forschung und Lehre. GFH Freiburg, 2005: 12-13
- WESTERMAYER, T. (2005B): The out-sourcing of work in Germany's forests: findings and consequences in relation to the transformation of rural social structures and identities. In Csire, A. (ed.): A Common European Countryside? Book of Abstracts, XXI. Congress of the European Society for Rural Sociology, Keszthely, Hungary; Georgikon Faculty of Agriculture, Veszprém University, Keszthely : 90-91
- WESTERMAYER, T. (2006A): Die Ich-AG im Walde. Arbeit in ländlichen Räumen der postindustriellen Gesellschaft am Beispiel forstlicher Dienstleistungsunternehmen. Berliner Journal für Soziologie : 16 (2) : 211-225
- WESTERMAYER, T. (2006B): Out-sourcing of work in Germany's forestry. Rural social structure and identity in transformation. Arbeitswissenschaftlicher Forschungsbericht Nr. 3. Institut für Forstbenutzung und Forstliche Arbeitswissenschaft, Freiburg. [<http://www.forst.uni-freiburg.de/fobawi/awi/pdfawi/003.pdf>].
- WESTERMAYER, T. – BROGT, T. (2005): Zur Zahl forstlicher Dienstleistungsunternehmen. In: Informationen aus Forschung und Lehre. GFH Freiburg : 11-12

- WESTERMAYER, T. – BROGT, T. (2006): Forstliche Dienstleistungsunternehmen in Deutschland 2004. Ergebnisse einer quantitativen Erhebung. WALD-Arbeitspapier Nr. 15, : [<http://www.forst.uni-freiburg.de/fobawi/awi/wald/WALD-AP-15.pdf>]
- WESTERMAYER, T. – BROGT, TH. – OORSCHOT, J. (2004): Forstdienstleister: Haupttätigkeitsfelder HolZRücken und motormanuelle Holzernte. In der Mehrzahl Kleinstunternehmer. In: AFZ/Der Wald
- WESTERMAYER, T. – KASTENHOLZ, E. – LEWARK, S. (2005): Forestry contractors: The ignored link in the wood chain. The International Forestry Review, 7 (5) : 377 (XXII IUFRO World Congress, 8-13 August 2005, Brisbane, Australia)

Mellékletek

1. melléklet: Kérdőív állami erdészetek számára	117
2. melléklet: Kérdőív erdészeti vállalkozások számára	127
3. melléklet: Kérdőív erdőgazdálkodók számára	133
4. melléklet: Kérdőív az Európai Unió által társfinanszírozott ERDŐTELEPÍTÉSI TÁMOGATÁST ELNYERTEK számára	135
5. melléklet: Erdőtelepítők relatív eszköz-ellátottsági mutatói az egyes régiókban, kiemelve az országos átlag feletti értékeket	142
6. melléklet: Az állami erdőgazdaságok üzemági szerkezete és jellemzői (19 állami erdőgazdaság, 1998-2008)	143
7. melléklet: Az egyéni vállalkozók bevételei és ráfordításai az erdőgazdálkodásban és az egyéni vállalkozók jövedelme, adófizetési és támogatási jellemzői (2009. adóév).....	146
8. melléklet: 68 jelentős teljesítményű erdészeti szolgáltató vállalkozás beszámolójának adatai közötti korrelációs mátrix.....	147

Kérdőív ÁLLAMI ERDÉSZETEK számára

A kérdőívvel az állami erdészetek és az erdészeti magánvállalkozások együttműködéséről szeretnénk átfogó képet kapni, amihez a becült adatok is sok esetben elegendőek.

1. Áttekintő adatok az erdészetről, erdészeti munkákról

1.1. Erdőgazdaság neve: _____

1.2. Erdészet neve: _____

1.3. Erdészet által kezelt erdőterület: _____ ha

Az erdészetet alkotó erdőkerületek száma: _____ db erdőkerület

1.4. Az erdészet statisztikai átlagos munkavállalói létszáma 2009-ben:

Beosztás	FÉRFI	NŐ
Erdészetvezető, műszaki vezető	fő	fő
Irodai alkalmazott	fő	fő
Kerületvezető erdész	fő	fő
Saját erdei fizikai dolgozó	fő	fő
NEM erdőgazdálkodásban dolgozó munkavállaló	fő	fő
Összesen	fő	fő

1.5. **Kérem jelölje, „X”-el**, volt-e külföldi állampolgárságú saját alkalmazottja az erdészetnek 2009-ben?

Igen, ha igen _____ fő

Nem

1.6. Alkalmaz az erdészet idenymunkásokat saját munkavállalóként?

Igen

Nem

1.7. Részt vett 2009-ben az erdészet az erdészeti közmunkaprogramban?

Igen

Nem

1.8. Ha alkalmaznak idenymunkásokat, ill. részt vesznek az erdészeti közmunkaprogramban, akkor hány főt alkalmaztak így 2009-ben?

Alkalmazás típusa	Alkalmazott FÉRFI	Alkalmazott NŐ
Idenymunkás saját alkalmazásban	fő	fő
Erdészeti közmunkaprogram résztvevő	fő	fő

1.9. **Kérem, karikázza be** az ÖN véleményét egy ötértékű skálán, az erdészeti közmunkaprogramról általában.

nagyon hasznos **5 4 3 2 1** csak a baj van vele

1.10. Az erdészet faanyag-mérlege 2009-ben

Az erdészet <u>saját területén</u> kitermelt faanyag 2009-ben	m ³
Saját erdőgazdaság <u>másik erdészetétől</u> ideszállított faanyag 2009-ben	m ³
Saját erdőgazdaságon <u>külről felvásárolt</u> faanyag 2009-ben	m ³

1.11. Milyen arányban végeztek az erdészetnél erdei munkát az erdészeti vállalkozások 2009-ben?

Erdészeti munka típusa	Összes munkavégzés	Vállalkozói munkavégzés
Véghasználat	m ³	m ³
Gyérítés	m ³	m ³
Tisztítás	ha	ha
Egészségügyi termelés	m ³	m ³
Közelítés	m ³	m ³
Fiatalos ápolás (befejezett ápolásig)	ha	ha
Ültetés, magvetés (első kivétel)	ha	ha
Talajelőkészítés, földmunka	ha	ha
Faanyagszállítás, -rakodás	m ³	m ³
Út- és infrastruktúraépítés, karbantartás	km	km
Csemetekerti termelés	ha	ha
Növényvédelem	ha	ha
Lábon való faértékesítés	m ³	m ³
Kert- és tájépítés	projektek száma	projektek száma
Vadászházi vendéglátás	vendégéjszaka	vendégéjszaka
Erdészeti erdei iskolai vendéglátás	látogatószám	látogatószám

1.12. Milyen átlagos távolságra van a munkaterülettől a szerződött erdészeti vállalkozások székhelye?

Vállalkozás székhelyének távolsága	Szerződött vállalkozások száma
Közelebb, mint 20 km (ideális eset)	
21-50 km között	
51-100 km között	
Távolabb, mint 101 km	
Külföldi székhelyű a vállalkozás	
Összesen	

1.13. Hány erdészeti vállalkozással kötött vállalkozói szerződést az erdészet 2009-ben?

Vállalkozás típusa	Szerződött vállalkozások száma tevékenységenként			
	erdőművelés (felújítástól tisztításig)	fakitermelés (gyérités, véghasználat)	faanyag- mozgatás	egyéb tevékeny- ségek
Őstermelő vagy adószámú magánszemély alkalmazott nélkül				
Őstermelő alkalmazottakkal, vagy családi gazdálkodó				
Egyéni vállalkozó alkalmazott nélkül				
Egyéni vállalkozó legfeljebb 5 alkalmazottal (egy brigádos vállalkozó)				
Egyéni vállalkozó 6, vagy annál több alkalmazottal				
Gazdasági társaság legfeljebb 5 alkalmazottal (egy brigádos társaság)				
Gazdasági társaság 6, vagy annál több alkalmazottal				
Szövetkezet bármennyi alkalmazottal				
Vadásztársaság bármennyi alkalmazottal				
Összesen				

1.14. Milyen végzettségűek a szerződött erdészeti vállalkozások vezetői?

Vezető végzettsége	Szerződött vállalkozások száma
Erdőmérnök	
Egyéb mérnök	
Egyéb felsőfokú végzettségű (nem mérnök)	
Erdésztechnikus	
Egyéb technikus vagy érettségizett	
Erdész szakmunkás	
Egyéb szakmunkás	
Betanított munkás, vagy szakképzettség nélküli	
Összesen	

2. Vélemény-vizsgálat az erdészeti vállalkozásokról

2.1. Kérem, karikázza be az ÖN általános véleményét egy ötértékű „érdemjegy-skálán”.

Kijelentés	Értékelés 5-től 1-ig	
Az erdészeti <u>vállalkozások jelenléte</u> az erdőgazdálkodásban	nagyon fontosak 5 4 3 2 1 nagyon nem fontosak	☐ nem tudom
Az erdészeti vállalkozások <u>gazdasági helyzete</u>	nagyon jó 5 4 3 2 1 nagyon rossz	☐ nem tudom
Az erdészeti vállalkozások <u>jövőbeli kilátásai</u>	nagyon jók 5 4 3 2 1 nagyon rosszak	☐ nem tudom
Az erd. vállalkozások gépekkel és eszközökkel való <u>ellátottsága</u>	nagyon jó 5 4 3 2 1 nagyon rossz	☐ nem tudom
Az erdészeti vállalkozások <u>gépei és eszközei</u>	nagyon modernek 5 4 3 2 1 nagyon elavultak	☐ nem tudom
Az erd. vállalkozások gépeinek, eszközeinek <u>műszaki állapota</u>	nagyon jó 5 4 3 2 1 nagyon gyenge	☐ nem tudom
Az erd. vállalkozások munkavállalóinak <u>egyéni védőfelszerelése</u>	nagyon jók 5 4 3 2 1 nagyon rosszak	☐ nem tudom
Az erdészeti vállalkozások <u>vezetőinek</u> képzettsége	kitűnő 5 4 3 2 1 nem kielégítő	☐ nem tudom
Az erdészeti vállalkozások <u>munkavállalóinak</u> képzettsége	kitűnő 5 4 3 2 1 nem kielégítő	☐ nem tudom
Az erdészeti vállalkozások <u>munkavégzése</u>	nagyon szakszerű 5 4 3 2 1 nagyon szakszerűtlen	☐ nem tudom
Az erdészet <u>új elvárásaihoz</u> az erdészeti vállalkozások	könnyen alkalmazkodnak 5 4 3 2 1 nehezen alkalmazkodnak	☐ nem tudom
A vállalkozások által végzett <u>munka minősége</u>	nagyon jó 5 4 3 2 1 nagyon rossz	☐ nem tudom
Az erdészeti <u>vállalkozók</u>	nagyon megbízhatóak 5 4 3 2 1 nagyon megbízhatatlanok	☐ nem tudom
Az erdészet az erdészeti <u>vállalkozók munkájával</u>	nagyon elégedett 5 4 3 2 1 nagyon nem elégedett	☐ nem tudom
A vállalkozói díjak az <u>erdészet oldaláról</u>	nagyon magasak 5 4 3 2 1 nagyon alacsonyak	☐ nem tudom
Az erdészeti vállalkozások fejlődési lehetőségei <u>2014-2020</u> között	nagyon jó lesz 5 4 3 2 1 nagyon rossz lesz	☐ nem tudom
A vállalkozókkal való jövőbeli <u>együttműködés</u> kilátásai	nagyon jók 5 4 3 2 1 nagyon rosszak	☐ nem tudom
Az EU-csatlakozás az <u>erdészetnek</u> utólag	nagyon hasznos 5 4 3 2 1 nagyon nem hasznos	☐ nem tudom
A jelenlegi gazdasági válság az <u>erdészetet</u>	nagyon érinti 5 4 3 2 1 nagyon nem érinti	☐ nem tudom
A klímaváltozás az <u>erdészetet</u>	nagyon érinti 5 4 3 2 1 nagyon nem érinti	☐ nem tudom

3. Vállalkozások kihasználtsága, erdészeti munkaerőpiac

3.1. Tud az erdészet az együttműködő erdészeti vállalkozásoknak egész évben munkát adni?

- Igen
 Igen, de nem mindnek, vagy nem 100%-os kapacitásra
 Nem

3.2. Mely hónapok a munkahiányos időszakok, amikor nincs munka az erdészetnél?
 (Többet is jelölhet!)

☐ Január	☐ Április	☐ Július	☐ Október
☐ Február	☐ Május	☐ Augusztus	☐ November
☐ Március	☐ Június	☐ Szeptember	☐ December

3.3 Dolgoznak az erdészeti vállalkozások hétvégén is?

- Egész évben
 Csak szezonálisan
 Soha

3.4. Mennyire nehéz megfelelő erdészeti vállalkozást találni adott munkára?

- Nagyon könnyű jó vállalkozót találni, mert túlkínálat van
 Nem nehéz, van elegendő vállalkozó és munka is
 Nagyon nehéz jó vállalkozót találni, mert kevés van belőlük

Ha nehéz megfelelő vállalkozót találni, mi annak a legfőbb oka?

- Szakmai képzetlenség
 Gépek, eszközök hiánya, műszaki állapota
 Munkaerő hiánya vagy képzetlensége
 Egyéb: _____

3.5. Előfordultak valódi kényszervállalkozók az erdészetnél 2009-ben?

- Igen, a vállalkozóink többnyire sajnos kényszervállalkozók
 Igen, sajnos előfordult, de nem a jellemző többség
 Igen, néhány ilyen is van nálunk
 Nem volt kényszervállalkozónk, vagy nem tudunk róla

3.6. Külföldi illetőségű vállalkozással kötöttek erdészeti munkára szerződést 2009-ben?

- Igen
 Nem

3.7. Kötnének szerződést erdei munkára külföldi illetőségű vállalkozással, ha azonos feltételek mellett olcsóbban dolgoznának?

- Igen
 Nem

- 3.8. Becslése szerint, hány százalékkal lehetett olcsóbb erdészeti vállalkozásokkal végeztetni az erdei szakmunkát az erdészetnél 2009-ben, ahelyett, hogy erre saját fizikai munkavállalókat vettek volna fel?
- Több, mint 20%-os megtakarítást jelent, hogy vállalkozásokkal dolgoztatunk
  - Kb. 11-20%-os megtakarítást jelent, hogy vállalkozásokkal dolgoztatunk
  - Maximum 10%-os megtakarítást jelent, hogy vállalkozásokkal dolgoztatunk
  - Semmilyen megtakarítást nem jelent, hogy vállalkozásokkal dolgoztatunk
  - Olcsóbb lenne, ha a régi modell szerint, saját fizikai állományunk lenne
- 3.9. Becslése szerint, hány fő saját alkalmazásban lévő fizikai munkavállalóval tudná megoldani az erdészet a teljes évi erdészeti szakmunkáját?
- Becsült szükséges fizikai állomány: _____ fő
- 3.10. Ha lenne erdészeti továbbképzési rendszer hazánkban, az erdészet munkatársai szívesen részt vennének benne?
- Igen
  - Nem
- 3.11. Célszerű lenne az, ha a szerződött vállalkozásokat a szerződésekben köteleznék arra, hogy a vállalkozók vagy alkalmazottaik az erdei szakmunkához kellő szakképesítéssel ill. végzettséggel is rendelkezzenek (pl. OKJ-s fakitermelői bizonyítvány)?
- Igen
  - Nem

4. Szerződések, szerződéskötés

- 4.1. Milyen eljárással kötik az erdészeti vállalkozásokkal a vállalkozói szerződéseket?
- Nyílt pályázatot ír ki az erdészet vagy az erdőgazdaság
  - A vállalkozók jelentkeznek munka-kapacitásukkal az erdészetnél
  - Az erdészet az eddig is együttműködésben álló vállalkozásoknak osztja le a feladatokat
  - Egyéb módon: _____
- 4.2. Ön szerint segítséget jelentene a vállalkozói díjak korrekt megállapításában, ha egy független erdészeti szakmai szervezet éves reprezentatív adatgyűjtéssel az egyes munkanemek tekintetében, kellő részletezettséggel árnorma-táblázatokat készítene, és azt közzétenné, mintegy nem kötelező vállalkozói díj-iránymutatást?
- Igen, ez feltétlenül előnyös lenne
  - Nem, ennek nem lenne sok értelme
- 4.3. Milyen minőségbiztosítási rendszer működik az erdészetnél?
- ISO
  - FSC
  - Nincs

4.4. Megkövetelik az erdészeti vállalkozásoktól, hogy rendelkezzenek saját minőségbiztosítási rendszerrel?

- Igen
 Nem

4.5. A vállalkozói díjak alapvetően rögzítettek (pl. köbméterre, hektárra)?

- Igen
 Nem

4.6. Melyik fél határozza meg alapvetően a vállalkozói díj összegét?

- Az erdészet a domináns ebben
 A vállalkozás a domináns ebben
 Általában egyeztetés után kerül meghatározásra, egyik fél sem domináns

4.7. Mi alapján állapítják meg általában a teljes vállalkozói díj összegét?

- Korábbi vállalkozói díjakhoz való hasonlítással
 Bekért vállalkozói árajánlatok alapján, piaci összehasonlítással
 Az erdészet saját költségeihez viszonyított becsléssel
 Az erdészet éves saját költségtervének bizonyos % értékében
 Erdőgazdasági Központtól kapott kalkulációs előírás alapján
 Egyéb: _____

4.8. Milyen időintervallumot ölel fel egy tipikus vállalkozói szerződés?

Tevékenység	Tipikus időtartam (hány nap)
Erdőművelés (felújítástól tisztításig)	nap
Fakitermelés (gyérítéstől véghasználatig)	nap
Faanyag-mozgatás	nap

4.9. Kötöttek már hosszú távú, több éves időtartamú vállalkozói szerződést erdészeti szakmunkára az erdészetnél?

- Igen
 Nem

4.10. Előnyösek lennének a hosszú távú, több éves vállalkozói szerződések az erdészet számára?

- Igen
 Nem

4.11. Mi akadályozza jelenleg a hosszú távú, több éves vállalkozói szerződések megkötését?

- Semmi, már most is alkalmazzuk
 Semmi, már tervezzük a bevezetését
 A vállalkozások nem akarják
 Az erdészet nem akarja
 Egyéb: _____

4.12. Átlagosan, évente egy-egy vállalkozással hány szerződést köt az erdészet?

Ennyi szerződést kötünk egy vállalkozással: _____ db

4.13. Az erdészetnél jellemzően melyik munkatárs ellenőrzi közvetlenül a vállalkozók munkáját?

Vállalkozás-kategória	Ellenőrzést végző munkatárs		
Erdőművelés (felújítástól tisztításig)	☐ Erdészetvezető	☐ Műszaki vezető	☐ Kerületvezető
Fakitermelés (gyérítéstől véghasználatig)	☐ Erdészetvezető	☐ Műszaki vezető	☐ Kerületvezető
Faanyag-mozgatás	☐ Erdészetvezető	☐ Műszaki vezető	☐ Kerületvezető

4.14. Hogyan viszonyulnak a vállalkozói díjak a vállalkozások által nyújtott teljesítményhez?

A vállalkozói díjak magasak a vállalkozások által nyújtott teljesítményhez viszonyítva

A vállalkozói díjak arányosak a vállalkozások által nyújtott teljesítményhez viszonyítva

A vállalkozói díjak alacsonyak a vállalkozások által nyújtott teljesítményhez viszonyítva

4.15. Lenne lehetőség a vállalkozói díjak emelésére?

Igen, lehetne emelni őket _____ %-kal

Nem

Inkább csökkenteni kellene őket

4.16. Tudnák az erdészeti vállalkozások a költségeiket csökkenteni jelenleg?

Igen

Nem

4.17. Ha emelkednének a vállalkozói díjak, mire költenék megítélése szerint elsősorban az erdészeti vállalkozások a plusz bevételüket?

Új erdészeti gép, eszköz beszerzésére

Használt erdészeti gép, eszköz beszerzésére

Informatikai eszköz beszerzésére

Munkavállalók fizetését emelnék meg, vagy csökkentenék a szürkefoglalkoztatást

Egyéni védőfelszerelésekre (sisak, vágásbetétes nadrág)

Vállalkozási célú ingatlan vásárlására (pl. telephely, erdő)

4.18. Tipikus esetben, egy erdészeti vállalkozás milyen életszínvonalat biztosít a vállalkozás tulajdonosának?

Magasat

Közepeset

Alacsony

4.19. Tipikus esetben, egy erdészeti vállalkozás milyen életszínvonalat biztosít a vállalkozás munkavállalójának?

Magasat

Közepeset

Alacsony

- 4.20. Milyen gyakran fordul elő a feketefoglalkoztatás az erdészeti vállalkozásoknál?
- Szinte sosem, gyakorlatilag ez ismeretlen a vállalkozóink körében
  - Előfordul, de probléma még nem volt belőle
  - Gyakran előfordul, problémát jelent, de kénytelenek vagyunk elnézni
  - Mindennapos eset, és tehetetlenek vagyunk az ügyben
  - Feketemunka nélkül az erdőgazdálkodás jelenleg elképzelhetetlen
- 4.21. Történt 2009-ben erdei munkavégzés közben munkabaleset az erdészet területén?
- Igen, _____ esetben
  - Nem történt
- 4.22. Kritérium a vállalkozói szerződésben az, hogy a fakitermelőknek „Fakitermelő” végzettséggel és érvényesített „Erdészeti gépezelői jogosítvánnyal” (kis zöld könyv) kell rendelkezniük?
- Igen, minden esetben kritérium és rendszeresen ellenőrizzük is
  - Igen, kritérium, de nem ellenőrizzük
  - Nem, sajnos erre nem ügyelünk a vállalkozóinknál
- 4.23. Megkövetelik a szerződött vállalkozásoktól, hogy ügyeljenek a környezetvédelemre a munkaterületen (ne szemeteljenek, lebomló lánckenőolajat használjanak, stb.)
- Igen, a szerződésben szerepel környezetvédelmi kitétel, és kontrolláljuk is
  - Igen, a szerződésben szerepel környezetvédelmi kitétel, de alig ellenőrizzük
  - Nem szerepel a vállalkozói szerződésekben ilyen kitétel

5. Támogatások és tanácsadási háttér

- 5.1. Igényelt vagy nyert az erdészet valamilyen Európai Unió vagy nemzeti támogatást 2009-ben?
- Erdőfelújításokra járó támogatást
  - Erdővédelemre vonatkozó támogatást
  - Gépbeszerzésre irányuló támogatást
  - Informatikai eszköz beszerzésére irányuló támogatást
  - Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) származó támogatást
  - Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) forrásból származó támogatást
  - LEADER forrásból származó támogatást
  - Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) által koordinált forrásból származó támogatást
  - Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal (NKTH) által koordinált támogatást
  - Európai Uniótól származó egyéb támogatást
  - Egyéb hazai, vagy nemzetközi támogatást
- 5.2. Szüksége van az erdészeti vállalkozásoknak állami támogatásokra?
- Igen
  - Nem

- 5.3. Előfordul, hogy a vállalkozások pályázkészítési tanácsért fordulnak közvetlenül az erdészethez?
- Igen
  - Nem
- 5.4. Milyen jellegű tanácsadással tud az erdészet az erdészeti vállalkozók segítségére lenni?
- Továbbképzések szervezése, vagy közvetítése
  - Gépkölcsönzés, géplízing, közös gépbeszerzés
  - Kedvezőbb hitelek nyújtásában közreműködői szerep (pl. kezesség, garancia)
  - Erdészeti szakmai tanácsadás
  - Szerződésbiztosítás biztosítótársaság által
  - Adózási-számviteli-könyvelési kérdésekben tanácsadás
  - Állami támogatások tekintetében tanácsadás
  - Pályázkészítés
  - Egyéb: _____
- 5.5. Hallottak már az erdészetnél a PEFC Erdőtanúsítási Rendszerről (www.pefc.org)?
- Igen
  - Nem, de érdekelne bennünket

Köszönjük a segítségét és az időráfordítást, amit a kérdőív kitöltésére áldozott!

Kérdőív ERDÉSZETI VÁLLALKOZÁSOK számára

A kérdőívvel az erdészeti magánvállalkozások és az állami erdészetek együttműködéséről szeretnénk átfogó képet kapni, amihez a becsült adatok is sok esetben elegendőek.

1. Áttekintő adatok az erdészeti vállalkozásról

1.1. A vállalkozás székhelyének irányítószáma:

1.2. A vállalkozás alapításának éve:

1.3. A vállalkozás jogi formája:

- Természetes személy (adószámot magánszemély)
- Őstermelő, közös őstermelő
- Családi gazdálkodó
- Egyéni vállalkozó
- Erdőbirtokossági társulás
- Gazdasági társaság (Bt., Kft., Kkt., zRt.)
- Szövetkezet (Erdőszövetkezet is)
- Egyéb (pl. Non-profit szervezet, Vadásztársaság, Alapítvány)

1.4. Terület, ahol a vállalkozás bejelentett erdőgazdálkodó (2009.12.31-én): _____ ha

1.5. Terület, ahol a vállalkozás szakirányítói státuszban volt (2009.12.31-én): _____ ha

1.6. Az vállalkozás statisztikai átlagos munkavállalói létszáma 2009-ben:

Beosztás	FÉRFI	NŐ
Cégvezető, műszaki irányító	fő	fő
Irodai alkalmazott	fő	fő
Saját erdei fizikai dolgozó (erdőgazdálkodásban)	fő	fő
NEM erdőgazdálkodásban dolgozó munkavállaló	fő	fő
Összesen	fő	fő

1.7. **Kérem jelölje, „X”-el**, volt-e külföldi állampolgárságú saját munkavállalójuk 2009-ben?

- Igen, ha igen _____ fő
- Nem

1.8. Alkalmaz a vállalkozás erdészeti idénymunkásokat saját munkavállalóként?

☐ Igen	☐ Nem
----------------------------	---------------------------

1.9. Milyen szakmai végzettsége(i) van(nak) a vállalkozás vezetőjének?

- Nyolc általános, betanított munkás végzettség
- Erdészeti szakmunkás végzettség
- Nem erdészeti jellegű szakmunkás végzettség
- Érettségi bizonyítvány (bármilyen)
- Erdésztechnikusi végzettség
- Nem erdészeti jellegű technikus végzettség
- Erdőmérnöki végzettség
- Egyéb mérnöki végzettség
- Egyéb felsőfokú végzettség

1.10. Vállalkozás vezetőjének kora (2009.12.31-én): _____ év

1.11. Milyen volumenben végzett erdei munkát a vállalkozás 2009-ben?

Erdészeti munka típusa	Munkavégzés <u>ÁLLAMI ERDŐBEN</u>	Munkavégzés <u>MAGÁNERDŐBEN</u>
Véghasználat	m ³	m ³
Gyérítés	m ³	m ³
Tisztítás	ha	ha
Egészségügyi termelés	m ³	m ³
Közelítés	m ³	m ³
Fiatalos ápolás (befejezett ápolásig)	ha	ha
Ültetés, magvetés (első kivétel)	ha	ha
Talajelőkészítés, földmunka	ha	ha
Faanyagszállítás, -rakodás	m ³	m ³
Út- és infrastruktúraépítés, karbantartás	km	km
Csemetekerti termelés	ha	ha
Növényvédelem	ha	ha
Lábon való fafelvásárlás	m ³	m ³
Kert- és tájépítés	projektek száma	projektek száma
Vadászházi vendéglátás	vendégéjszaka	vendégéjszaka
Erdészeti erdei iskolai vendéglátás	látogatószám	látogatószám

1.12. Milyen átlagos távolságra van a munkaterülettől a vállalkozás székhelye?

- Közelebb, mint 20 km (ideális eset)
- 21-50 km között
- 51-100 km között
- Távolabb, mint 101 km
- Külföldi székhelyű a vállalkozás

2. Vélemény-vizsgálat az erdészeti vállalkozásokról

2.1. **Kérem, karikázza be** az ÖN általános véleményét egy ötértékű „érdemjegy-skálán” a saját vállalkozásával kapcsolatban.

Kijelentés	Értékelés 5-től 1-ig	
Érdeemes erdészeti vállalkozást üzemeltetni Magyarországon	nagyon érdemes 5 4 3 2 1 nagyon nem érdemes	☐ nem tudom
A vállalkozás gazdasági helyzete	nagyon jó 5 4 3 2 1 nagyon rossz	☐ nem tudom
A vállalkozás jövőbeli kilátásai	nagyon jók 5 4 3 2 1 nagyon rosszak	☐ nem tudom
A vállalkozás gépekkel és eszközökkel való ellátottsága	nagyon jó 5 4 3 2 1 nagyon rossz	☐ nem tudom
A vállalkozás gépei és eszközei	nagyon modernek 5 4 3 2 1 nagyon elavultak	☐ nem tudom
A vállalkozás gépeinek, eszközeinek műszaki állapota	nagyon jó 5 4 3 2 1 nagyon gyenge	☐ nem tudom
A vállalkozás munkavállalóinak egyéni védőfelszerelése	nagyon jók 5 4 3 2 1 nagyon rosszak	☐ nem tudom
A vállalkozás vezetőinek képzettsége	kitűnő 5 4 3 2 1 nem kielégítő	☐ nem tudom
A vállalkozás munkavállalóinak képzettsége	kitűnő 5 4 3 2 1 nem kielégítő	☐ nem tudom
A megrendelők új elvárásaihoz a vállalkozás	könnyen alkalmazkodik 5 4 3 2 1 nehezen alkalmazkodik	☐ nem tudom
A szerződéses partnerek (megrendelők)	nagyon megbízhatóak 5 4 3 2 1 nagyon megbízhatatlanok	☐ nem tudom
A vállalkozói díjak a vállalkozás oldaláról	nagyon magasak 5 4 3 2 1 nagyon alacsonyak	☐ nem tudom
A vállalkozás fejlődési lehetőségei 2014-2020 között	nagyon jó lesz 5 4 3 2 1 nagyon rossz lesz	☐ nem tudom
A megrendelőkkel való jövőbeli együttműködés kilátásai	nagyon jók 5 4 3 2 1 nagyon rosszak	☐ nem tudom
Az EU-csatlakozás a saját vállalkozásnak utólag	nagyon hasznos 5 4 3 2 1 nagyon nem hasznos	☐ nem tudom
A jelenlegi gazdasági válság a saját vállalkozást	nagyon érinti 5 4 3 2 1 nagyon nem érinti	☐ nem tudom
A klímaváltozás a saját vállalkozást	nagyon érinti 5 4 3 2 1 nagyon nem érinti	☐ nem tudom

3. Vállalkozások kihasználtsága, erdészeti munkaerőpiac

3.1. Tud a vállalkozás egész évben elegendő munkát kapni?

- Igen
 Igen, de nem vagyunk egész évben 100%-ban lekötve
 Nem

3.2. Mely hónapok a munkahiányos időszakok, amikor nincs munkája a vállalkozásnak?
 (Többet is jelölhet!)

☐ Január	☐ Április	☐ Július	☐ Október
☐ Február	☐ Május	☐ Augusztus	☐ November
☐ Március	☐ Június	☐ Szeptember	☐ December

3.3 Mely hónapokban dolgoznak a vállalkozás munkavállalói hétvégén is? (Többet is jelölhet!)

☐ Január	☐ Április	☐ Július	☐ Október
☐ Február	☐ Május	☐ Augusztus	☐ November
☐ Március	☐ Június	☐ Szeptember	☐ December

3.4. Mennyire nehéz munkát találni a vállalkozás számára?

- Nagyon könnyű munkát találni, mert kevés versenytárs van
 Nem nehéz, van elegendő munka
 Nagyon nehéz munkát találni, mert sok versenytárs van

3.5. Mennyire nehéz megfelelő erdei munkást vagy szakembert találni az adott munkára?

- Nagyon könnyű jó munkásembert/szakembert találni, mert túlkínálat van
 Nem nehéz, van elegendő munkásember/szakember és munka is
 Nagyon nehéz jó munkásembert/szakembert találni, mert kevés van belőlük

Ha nehéz megfelelő erdei munkást vagy szakembert találni, mi annak a legfőbb oka?

- Szakmai képzetlenség
 Alacsony jövedelemszint
 Város közelsége és munkaerő-elszívó hatása
 Turizmus munkaerő-elszívó hatása
 Külföldi munkavállalás munkaerő-elszívó hatása
 Egyéb: _____

3.6. Az Ön vállalkozása kényszervállalkozás?

☐ Igen	☐ Nem
----------------------------	---------------------------

3.7. Dolgozott a vállalkozás már külföldi illetőségű személytől kapott megrendelésre?

☐ Igen	☐ Nem
----------------------------	---------------------------

3.8. Kötnének szerződést erdei munkára külföldi illetőségű megrendelővel, kellő garanciák mellett?

☐ Igen	☐ Nem
----------------------------	---------------------------

3.9. Becslése szerint, hány százalékban van a vállalkozás éves munkaerő-kapacitása kihasználva?
_____ %

3.10. Ha lenne erdészeti továbbképzési rendszer hazánkban, a vállalkozás munkatársai szívesen részt vennének benne?

☐ Igen	☐ Nem
----------------------------	---------------------------

3.11. Célszerű lenne az, ha a megrendelők a szerződésekben köteleznék arra a vállalkozást, hogy a munkavállalók az erdei szakmunkához kellő szakképesítéssel ill. végzettséggel is rendelkezzenek (pl. OKJ-s fakitermelői bizonyítvány)?

☐ Igen	☐ Nem
----------------------------	---------------------------

3.4. Szerződések, szerződéskötés, támogatások és tanácsadás

3.

4.1. Milyen minőségbiztosítási rendszer működik a vállalkozásnál?

- ISO
- Egyéb: _____
- Nincs

4.2. A vállalkozói díjak alapvetően rögzítettek (pl. köbméterre, hektárra)?

☐ Igen	☐ Nem
----------------------------	---------------------------

4.3. Mi alapján állapítják meg általában a teljes vállalkozói díj összegét?

- Korábbi vállalkozói díjakhoz való hasonlítással
- Versenytársakhoz való viszonyítás alapján, piaci összehasonlítással
- A vállalkozás saját költségeihez viszonyított becsléssel
- Egyéb: _____

4.4. Ön szerint segítséget jelentene a vállalkozói díjak korrekt megállapításában, ha egy független erdészeti szakmai szervezet éves reprezentatív adatgyűjtéssel az egyes munkanemek tekintetében, kellő részletezettséggel árnorma-táblázatokat készítene, és azt közzétenné, mintegy nem kötelező vállalkozói díj-iránymutatást?

- Igen, ez feltétlenül előnyös lenne
- Nem, ennek nem lenne sok értelme

4.5. Milyen időintervallumot ölel fel egy tipikus vállalkozói szerződés?

Tevékenység	Tipikus időtartam (hány nap)
Erdőművelés (felújítástól tisztításig)	nap
Fakitermelés (gyérítéstől véghasználatig)	nap
Faanyag-mozgatás	nap

4.6. Kötöttek már hosszú távú, több éves időtartamú vállalkozói szerződést erdészeti szakmunkára?

☐ Igen	☐ Nem
----------------------------	---------------------------

4.7. Hány alvállalkozóval kötöttek szerződést 2009-ben?
_____ vállalkozással

4.8. Előnyösek lennének a hosszú távú, több éves vállalkozói szerződések a vállalkozás számára?

☐ Igen	☐ Nem
----------------------------	---------------------------

4.9. Mi akadályozza jelenleg a hosszú távú, több éves vállalkozói szerződések megkötését?

- Semmi, már most is alkalmazzuk
- Semmi, már tervezzük a bevezetését
- A megrendelők (pl. állami erdészet, magánerdő-tulajdonos) nem akarják
- A saját vállalkozásunk nem akarja
- Egyéb: _____

4.10. Tudná az erdészeti vállalkozás a költségeit csökkenteni jelenleg?

☐ Igen	☐ Nem
----------------------------	---------------------------

4.11. Ha emelkednének a vállalkozói díjak, mire költenék elsősorban a plusz bevételt?

- Új erdészeti gép, eszköz beszerzésére
- Használt erdészeti gép, eszköz beszerzésére
- Informatikai eszköz beszerzésére
- Munkavállalóink fizetését emelnék meg, vagy csökkentenénk a szürkefoglalkoztatást
- Egyéni védőfelszerelésekre (sisak, vágásbetétes nadrág)
- Vállalkozási célú ingatlan vásárlására (pl. telephely, erdő)

4.12. Történt 2009-ben erdei munkavégzés közben munkabaleset a vállalkozásnál?

- Igen, _____ esetben
- Nem történt

4.13. Igényelt vagy nyert a vállalkozás valamilyen Európai Unió vagy nemzeti támogatást 2009-ben?

☐ Igen	☐ Nem
----------------------------	---------------------------

4.14. Milyen gyakran vesz igénybe erdészeti szakmai tanácsadást a vállalkozás?

☐ Gyakran	☐ Ritkán	☐ Soha
-------------------------------	------------------------------	----------------------------

4.15. Tagja a vállalkozás valamilyen működő érdekképviselőnek?

☐ OEE	☐ MEGOSZ	☐ Agrárkamara	☐ Egyéb
---------------------------	------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------

4.16. Hallottak már a vállalkozásnál a PEFC Erdőtanúsítási Rendszerről (www.pefc.org)?

☐ Igen	☐ Nem, de érdekelne bennünket
----------------------------	---

Köszönjük a segítségét és az időráfordítást, amit a kérdőív kitöltésére áldozott

KÉRDŐÍV

erdőgazdálkodók számára

Mekkora területen folytat mezőgazdasági művelést (csak szántó és gyep)? ..... ha

Mekkora területen bejegyzett erdőgazdálkodó? ..... ha

Mekkora területen van összesen energetikai ültetvénye? ..... ha

Témakör: ENERGETIKAI ÜLTETVÉNYEK

Mekkora erdőterületen bejegyzett erdőgazdálkodó az alábbi fajokcsoportok tekintetében:

AKÁC..... ha	NYÁR..... ha	FŰZ..... ha	FENYŐ..... ha
--------------	--------------	-------------	---------------

A gazdasági hasznosítás során elsősorban mire tart/tartana igényt tűzifaerdőből vagy energetikai ültetvényből?

- Időszakos jövedelemre   5 évente legalább   10 évente legalább
 Évente biztos jövedelemre
 Saját tűzifára

Történt-e falopás erdejében vagy energetikai ültetvényén 2009-ben?

- Igen, az erdőben   Igen, az energetikai faültetvényben
 Nem

Ismer olyan szakembert, aki biztonsággal ért az energetikai ültetvények kezeléséhez?

- Igen
 Nem

Tervez-e energiaültetvényt telepíteni a következő öt évben?

- Igen, ...hektáron
 Nem
 Talán

Ön szerint az energiaültetvények telepítése segíthet a vidéki foglalkoztatási helyzet javításán?

- Jelentősen
 Mérsékelten
 Alig
 Nem

Ön szerint az energiaültetvények telepítése segíthet a klímaváltozás ellen (szén-dioxid megkötésében)?

- Igen, közvetlenül   Igen, közvetetten
 Nem
 Nem tudom

Ön szerint a tűzifa ill. az energetikai faapríték ára az elkövetkező 3 évben emelkedni fog?

- Igen, három év alatt több, mint 30%-ot fog emelkedni a mai árhoz képest
 Igen, három év alatt kb. 10-30% közötti értékkel emelkedik majd
 Nem lesz érdemi változás

Témakör: TERMÉSZETKÖZELI ERDŐGAZDÁLKODÁS

Ön mekkora erdőterületen bejegyzett erdőgazdálkodó az alábbi fafajcsoportok tekintetében:

BÜKK..... ha	TÖLGY..... ha	CSER..... ha
--------------	---------------	--------------

Mekkora azon erdőterülete, ahol már átállt a természetközeli erdőgazdálkodásra?

TERMÉSZETKÖZELI VÁGÁSOS üzemmód	ÁTALAKÍTÓ üzemmód	SZÁLALÓ üzemmód
B: .....ha, T.....ha, CS.....ha	B: .....ha, T.....ha, CS.....ha	B: .....ha, T.....ha, CS.....ha

Tervezi, hogy az elkövetkező 3 évben egyes erdőterületein átáll a természetközeli erdőgazdálkodásra?

- Igen, Bükk fafajjal   Igen, Tölgy fafajjal   Igen, Cser fafajjal
 Nem
 Nem tudom

Úgy érzi, kellő szakmai ismerettel rendelkezik ahhoz, ill. kellő információval bír ahhoz, hogy biztonsággal átálljon a természetközeli erdőgazdálkodásra?

- Igen
 Nem

Ha már átállt, vagy tervezi, hogy átáll, akkor mi motiválta/motiválja erre a lépésre?
(több válasz lehetséges)

- Szakhatósági előírás, nem tudtam/tudok mást választani
 Saját erdészeti szakmai elképzelések megvalósításának esélye
 Természetvédelmi megfontolások a saját gazdálkodásban
 Gazdálkodásom pénzügyi stabilitásának hosszú távú fenntartása
 Átálláshoz társuló állami támogatások magas színvonala
 Intenzív erdőgazdálkodás extenzívre való (alacsonyabb munkaigényűvé) átstrukturálása
 Lehetséges klimaváltozás hatásainak tompítása a gazdálkodásomra
 Egyéb, éspedig: .....

Meglévő erdészeti gépparkját a természetközeli erdőgazdálkodás miatt át kell alakítania?
(több válasz lehetséges)

- Igen, a nagygépek (traktor, rakodógép stb.) tekintetében más gépekre lesz szükségem
 Igen, a kisgépek (motorfűrész, ágnyeső stb.) tekintetében más gépekre lesz szükségem
 Gépparkom alapvetően nem szorul átalakításra az üzemmódváltások miatt

A kitöltő adatai (kérjük minden esetben kitölteni)

Kora	év
Neme (helyes választ kérjük húzza alá)	NŐ / FÉRFI
Iskolai végzettsége (helyes választ kérjük, húzza alá)	ALAP / KÖZÉP / FELSŐ FOKÚ
Lakóhely irányítószáma (regionális besoroláshoz kérjük)	

Köszönjük a segítségét!

Kérjük, a kitöltött kérdőívet helyezze a mellékelt borítékba, amit térítés nélkül feladhat bármely postafiókban, vagy bedobhatja bármely postaládába.

**Kérdőív az Európai Unió által társfinanszírozott
ERDŐTELEPÍTÉSI TÁMOGATÁST ELNYERTEK számára**

AKTASZÁM: .....

1. Milyen szervezeti formában nyert támogatást?

(Kérjük, jelölje x-szel a megfelelő választ!)

- Természetes személy
- Östermelő
- Családi gazdálkodó
- Egyéni vállalkozó
- Erdőbirtokossági társulás
- Gazdasági társaság (Bt., Kft., Kkt., Rt., Vgt.)
- Szövetkezet (Erdőszövetkezet is)
- Egyesület
- Alapítvány
- Önkormányzat
- Költségvetési szerv
- Egyéb:

2. Amennyiben a pályázat kedvezményezettje gazdasági szervezet, mi a bíróságon bejegyzett főtevékenysége?

(TEÁOR-kód)

3. A pályázó összes bevétele

- Kevesebb, mint 10 millió forint
- 10 – 50 millió forint között
- 51 – 100 millió forint között
- Több, mint 100 millió forint

4. A pályázó saját tőjéke, amennyiben gazdasági szervezet

- Kevesebb, mint 10 millió forint
- 10 – 50 millió forint között
- 51 – 100 millió forint között
- Több, mint 100 millió forint

5. Becsülje meg, hogy az erdőgazdálkodásból és erdészeti kivitelezési szolgáltatásból (fizikai és szellemi) származó bevétele az éves összes árbevételének hány százalékát teszi ki?

- Kevesebb, mint 10%
 10% - 50%
 51%-nál több

6. Az elnyert támogatással egy időben jelentkezett-e be az Állami Erdészeti Szolgálatnál erdőgazdálkodónak, vagy már korábban is az volt?

(Kérjük, jelölje x-szel a megfelelő választ!)

- Egyidőben
 Korábban

7. Tulajdonszerkezet

(Kérjük, hektárban adja meg a területeket!)

Művelési ág	Használatában lévő	Ebből saját tulajdon
Erdő*		
Szántó		
Gyep		
Egyéb		

*Az erdő művelési ágba beleértendő(ek) a támogatást nyert erdőterület(ek) is.

8. Termőföld-minőség a beerdősített területe(k)en

Művelési ág	Átlagos AK/ha érték
Szántó	
Gyep	
Egyéb	

9. Finanszírozással kapcsolatos információk: az első kivitel költségeit milyen forrásból előlegezi meg?

(Kérjük, jelölje x-szel a megfelelő választ!)

- Forrás megnevezése**
- Saját erő
 Banki hitel
 Takarékszövetkezeti hitel
 Egyéb hitel

10. Ki kezdeményezte az erdőtelepítést?

- A tulajdonos
- A bérlő
- A kivitelező
- Az erdőtelepítés költségeit finanszírozó (pl. tőkés társaság, bank)
- Egyéb (kérjük pontosítani)

Egyéb:.....

11. Feladatok kivitelezésével kapcsolatos információk**a. Kivel készítette el az erdőtervet?**

(Kérjük, jelölje x-szel a megfelelő választ!)

- Saját maga vagy alkalmazottja készítette
- Erdészeti integrátorral készítette
- Megbízott szakirányítóval készítette
- Egyéb tervezői jogosultsággal rendelkező erdészeti vállalkozóval
- Állami Erdészeti Szolgálat tervezőirodájától rendelte
- Egyéb (kérjük pontosítani) (pl. falugazdász, kistérségi menedzser)

Egyéb:.....

b. Kivel készítette el az MVH-hoz benyújtott pályázatot?

(Kérjük, jelölje x-szel a megfelelő választ!)

- Saját maga vagy alkalmazottja készítette
- Integrátorral készítette
- Megbízott szakirányítóval készítette
- Vállalkozóval készítette (pl. pályázatíró cég)
- Egyéb (kérjük pontosítani) (pl. falugazdász, kistérségi menedzser)

Egyéb:.....

c. Az erdőtelepítés kapcsolódik-e (kis)térségi erdőtelepítési tervhez?

(Kérjük, jelölje x-szel a megfelelő választ!)

- Nem, nem is tudok róla
- Nem, nincs (kis)térségi erdőtelepítési terv
- Nem kapcsolódik a (kis)térségi erdőtelepítési tervhez
- Igen, kapcsolódik a (kis)térségi erdőtelepítési tervhez

d. Az erdőtelepítés kapcsolódik-e meglévő erdőhöz?

(Kérjük, jelölje x-szel a megfelelő választ!)

- Igen, általam kezelhez
 Igen, más által kezelhez
 Nem kapcsolódik

e. Az erdőtelepítés faja az előzetes elképzelései szerint alakult?

(Kérjük, jelölje x-szel a megfelelő választ!)

- Igen
 Nem, mert nem megfelelő a termőhely
 Nem, mert nem javasolták, nem engedélyezték
 Nem, de azt a területet nem is telepítettem be

f. Kivel végeztette el az erdőtelepítés kivitelezési munkáit?

(Kérjük, jelölje x-szel a megfelelő választ!)

Műveletek	Saját kivitelezés	Vállalkozótól rendelve
Talajelőkészítés	☐	☐
Szaporítóanyag-előállítás	☐	☐
Ültetés, vetés	☐	☐
Ápolási munkálatok	☐	☐
Kerítés, padkakészítés	☐	☐

g. Eszközellátottság:(Kérjük, adja meg az egyes eszközök darabszámát!)

Eszköz megnevezése	Összesen	Erdészeti célú hasznosítás
Terepjáró személygépjármű		
Családi használatól elkülönült személygépjármű		
Erőgép 100 LE alatt		
Erőgép 101 LE-től		
Erdészeti szárazzó		
Tuskófúró		
Talajlazító/pásztanyító		
Nagymagvetőgép		
Szállítójármű + daru		
Forwarder		
Erdészeti csörlős vonszoló		
Motorfűrész		
Tisztítófűrész		
Aprítógép		
Hasító		
Egyéb (kérjük kifejtetni)		

Egyéb:.....

12. Erdőtelepítés közvetlen motivációi

(Kérjük, jelölje x-szel a megfelelő választ/válaszokat! Itt egyszerre több választ is megjelölhet.)

Hátrányok csökkentése – Veszteség minimalizálása	☐	Gyenge termőképességű terület erdősítése
	☐	Belvíz vagy árvíz sújtotta terület erdősítése
	☐	Geometriai alakja miatt nem művelhető gazdaságosan
	☐	Vadkár miatt nem művelhető gazdaságosan
	☐	Egyéb (kérjük kifejteni):
Gazdálkodási előny	☐	Intenzív mezőgazdasági művelés kiváltása
	☐	Mezőgazdasági tevékenység teljes felváltása
	☐	Egyéb (kérjük kifejteni):
Vagyoni előny	☐	Befektetési cél
	☐	Családi motiváltság (pl. erdőtelepítés az unokáknak)
	☐	Egyéb (kérjük kifejteni):
Jövedelmi – pénzügyi előny	☐	Intenzív mezőgazdasági művelés kiváltása
	☐	Mezőgazdasági tevékenység teljes felváltása
	☐	Támogatások nyeresége
	☐	Egyéb (kérjük kifejteni):
Demotiválás	☐	Elhúzóó finanszírozás
	☐	Egyéb (kérjük kifejteni)

13. Tájékoztató információk az erdőtelepítési támogatás kedvezményezettjéről**a. Amennyiben magánszemély**

(természetes személy, őstermelő, családi gazdálkodó, közös megbízott)

Neme: Nő Férfi

Kora: Év

Fő foglalkozása:

Végzettsége: Alapfokú Középfokú Felsőfokú

Erdészeti végzettség: Alapfokú Középfokú Felsőfokú

b. Amennyiben gazdasági szervezet

(egyéni vállalkozó, gazdasági társaság, szövetkezet, egyesület, alapítvány, önkormányzat, költségvetési szerv, egyéb)

Végzettség	Foglalkoztatottak száma teljes munkaidős egységekben számolva [fő]			
	Erdészeti szakszemélyzet		Nem erdészeti szakszemélyzet	
	fizikai	szellemi	fizikai	szellemi
Alapfokú				
Középfokú				
Felsőfokú				

14. Kapcsolat az erdészeti hatósággal

(Kérjük, jelölje x-szel a megfelelő választ!)

	Kapcsolat jellege				
	Nincs	Passzív	Aktív		
			Támogató	Semleges	Hátráltató
MVH	☐	☐	☐	☐	☐
ÁESZ	☐	☐	☐	☐	☐
Természetvédelem	☐	☐	☐	☐	☐
Vízügy	☐	☐	☐	☐	☐
Önkormányzat	☐	☐	☐	☐	☐
Hegybíró	☐	☐	☐	☐	☐

15. Tervez-e a jövőben további erdőtelepítést?

(Kérjük, adja meg, mekkora területen!)

	Szántó	Gyep	Egyéb terület
Tervezett telepítés [hektár]			

16. Megítélése szerint az uniós erdőtelepítési támogatások mértéke fedezi-e az első kivétel költségeit?

(Kérjük, jelölje x-szel a megfelelő választ!)

- Pontosán fedezi
- Csekély pénzügyi nyereséget biztosít
- Csekély pénzügyi veszteséget okoz
- Messze nem fedezi a költségeket

17. Kérjük, ossza meg velünk gondolatait az erdőtelepítések támogatásáról

Az erdőtelepítést ösztönző tényezők
.....
.....
.....
.....
.....

Az erdőtelepítést gátló tényezők
.....
.....
.....
.....
.....
Bármilyen további megjegyzés
.....
.....
.....
.....
.....

*Köszönjük a segítséget.
Válaszaival az erdőgazdálkodás támogatási rendszerének vizsgálatát,
és tudományos alapokra fektetett továbbfejlesztésének lehetőségét támogatta.*

**Erdőtelepítők relatív eszköz-ellátottsági mutatói az egyes régiókban,
kiemelve az országos átlag feletti értékeket**

Eszköz / Régió	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Országosan
Terepjáró	0,30	0,95	0,27	0,74	0,65	0,30	0,48	0,44
Személygépkocsi	0,07	0,26	0,06	0,11	0,25	0,14	0,14	0,14
Erőgép 100 LE felett	0,07	1,16	0,37	0,59	0,25	0,17	0,22	0,27
Erőgép 100 LE alatt	0,71	6,47	1,37	1,12	0,98	0,97	0,87	1,10
Szárzúzó	0,05	0,53	0,35	0,42	0,40	0,27	0,12	0,25
Tuskófűrő	0,00	0,11	0,00	0,02	0,02	0,03	0,02	0,02
Talajlazító	0,09	0,74	0,12	0,30	0,42	0,19	0,16	0,21
Nagymagvető gép	0,00	0,32	0,04	0,16	0,19	0,09	0,07	0,10
Szállítójármű	0,05	0,37	0,12	0,08	0,10	0,08	0,12	0,10
Forwarder	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Csörlős vonszoló	0,05	0,00	0,00	0,04	0,06	0,01	0,02	0,02
Motorfűrész	1,14	1,68	0,73	1,06	1,19	0,73	0,81	0,87
Tisztítófűrész	0,14	0,58	0,31	0,67	0,79	0,18	0,36	0,35
Aprítógép	0,00	0,11	0,00	0,02	0,08	0,00	0,03	0,02
Hasítógép	0,02	0,05	0,06	0,04	0,00	0,00	0,00	0,01

Az állami erdőgazdálkodás néhány naturális és pénzügyi adata az erdészeti nagyrégiók tekintetében

Regionális és ágazati üzemi jellemzők és mutatók (19 állami erdőgazdaság, 2008. év)

Megnevezés	Mértékegység	Hegyvidék	Dombvidék	Síkvidék	Összesen
Terület	E ha	418	280	270	968
Fakitermelés	E m ³	1 329	1 623	1 240	4 192
Erdőfelújítás	E ha	3,060	2,832	4,251	10,143
Fakitermelés árbevétele	Mrd Ft	13,8	18,6	10,3	42,7
Fakitermelés költsége	Mrd Ft	6,6	8,6	4,9	20,1
Fakitermelés eredménye	Mrd Ft	7,2	10,0	5,4	22,6
Erdőfelújítás költsége	Mrd Ft	2,5	2,9	2,7	8,1
Üzemi eredmény	Mrd Ft	4,6	7,1	2,8	14,5
Területre eső fakitermelés	m ³ /ha	3,2	5,8	4,6	4,3
Területre eső erdőfelújítás	ha/1000 ha	7,3	10,0	15,7	10,5
Erdőfelújítási területre eső fakitermelés	m ³ /ha	434	573	292	413
Területre eső üzemi eredmény	E Ft/ha	11,0	25,4	10,4	15,0
Üzemi eredmény	Mrd Ft	4,6	7,1	2,8	14,5

Forrás: erdőgazdaságok

**Az állami erdőgazdaságok üzemi szerkezete és jellemzői
(19 állami erdőgazdaság, 1998-2008)**

Millió Ft

FAKITERMELÉS I.	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007+	2008
Árbevétel	19653	23106	26648	25864	25949	29480	31207	32246	37653	36717	41525
Aktivált saját teljesítmény	176	226	332	490	-170	79	380	76	92	983	-83
- Saját előállítású eszköz	102	108	136	122	110	135	115	109	137	140	120
- Saját term. készl. áll. vált.	74	118	196	368	-280	-56	265	-33	-45	843	-203
Hozam	19829	23332	26980	26354	25779	29559	31587	32355	37746	37700	41442
Belső felhasználás	943	1099	1222	1210	1210	1111	1220	1169	1180	1341	1243
Termelési érték	20772	24431	28202	27564	26989	30670	32807	33492	38926	39041	42685
Átadási különbözet	734	1048	1145	843	653	-	-	-	-	-	-
Korrigált termelési érték	21506	25749	29347	28407	27642	30670	32807	33492	38926	39041	42685
Anyag jellegű ráfordítás össz.	8487	10203	12384	11472	11147	13307	14018	13512	16456	14525	15629
- Saját termék felhasználás	29	36	54	51	40	60	48	36	34	37	61
- Saját szolgáltatás felhasználás	1568	1589	1654	1433	1209	1230	1085	1071	1067	1076	1165
- Vásárolt anyag	221	288	431	185	157	261	337	212	391	244	239
- Elábé, 81	189	259	211	272	131	1335	1535	359	2161	280	258
- Igénybe vett szolgáltatás	6348	7880	9890	9531	9610	10421	11013	11834	12803	12888	13906
- <i>Vállalkozói díj</i>											
Személyi ráfordítás összesen	833	835	841	744	692	637	646	601	673	602	621
- Bér, egyéb személyi	643	622	634	537	518	482	488	455	519	447	477
- Közteher	240	213	207	207	174	155	158	146	154	155	144
Értékcsökkenés	164	192	231	227	262	300	315	351	363	384	422
Egyéb	133	140	144	-	-	-	-	-	-	-	-
Közvetlen ktg. I.	9534	11230	16456	12443	12101	14244	14979	14490	17492	15511	16707
Üzemi fedezet I. korrigált	11972	14249	15891	15964	15541	16426	17828	19002	21434	23530	25798
Alkalmazotti bér +személyi	1301?	1498	1598	1714	1788	1942	1604	2000	2185	2554	2708
Alkalmazottak közterhe	452	455	495	566	555	589	341	579	617	686	714
Ágazati általános										-	
Közvetett kg. II	1753	1953	2093	2280	2343	2531	1945	2579	2802	3240	3422
Közvetett kg. I+II	11287	13183	15549	14723	14444	16775	16924	17069	20294	18751	20129
Üzemi fedezet II. korrigált	10219	12296	13798	13684	13198	13895	15249	16423	18632	20290	22556
Egyéb bevétel (EB)	118	141	143	271	242	134	159	38	209	174	184
Egyéb ráfordítás (ER)	2456	2571	2934	2785	2752	2723	2611	2506	2548	2457	126
EB – ER	-2338	-2430	-2791	-2514	-2510	-2589	-2452	-2468	-2339	-2283	58
Fakitermelés Üzemi eredmény korrigált	7881	9866	11007	11170	12163	11306	12796	13955	16293	18007	22614
Erdőfelújítás üzemi eredmény	-1880	-2524	-3065	-2784	-2699	-2920	-3386	-4052	-4664	-5465	-8011
Erdőgazd. üzemi eredménye	5901	7342	7942	8386	9474	8386	9410	9903	13629	12542	14603

Átadási különbözet: A belső átadás (elsősorban a fafeldolgozásnak) során a piaci ár és az elszámoló ár (önköltség) különbözete

Folytatás

Millió Ft

ERDŐFELÚJÍTÁS	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Árbevétel					-	-				0	209
Aktivált saját teljesítmény	-20	15	122	-	13	35					6
- Saját előállítású eszköz		15	122		8						0
- Saját term. készletek áll. vált.	-20				5	35		-		-45	6
Hozam	-20	15	122	-	13	35	-	-	-	-45	215
Belső felhasználás					-	-	-		9		-140
Átadás – átvétel (na)											
Termelési érték	-20	15	122		13	-35	-	-	9	-45	69
Anyag jellegű ráfordítás össz.	2809	3198	3838	3987	4270	4624	4947	5216	5576	5454	5898
- Saját termék felhasználás	176	177	240	195	228	243	197	259	234	222	310
- Saját szolgáltatás felhasználás	338	347	377	324	305	326	288	280	340	302	342
- Vásárolt anyag	529	493	618	634	698	839	854	896	1001	898	917
- Elábé, 81		8	-	3	-	-	-	-	-	-	1
- Igénybe vett szolgáltatás	1657	2094	2514	2831	3039	3216	3608	3781	4001	4032	4328
- - Vállalkozói díj											
Személyi ráfordítás összesen	749	726	715	628	588	406	669	885	1478	1493	1522
- Bér, egyéb személyi	521	516	512	454	434	303	500	663	1129	1140	1196
- Közteher	228	210	203	174	154	103	169	222	349	353	326
Értécsökkenés	101	114	108	126	151	168	230	265	311	355	386
Egyéb	109	79	89	-							
Közvetlen ktg. I.	3659	4038	4661	4741	5009	5198	5846	6377	7365	7302	7806
Üzemági fedezet I. korrigált	-3679	-4023	-4539	-4741	-4996	-5163	-5846	-6377	-7356	-7377	-7737
Alkalmazotti bér +személyi	556	672	784	808	890	934	1039	1120	1248	1359	1478
Alkalmazottak közterhe	198	216	251	269	286	285	312	337	358	380	403
Ágazati általános										-	
Közvetett kg. II	754	888	1035	1077	1176	1219	1351	1457	1606	1739	1881
Közvetett kg. I+II	4413	4926	5696	5818	6182	6382	7197	7834	1606	9041	9687
Úzáfed. II. korrigált	-4433	-4911	-5574	-5818	-6172	-6382	-7197	-7834	-8962	-9086	-9618
Egyéb bevétel (EB)	2577	2487	2552	3110	3542	3528	3849	4037	4368	3644	1633
Egyéb ráfordítás (ER)	24	100	43	76	69	66	38	256	70	23	26
EB – ER	2553	2387	2509	3034	3473	3462	3811	3781	4298	3621	1607
Erdőfelújítás Üzemi eredmény	-1880	-2524	-3065	-2784	-2699	-2920	-3386	-4052	-4664	-5465	-8011
Fakitermelés üzemi eredménye	7881	9866	11007	11170	12163	11306	12796	13955	18293	18007	22614
Erdőgazd. üzemi eredménye	5901	7342	7942	8386	9474	8386	9410	9903	13629	12542	14603

Forrás: erdőgazdaságok

Az egyéni vállalkozók bevételei és ráfordításai az erdőgazdálkodásban (2009. adóév)

TEAOR	Vállalkozások száma	Adóévben elért, adóalapba beszámító bevételek	Vállalkozói kivét	Üzemkörtön belüli ingatlan	Gép, berendezés nyilvántartott értéke	Tárgyi eszközök utáni ÉCS	Áru, anyag, göngyöleg beszerzési ára	Adóévben felmerült összes költség	Átalányadó alapjába beszámító bevétel	Érintett vállalkozások száma	Alkalmazottak részére kifizetett jövedelem	Érintett vállalkozások száma
(me: E Ft)												
0210 ERDÉSZETI, EGYÉB ERDŐGAZDÁLKODÁSI TEVÉKENYSÉG	139	1 376 066	62 697	2 400	5 243	88 657	781 094	1 395 654	12 387	6	60 872	32
0220 FAKITERMELÉS	26	294 296	13 891	0	0	15 584	176 835	297 608	960	1	24 299	7
0230 VADON TERMŐ EGYÉB ERDEI TERMÉK GYÚJTÁSA	7	16 357	2 258	0	0	291	11 210	17 286	1 943	1	0	0
0240 ERDÉSZETI SZOLGÁLTATÁS	1 768	12 960 074	943 782	0	90 221	853 991	4 915 457	12 668 657	404 438	136	733 525	421
02 ERDŐGAZDÁLKODÁS	1 940	14 646 793	1 022 628	2 400	95 464	958 523	5 884 597	14 379 206	419 728	144	818 696	460

Forrás: APEH egyedi adatkérés

Az egyéni vállalkozók jövedelme, adófizetési és támogatási jellemzői (2009. adóév)

TEAOR	A vállalkozás adóévi jövedelme	Vállalkozások száma	A vállalkozás adóévi vesztesége	Vállalkozások száma	Vállalkozói szja	Vállalkozói szja és osztalék-adó együtt	Az egyéni vállalkozó átalányadója	Különadó	Elszámolt NYB és EB járulék	Alkalmazottak átlagos létszáma
(me: E Ft)										
0210 ERDÉSZETI, EGYÉB ERDŐGAZDÁLKODÁSI TEVÉKENYSÉG	41 609	71	71 282	48	6 286	10 330	545	1 785	31 012	32
0220 FAKITERMELÉS	10 788	12	14 367	12	707	833	35	441	4 359	7
0230 VADON TERMŐ EGYÉB ERDEI TERMÉK GYÚJTÁSA	214	4	1 143	2	54	95	87	28	660	0
0240 ERDÉSZETI SZOLGÁLTATÁS	543 382	962	395 601	513	79 959	149 241	16 344	29 587	451 235	421
02 ERDŐGAZDÁLKODÁS	595 992	1 049	482 393	575	87 006	160 499	17 011	31 841	487 266	460

Forrás: APEH egyedi adatkérés

68 jelentős teljesítményű erdészeti szolgáltató vállalkozás beszámolójának adatai közötti korrelációs mátrix

Korrelációs mátrix	bef_eszk	forg_eszk	Kovete- lesek	eszk_ ossz	sajat_ toke	jegyzett_ toke	Kotelezett -segek	ert_netto_ arbevétel	anyagjell_ raford	szejell_ raford	adozas_ elotti_er	adofiz_ kot
bef_eszk	1	0,4971	0,4611	0,9176	0,9427	0,5279	0,5189	0,1772	0,2464	0,2013	-0,2162	0,2902
forg_eszk	0,4971	1	0,9037	0,7780	0,6377	0,1728	0,6639	0,5461	0,4992	0,2176	0,4255	0,6637
kovetelesek	0,4611	0,9037	1	0,6981	0,6417	0,0458	0,4495	0,6135	0,5662	0,1756	0,4657	0,6573
eszk_ossz	0,9176	0,7780	0,6981	1	0,9167	0,4908	0,7320	0,3381	0,3804	0,2302	0,0033	0,4755
sajat_toke	0,9427	0,6377	0,6417	0,9167	1	0,3465	0,4029	0,3154	0,3173	0,1708	-0,0165	0,4870
jegyzett_toke	0,5279	0,1728	0,0458	0,4908	0,3465	1	0,5550	-0,0562	0,1159	0,2676	-0,0818	0,0086
kotelezettsegek	0,5189	0,6639	0,4495	0,7320	0,4029	0,5550	1	0,1865	0,2838	0,2295	-0,0194	0,2261
ert_netto_arbevétel	0,1772	0,5461	0,6135	0,3381	0,3154	-0,0562	0,1865	1	0,9275	0,5213	0,4174	0,4616
anyagjell_raford	0,2464	0,4992	0,5662	0,3804	0,3173	0,1159	0,2838	0,9275	1	0,4213	0,1934	0,2368
szejell_raford	0,2013	0,2176	0,1756	0,2302	0,1708	0,2676	0,2295	0,5213	0,4213	1	0,1280	0,0869
adozas_elotti_er	-0,2162	0,4255	0,4657	0,0033	-0,0165	-0,0818	-0,0194	0,4174	0,1934	0,1280	1	0,7970
adofiz_kot	0,2902	0,6637	0,6573	0,4755	0,4870	0,0086	0,2261	0,4616	0,2368	0,0869	0,7970	1

Forrás: COMPLEX Céginfó alapján saját adatgyűjtés, statisztikai elemzés és értékelés Pődör Z. segítségével